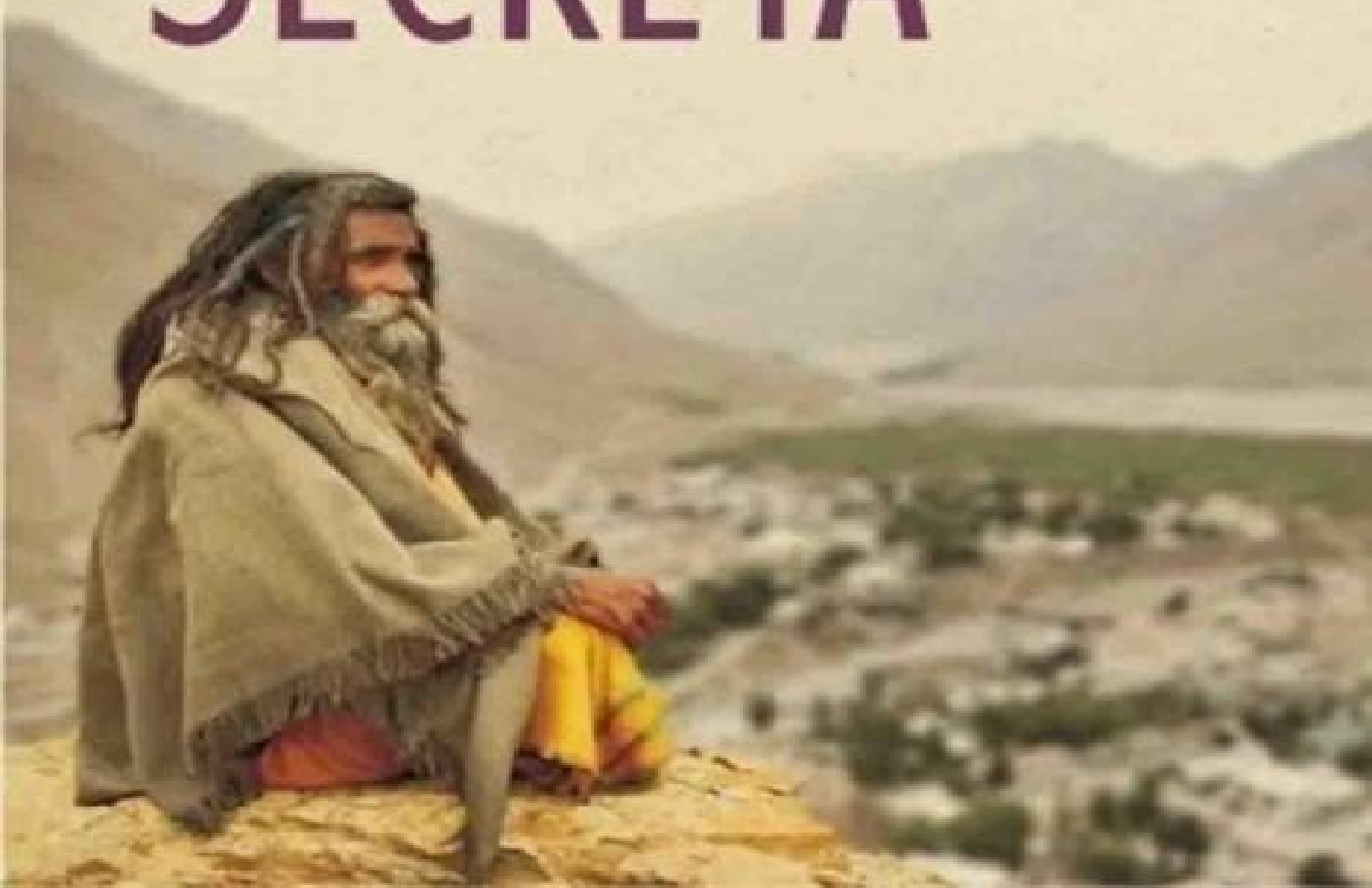

Paul Brunton

La limita
cunoașterii

INDIA SECRETĂ

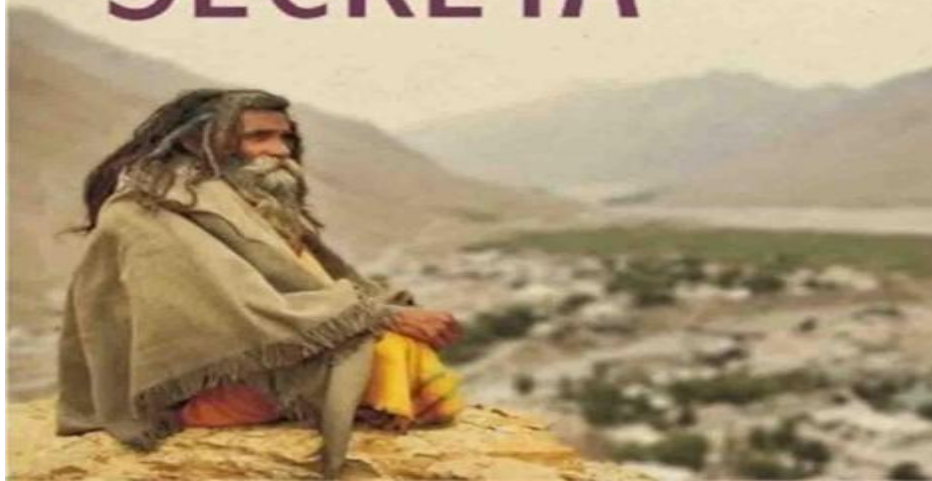

Paul Brunton

POLİROM

La limita
cunoașterii

INDIA SECRETĂ

Paul Brunton
INDIA SECRETĂ

PREFATĂ

India sfântă, acesta ar putea fi titlul cărții. Căci dacă India conține taine, le conține numai în virtutea caracterului ei sfânt. Omul nu are obiceiul să înfățișeze în ochii altuia lucrurile care-i sunt sfânt. Un instinct sigur îl previne, dimpotrivă, să le tăinuiască în ascunzișurile cele mai de nepătruns al sufletului său și dacă nu le poate ascunde tuturor, să nu le destăinuiască decât unui număr foarte mic de inițiați, în sufletul cărora a simțit, caldă, răsuflarea spiritului.

Ceea ce este adevărat despre un individ, este adevărat și despre un întreg popor. Din instinct, un popor acoperă cu mister ceea ce are mai sfânt. Care străin va putea descoperi tainele cele mai sfânt ale Angliei? Ar fi o muncă foarte grea. Tot așa în ce privește India, tainele ei sunt tot ce are mai sfânt și mai greu de pătruns.

Dar secretul, prin însăși natura lui, atrage după sine căutarea, căci este scris: „Caută și vei găsi”. Pentru cel ce caută din toată puterea inimii sale, cu o adevărată voință de a găsi, vâlul care acoperă tainele sfârșește prin a se rupe.

Brunton a dorit să găsească, și a terminat prin a găsi. Totuși, dificultatea a fost foarte mare. Căci în India, ca în oricare altă țară din lume, nu ajungi la adevăr decât cu condiția să-l descoperi dibuind printre falsele aparente care încearcă să-l ascundă și descurcându-te în mijlocul unei mulțimi nesfârșite de jongler spirituali. Acești impostori au ajuns să-și întindă arcurile minții lor, întocmai ca și mușchii corpului, până la un grad pe care nici nu nu-l putem închipui. Puterea lor de concentrare, perfect exercitată, i-a făcut să aibă un control aproape absolut în ceea ce privește reflexele spirituale. Multi dintre ei mai întrebuintează ceea ce astăzi încă numim forțe oculte.

Fiecare dintre acești oameni este interesant, dintr-un punct de vedere diferit și merită atenția savanților pe care îi preocupă studiul fenomenelor psihice. Dar nu ei cuprind adevărul, nu din sufletele lor pornește ca dintr-un izvor nesecat adevărata spiritualitate. Nu ei alcătuiesc acea misterioasă și sfântă Indie pe care caută s-o descopere Brunton. Totuși, în drumul pe care l-a străbătut el, i-a văzut și pe aceștia, i-a observat și i-a descris. Dar

i-a lăsat deoparte și a mers înainte. Ceea ce căuta el era spiritualitatea în esența ei cea mai pură, și a găsit-o.

Departa de ținuturile umblate, în adâncurile junglei și ale munților Himalaia, locuri către care sfinții Indiei se vor îndrepta întotdeauna, Brunton a întâlnii incarnația însăși a ceea ce cuprinde mai sfânt India. Dacă Maharishi, sau Marele înțelept este omul care l-a atras îndeosebi pe Brunton, el nu este singurul. Mergând din vârful muntelui pună în câmpie, întâlnește și alți înțelepți, dar foarte puțini la număr. Singuri acești oameni personifică adevăratul geniu al Indiei, și prin ei se manifestă, într-un mod, am putea să spunem, aproape ciudat, geniuul întregului univers. Alcătuiesc, deci, un obiect care este prin excelență demn de a fi studiat. Cartea aceasta este rezultatul unui atare studiu.

GENERAL Francis YOUNG HUSBAND.

Președintele Societății Regale de Geografie din Anglia

Cap. 1 – În care autorul se înfățișează pe sine

I.

Există întotdeauna un pasaj obscur în paginile consacrate Indiei de către diverșii autori; tocmai de acest lucru am căutat să mă ocup aici pentru lămurirea cititorilor europeni. Vechii călători și din întâmplare și cei moderni, au relatat lucruri ciudate, despre fachirii și yoghini Indiei. Ce doză de adevăr se ascunde sub valul acestor legende care revin, obsedant, mereu la urechile noastre și care privesc o clasă misterioasă de oameni numiți de către unii yoghini, de alții fachiri și ce se ascunde în spatele acestor destăinuiri incomplete asupra unei înțelepciuni străvechi care ar înzestra pe adepții ei cu cele mai miraculoase dezvoltări ale puterilor omenești? Tocmai pentru a mă lămuri am întreprins această lungă călătorie, înainte de a rezuma în paginile care urmează rezultatul observațiilor mele.

Într-adevăr a „rezuma”, căci cerințele spațiului și timpului m-au constrâns să aleg numai unele tipuri de yoghini din mulțimea celor întâlniți. A trebui să aleg pe cei care m-au interesat în măsură mai mare și care mi-au părut mai potriviți ca să trezească curiozitatea lumii occidentale. Căci într-adevăr: auzi vorbindu-se de cutare sfânt căruia i se atribuie o înțelepciune și puteri misterioase. Pleci imediat în căutarea lui, trec zile înfrigurate și nopți de insomnie și ajungând la el, ce găsești? Un comentator servil, un analfabet habotnic, un scamator care nu știe decât să repete câteva șmecherii și apoi să întindă mâna. Știu că lectorul nu m-ar ierta dacă i-aș

răpi din timp ca să povestesc lucruri pentru care eu însumi am pierdut zadarnic atâtea ceasuri.

Cred însă că am dreptul să afirm cu toată hotărârea că am avut norocul să descopăr unul dintre aspectele cele mai puțin cunoscute și mai ales necunoscute de vizitatorii obișnuiți ai Indiei. Din mulțimea englezilor care locuiesc și au locuit în această vastă țară, câți au încercat într-adevăr să fie atenți și câți din această eventuală minoritate au căutat să meargă până dincolo de aparență și să relateze cu sinceritate ceea ce au constatat, chiar riscând să-și compromită prestigiul lor de europeni? Așadar, cei mai mulți dintre scriitori care au atins acest subiect se înțepenesc, chiar înainte de-a fi pătruns în miezul lui, într-un scepticism batjocoritor care, ca prin efect, are darul de-a le interzice intrările acestei înțelepciuni indigene și de-a împiedica orice discuție cu indieni care dețin cheia acelei înțelepciuni. Rezultatul este, din partea omului alb, o cunoaștere imperfectă a yoghinilor, și dacă totuși a auzit vorbindu-se despre unii dintre ei, atunci nu despre cei mai de seamă. Mica sectă a yoghinilor a devenit rară chiar în țara lor de baștină și grija lor de-a ascunde marelui public adevărata lor calitate este motivul pentru care caută dinadins să pară niște ignoranți. Într-adevăr, în India ca și în Tibet, yoghinii se descotorosesc de europeanul care se crede îndreptățit să dea buzna în locurile unde s-au retras ei, prefăcându-se neștiutori și stupizi. Poate că dacă ar cunoaște această frază a lui Emerson „a fi mare înseamnă a fi neînțeles”, ei ar pricepe mai bine ca oricine sensul ei profund. În orice caz, sunt niște pustnici care au alte griji decât să stea de vorbă cu muritori. Și chiar dacă izbutești să te apropii de ei, nu trebuie să te aștepți să-i vezi imediat ieșind din tăcerea lor obișnuită. Nu o fac decât după îndelungi și delicate eforturi din partea noastră, lucru care explică pentru ce nimic nu a fost scris în Occident asupra vieții atât de ciudate a acestor yoghini și că acest puțin este și el învăluit în vag și neprecis.

Nu s-ar putea spune că ce s-a scris până acum asupra Indiei nu merită crezare, dar lucrurile nu pot fi primite fără rezervă. Este un adevărat nenoroc pentru acești scriitori că în Orient, poporul confundă atât de ușor ceea ce i se pare cu aceea ce într-adevăr este. Acest defect al orientalilor tinde să despoaie de orice valoare documentară ceea ce ne pot oferi. Când am verificat spusele lor la lumina unei experiențe pe care de mult am căpătat-o, am mulțumit cerului că aveam acea disciplină științifică occidentală și un fond de bun simț comun, pe care meseria mea de gazetar mi l-a hărăzit. Există un fapt autentic la baza oricărei superstiții orientale

dar el nu poate fi descoperit decât cu multă și trudnică atenție. Oriunde m-am dus, am păstrat o atitudine critică fără a-i adăuga totuși, niciun pic de ostilitate. Și nu au lipsit oameni care, de îndată ce au știut că în afara preocupărilor mele filosofice mă interesează și cele mistice, fie chiar cele miraculoase, să nu îmi fi dat din belșug această poleială peste sărăcăciosul lor bagaj personal. Bineînțeles, că aveam altă treabă de făcut decât să le explic că adevărul este suficient de puternic prin ei însuși, ca să nu mai aibă nevoie să fie susținut de astfel de fleacuri. Totuși eram fericit că pot aduna la fața locului și din sursă directă o întreagă documentație asupra supranaturalului în Orient, după cum, de altfel, am preferat întotdeauna ca referință înțelepciunea lui Christos, decât ignoranța comentatorilor ei. Căutam într-o învălmășeală nemaipomenită de pretenții grosolane și de povești cu neputință de verificat, orice fapt care mi se părea că poartă totuși pecetea adevărului și că va rezista cercetării amănunțite. Dar îmi dau bine seama că n-aș fi reușit niciodată să mă lămuresc asupra acestor lucruri, dacă n-aș fi fost în posesia a două însușiri aparent contradictorii și specific occidentale: scepticismul științific și sensibilitatea veșnic trează.

Dacă am intitulat această carte „India secretă” am făcut-o pentru că volumul se referă la o țară care s-a sustras oricărei cercetări timp de mii și mii de ani, o țară care s-a ascuns în așa măsură, încât puținul rămas e pe cale să dispară.

Încăpățânarea pe care au avut-o yoghinii de-a se ascunde sub un esoterism atât de absolut, poate părea un gest de egoism epocii noastre de democrație exagerată; în orice caz, ne poate face să înțelegem pentru ce au fost încetul eu încetul îndepărtați din actualitatea istorică. Mii de englezi trăiesc în India și sute călătoresc în fiecare an prin ea, dar sunt rari cei care au cea mai simplă noțiune despre forța ei, forță care într-o zi se va înfățișa lumii ca o valoare întrecând cu mult pe a perlelor și a pietrelor prețioase, care sosesc acum de acolo. Dar și mai mic numărul celor care s-au abătut din calea lor ca să întâlnească un adept al yoghismului și probabil, nu există niciunul la mie dintre englezi care să consimtă să se încline în fața unui om cu trăsături uscate, negricios și cu trupul aproape gol, stând singur în pustietatea unei peșteri sau într-o odaie goală, unde se îngrămădesc discipolii. Într-adevăr, cât este de greu de trecut peste bariera prejudecăților!

Trebuie să recunosc, însă, că înfățișarea acestor oameni sfinți nu e atrăgătoare; totuși este regretabil că după ani de ședere în India cei mai mulți dintre străini pleacă de acolo fără să bănuiască măcar ce se ascunde

sub frunțile înțelepților indieni. Îmi este încă proaspăt în amintire dialogul pe care l-am avut cu un londonez foarte cumsecade, la Trichinopoli. Locuia în India de mai bine de douăzeci de ani și deținea un înalt post în serviciul căilor ferate. M-am grăbit să-l obosesc cu o mulțime de întrebări asupra acestui torid ținut, iar la sfârșit am riscat întrebarea care îmi ardea buzele:

— Ai întâlnit pe aci yoghini?

Fără să se aprindă nimic în privirea lui, a întrebat mirat: Yoghin? Ce fel de animal e ăsta?

O neștiință care ar fi putut, poate, fi iertată din partea unui om care nu a părăsii niciodată Londra, dar după douăzeci de ani de ședere în India, atâta candoare era cel puțin uluitoare!

Dacă azi sunt în stare să scriu această poveste a călătoriei mele, e numai mulțumită faptului că am putut pune deoparte trufia mea de om alb când am călătorit printre împestrițatele populații industane și pentru că m-am apropiat de ei cu o însetată dorință de-a-i înțelege, cu multă simpatie, liber de orice prejudecată – rasă ori culoare – și pentru că întotdeauna am fost pregătit să accept adevărul, așa cam se va înfățișa și cu tot ce va aduce cu sine. A trebuit să-mi fac loc printr-o mulțime de farsori și neștiutori ca să pot poposi în sfârșit, într-o zi, la picioarele unui autentic înțelept de la care să primesc izvorul curat al doctrinei yoga indiene. Am stat jos pe pământul gol al mănăstirilor îndepărtate, înconjurat de ciudate figuri care vor beau dialecte nu mai puțin ciudate. Am rătăcit în căutarea anahoreților, a pustnicilor ascunși după obiceiul celor mai de seamă dintre yoghini, ca să ascult cuvântul lor neprihănit. Am vorbit ceasuri întregi cu brahmanii pândiți din Benares, discutând cu ei acele vechi probleme ale filosofiei și credinței care au frământat sufletul și au tulburat inima oamenilor de când au început să cugete. Și m-am oprit în treacăt ca să mă distrez în mijlocul magicienilor, acrobaților și făcătorilor de vrăji, și minunate întâmplări s-au însemnat pe răbojul drumului meu.

Voiam, am mai spus-o, ca printr-o metodă de investigație directă să ajung să știu ce adevăr conține doctrina yoghinilor din ziua de azi. Mă mândream la gândul că experiența mea de ziarist îmi dă o îndemânare deosebită pentru a extrage din fapte, în timpul cel mai scurt posibil, maximum de informații și că obișnuința de a mânui fără milă un creion roșu într-un birou directorial îmi conferise o îndemânare deosebită de a ști să despart bobul de neghină în cele ale spiritului și că, în fine, contactul neîntrerupt pe care îl procură meseria noastră cu tot felul de oameni, bărbați și femei, de la cei mai săraci

la milionari, mă va ajuta să mă mișc cu ușurință prin mulțimea pestriță a Indiei, în mijlocul căreia voiam să-i caut pe acei oameni ciudați numiți yoghini.

Pe de altă parte, întotdeauna trăisem o viață desprinsă de orice nevoi zilnice și îmi dăruisem cea mai mare parte a timpului meu liber lecturii unor cărți ermetice. Îmi îndreptasem pașii pe cărăturile cele mai necercetate ale psihologiei. Din înclinație, întotdeauna mă adâncisem în subiecte care au fost acoperite cu un văl de mister. Adăugați la toate acestea o preferință pentru tot ce se referă la atmosfera orientală. Înainte chiar de a fi întreprins această primă călătorie în India, Orientul a avut asupra sufletului meu o înrăurire puternică, așa că, în măsura în care izbutisem să-mi procur cărți, și traduceri, am citit tot ce se referă la viața de acolo.

Această dublă experiență mi-a fost de mare folos în cercetarea mea. M-a învățat, că niciodată simpatia mea față de Orient să nu-mi întunece mintea, care încerca să facă o investigație imparțială. Dar fără această simpatie, pe de altă parte, niciodată nu aș fi putut pătrunde și trăi în locuri atât de ciudate. Dacă nu mi-ar fi fost nedespărțit spiritul critic, m-aș fi rătăcit în mulțimea superstițiilor, așa cum li se întâmplă atâtor indieni. Într-adevăr. Nu sunt ușor de împăcat calități care par contradictorii; am încercat totuși să mențin între ele un echilibru egal.

II.

Că Occidentul nu prea are ce învăța din India zilei de azi, nu aș putea să o tăgăduiesc, dar dacă, dimpotrivă, ar trebui să afirm că are mult de învățat de la înțelepții indieni din trecut sau chiar de la cei ce se află acum în viață în India, aș afirma-o cu toată hotărârea. Călătorul european care merge dintr-un oraș în altul și apoi pleacă încredințat că lasă în urmă o țară înapoiată, are dreptate. Dar alții vor veni într-o bună zi și în loc să viziteze câțva temple, ruine minunate, sau palatele unor regi demult uitați, vor merge către înțelepții care sunt în stare să le dezvăluie o înțelepciune necunoscută încă în universitățile noastre.

Sunt oare acești indieni numai niște leneși care își petrec zilele tolănîți, căscând în lumina soarelui fierbinte al Tropicelor? Nu au făcut, nu au gândit nimic folositor omenirii? Călătorul care nu a văzut la indieni decât moliciunea lor de spirit și voință, nu a înțeles mare lucru. Să-și înfrâneze disprețul cu puțină dorință de a-i înțelege, imediat se vor ivi și se vor deschide porți ascunse. Să presupunem că India a dormitat într-adevăr veacuri îndelungi și că țăranul indian este încă mult înapoiat față de englez,

că brahmanii pandiți, în centre indigene de instrucție, își folosesc viața în mod inutil, ca să taie firul în patru în speculații metafizice sau teologice; totuși rămâne un fond de cultură, fie chiar în foarte restrânsă măsură, dar care e neprețuit și, sub numele generic de Yoga, aduce omenirii foloase mai mari decât toată știința occidentală la un loc. Poate aduce corpurilor o sănătate fizică pe care natura a croit-o dintru început și mai ales poate aduce spiritului nostru o calitate care ne lipsește în cea mai mare măsură: liniștea sufletească; și poate deschide celor care caută, calea spre comorile eterne ale spiritului. Admit că acest neprețuit fond de înțelepciune aparține în mai mare măsură Indiei antice decât celei moderne, și că au trecut timpurile când știința înfloritoare a tradițiilor yoga aduna în jurul profesorilor plini de demnitate mulțimea discipolilor. Mă întreb, chiar, dacă nu însăși această taină în care li se pare prudent să se învâluie nu ajunge să distrugă orice germen de viață.

Nu cred că ar fi nelalocul lui să dorești occidentalilor să-și întoarcă privirile către Orient, dacă nu pentru a regăsi credința pierdută, măcar ca să adauge culturii lor haotice câteva pietre prețioase. A trebui ca orientaliștii moderni ca Burnou, Colebrooke și Max Muller să apară pe scena mondială, aducând în mâinile lor ceva din comorile literaturii indiene, pentru ca savanții europeni să înceapă a înțelege că așa-zișii păgâni care locuiesc în această țară nu sunt, desigur, atât de întârziați și proști cât îi place să creadă neștiinței noastre. Acești docti profesori, care ne spun că întreaga știință asiatică este goală de orice idee folositoare europeanului, nu dovedesc decât propria lor deșertăciune. Acești oameni practici care nu găsesc alt calificativ decât „stupid” ca să-i caracterizeze studiul, văd întorcându-se asupra lor epitetul. Suntem oare demni de numele de civilizați dacă posibilitatea noastră de a înțelege viața rămâne veșnic legată de o simplă întâmplare, aceea de a ne fi născut la Bristol sau la Bombay? Cei al căror spirit e închis în fața oricărei influențe asiatice, și-l închid totodată și față de o sumă de idei subtile, de adevăruri profunde, de lumină revărsată asupra sufletului, care ar merita totuși să fie cunoscute. Mai înțelept rămâne, desigur, acela care își dă osteneala să caute până va găsi din talmeș-balmeșul prăfuit al Orientului nestematele gândirii și fapte răscolitoare, de o valoare netăgăduită.

III.

Am plecat deci în căutarea yoghinilor și a științei lor tainice. Gândul că voi vedea apărând un fulger de lumină spirituală pe călea divinității, fără a

fi scopul meu esențial, îmi stăruia totuși în minte, trebuie să recunosc. Am hoinărit de-a lungul fluviilor sfânte ale Indiei, de-a lungul Gangelui liniștit cu apele verzi, de-a lungul vastului Jumma, al pitorescului Godovari. Așa am făcut înconjurul țării și mi-am câpătat răsplata: India mi-a întins brațele, m-a strâns la sinul ei și câțiva supraviețuitori dintre cei care dețin secretele înțelepciunii indiene, mi-au deschis porți care au reușit să mă uimească pe mine, occidentalul. Căci nu s-a scurs mult timp de când făceam parte dintre cei care credeau că Dumnezeu nu este decât o creație gratuită în folosul naivilor idealști. Sau a trebuit să suport – și cu câtă nerăbdare – vorbăria acelor edificatori ai paradiselor teologice, care în același timp se poartă ca niște samsari ai Divinității: Nu avusesem decât dispreț pentru eforturile acestor superficiali și fanatici. Și dacă am învățat în India să gândesc oarecum astfel asupra acestor lucruri, trebuie să recunosc că nu a fost fără motive serioase. Bineînțeles, nu am mers până a mă converti la o religie orientală. Pe-acestea le judecasem de mult la adevărata lor valoare. Ce am câștigat în India a fost o nouă viziune a divinului. Rezultat care poate părea fără importanță, sau cel mult o chestiune personală. Și totuși pentru o faptură modernă, care nu se încrede decât în fapte brutale și rațiune rece, e un rezultat destul de neobișnuit. Credința mea a fost restaurată în singurul fel care ar fi putut convinge un sceptic, nu prin argumentare, ci prin mărturia experienței copleșitoare. Unul din acei înțelepți ascunși în junglă, care timp de șase ani a viețuit singur într-o peșteră, un umil pustnic a fost cel care a înfăptuit în mine acea transfigurare capitală. Cred că ei n-ar fi fost în stare să treacă nici cel mai simplu examen dat în vreo școală, dar nu voi simți nici cea mai mică umilință să-i aduc mărturie la sfârșitul acestui volum, toată intensă recunoștință pe care i-o datorez și i-o port. O țară care poate da astfel de oameni cucerește dreptul de-a atrage măcar atenția occidentalilor asupra ei. Oricât de tainică ar fi, viața spirituală a Indiei nu este o legendă; ea dăinuiește în ciuda tuturor furtunilor politice și a agitației oare o străbat, și am încercat aici, în acest volum, să aduc o mărturie autentică a faptului că nu unul, ci mulți din adepții ei au putut trage din ea putere și liniște, adică tocmai aceste daruri atât de mari pe care muritorii din ziua de azi le caută cu atâta nefolositoare înverșunare și cu atâta întristare.

Am adus mărturia mea și pentru alte multe motive, oricât de ciudate și neînțelese mi se pot părea chiar mie, care acum stau la masa mea de lucru, în fața unei mașini de scris la care aștern aceste rânduri, în mijlocul unei priveliști prozaice. Motive atât de ciudate, încât mi se pere un adevărat

curaj să poți vorbi în ziua de azi de lucruri atât de neverosimile unui public blazat și sceptic. Totuși nu cred că ideile care domină azi vor fi veșnice; mi se pare că întrezăresc tresăriri care prevestesc o întorsătură bună în evoluția gândirii umane. Ca și ceilalți oameni din generația mea, nu cred nici eu în minuni, dar cred cu putere că toate cunoștințele noastre în ceea ce privește legile naturii sunt foarte reduse și că atunci când avangarda savanților v-a descoperi încă vreo câteva din aceste legi, ni se va părea natural să înfăptuim lucruri, care azi par minuni.

Cap. 2 – Preliminariile cercetărilor mele

I.

Profesorul nostru de geografic stă cu rigla în mină în fața unei hărți atârnată de perete. Conturează un vast triunghi roșu, care înaintează până aproape de ecuator și ne povestește cu un glas ascutit și rar, care vrea să trezească atenția amorțită a elevilor, despre adevăruri uitate „Se spune că India e cea mai frumoasă nestemată a Coroanei britanice..”.

La auzul acestor cuvinte, un elev cu fruntea îngândurată se simte brusc desprins din visare și făcând un efort, caută să-și adune gândurile hoinare între cei patru pereți ai clasei. Puterea de evocare a acestor cuvinte, paginile pe care le citește apoi în carte, evocă în spiritul lui imaginea misterioasă a unei lumi necunoscute. India! Șirul neînțeleș al gândurilor îi readuce cu încăpățănare cuvântul magic în fața ochilor.

Mai târziu, când profesorul de matematici îi crede pe elev atent și luptând cu rezolvarea unei probleme de algebră, nici nu bănuiește că mintea copilului e prinsă de cu totul alte frământări. În dosul teancului de cărți, micul ticălos desenează tot felul de fețe bronzate cu turbane pe cap, palmieri și vapoare îndepărtate...

Anii copilăriei trec, dar dragostea lui pentru India rămâne aceeași. Mai mult încă, ajunge să cuprindă întreaga Asie, întregul Orient în visurile lui. Face planuri fantastice. Vrea să plece imediat. Va pleca pe mare. Destăinuiește și altor colegi de liceu planurile lui. Băieții sunt de acord! Vor pleca împreună. În taină și în tăcere, conspiră. Planul lor e să străbată Europa și apoi, prin Asia Mică și Arabia, să ajungă la Aden... Dar nu râde, cititorule! Ei cred, în pornirea lor naivă, că într-adevăr căpitanul unui vapor se va lăsa înduplecat și îi va lua.

Apoi, foarte simplu, în vreo opt zile, vor fi ajunși în ținuturile acelea fermecate.

Se pregătesc cu răbdare. Adună bani și un mic echipament cu tot ce li se pare absolut indispensabil pentru drum. Harta, cărți poștale, busola sunt mereu consultate și numai la vederea lor băieții simt un foc în tot sângele lor dornic de hoinăreală, în curând vor fixa și data plecării... Dar nu bănuiau că o catastrofă va dărâma fericirea și planurile lor. Un pedagog află de toată povestea și îi denunță directorului.

... Totul cade baltă. Totul e distrus, totul e sfârșit și nimeni nu va putea înțelege cu adevărat cât de profund au suferit acești copii.

Promotorul acestei expediții neizbutite păstrează însă neatinsă în el dorința de-a pleca în India. Și dacă pare că a trecut pe al doilea plan, e numai pentru că obligațiile sociale, interese de tot felul, i-au răsărit, firește, în cale. File și file din calendar sunt rupte și trec ani până ce o întâlnire neașteptată redeșteaptă în suflet gândurile din copilărie. Cel întâlnit e un străin, are fața bronzată de soare arzător și pe cap poarta un turban: e sosit din India.

II.

Și pare că viața începe din clipa în care l-am întâlnit. Toamna e pe sfârșite, aerul e cețos, frigul îmi pătrunde prin haine. Mă simt deprimat, și descurajarea, stafie invizibilă, și-a întins parcă gheara pe sufletul meu. Ca să scap de tristețe, intru într-o cafenea elegantă, orbitoare de lumini, unde mă întâmpină o căldură plăcută. Dar ceașca cu ceai fierbinte și parfumat care de obicei mă înviorează, azi rămâne fără niciun efect. Nu pot scăpa de greutatea care mă apasă. Oare melancolia a pus pentru totdeauna stăpânire asupra mea? Văluri negre par că mi s-au abătut pe suflet și m-au înstrăinat de orice bucurie.

Această stare de nesuferită neliniște și tristețe mă face să plec și din acest local, unde căutasem adăpost. Acum sunt din nou pe străzi, umblând fără scop precis, dar mergând totuși, din obișnuință la acea prăvălioară a unui prieten librar. Casa îi este tot atât de veche ca și cărțile pe care le adăpostește... Proprietarul – mort azi – este o ființă ciudată, o arătare demodată din timpuri de demult. Timpurile noastre moderne și trepidante i-au rămas cu totul străine. Nu vinde decât volume rare și mai toate în ediții „princeps” și s-a specializat mai ales în lucrări curioase, în științe ermetice. Cunoaște, cu toate că numai din cărți, aceste poteci ale spiritului. Întotdeauna mi-a plăcut să intru la el în prăvălioară și să întârzii discutând cu el probleme metafizice.

În seara asta, abia intrat în librărie, mâinile mele au și luat și răsfoit un volum cu foile îngălbenite și legat în piele castanie, în timp ce ochii-mi lunecau printre pagini. Din spatele ochelarilor lui, anticarul îmi observă curiozitatea, atenția care s-a deșteptat citind, și după obicei, imediat începe cu mine o discuție în legătură cu conținutul cărții care trata problema metempsihozei. Bătrânul vorbește cu ușurință, căci pare să cunoască o întreagă literatură clasică asupra acestui subiect.

La un moment dat, aud parcă un zgomot, parcă pe cineva mișcându-se și întorcându-mă, văd apărând dintr-un ungher întunecos al prăvălioarei, acolo unde sunt ascunse și stau cele mai prețioase volume o figură lungă și fină. Străinul e un indian, înaintează până la noi cu pași plini de armonie și distincție. Se oprește în fața librarului:

— Iartă-mă, scumpe prietene, dacă vă întrerup. Nu m-am putut împiedica să ascult ce vorbeați, căci subiectul acesta e de mare interes pentru mine. Te-am auzii pronunțând numele a o mulțime de filosofi greci clasici, nord africani, și părinți ai bisericii creștine ca și cum ei ar fi fost premergătorii acestei doctrine a veșnicei reîntoarceri a sufletului omenesc pe pământ. Și sunt de părere că într-adevăr, cei mai de seamă gânditori ai antichității înțeleseseră perfect acest lucru. Dar din ce țară credeți că provine această doctrină a reîncarnării?

Se opri o clipă, dar fără să ne lase să răspundem: – Dați-mi voie să vă răspund tot eu, ne spuse cu un surâs subtil. India e țara care pentru prima oară a adoptat această teorie a metempsihozei. Diferitele populații ale țării mele din timpurile cele mai vechi au crezut, toate, în adevărul adânc al acestei teorii...

Fața acestui om mă fascinează. Nu este un om obișnuit și l-ai putea remarca din prima clipă printre o mie de alți indieni. O forță reținută, așa mi se păru mie. Ochii pătrunzători și o frunte neobișnuit de înaltă îl caracterizează imediat. Tenul lui e mai negricios decât al hindușilor. Poartă pe cap un urban splendid împodobit cu o piatră prețioasă care azvârle focuri în penumbra prăvălioarei. Altfel, e îmbrăcat într-un costum european foarte elegant.

Afirmația lui cam pedantă nu pare câtuși de puțin să fie pe gustul prietenului meu anticarul, care, din dosul cărților, reia discuția cu vioiciune:

— Cum ar putea fi adevărat, când orașele orientului mediteranean au fost centrele civilizației și ale culturii celei mai înfloritoare cu mult înaintea erei creștine? Cele mai mari spirite nu se întâlnesc oare în zona mediteraneană,

care se întinde de la Atena la Alexandria? Fii încredințat că tocmai filosofia lor este aceea care a ajuns până în India, răspândindu-se progresiv spre sud și est.

Indianul surise cu indulgență.

— Dimpotrivă, Tocmai contrariul trebuie susținut.

— Cum, dumneata pretinzi că Occidentul, la începuturile lui, a primit această filosofie de-a gata de la acel Orient înapoiat? Dar nu se poate!

— De ce nu? Recitește în Apuleius cum Pitagora a plecat în India, unde a primit învățătura de la brahmani și că apoi întorcându-se în Europa, a început să propovăduiască metempsihoza. Și nu e decât un exemplu printre multe altele. Un Orient înapoiat! Mă faci să zâmbesc! Se împliniseră mii de ani de când înțelepții noștri indieni își petreceau zilele aplecați asupra celor mai aride probleme de metafizică, pe vremea când compatrioții dumneavoastră nici nu bănuiau că există asemenea probleme.

Indianul tace, dar privirea lui ne fixează cu intensitate. Probabil observă efectul pe care cuvintele lui l-au avut asupra spiritelor noastre. Într-adevăr, bătrânul librar pare perplex. Niciodată, până acum, nu îl văzusem să se dea bătut într-o discuție.

Din partea mea, eu am ascultat în tăcere, fără măcar să încerc să-l contrazic. În odaie s-a făcut tăcere și niciunul dintre noi nu se gândește să o întrerupă. Indianul dispare în fundul prăvălioarei și se întoarce apoi purtând în mâini un prețios infolio. Plătește și apoi se pregătește de plecare. Ajuns în prag, în timp ce eu îl urmăresc cu o privire care nu se poate desparti, parcă, de el. În această clipă, el se întoarce și vine spre mine. Caută în buzunarul hainei, și îmi întinde o carte de vizită.

— V-ar supăra dacă am continua această discuție la mine acasă? mă întreabă surâzând.

Accept cu plăcere invitația, dar uimirea mea e mare. Îmi înmânează cartea de vizită cu o invitație la masă pentru seara aceea.

Când s-a înserat, mă grăbesc spre locuința lui, ceea ce nu e un lucru ușor, căci ceața londoneză a cuprins orașul și luminile felinarelor abia se mai zăresc. Gândurile mele însă, care hoinăresc, nu mă lasă să observ nimic.

O poartă masivă se ivește în întuneric și pune capăt visurilor mele. Două felinare mari par brațe primitoare, întinse. De cum intru sunt foarte mirat, căci indianul nu a lăsat întru nimic să bănuiesc în ce interior excepțional de elegant și rafinat mă va primi. Intru de a dreptul într-o imensă odaie care ar putea sluji de intrare unui uriaș palat asiatic. Abia s-a închis ușa în urma

mea și-mi pot închipui că mă aflu departe de întunericul, ceața și umezeala occidentului.

Recunosc un amestec de stil chinezesc și indian. Roșul, auriul, negrul sunt culorile care domină. Pereții sunt împodobiți de splendide tapiserii înfățișând balauri, pe când alți balauri verzi mă privesc cu ocini lor străvezii de pe nenumărate țesături de preț. Veșminte de mandarini sunt și ele aruncate pe mobile. Covoare indiene acoperă întreg parchetul și pașii mi se înfundă în mângâierea lor adâncă. O uriașă piele de tigru stă întinsă în fața căminului.

Privirea mea întâlnește într-un colț o măsuță de lac negru pe care este așezată o raclă de fildeș negru cu ușa aurită. Întrezăresc în fundul acestui sanctuar o miniatură a vreunui zeu India, un Buddha probabil, judecînd după liniștea enigmatică plutind pe fața și pe ochii nemișcați, cu pleoape plecate.

Gazda mea a intrat în odaie și îmi face o primire cordială. E îmbrăcat în haine de seară fără cusur. Un astfel de om poate fi la locul lui în orice societate. Câteva clipe mai târziu suntem la masă. Mîncarea e delicioasă. Băiatul care ne servește dă o notă pitorească mesei: poartă pantaloni scurți albi, cu un brâu aurit și un turban uimitor de alb.

Tot timpul mesei conversația rămâne de suprafață și nu iese din generalități; totuși, despre price ar vorbi, cuvintele gazdei mele au ceva hotărât, peremptoriu. Astfel formulate, frazele lui nu incită la discuție. Tonul lui plin de încredere e impresionant.

În timpul cât bem cafeaua, so hotărăște și vorbește despre sine. A călătorit mult, e bogat. Mă încântă cu descrieri pline de vervă asupra Chinei, unde a stat un an, asupra Japoniei, căreia îi prezice un viitor uimitor, asupra Americii, Europei și lucru la care mă așteptam cel mai puțin, asupra unei șederi de-a lui într-o mănăstire creștină din Siria. Când aprinde țigara, începe din nou discuția asupra subiectului pe care îl discutasem în anticariat. Dar se vede că îi pare prea strâmt, căci trecem numai decît la străvechea înțelepciune a Indiei.

„Doctrinile noastre au ajuns într-o oarecare măsură până în Occident, dar au fost în mare parte prost înțelese și în alte cazuri chiar deformate. Totuși, niciun indian nu trebuie să se plîngă, într-adevăr, ce a devenit India astăzi? A renegat înalta cultură a trecutului său. S-a lepădat de măreția sa. E trist, foarte trist. Masele rămân cu încăpățănare legate de câteva idei mărunte, cu

riscul de a rămâne învăluite într-o învălmășeală inextricabilă de prostii și superstiții.

— Cărei cauze îi atribuiți această decădere? Gazda mea tace. O clipă trece, pleoapele i se pleacă, ochii i se închid pe jumătate, apoi reîncepe să vorbească în șoaptă, ca și cum s-ar teme să nu strice liniștea:

— Din păcate, dragul meu prieten, țara mea era locuită pe vremuri de înțelepți, de mari înțelepți care știuseră să pătrundă misterele vieții. Și regii și oamenii de rând erau însetați de învățăturile lor. Călăuzită de ei, civilizația a ajuns la apogeu. Azi câți mai sunt și unde sunt? Au rămas doi, trei în afara frământărilor vieții, înțelepți pe care nimeni nu-i cunoaște, de care nimeni nu mai vorbește. Când acești mari înțelepți – noi îi numim Riși – au început să se retragă dintre oameni, a început decadența.

Capul i se înclină pe piept, ultima frază o spuse cu un accent dureros în glas. O clipă pare absent, cu sufletul întreg adâncit într-o cugetare melancolică. Personalitatea lui mă impresionează din ce în ce mai mult: te silește la interes, exercită o atracție de neînvins. Ochii adânci și arzători dovedesc o viață lăuntrică intensă, căldura blindă a glasului e mărturia unui suflet generos. Simt că voi începe să-l iubesc pe acest om.

Servitorul intră cu pași catifelați, se apropie de masă și aprinde bețișoare parfumate. Un fum ușor se înalță, o mireasmă dulce-de chihlimbar cuprinde odaia. Și deodată gazda mea ridică ochii și mă privește drept în față.

— Ți-am spus că au mai rămas doi, trei? Da, îmi amintesc. Am cunoscut pe unul din acești înțelepți. E un noroc de care vorbesc foarte rar. A fost, pentru mine totodată tată, călăuză, învățător și prieten. Înțelepciunea lui era dumnezeiască. Nu l-aș fi putut iubi mai mult, chiar dacă i-aș fi fost copil. În timpurile acelea fericite în care am stat lângă el, eram încredințat că fericirea era aici, în inima mea. Da, chiar aerul care era în jurul lui crea acest miracol. Eu, care dintr-o înclinație înnăscută am făcut artă și din frumusețe idealul meu, ajunsesem să vad frumusețea și într-un lepros. În mizerie, în oameni de care înainte m-aș fi îndepărtat cu scârbă. Trăia într-o sihăstrie la țară, departe de oraș. L-am întâlnit din întâmplare, sau din ceea ce credeam pe atunci că e întâmplare. Am fost să-l văd de mai multe ori, am stat timp îndelungat cu el, cât am putut mai îndelung. Da, o țară este mare când se nasc în ea astfel de oameni.

— Atunci pentru ce nu și-a ajutat patria, implicându-se în viața ei publică?

Indianul clatină din cap.

— Motivele faptelor unor asemenea oameni nu sunt ușor de înțeles, și cu atât mai mult pentru voi, occidentalii. El ar fi răspuns, probabil întrebării dumitale, spunându-ți că poate ajuta tot atât de mult și în taină, prin puterea telepatică a gândului; că influența poate opera și din depărtare, într-un fel care, deși ar rămâne invizibil, nu e mai puțin real. Ți-ar mai fi putut spune, poate, că o societate atât de degenerată cum e societatea omenească acum, trebuie să-și împlinească destinul, până la capăt, până la regenerare.

Nu îi ascund că nu mă așteptam la un astfel de răspuns.

— Iar eu mă așteptam din partea dumitale să-mi vorbești astfel, scumpul meu prieten, îmi răspunse gazda mea surâzând.

După această seară de neuitat am fost, apoi, adesea în vizită la indian, atras tot atât de vastele lui cunoștințe, cât și fascinat de farmecul ciudat pe care-l răspândea. Cu o îndemânare plină de delicatețe, știa să facă să vibreze în sufletul meu aspirații amorțite, și să trezească dorința mea de-a înțelege sensul vieții. Mă îndeamnă nu atât să-mi satisfac o curiozitate intelectuală, cât să cuceresc o fericire care va cuprinde în ea altceva decât iluzie deșartă.

Într-o seară, discuția noastră ia o întorsătură care va fi în stare să dea vieții mele o nouă direcție. Indianul descrie în treacăt obiceiurile și tradițiile ciudate ale compatrioților lui; în câteva cuvinte știe să reliefeze tipuri de oameni care se găsesc în țara aceasta neobișnuită. În seara aceasta pomenește cuvântul *yoghin*. Nu am decât o noțiune vagă despre cuprinsul acestui cuvânt, în cursul lecturilor mele l-am întâlnit de mai multe ori, dar de fiecare dată cu caracterizări atât de diferite, încât era natural să nu fi adus decât încurcătură în mintea mea. Așa că, auzindu-l pe prieten pronunțându-l, ca un bun ziarist ce sunt, l-am oprit ca să-l oblig să mă lămurească.

— Cu plăcere, îmi răspunse, dar nu este ușor să închizi într-o singură frază noțiunea întreagă a yoghinului. Întreabă pe doisprezece compatrioți de-ai mei și sunt sigur că vei primi douăsprezece răspunsuri deosebite. De pildă, sunt mii de cerșetori ambulanți care vor să treacă drept yoghini. Ei cutreieră țara din sat în sat, merg la toate bâlciurile religioase, care sunt atât de dese la noi. Cei mai multi nu sunt decât niște vagabonzi incuți, cu lotul neștiutori față de doctrina yoghismului, din care însă își fac un paravan comod.

Indianul se opri ca să scuture scrumul țigării

— Dacă mergi până în locuri cum ar fi de pildă Rișikeș, pe care munții Himalaia îl adăpostesc sub culmile lor, vei găsi aici cu totul alt soi de

oameni. Aceștia trăiesc în colibe modeste sau în peșteri, mănâncă puțin și își petrec viața în rugăciuni, Gândul divinului le este tot atât de necesar ca și respirația și le umple mintea zi și noapte. În majoritatea cazurilor sunt oameni foarte buni și care își petrec timpul cântând cântece religioase și studiind cărțile sfinte. Și pe ei tot yoghini îi numește lumea, cu toate că nu au nimic de-a face eu cerșetorii vagabonzi care se abat asupra mulțimii inculte ca asupra unei prăzi. Vezi din aceste amănunte, toată elasticitatea cuvântului „yoghin”. Fără a mai spune că între aceste două înțelesuri mai există o gamă întreagă, intermediară, care are parte din calitățile și defectele unora și altora.

— Și totuși mi se pare că se face de obicei mare caz de puterile ascunse ale yoghinilor.

— Mai am și altă definiție în rezervă, spuse prietenul meu surâzând. Se găsesc în locuri pustii, departe de locuințele oamenilor, ascunși în adâncul junglei sau în câte o peșteră în munți, oameni ciudați care își petrec viața în practici care, spun ei, le aduc puteri miraculoase. Unii dintre ei disprețuiesc orice idee religioasă, alții sunt adânc religioși, dar toți sunt uniți în această luptă cu natura pentru a-i smulge secretul forțelor ei. Ai observat că India și-a păstrat întotdeauna credința ei în lucrurile oculte, în lucrurile misterioase, că aceste tradiții au avut întotdeauna adepții lor și pretutindeni vei auzi vorbindu-se de puterile lor și de miracolele pe care le îndeplinesc. Or, acești oameni sunt și ei numiți yoghini.

— Dar dumneata ai întâlnit yoghini? Crezi în aceste tradiții?

Interlocutorul meu tace, ca și cum ar reflecta asupra formei în care își va da răspunsul. Ochii mei se întorc spre idolul așezat pe masa neagră. Mi se pare că văd în penumbră pe Buddha că îmi surâde. Nu îmi trebuie mult ca să cred ca există o vrajă în aerul care îl înconjoară. Dar în aceeași clipă vocea indianului frânge avântul imaginației mele.

— „Privește”, îmi spune arătându-mi un obiect pe care l-a desprins de lingă gât, de sub guler. „Sin brahman”. Acesta este semnul sacru. Mii de ani de educație aspră au făcut instinctive anumite particularități ale spiritului. Nici educația, nici contactul cu occidentul nu le pot șterge. Credința într-o putere divină, credința în forțe -supranaturale și într-un progres spiritual al umanității, toate aceste lucruri sunt înnăscute în mine prin calitatea mea de brahman. Această credință nu o pot distruge. De câte ori exista un conflict în mine între rațiune și credință, credința învinge. De

altfel, oricâtă simpatie aş simţi pentru principiile şi metodele voastre ştiinţifice, nu aş putea da ca ultim argument decât: „cu cred”.

Ochii lui mă privesc în tăcere câteva clipe, apoi spune:

— Bineînţeles ca am întâlnit yoghini. Câţi? Doi, trei poate. Nu îi găseşti cu uşurinţă. Pe Vremuri, bineînţeles, te lăsau mai uşor să te apropii de ei, dar azi sunt atât de greu de găsit, încât foarte uşor poţi crede că au pierit cu totul.

— Totuşi au mai rămas câţiva, nu-i aşa?

— Bineînţeles, dragul meu prieten. Dar să-i găseşti... asta e altă poveste. Ar trebui multe şi răbdătoare căutări.

— Maestrul dumitale era unul dintru ei?

— Nu. El aparţinea unui ordin mai înalt. Nu ţi-am- spus că este un Rişi?

— Îi spun că nu-l pot urmări în discuţie dacă nu îmi dă câteva lămuriri.

— Rişii sunt într-adevăr mai mult decât yoghinii. Transportă teoria lui Darwin în domeniul spiritual, acceptă învăţăturile brahmanilor în care se spune că evoluţia spirituală e legată de cea fizică, consideră pe aceşti Rişi ca şi cum ar fi atins culmile evoluţiei, şi încă nu vei avea decât o idee slabă despre grandoarea lor.

— Şi un Rişi ar fi în stare să facă acele minuni despre care vorbeam adineauri?

— Bineînţeles, poate, dar cu această diferenţă: pentru el miracolul nu are valoarea pe care i-o atribuie poporul de jos sau acei yoghini care se îndeletnicesc cu astfel de lucruri. Este o putere care se naşte în chip firesc la un Rişi prin încordarea spiritului şi a voinţei, dar de care nu se foloseşte decât foarte rar sau chiar deloc. Scopul lui e desăvârşirea spirituală, morală. Adică să devină asemenea acelor care au fost ca Buddha în Orient sau Iisus în Occident.

— Dar Christos a făcut miracole!

— Bineînţeles, dar crezi că le-a înfăptuit pentru a-şi mări faima? Pentru el nu a fost decât un mijloc-ca să convingă sufletele celor umili, celor slăbi, ca să-i aducă la credinţă.

— Dar dacă în India există oameni ca aceşti Rişii, cum se face că mulţimea nu merge pe urmele lor?

— Pentru ca să se întâmple aceasta, ar trebui mai întâi ca ei să înceapă să facă minuni în public. Or foarte, foarte rare sunt cazurile când un Rişi adoptă o astfel de atitudine. Preferă să trăiască în sihăstrie. Acei care trebuie

să se manifeste în public o fac întotdeauna pentru un timp foarte scurt, pentru a se retrage apoi din nou.

— Dar de ce folos mai pot fi dacă se încapățânează să trăiască așa. Retrași?

Indianul surâde cu indulgență.

— Nu spuneți voi oare, în Occident, că „nu trebuie Să te lași înșelat de aparențe”? Din lipsa unei cunoașteri mai aprofundate a acestor sfinți, oamenii nu sunt capabili să-i poată pricepe, iartă-mă că ți-o spun. Ți-am spus că au fost timpuri când acești Riși nu au disprețuit viața în mijlocul Oamenilor, și te asigur că atunci nu exista nimeni care să nu recunoască puterea lor, sfințenia lor. Maharajahii chiar erau acei care le cereau sfaturi și respectul cu care îi înconjurau era vădit. Dar este un fapt cert că Rișii preferă să-și exercite puterea lor în liniște și în taină.

— Aș dori și eu să întâlnesc un astfel de om, am șoptit, aș dori ca într-o zi să mă aflu în fața unui autentic yoghin.

— Fii încredințat că vei reuși.

— De unde știi? l-am întrebat eu uimire.

— Am știut-o din prima zi a întâlnirii noastre, a fost răspunsul lui care nu mă miră mai puțin. Am știut-o printr-un fel de intuiție, printr-un mesaj adânc, dar cu neputință de dovedit sau explicat. Maestrul meu m-a învățat să pot simți astfel de lucruri. Cu timpul am reușit să fiu sigur când simt astfel de lucruri.

— Demonul Socratic, am spus, jumătate glumind, jumătate serios. Și când crezi că se întâmplă profeția aceasta?

Indianul înălță din umeri.

— Eu sunt profet. Nu pot, deci, să fixez nicio dală pentru acest eveniment.

Am avut grijă să nu insist, cu toate că bănuiam că știe desigur, mai multe decât spune. Totuși i-am sugerat o propunere:

— Îmi închipui ca într-o zi te vei întoarce totuși la dumneata în țară. Dacă sunt liber în momentul acela, nu am putea călători împreună? Nu ai vrea să mă ajuți să găsesc un astfel de om?

— Nu, dragă prietene. Va trebui să mergi singur. E mai bine, să pleci și să-l cauți singur.

— Va fi foarte greu pentru un străin ca mine...

— Într-adevăr, foarte greu, dar mergi singur și ai să vezi apoi. Că am avut dreptate.

III.

De atunci știu că va veni o zi inevitabilă în care mă voi afla pe un vapor care va pleca cu mine într-acolo. Găsesc că dacă India a adăpostit cândva oameni de măreția unui Riși și că, dacă așa cum crede prietenul meu, se mai găsesc în viață câțiva, cazna mea de a-l căuta va fi cu prisosință recompensată de avantajul de-a sta de vorbă eu ei. Nu se va îmbogăți oare viața mea cu putere de înțelegere, cu un conținut pe care până în ziua de astăzi nu a putut să-l atingă? Și chiar dacă nu voi izbuti, voiajul meu nu va fi fost zadarnic, căci simt în mine o curiozitate atât de încordată pentru acești oameni, pentru aceste locuri, încât nu poate fi liniștită cu nimic. Meseria mea de ziarist a ascuțit până la anormal curiozitatea mea pentru tot ce este extraordinar. Gândul explorării acestor căi necunoscute mă fascinează. Am hotărât deci, să dau frâu liber imaginației mele și cum se va înfățișa un prilej, să plec într-adevăr în India

Indianul mă primi în casa lui încă timp de câteva luni. A consimțit, astfel, să mă ajute să navighez aici, pe oceanul vieții fără însă să primească să plece vreodată cu mine pe drumul încă necunoscut și misterios al Indiei.

Dar nu e, pentru un tânăr, o binefacere fără seamăn, să-ți fi stabilit un program de viață și să vezi în fața ta desfășurându-se posibilitățile tale latente? E firesc deci, ca aici, în aceste pagini, să caut prin câteva cuvinte să-mi plătesc datoria de recunoștință pe care i-o port acestui prieten, care m-a ajutat în primele ceasuri ale căutărilor mele. A sosit o zi când roata vieții ne-a despărțit pentru totdeauna, căci câțiva ani după aceea am aflat de moartea lui. Un accident, se spune. Zilele treceau și nici împrejurările, nici timpul nu mă ajutau să pot pleca. Viața modernă creează în jurul omului o rețea de responsabilități din care nu este ușor să te desfaci. Îmi rămăsese, deci, să trăiesc în cadrul prea strâmt al vieții, și totodată să aștept și să veghez, căci nimic nu clatină credința mea în adevărul ascuns, în profecția prietenului meu. Într-o zi, deodată, un incident oarecare pare să grăbească clipa plecării.

Meseria mea mă apropie, pentru cât va timp, de un om pentru care prietenia și stima mea sunt egale. De o inteligență ascuțită, el cunoaște firea omenească în tot ce are ea mai ascuns. Acum destul de mulți ani deținea o catedră universitară de psihologie, dar a părăsit această viață pentru a exercita alta mai activă. A devenit consilierul mai multor magnați ai lumii afacerilor. Are darul de a inspira pe cei cu care lucrează. Oricine ai fi, lângă el ești sigur că vei găsi o reînnoire a puterilor tale de muncă și entuziasm, și

sfaturile lui sunt comori. Notez întotdeauna sfaturile lui și întotdeauna am văzut cum se realizează ceea ce spune, fie că ar fi vorba de lucruri banale fie de afaceri neobișnuite. Ceea ce admir însă în cea mai mare măsură e posibilitatea lui de-a fi împăcat, în preajma lui, subiectivul și obiectivul în așa fel, încât este în stare să înceapă cele mai complicate discuții filosofice ieșind dintr-o conferință de afaceri. De aceea, probabil, nu îl poți vedea niciodată cu o față întunecată. Ci întotdeauna plin de vervă și sclipind de spirit și bună dispoziție. Suntem prieteni și petrecem ceasuri plăcute, lucrând sau discutând. Atât de întinse și de multiple îi sunt cunoștințele, încât nu mă pot sătura ascultându-l. Adesea mă întreb cum poate un cap de om cuprinde atâtea lucruri.

Într-o seară, după ce mâncasem împreună la un restaurant, ieșeam de acolo, noaptea era atât de splendidă, luminată de lună, încât hotărâram să ne întoarcem pe jos. Conversația fusese în tot timpul mesei frivolă, dar noaptea scăldată în lumina lunii ne incită la subiecte filosofice. Ajungând spre casă, discuția noastră devenise atât de aridă încât, probabil, numai enunțarea subiectelor despre care discutam ar fi fost de ajuns ca să plictisească pe cea mai mare parte dintre clienții prietenului meu. Când îmi întinse mina ca să-și ia rămas bun, glasul lui căpătă un ton mai grav și îmi spuse următoarele:

Nu ar fi trebuit să fii gazetar. Ești un filosof înăscut, îndrăgostit de eternitate. Ești prins în mrejele unei munci dedicată actualității. Pentru ce nu ai fost dumneata profesor universitar și pentru ce nu ți-ai dedicat viața unor căutări personale? Îți place peste măsură să stai singur și să faci înconjurul gândurilor dumitale. Sunt sigur că într-o zi vei pleca în căutarea yoghinilor, în India sau în Tibet. Și desigur ai să ne dai informații curioase. Nu mă îndoiesc. Până atunci, noapte bună.

— Yoghinii? Ce crezi despre acești oameni?

Interlocutorul meu se apropie de mine și îmi șoptește În ureche

— Sunt oameni care știu multe, prietene, care știu multe!

Am plecat tulburat adânc.

Această călătorie în India nu mi se pare încă apropiată. Câteodată am momente de descurajare. Sunt oare condamnat de destin să rămân veșnic legat de acest șir de relații complicate, de obligații sociale și de ambiții care alcătuiesc viața de azi?

Dar nu, mă înșel. Destinul își azvârle ordinele zilnic, chiar dacă nu avem posibilitatea să știm întotdeauna ce ni se pregătește, și ne duce spre ceea ce este dinainte hotărât. Nu au trecut nici douăsprezece luni și iată-mă

debarcând de pe Vapor la Bombay. Mă pierd în învălmășeala pestriță de oameni și lucruri străine ale orașului și urechile mele ascultă cacofonia dialectelor nenumărate care se încrucișează în văzduh.

Cap. 3 – Un vrăjitor sosit din Egipt

I.

Lucru curios și poate, semnificativ, nici nu mi-am încercat încă norocul și norocul a și venit de la sine. Încă nu am ieșit din hotel, nici măcar pentru tradiționalele plimbări pe care le face orice turist prin localurile renumite din Bombay. Bagajul mi-e încă nedesfăcut. Momentan, caut să iau contact cu lumea care locuiește în acest hotel Majestic, unde am descins după recomandățiile unui cunoscut cu care mă aflam pe vapor. Dar acest lucru este suficient ca să fac o descoperire senzațională: printre clienții acestui hotel se află un vrăjitor, un făcător de minuni, un taumaturg în carne și oase. Nu unul din acei șarlatani scamatori care cutreieră orașele și dau reprezentații pe diferite scene improvizate vara la băi! Nu! Acest om este dintre acei vrăjitori autentici, cum erau în Evul Mediu. El întreține relații zilnice cu fapte misterioase, invizibile-celorlalți oameni din hotel, dar foarte vizibile pentru el. Cel puțin așa se vorbește în hotel. Oamenii de serviciu se tem de el și nu vorbesc despre el decât în șoaptă. Când trece el, conversațiile se întrerup și ochii se umplu de o licărire de teamă. De altfel, magicianul trăiește retras și cere să i se servească masa la el în odaie.

Ceea ce mă intrigă în cea mai mare măsură e că nu e nici indian, nici european, este străin venit de pe malurile Nilului. Înfățișarea lui Mahmud Bey nu corespunde însă cu puterile care i se atribuie, în locul unei figuri sinistre, scheletice, el are o față blinda, surâzătoare, o statură puternică și o vivacitate de mișcări care trădează un om activ. Te-ai aștepta să-l vezi, apărând într-o rochie amplă, albă, dar el este pur și simplu îmbrăcat ca un european elegant și seamănă cu vreun francez din lumea bună, pe care l-ai putea întâlni în oricare mare restaurant parizian.

Stau și mă gândesc asupra acestor lucruri toată ziua, apoi hotărârea mea este luată. Mahmud Bey va fi neapărat intervievat de mine, după cum ar spune colegii mei de gazetărie. Scriu câteva rânduri pe o carte de vizită și într-un colț fac un semn convențional care îi va arăta că nu sunt total străin de tradițiile artei lui și care, gândesc, mă va ajuta să primesc în răspuns favorabil din partea lui. Dau cartea de vizită unui servitor bine stilat și în același timp îi strecor în mină un bacșiș, și cinci minute mai târziu capăt răspunsul: „Mahmud Bey vă poate primi chiar acum, își bea tocmai cafeaua

și vă invită să-i țineți tovărășie, dacă doriți”. Acest început e încurajator. Servitorul mă introduce. Mahmud Bey este așezat în fața mesei încărcată cu ceai și tot felul de bunătăți. Egipteanul, fără să se ridice, mă salută cu o voce blinda, dar extrem de sonoră și îmi arată un scaun:

„Șezi și iartă-mă, niciodată nu dau mina cu nimeni”. E îmbrăcat cu o haină de casă cenușie. Părul lui negru și abundent e ca o coamă, o șuviță ondulată îi cade pe frunte. Când surâde, descoperă dinți uimitor de albi:

— Vei lua masa cu mine.

Îi mulțumesc. În timp ce mâncam îi spun ce reputație și-a creat în hotel și cât am șovăit până m-am hotărât să-i scriu. Râde cu poftă și fără să răspundă îmi face un semn că nu e de vină cu nimic. Adaugă după o pauză:

— Lucrezi la un ziar?

— Nu. Acum am venit în India cu intenția absolut personală de-a studia viața spirituală a țării și cu să culeg note pentru o carte pe care o voi scrie, eventual, tocmai despre aceste locuri.

— Vei sta mult aici?

— Depinde. Nu mi-am fixat limite, răspund, având sentimentul curios că, în loc de-a lua eu un interviu, sunt eu interviuat.

Dar îmi spune imediat foarte binevoitor:

— Și eu sunt aici, pot spune, pentru o vizită mai lungă. Un an, poate doi. După aceea plec în Extremul Orient. Aș dori să fac înconjurul lumii, cu voia lui Allah.

Am terminat masa. Servitorul strânge totul. Simt că a venit momentul să începem o conversație mai serioasă:

„E oare adevărat, după câte se spune, că dumneata posezi puteri magice?”

Foarte liniștit, ca un om sigur de el, îmi răspunde:

— Da, Allah mi le-a dăruit în marea sa bunătate.

Și urmează după o pauză, privindu-mă cu mare sinceritate în ochi:

— Ți-ar place, desigur, să-ți arăt și dumitale câte ceva?

Foarte mulțumit că îmi ușurează astfel sarcina, fac un somn afirmativ.

— Fie. Ai un creion și o bucată de hârtie?

Desprind repede dintr-un carnet o foaie și scot și un creion din buzunar.

— Așa. Acum scrie dumneata o întrebare, oarecare.

Spunând aceasta, merge și se așază lângă o mescioară în apropierea ferestrei. E întors cu spatele la mine și privește în stradă. Suntem astfel la o distanță de câțiva metri unul de altul.

— Ce fel de întrebare? spun.

— Orice vrei.

Câteva idei îmi trec prin minte; în sfârșit, scriu simplu: „Unde locuiam acum patru ani?”

— Acum îndoaie hârtia într-un pătrat cât se poate de mic. M-am executat. Se apropie de mine cu scaun cu tot, fără să mă slăbească din ochi:

— Ține în mâna dreaptă și strâns de tot hârtia și creionul.

String cât pot. Egipteanul închide o clipă ochii; pare să fie dus departe, foarte departe, adâncit într-o profundă meditație. Apoi pleoapele lui grele se deschid, ochii lui cenușii mă privesc din nou și îi aud glasul spunându-mi cu vocea lui liniștită:

— Întrebarea dumitale nu era oare: „Unde locuiam acum patru ani?”

— Exact, spun cu uimire. Într-adevăr, ca exemplu de citire a gândului – este extraordinar.

— Acum desfă hârtia, te rog. Desfac hârtia.

— Privește-o.

O privesc și rămân înmărmurit.

O mână nevăzută a scris pe hârtie numele orașului unde într-adevăr locuiam acum patru ani. Răspunsul e scris exact sub întrebare.

Mahmud Bey pare satisfăcut,

— Răspunsul e exact?

Am amuțit de uimire. E atât de necrezut încât îl rog să mai facem o experiență. Primește și merge din nou lângă fereastră în timp ce scriu o doua întrebare. De altfel, nu îl scap din ochi și îl văd cum privește pe geam, afară. Împăturesc strâns hârtia și o string în pumn împreună cu creionul. Îl chem și vine din nou în fața mea și din nou se adâncește în gândurile lui, cu ochii aproape închiși. Apoi îmi spune: „La ce ziar eram redactor acum doi ani?” Iar a ghicit. Desfac hârtia și găsesc scris cu neîndemânare, dar exact, numele gazetei unde am lucrat acum doi ani. Îmi dau seama că e vorba de cu totul altceva decât de telepatie. Sugestie? Nu, e inadmisibil. Sunt complet treaz. Am luat creionul și hârtia din buzunarul meu și Mahmud Bey se afla la câțiva pași de mine. Eram singuri și totul s-a petrecut în plină lumină. Hipnotism? Am studiat chestiunea și știu să descopăr și cea mai umilă încercare de hipnoză făcută asupra mea, și în același timp știu să mă și apăr. Apoi dovada scrisului e aici, în mâna mea, pe hârtie.

Niciodată nu am fost atât de perplex. Cer egipteanului să încercăm experiența a treia oară. Acceptă și experiența reușește iar. Nu pot nega

faptele. A scris, printr-o putere magică, pe o hârtie pe care o țineam în mână, prin mijlocirea unei mâini nevăzute, cuvintele care cuprindeau un răspuns corect la întrebările mele. Zadarnic cuget, simt prezența unor forțe necunoscute mie. Pentru o minte normală lucrul e de necrezut și sunt buimăcit.

— Cunoști oare în Europa pe cineva care ar fi în stare să facă ce am făcut?

Desigur, nu. Sunt constrâns să o recunosc.

— Ai consimți să-mi explici metoda dumată? Îl întreb cu un ton nesigur, ca și cum l-aș fi rugat să-mi dea luna de pe cer.

Înaltă din umeri.

— Mi s-au oferit sume fabuloase ca să-mi destăinuiesc secretele, dar nici nu mă gândesc să o fac.

— Te înțeleg, dar poate ai observat că nu sunt cu totul străin de lucrurile care privesc fenomenele psihice.

— Desigur. Dacă într-o zi voi merge în Europa, ceea ce nu este exclus, vei putea, poate, să-mi fii de folos și atunci îți făgăduiesc să-ți arăt cum lucrez și îți va fi și dumată ușor să execuți aceleași lucruri ca mine.

— E nevoie de mult timp ca să reușești?

— Depinde de om. Dacă lucrezi serios, sacrificându-ți absolut tot timpul, trei luni vor fi de ajuns ea să înveți teoria, dar ca să poți lucra îți vor trebui câțiva ani.

— Nu ai putea cel puțin să-mi spui în general despre ce e vorba?

O clipă Mahmud pare să ezite:

— Pentru dumneata, da.

Cu un gest instinctiv scot din buzunar caietul unde voi putea însemna ce îmi va spune.

— Nu, nu azi, îmi spune Mahmud Bey. Azi sunt ocupat. Vino mâine de dimineață înainte de masă și vom vorbi.

II.

A doua zi la ora fixată sunt în odaia lui Mahmud Bey. Îmi întinde o cutie cu țigări egiptene și îmi spune în timp ce îmi aprinde țigara: „Sunt excelente. Sunt țigări din țara mea”. Într-adevăr, sunt excelente, fumul e dulce, aromatic. Fumăm liniștiți.

— Deci, vrei să-ți vorbesc despre aceste lucruri pe care dumneavoastră le numiți teorii, iar eu certitudini? spune Mahmud Bey cu un surâs prietenos. Poate vei fi surprins dacă înainte de toate îți spun că sunt inginer agronom,

și chiar diplomat pe deasupra! Ceva care, nu-i așa, nu prea pare să meargă cu meseria de hai să-i spunem vrăjitor!

Ridic ochii, el mă privește și un surâs îi întârzie pe buze.

— Dar ești ziarist și probabil vrei să știi tot, și mai ales cum am devenit vrăjitor?

— Bineînțeles, desigur...

— Fie. Sunt născut în Egiptul de sus. Am fost crescut la Cairo. Eram un școlar ca toți ceilalți, fără nimic în plus sau în minus. Îmi plăcea agricultura și am intrat în Institutul de specialitate. Eram un entuziast și lucram mult. Într-o zi, un bătrân se mută în casa în care locuiam și noi. Era un evreu cu sprâncenele groase, cu barba lungă, întotdeauna grav și tăcut. Hainele lui erau atât de demodate, încât părea o apariție din alt secol. Era atât de rezervat în felul lui de-a se purta, încât nimeni nu îndrăznea să-i vorbească. Pe mine însă, tocmai această rezervă a lui mă intriga. Fiind tânăr și întreprinzător, nu doream decât o ocazie ca să-i pot vorbi și primele lui încruntări n-au făcut decât să-mi mărească curiozitatea. Încetul cu încetul însă, bătrânul îmi deschise ușa și începu să mă primească la el. Astfel am aflat că își petrecuse cea mai mare parte din viață cu științele oculte, cu magia, și că se dedicase studiilor oculte.

Până atunci viața mea fusese cât se poate de banală: sporturile și școala. Și deodată, iată-mă față în față cu un lucru atât de extraordinar, atât de diferit de tot ce auzisem până acum și care mă interesa în cea mai mare măsură. Supranaturalul nu mă speria așa cum ar fi speriat pe majoritatea colegilor mei. Simțeam fiorii necunoscutului. Am cerut bătrânului să mă învețe și pe mine ce știa. Bătrânul consimți. Astfel, deodată m-am găsit prins de cu totul alte preocupări ca până atunci. Bătrânul mă duse într-o societate care se ocupa de spiritism, ocultism, teosofie. Grupul era compus din savanți, funcționari, oameni din cea mai bună societate, cărora bătrânul le ținea cursuri. Cu toate că abia atinsesem vârsta majoratului, mi s-a dat voie să asist și eu la cursuri. Ascultam cu aviditate, cu în setare și toate experiențele acelea mă fascinau. Bineînțeles, studiile mele de agronomie le cam lăsasem baltă. Totuși îmi treceam clasele destul de bine. În schimb înghițeam cărțile pe care bătrânul mi le împrumuta. Și mă îndeletniceam cu ce îmi arăta el. Am făcut astfel de progrese, încât nu mult după aceea descoperisem lucruri pe care nici profesorul meu nu le știa și am început să fiu considerat ca un adevărat expert în aceste materii. La rândul meu, țineam acum conferințe și susțineam ședințe demonstrative în societatea din

Cairo unde am fost ales președinte. Am stat acolo timp de doisprezece ani. Nu am plecat de acolo decât pentru a călători în lumea întreagă și, fie spus în treacăt, ca să mă îmbogățesc”.

Aici Mahmud Bey tăcu o clipă pentru a scutura cenușa țigării. Am observat cât de îngrijite îi erau mâinile și unghiile.

„Și nu e prea ușor acest lucru. Poate ceva mai ușor pentru mine decât pentru majoritatea oamenilor. Eu nu am decât să aleg printre clienții mei pe cei mai bogați, care vin ca să-i ajut cu puterile mele. Mă cunoaște destulă lume și vin aici să mă consulte asupra diferitelor lor probleme și interese, sau pur și simplu vor să se lămurească asupra unor posibilități oculte. Nu cer niciodată mai puțin de 100 rupii. Ca să termin, trebuie să-ți spun că doresc să-mi cumpăr în Egipt o moșie, unde să mă retrag și pe care o voi cultiva”.

— Ai venit direct din Egipt?

— Am stat câțva timp în Siria și apoi în Palestina. Poliția siriană m-a chemat adeseori în ajutor în timpul unor cercetări, în cazuri de crimă, de exemplu, și întotdeauna am reușit să-i descopăr pe criminali.

— Prin ce mijloace?

— Filiera îmi este destăinuită de spiritele mele ajutătoare, care constituie într-o viziune interioară scena așa cum s-a petrecut.

Mahmud Bey tace iarăși. Pare adâncit în amintiri.

Eu aștept să-și continue povestirea.

— „Probabil că mă vei lua drept un spiritist, deoarece invoc spiritele. E destul de adevărat, dar sunt și vrăjitor, și pot citi și în gândurile oamenilor. Cam asta e tot”.

„E destul de pasionant și așa” îmi spun.

— „Spune-mi, te rog, ceva despre spiritele ajutătoare, dacă poți”.

— Spiritele care mă ajută? Mi-au trebuit mai bine de trei ani să le pot stăpâni. În lumea aceea care scapă simțurilor noastre există, ca și în lumea cealaltă, spirite bune și rele. Unele spirite sunt ale oamenilor care au trăit cândva, dar cele mai multe din cele care mă ajută sunt așa-zisi „djini”, adică spirite ale unor forte care nu au fost niciodată încarnate ca oameni. Unele din ele nu depășesc ca inteligență nivelul animalelor, pe când altele au atins nivelul înțelepciunii umane. Există și „djini” răi și sunt întrebuințați de vrăjitori de rând, îndeosebi de vrăjitorii-vraci din Africa. Bineînțeles, refuz orice legătură cu ei. Sunt entități periculoase, în stare să se întoarcă împotriva celui ce le întrebuințează și să-l omoare.

— Dar spiritele umane cu care lucrezi, cine sunt?

— Ți-aș spune pur și simplu că unul din spiritele cu care lucrez e chiar fratele meu. A „murit” acum câțiva ani. Dar te rog să observi că nu sunt un medium, căci nu dau voie nici unui spirit să pătrundă în mine și nu are nicio posibilitate de control asupra mea. Fratele meu intră numai în legătură cu mine, sau imprimă numai gândurile lui minții mele, sau arată viziunii mele interioare o imagine corespunzătoare. Astfel am știut ce ai scris ieri pe hârtie.

— Și „djinii”?

— Cei care mă servesc sunt în număr de aproape treizeci. A trebuit să-i învăț să mă servească așa cum

... ai învăța pe un copil să danseze, de exemplu. Îi știu pe nume; e imposibil să-i faci să te asculte altfel. Le-am aflat numele din cărțile pe care bătrânul meu profesor mi le împrumutase.

Mahmud Bey îmi oferă din nou țigări, apoi urmează:

— Fiecare spirit își are menirea lui și nu poate împlini altceva. Astfel, cel care mi-a scris răspunsul pe hârtie ieri era incapabil să ghicească ce ai scris.

— Cum iei contact cu ei?

— Concentrând gândul meu asupra celui cu care vreau să intru în legătură. Când dau consultații, îi scriu numele în litere arabe și vine numaidecât.

Egipteanul se uită la ceas:

— Acum, prietene, îmi pare rău că asta e tot ce îți pot spune. Cred că mă înțelegi: trebuie să-mi păstrez secrete metodele. Ne vom întâlni din nou dacă va fi voia lui Allah, fie numele Lui binecuvântat...

Surâde arătându-mi toți dinții, dar știu că e inutil să mai insist.

III.

Noapte în Bombay: cu toate că m-am culcat foarte târziu, nu pot adormi. Aerul e înăbușitor, căldura de nesuportat. Ventilatorul electric din perete nu aduce decât o ușurare, dar nu te poate adormi. E obositor până să și răsuflă; aerul e atât de cald încât rănește parcă plămânii. Pijamaua e udă de nădușeală ca și cum întregul meu trup s-ar preface în apă. Și culmea, gândurile mele nu găsesc odihnă. Demonul insomniei va pune oare stăpânire asupra mea până în ziua plecării mele din această țară? Probabil că trebuie să mă obișnuiesc și nu sunt decât la începutul încercărilor mele. Vălul alb care îmi acoperă patul ca să mă ferească de țăntari pare un

giulgiu. Prin fereastra care se deschide spre balcon lumina lunii pătrunde și învâluie totul cu lumini și umbre misterioase.

Mă gândesc la discuția avută cu Mahmud Bey și la ciudatele fapte din ajun. Caut zadarnic alte explicații decât cele pe care mi le-a dat el. Dacă cele treizeci de spirite nu sunt elucubrațiile închipuirii lui, iată-mă reîntors în Evul mediu, în timpul când vrăjitorii exercitau în toată Europa o meserie care ar fi fost înfloritoare dacă n-ar fi fost ținută în frâu de Biserică și de Stat. Cu cât stau și mă gândesc, cu atât nu găsesc niciun răspuns.

Pentru ce ținea așa de mult Mahmud Bey ca eu să am în aceeași mână-și creionul și hârtia? Spiritele scriau oare răspunsul cu atomi din grafitul creionului? Caut să-mi amintesc dacă am mai auzit vorbindu-se de astfel de lucruri. Marco Polo nu a scris oare că a întâlnit în Tibet sau în China oameni care puteau scrie de la distanță, fără să atingă obiectele? Și acești magicieni nu îi spusese că practicau această artă de secole? Îmi amintesc de asemenea că acum cincizeci de ani Elena Petrovna Blavatsky, care a fondat societatea teosofică, a făcut experiențe de același fel. Câțiva membri ai societății au primit astfel lungi mesaje. Ei puneau întrebări filosofice sau de altă natură și primeau răspunsurile scrise, „precipitate” cum spun ei, pe aceeași hârtie pe care fuseseră însemnate întrebările. Lucru curios, doamna Blavatsky spunea că are strânse legături cu Tibetul sau Tartaria, adică tocmai cu țările în care Marco Polo a observat aceleași fapte. Dar doamna Blavatsky nu a afirmat niciodată că ar avea drepturi supra unor spirite, ca Mahmud Bey. După dânsa această scriere misterioasă ar fi emanat de la maestrul ei tibetani, maștri în carne și oase, inspiratori invizibili dar prezenți ai societății ei. Ceea ce ar dovedi și mai multă dexteritate din partea acelor care răspundeau de la sute de kilometri distanță, din Tibet. Au fost discuții aprinse pe vremea aceea asupra acestor lucruri, asupra originii și naturii acestor lucruri; și lumea se îndoia de adevăr și de existența maștrilor tibetani pe care îi invocă doamna Blavatsky.

Nu vreau aici să reîncep discuția, cu atât mai mult cu cât această femeie extraordinară a părăsit acest pământ pentru o lume unde probabil se simte mai bine. Dar acum nu pot tăgădui ceea ce am văzut cu ochii mei, nici nu mă pot îndoii de sinceritatea experienței, chiar dacă nu îi pot găsi niciun fel de explicație.

Fără îndoială, Mahmud Bey este un vrăjitor întârziat în secolul XX. Faptul-că l-am descoperit în chiar primele zile îmi pare o prevestire bună;

îmi făgăduiește alte surprize, și mai extraordinare. În orice caz, am înscris pe paginile albe ale carnetului meu câteva însemnări de preț.

Cap. 4 – În care întâlnesc un Messia

I.

„Încântat de-a vă vedea”: cu această formulă destul de convențională începe conversația mea cu Meher Baba. Acest om este predestinat (cum de nu am știut-o atunci!) să treacă pe cerul occidental ca un meteor strălucitor și să răscolească curiozitatea a milioane de europeni și americani. Dar într-adevăr ca un meteor a căzut și faima i s-a stins fără urmă. Eu am fost întâiul jurnalist european care l-a intervievat, căci m-am dus să-l caut până acolo, unde se ascunsese atunci când celebritatea lui nu era decât locală și restrânsă.

De fapt, cunoscusem pe unul din principalii lui discipoli: sunt curios să aflu ce fel de om poate fi acela care își dă de bună voie titlul de salvator al omenirii. Doi din discipolii lui vin în mod special la Bombay ca să mă ducă până la el. Înainte de-a părăsi orașul îmi spun că trebuie să cumpăr fructe și flori ca să le dăruiesc maestrului lor. Mergem la bazar și îi las să cumpere, pe socoteala mea, bineînțeles, un coș plin cu cele cerute.

Petrecem toată noaptea în tren și spre dimineață ajungem la Ahmadnagar. Este locul istoric unde împăratul Aurang-Zeb cel crud, protectorul credinței și nestemata tronului mongol, și-a mângâiat ultima dată barba, căci a fost omorât în cortul lui. Un vechi automobil Ford, proprietatea lui Meher Baba, ne așteaptă la gară. Drumul, lung de vreo șapte kilometri, e tivit de azeradași. Trecem printr-un sat care se îngheșuie în jurul unui templu piramidal, apoi peste un râu cu țărmurile pline de flori galbene și de bivoli negri și roșii care se scaldă.

Astfel ajungem la colonia lui Meher Baba, compusă din construcții împrăștiate fără nicio ordine aparentă. Trei clădiri foarte ciudate se înalță în mijlocul unui câmp: aflu mai târziu că sunt rămășițele unei cazărmi; pe un teren învecinat văd câteva bungalow-uri de lemn. Dai mai departe, de alte clădiri, aproape un sătuc, numit Arangaon. În total, o impresie de părăsire și pustiu. Cei ce mă întovărășesc țin să mă facă să cred că acestea toate nu sunt decât reședința de vară a maestrului lor și că centrul principal se află lângă orașul Nasik, unde locuiesc majoritatea discipolilor și unde sunt primiți de obicei vizitatorii.

Pe când trecem noi, câțiva oameni ies dintr-o casă. Se opresc în prag, râd, fac gesturi și par fericiți că văd un european. Trecând peste câmp ajungem

la o construcție foarte bizară, care nu este altceva decât o peșteră artificială. Este construită din pietre și ciment și are o adâncime de câțiva metri. Cu fața spre sud, este plină de soare toată dimineața. Privesc în jurul meu orizontul larg, câmpurile pline de cereale, într-o parte linia unor dealuri și la poalele lor un sat adăpostit acolo, sub pomi.

Acest sfânt Parsi e probabil un admirator al naturii, deoarece a venit tocmai aci ca să-și clădească peștera. Din parte-mi, sunt mulțumit că am părăsit Bombay-ul și că am sosit aici, în liniștea câmpului. La intrarea grotei doi oameni stau în picioare ca niște santinele.

Când ne văd apropiindu-ne, dispar în grotă, probabil ca să vestească sosirea noastră.

„Stinge țigara”, îmi murmură unul dintre călăuzitorii mei. „Meher nu suportă fumul”. Azvârlu țigara și câteva clipe mai târziu sunt în prezența celui ce se numește noul Mesia.

Stă chircit în fundul grotei pe un covor persan de lână deasă. Nu e câtuși de puțin așa cum mi l-am închipuit! Ochii nu îi sunt pătrunzători, expresia feței e lipsită de putere și cu toate că simt în el ceva liniștit, ascetic, totuși sunt uimit că nu am tresărit la așteptată în prezența unui om care își propune, nici mai mult nici mai puțin, decât să subjuge mulțimile.

E îmbrăcat de sus și până jos într-o rochie imaculată care îmi reamintește cămășile de noapte pe care le purtau înainte bărbații, în Europa. Obrazul îi este încadrat de un păr castaniu care îi cade pe umeri în bucle frumoase. Sunt izbit de părul acesta mătăsos, femeiesc. Nasul este ușor coroiat, acvilin. Ochii de culoare închisă, sinceri, însă lipsiți de expresie. O mustață groasă acoperă buza de sus. Tenul măsliniu trădează originea lui persană: într-adevăr, tatăl lui e supus al Șahului. Pare să tot aibă treizeci de ani. Lucrul cel mai neobișnuit pe fața lui e fruntea, care este mică și teșită. Există oare o relație între suprafața frunții și puterea de gândire? O, un Mesia e mai presus de asemenea lucruri. Sau pentru un Mesia aceste lucruri nu mai au valoare?

„Sunt mulțumit că vă văd” îmi spuse deci, dar nu așa cum ar vorbi oricine. Are pe genunchi o scândurică pe care stă scris alfabetul. Cu vârful degetului arată literele una după alta și un interpret citește cu glas tare, în urma degetului, ce vrea Meher Baba să spună. Acest om nu a vorbit din anul 1925. Fratele lui, însă, mă asigură că atunci când se va hotărî să înceapă să vorbească, va tresări lumea întreagă. Deocamdată, Meher e învăluit. În tăcere.

Lăsând astfel să-i lunece degetul pe alfabet. Meher Baba mă întreabă de sănătate și e satisfăcut de interesul pe care îl port țării lui. Dar lasă pentru după-amiază discuția pe care vreau să o încep: „Odihnește-te și mănâncă bine până atunci”.

Sunt condus în clădirea de piatră unde voi locui. Interiorul e lugubru și gol, fără nicio altă mobilă decât un pat fără așternut, o masă de brad, un scaun șchiop care probabil datează din 1857, din timpul revoluției Bengalului. Acesta va fi căminul meu pe timp de o săptămână. Arunc o privire pe geam și sunt răsplătit de priveliștea frumoasă a câmpului, plin de cactuși și verdeață. Patru ceasuri lungi le petrec într-o toropeală odihnitoare, iar apoi sunt condus din nou în fața celui care afișează imensa pretenție de-a aduce omenirii lumina spirituală și în același timp și o legiuire practică. Această pretenție o afirmă din prima clipă, cu primele litere pe care le înseamnă pe alfabetul lui: „Vreau să schimb istoria lumii”.

Dar lui Meher Baba nu-i place să iau note scrise:

„Nu ai putea să scrii după ce pleci de la mine?” Mă înclin și încep să însemn în memorie tot ce îmi spune.

— „După cum Iisus a venit să restaureze viața spirituală într-o epocă materialistă, tot astfel am venit și eu să dau un imbold spiritualist omenirii de azi. Întotdeauna se întâmplă așa. Când va veni timpul, voi arăta omenirii cine sunt. Marii întemeietori ai celorlalte religii nu sunt prea deosebiți de mine: Iisus, Buddha, Mahomed, Zoroastru. Toți acești profeti sunt niște trimiși ai lui Dumnezeu și învățăturile sunt ca niște perle înșirate pe aceeași ață. Aceste fapte divine sosesc pe pământ tocmai când e mai multă nevoie de ei, atunci când spiritul omenesc e decăzut, când materia pare că biruie. Ori acum mergem cu pași uriași spre o asemenea epocă. Lumea e acum subjugată de simțuri, de ambiție, de dorința banului. Dumnezeu e uitat. Religia uitată. Dumnezeu va trimite din nou un profet printre oameni ca să restabilească ordinea și să deștepte din amănzi poporul adâncit în materialism. Eu nu fac decât să urmez calea marilor profeti; aceasta e misiunea mea, însărcinarea pe care mi-a dat-o Dumnezeu pe pământ”.

Ascult glasul interpretului care, cu o voce monotonă. Îmi traduce aceste afirmații uluitoare, căutând să mă mențin într-o stare de pură receptivitate și înlăturând orice spirit critic. Nu că le-aș putea primi fără discriminări, dar știu cum trebuie să ascult în Orient. În afara unei astfel de atitudini, un occidental nu poate afla nimic. Știu că adevărul rezistă la spiritul critic cel

mai înverșunat, dar că e prudent să te adaptezi spiritului oriental dacă vrei să afli ceva.

Meher Baba urmează cu același surâs de iluminat:

„Profeții propun un șir de reguli care ajută poporul să trăiască pe un plan mai sublim și să încline spre Dumnezeu. Încetul cu încetul, aceste legi devin o religie care e puternică atâta timp cât fondatorul ei e în viață. După moartea lui, ea decade. O religie nu e multă vreme așa cum a fost creată, ci devine ceva individual. De aceea nici nu am de gând să înființez o nouă religie printre popoare, ci numai să le insuflu un ideal mai înalt de viață. Dogmele găsite câteva secole după moartea fondatorului lor sunt mult deosebite de învățătura primordială, pe când bazele tuturor religiilor sunt aceleași, deoarece toate din Domnul purced. Când voi apare în public nu voi răsturna nicio religie, dar nici nu voi susține vreuna. Dimpotrivă, vreau să înlătur orice sentiment de sectă și să unific lumea prin principii de adevăr esențial. Un profet trebuie să cunoască nevoile timpului lui și în același timp să cunoască și momentul când să apară”.

Meher Baba se oprește, probabil ca să lase spiritului meu timp să mai răsuflă; dar ce îmi spune acum ia o întorsătură cu totul neașteptată”:

— „Nu ai observat ce căi de comunicații rapide există în epoca noastră modernă? Nu vezi că atâtea vapoare, trenuri, telefoane, telegrafe, T.F.F., fără a mai vorbi de ziare, au făcut din tot pământul un întreg, o plasă cu ochiurile foarte dese? O întâmplare, oriunde s-ar produce, este cunoscută în aceeași zi la mii de kilometri. Astfel că un om care ar avea un mesaj de comunicat lumii poate fi auzit pe pământul întreg în același timp. Și aceasta înseamnă ceva. Căci va veni vremea în curând când va trebui dată omenirii întregi o credință universală. Valabilă pentru toate popoarele, toate rasele. Cu alte cuvinte, calea este pregătită și aceasta îmi va permite să răspândesc mesajul meu cu eficiența necesară”.

Această afirmație arată că Meher are o încredere nemărginită în solia sa și atitudinea sa dovedește acest lucru.

— Dar când vei proclama ceea ce ai de spus omenirii?

— Îmi voi întrerupe tăcerea și îmi voi trimite solia lumii întregi atunci când voi vedea haosul și dezordinea dominând pretutindeni, căci atunci omenirea va avea mai mare nevoie de mine, când lumea se va cutremura din temelii, când vor avea loc catastrofe, cutremure, erupții, când Orientul și Occidentul se vor ridica unul împotriva celuilalt și vor fi scăldate în signe.

Într-adevăr, lumea întreagă trebuie să sufere, căci lumea întreagă trebuie răscumpărată.

— Știi când va începe acest război?

— Da, nu este departe, dar nu mi-e îngăduit să spun exact când.

— Îngrozitoare proorocie!

Meher Baba ridică într-un gest hieratic mina cu degete Subțiri și lungi:

— Îngrozitoare, într-adevăr. Acest război va fi îngrozitor din pricina savanților cărora le va datora o putere de distrugere pe lângă care fostul război mondial, nu va mai fi decât o copilărie. Dar războiul va fi scurt, câteva luni poate, și când va atinge paroxismul mă voi arăta și voi proclama misiunea mea Pământului întreg. Efortul meu personal și puterea mea spirituală vor fi de ajuns ca să opresc numaidecât războiul și să aduc pacea pe Pământ. Dar nu va fi numai război, ci și alte schimbări pe Pământ. În multe părți omul va suferi în viața și bunurile lui. Accept rolul acesta de salvator al lumii, fiindcă condiția umană o cere. Și fii încredințat că nu voi da greș.

La auzul acestor cuvinte, secretarul lui, un om mărunțel și care poartă un turban negru, mă privește cu un aer care vrea să spună, desigur: „Ei, ce mai poți spune? Nu e joacă la noi!..”.

Dar degetele îndemânaticale ale lui Meher aleargă din nou pe scândurică și secretarul începu din nou să-mi citească și să-mi comunice aceste noi revelații:

— După acest război va veni o epocă de pace, de liniște pentru omenirea întreagă. Dezarmarea popoarelor nu va mai fi o vorbă, ci o realitate. Nu vor mai fi conflicte rasiale, nici lupte de clasă, nici dușmăniile între religii. Toată lumea va fi împăcată. Frăție între oameni, pace pe Pământ, milă pentru săraci și obidiți, dragoste divină; toate acestea vor fi opera mea.

— Și ce va deveni India în toate acestea?

— Nu voi avea liniște până când nu voi distruge luptele de clasă. Asta a distrus India. Când paria vor fi ridicați, India își va recăpăta adevărata ei valoare, adevăratul ei loc în lume.

— Și care va fi rolul ei atunci?

— Cu toate greșelile ei, India a rămas focarul intelectualității pe Pământ. Ea va fi călăuză spirituală a tuturor națiunilor. Toți marii fondatori de religii s-au născut în Orient și spre Orient vor trebui să se îndrepte popoarele însetate de spiritualitate.

Din parte-mi, nu prea văd popoarele noastre din Apus sub dominația acestor oameni blânzi, mărunți și negricioși. Poate că Meher observă încurcătura mea, căci îmi spune:

— Starea de umilință a Indiei nu este decât aparentă. Nu a atins decât corpurile. Sufletul țării e mare și veșnic, chiar dacă momentan e în robie.

Subtilitatea acestei distincții depășește întrucâtva înțelegerea mea. Deci prefer să revin la subiectul de la început:

— Nu găsesc nimic nou în ceea ce mi-ai spus. Toate acestea le-am auzit și de la alții, chiar și în Occident.

— Cuvintele mele nu sunt decât ecoul unor adevăruri eterne. Ce voi aduce nou va ieși din însăși puterea mea mistică.

Mintea mea bâjbâie. Nu mai știu ce să întreb după cele auzite. O liniște adâncă domnește peste tot. Mă întorc și arunc o privire afară. Văd la orizont, departe peste câmpuri, linia dealurilor. Soarele acoperă întreaga natură. În această peșteră, sub acest soare fierbinte, fără alți martori decât câțiva oameni receptivi, e lesne să clădești cele mai grandioase planuri de răscumpărare universală. Dar afară, în viața reală, în lupta grea a orașelor tentaculare, toate aceste visuri se vor topi ca zăpada la soare.

— Europa e sceptică și indiferentă, spun întorcându-mă iarăși către noul Mesia. Cum vei reuși să-i convingi că inspirația dumitale e de esență divină? Cum vei convinge niște oameni cu totul străini de tot ce spui? Europeanul va striga că toate astea sunt absurdități și nu vei reuși decât să fii ridicol.

— Nu îți dai seama că atunci când voi vorbi lumea va fi pregătită să mă înțeleagă?

Meher Baba își freacă mâinile lui fine și slabe. Și apoi, cu calm, proclamă următoarele lucruri care pentru urechile europene sună fantastic:

— În ziua în care mă voi proclama Mesia, nimic nu se va împotrivi puterii mele. Îmi voi dovedi puterea prin minuni. Voi reda vederea orbilor, voi însănătoși bolnavii, voi învia morții. Și toate acestea nu vor fi pentru mine decât fleacuri. Voi săvârși aceste minuni în fața poporului și astfel îi voi sili să creadă în puterea mea. Voi izbuti să conving pe orice sceptic.

Mi-am pierdut răsuflarea. Mi se pare că omul a atins marginile bunului simț comun. Mintea mea se clatină. Am ajuns în plină fantezie orientală! Dar Meher continuă:

— Trebuie să știi că aceste minuni nu le voi face decât pentru a convinge publicul – pentru discipolii mei nu e nevoie de ele – numai ca să atrag

atenția poporului și să-l spiritualizez.

— Meher Baba, spune secretarul, face și acum minuni.

Din nou sunt atent.

— Anume ce? Întreb.

— Îi vei povesti altă dată, Vișnu, spune Meher cu un surâs modest. Pot săvârși orice minune când este necesar; este foarte ușor când cineva a atins gradul meu de dumnezeire.

Hotărâsc ca imediat a doua zi să-l caut pe secretar și să-l rog să-mi povestească și mie ceva din aceste faimoase miracole. Acum e din nou liniște în odaie.

Mai întreb câte ceva din trecutul lui Meher Baba.

— Îi vei povesti tot, Vișnu. Cum stai cât va timp aici, îi vei putea întreba pe discipolii mei tot ce dorești.

Conversația a luat sfârșit. Plecăm din peșteră. Imediat ce am ieșit afară aprind o țigară. Mă uit visător la fumul ei care se împrășteie în aer.

II.

Și sunt, spre înnoptate, martorul unui spectacol ciudat. Abia au început stelele să strălucească pe cer, noaptea n-a cuprins cu totul pământul; câteva lămpi cu ulei luminează amurgul. Meher este ghemuit în fundul grotei lui, în timp ce o mulțime pestriță, vizitatori, oameni din satul învecinat, s-au adunat în jurul lui. Se pare că acest lucru se repetă în fiecare seară. Un credincios ține o lampă de metal în formă de cupă, care arde cu un fitil muiat în untdelemn parfumat de santal și o leagănă de șapte ori deasupra capului lui Meher în timp ce asistența intonează cântece și rugăciuni. Aud în treacăt de câteva ori numele lui Meher Baba. Fără îndoială că acest public cântă în forme hiperbolice laude la adresa lui, căci toate privirile sunt ridicate spre el cu expresii de adorație. Un frate mai tânăr al lui Meher acompaniază corul pe o mică orgă portativă.

În timpul ceremoniei, credincioșii intră pe rând în grotă, se închină în fața lui Meher și îi sărută piciorul gol. Unii, copleșiți de emoție, își prelungesc acest sărut timp de minute întregi. Mi se spune că binefacerile acestui contract sunt de nedescris. În acest timp, Meher poate să ierte păcatele celui prosternat.

Sunt acum la mine în odaie și mă întreb ce mai poate aduce ziua de mâine. Afară se aude numai strigătul șacalului, întrerupând din timp în timp liniștea junglei.

A doua zi, dis-de-dimineată, adun pe secretar și câțiva discipoli. Ne așezăm în semicerc. Alți discipoli, care nu vorbesc englezește și nu ne pot înțelege, ne privesc din depărtare. Acum e momentul să extrag din aceste creiere tot ce nu pot înțelege despre maestrul lor.

Numele lui e Meher pur și simplu. Și e completat cu Sadguru Meher Baba. Sadguru înseamnă „maestru perfect”, iar Baba e un termen afectuos destul de obișnuit în India. Tatăl lui e persan și emigrat în India. Meher s-a născut în 1894 la Poona. La școală e un bun elev și termină bacalaureatul la 17 ani. Apoi mai face doi ani de universitate.

Aici începe faza cea mai obscură a vieții lui. Venind într-o seară acasă, pe bicicletă, trece prin fața porții unei femei musulmane cunoscută de orașul întreg ca fiind fachir. Se numea Hazrat Babajan și spunea că împlinise peste 100 de ani. Sta întinsă pe un divan, într-o verandă care se afla în fața casei sărăcăcioase. Când tânărul biciclist trecut prin fața ei, bătrâna se sculă în capul oaselor, și îi făcu semn să intre. Tânărul intră. Ea îl apucă de mâini, îl înconjură cu brațele și îl sărută pe frunte.

Ceea ce se întâmplă la urmă e și mai de neînțeles. Mi s-a părut că înțeleg că Meher se întoarce acasă amețit și iluminat și că de atunci facultățile lui intelectuale scăzură în așa măsură, încât nu a mai fost în stare să mai urmeze nicio școală. Și starea aceasta se înrăutăți într-atât, încât băiatul părea idiot. Privirea îi era fixă; nu mai era capabil nici măcar să se spele sau să mănânce singur. Avea douăzeci de ani și se lăsa îngrijit ca un copil în fașă. Tatăl lui chemă doctori care începură să-i facă injecții. După nouă luni începu să se întrezărească o oarecare îmbunătățire: tânărul începu din nou să ia parte la viața familială și să se poarte aproape normal. Dar când vindecarea fu definitivă, caracterul lui se schimbase complet. Ambițiile lui școlare, dorința de-a parveni, plăcerile sportive fuseseră înlocuite de o profundă însetare pentru cele spirituale. Cum tânărul Meher era incredințat că totul se datora sărutului pe care bătrâna fachir i-l dăduse, se duse din nou la ea. Ea îl povățui să-și caute un maestru spiritual. Când o întrebă unde să-l caute, bătrâna făcu un gest vag, în spațiu.

Meher se duse la multi oameni cu reputație de sfințenie. Apoi merse mai departe, din ce în ce mai departe. Astfel, ajunse într-o zi într-un templu din Sakori. Un templu sărac unde însă se afla un om cunoscut pentru sfințenie. De îndată ce Meher se află în fața lui, știu că se află la fața maestrului și că își găsisese calea.

Acum Meher făcea regulat acest drum până la templu, unde sta cât putea mai mult. O dată, rămase patru luni. Apoi se simți copt pentru misiunea lui. Într-o zi, după ce adunase în jurul lui vreo 30 de colegi de-ai lui Meher, învățătorul lui, Upasani Maharadj, le spuse tuturor că Meher ajunsese la perfecțiunea divină și că îl recunoaște ca fiind urmașul lui, moștenitor al facultăților lui mistice, și că de acum trebuie să-l urmeze pe tânărul Meher.

Unii dintre ei îl urmară într-adevăr, alții rămaseră sceptici. Un an mai târziu, Meher le spuse că i se dăduse, într-o revelație, o misiune divină și că e purtătorul unei îndatoriri capitale pentru întreaga omenire. Nu le spuse îndată despre ce misiune poate fi vorba și numai câțiva ani mai târziu începură să priceapă. Le făgădui să devină un nou Mesia!

În 1924, Meher se îmbarcă plecând spre Persia împreună cu câțiva discipoli. Dar când vaporul se opri în portul Bușir, Meher se răzgândi. Se întoarse în grabă în India. Trei luni mai târziu, în Persia era revoluție, suveranul detronat, și un altul veni pe tron. Meher se adresa discipolilor lui și le spuse: „Toate acestea s-au întâmplat din pricina puterii mele mistice”.

Discipolii lui Meher îmi spuseră că Persia e mult mai fericită cu noul suveran decât înainte.

Câțiva ani după aceasta, Meher Baba înființa un centru de instrucție. După dorința lui Meher, unul din discipoli cumpăra un teren unde acum se află o colonie a lui Meher, în apropierea satului Aragaon. Se clădiră pe acest teren mai multe căsuțe de lemn. Se întemeie o școală cu cursuri libere, iar profesorii erau luați dintre discipolii cu cultură și elevii dintre discipolii tineri și fiii familiilor prietene. Totul era gratuit, hrana, locuința și învățătura. În afara cursurilor care semănau cu cele predate în orice școală, Meher însuși ținea un curs de religie.

Condițiile atât de avantajoase aduseră școlii o mulțime de elevi: erau acum vreo sută, dintre care câțiva sosiți din Persia.

Bineînțeles, foarte repede ora de religie a lui Meher deveni punctul de atracție al școlii și Meher reuși să aducă o parte din discipolii lui mai în vârstă într-o stare de adorație mistică destul de nebuloasă, după cât se pare. Le spuse că e un personaj divin și se lăsă adorat. Unii dintre elevi dădură semne de crize de isterie religioasă și se dedau la scene bizare, care se repetau din ce în ce mai des.

Una dintre caracteristicile acestei școli e că elevii erau primiți fără obișnuitele deosebiri de castă, de rasă sau religie. Hinduși, musulmani, creștini stau amestecați. Dar toate acestea nu erau suficiente pentru Meher

Baba, care avea planuri vaste. Trimise pe unii din principalii lui discipoli în străinătate, în Europa, ea să recruteze și de acolo noi elevi, albi. Acești soli se loviră de greutatea firești, dar însemnate, căci nu se prea găseau părinți care să-și dea copiii unor străini, care nu ascundeau că îi vor duce în depărtările Asiei. Gândul că merg într-o școală în care toate religiile erau egale, de asemenea, unde nu prea le plăcea. Erau învățați cu școlile din Europa, unde copiii de diferite religii veneau în contact, cu deosebirea că nu se mai făcea atâta reclamă cu acest lucru care li se părea firesc.

În fine, într-o zi întâlniră pe un englez care consimți, după câteva discuții, să se unească cu noul Mesia. Era un iluminat care trecuse prin toate cultele care mișunau în Londra și care, deci, se simțea pregătit să încerce și școala lui Meher și împreună găsiră în total trei copii ai căror părinți, foarte săraci, primiră să-i dea ca să-și ușureze cheltuielile de educare. Totul mergea destul de bine, când India Office (Ministerul pentru India) porunci o anchetă și interzise plecarea copiilor.

Agentul lui Meher se întoarse, deci, în India fără copii și urmat numai de englez, pe care îl recrutase în drum. Acesta sosea împreună cu nevasta lui și o cumnată. Câteva luni după sosirea lor în India, Meher îi trimise înapoi în patria lor pe socoteala discipolilor lui.

Însuși Meher îmi spuse că două erau scopurile acestei școli. Voia, pe de o parte, să dărâme barierele religioase dintre popoare și pe de altă parte să formeze un grup de oameni pregătiți să-i răspândească învățăturile în lume. Când vor fi pregătiți într-un grad satisfăcător și când momentul va sosi pentru Meher să se manifeste în public, să-i aibă pe acești oameni care să-l ajute. Îi va trimite în toate colțurile lumii ca să spiritualizeze omenirea.

Paralel cu școala, o nouă acțiune începu: s-a întemeiat un spital și discipoli dintre cei mai înflăcărați cutreierau India în căutarea bolnavilor, orbi, paralitici și schilozi. Îngrijirea, mâncarea, întreținerea era gratuită și în plus mângâierea pe care o procura prezența lui Meher printre ei.

„Cinci leproși au fost vindecați numai prin atingerea mâinii lui Meher” îmi spuse unul din fervenții lui Meher. Dar vai! sunt silit să rămân sceptic, căci nimeni nu îmi poate spune cum îi cheamă și unde i-aș putea vedea.

Probabil un caz de exagerare orientală! Căci cum s-a putut ca niciunul dintre acești vindecați să nu rămână, din recunoștință printre discipolii lui Meher? Și cum se face că această veste a vindecării miraculoase nu s-a împrăștiat ca fulgerul într-o țară unde această îngrozitoare boală este o adevărată pacoste și nu a adus la spitalul din Arangaon o mulțime de lume?

La început, terenul smuls junglei a fost populat de o mulțime de credincioși, pelerini și partizani și această colonie foarte puțin banală în care Meher era centrul spiritual vibra de fervoarea unei devoțiuni intense. Dar nu trecuseră optsprezece luni și totul se terminase: școala, spitalul, în fine, tot. Elevii fură trimiși la părinți și bolnavii la căminurile lor fără ca Meher să binevoiască să dea cea mai mică explicație.

Am aflat mai târziu că Meher avea adesea toane de felul acesta. În 1929 trimise în lume pe primul lui apostol, pe numitul Sadhu Leik, cu misiunea să meargă în numele lui prin toată India.

Sadhu Leik primi următoarele instrucțiuni înainte de-a pleca:

— Ai marele privilegiu de-a lucra pentru un Mesia. Fii cetățean al lumii și nu răsturna nicio religie de pe pământ. Nu te lăsa descurajat de critică. Voi ști tot despre tine, te voi călăuzi, dar să nu te lași influențat de nimeni.

După câte se spune, am înțeles că bietul om nu avea nicio vocație pentru viața vagabondă. Recrută cu greu la

Madras câțiva prozeliți dar se îmbolnăvi, se întoarse în colonie și muri.

Astfel îmi apărui, în linii mari, viața acestui om sfânt, Meher Baba.

III.

După câteva conversații prietenești cu Meher Baba, am dorit totuși să știu lucruri încă mai precise despre misiunea pe care și-o luase asupra lui. Am solicitat deci o nouă întrevvedere.

Poartă pe umeri un șal albastru deschis și își ține alfabetul pe genunchi. În spatele lui discipolii formează un auditoriu binevoitor. Se privesc unii pe alții cu surâsuri pe buze. Întrerup liniștea cu prima mea întrebare:

— De unde știi că ești un Mesia?

Atâta obraznicie din partea mea îi uluiește pe discipoli.

Meher Baba ridică sprincenele, dar el nu pare mirat de întrebare, căci surâde europeanului prea curios și răspunde fără ezitare:

— Știu! Simt! După cum dumneata știi că ești un om, eu știu că sunt un Mesia. Aceasta e viața mea, o viață de fericire nețărmurită. Dumneata nu crezi niciodată că ești un altul, tot astfel nici eu nu pot să mă înșel asupra firii mele. Am o însărcinare divină de împlinit și o voi împlini.

— Ce s-a petrecut atunci când acea bătrână mohamedană te-a sărutat?

— Până atunci eram un copil, ca toți colegii mei de școală, atunci, însă, Hazrat Babajan mi-a deschis calea. Sărutul ei a fost clipa în care viața mea a fost hotărâtă. Mi se păru că viața întreagă a dispărut și că mă aflu singur cu Dumnezeu. Luni de zile nu am mai știut ce este somnul. Totuși nu mă

simțeam slăbit. Dimpotrivă, puterile mele creșteau. Tatăl meu nu mă înțelegea, credea că am înnebunit. Chema doctorii unul după altul, începură să-mi dea doctorii și să-mi facă injecții, dar se înșelau: nu aveau nimic de vindecat, nu eram bolnav, eram răpit întru Domnul. Pierdusem orice contact cu realitatea obișnuită și mi-a trebuit mult timp până m-am întors. Mă înțelegeți?

— Perfect. Și acum, că te-ai întors, când ai să începi să te manifesti în public?

— Timpul e aproape, dar nu pot da o dată fixă.

— Și apoi?

— Misiunea mea printre oameni va dura treizeci și trei de ani, apoi voi muri în chip tragic. Compatrioții mei parsi vor purta vina morții mele. Dar alții îmi vor desăvârși opera.

— Bănuiesc că discipolii dumitale.

— Discipolii mei, în număr de doisprezece, dintre care unul va fi maestru când va suna ceasul. Pentru ei postesc și nu vorbesc. Astfel li se iartă multe păcate și se apropie de desăvârșire. Ei au fost și în viața lor trecută cu mine și de atunci mi-am luat asupra mea să-i ajut. Va fi și un cerc exterior compus din patruzeci și patru de membri, femei și bărbați, de o spiritualitate mai mică și care îi vor ajuta pe cei doisprezece apostoli.

— Mai există oameni care spun, ca și dumneata, că ar fi Mesia?

Meher are un răs de dispreț:

— Desigur. Este Krishnamurti, protejatul doamnei Besant. Dar teosofii se înșală. Spun că șefii lor oculte sunt undeva în Himalaia sau în Tibet. Dar du-te acolo și nu ai să găsești decât pietre și pustiu. Și niciodată un maestru nu a luat corpul nimănui ca să se manifeste. Acestea sunt absurdități.

Alte afirmații tot atât de ciudate mi se perindă acum prin minte, rămase de la ultima conversație avută cu Meher Baba, naive afirmații care se desprindeau literă cu literă sub degetele lui subțiri: America are un mare viitor în fața ei. Se va converti la ideile mele spirituale... Pe cine are credință în mine îl cunosc imediat și va fi întotdeauna ajutat. Nu căuta să înțelegeți ce fac eu, căci niciodată nu vei avea îndeajuns putere ca să pricepi tot... Dacă mă opresc într-o localitate; atmosfera ei se curăță... Impulsul spiritual pe care îl voi da lumii va soluționa totodată și toate problemele materiale, economice, sociale, politice, sexuale, sociologice, căci egoismul universal va face loc fraternității universale...

Mai sunt planete locuite... sunt asemenea Pământului prin cultură și progres material, dar pământul nostru e mai înaintat din punct de vedere spiritual...

Meher, după cum se vede, păcătuiește prin prea multă modestie. Dar îmi mai era rezervată o surpriză și cea mai mare, căci termină această conversație printr-o poruncă:

„Mergi în Occident ea reprezentant al meu aici, pe Pământ! Răspândește numele meu ca fiind numele celui ce va să vie să salveze lumea. Lucrează pentru mine și vei lucra pentru binele omenirii

— Dar toată lumea o să creadă să sunt nebun! i-am spus cam jenat căci, recunosc, izbutise să mă uluiască.

Dar Meher nu este de părerea mea. Îi spun că ar trebui cel puțin un șir de miracole ca să creadă lumea în sosirea unui Mesia pe Pământ. Eu tac și Meher interpretează greșit tăcerea mea:

— Stai câțva timp cu mine și ai să vezi ce puteri am să-ți dau! Ești un ales, deoarece m-ai întâlnit. Te voi ajuta să capeți o putere atât de mare, încât să poți ajuta Occidentul”.

IV.

Nu voi mai scrie sfârșitul acestui interviu memorabil. Unii oameni se nasc mari, alții ajung mari și alții tocimesc: o agenție de publicitate. Cred că acest din urmă mijloc a fost ales în seara aceasta de Meher Baba.

A doua zi mă pregătesc de plecare. Pentru moment am înghițit destulă înțelepciune și afirmații profetice. Nu pentru a auzi declarații grandilocvente și mărturisiri de credință am venit tocmai în celălalt capăt al lumii. Îmi trebuie fapte și fapte excepționale. Îmi trebuie pecetea adevărului, un adevăr palpabil, real. Sunt gata de plecare. Totuși merg să-mi iau rămas bun de la Meher Baba. Îmi spune că în curând se va afla în cartierul lui general, aproape de Nasik și mă roagă să vin și să stau cu el o lună de zile: „Te rog să vii. Când mă vei cunoaște nu te vei mai îndoii de mine și atunci vei putea mărturisi lumii în favoarea mea. Și vei merge și vei cuceri în numele meu lumea”.

Îi fâgăduiesc. În pofida a tot ce este teatral în acest om, întreaga lui poveste merită să fie studiată mai de aproape și pusă la punct.

V.

După o scurtă ședere la Bombay plec din nou la drum spre Poona, atras de reputația bătrânei mahomedane care a avut un atât de covârșitor rol în viața lui Meher Baba. Am impresia că această vizită nu va fi timp pierdut.

Am cules la Bombay câteva date, unde judecătorul Khandalavalla, care o cunoaște de cincizeci de ani, mă asigură că dacă această femeie fachir nu are o sută de ani, are în tot cazul nouăzeci și cinci trecuți. Discipolii lui Meher îmi spuseseră o sută treizeci. Mici exagerări care nu arată decât fervoarea entuziasmului lor.

Magistratul mi-a povestit pe scurt povestea ei. Este băștinașă din Belucistan. A fugit de foarte tânără de acasă și, după ce a hoinărit la întâmplare multă vreme, a sosit la începutul acestui secol la Poona, oraș pe care nu l-a mai părăsit niciodată. S-a așezat sub un imens azeradah și a pretins să stea în orice anotimp, pe orice vreme, fără acoperiș. Vestea sfînțeniei și a puterilor ei se răspândi cu iuțeală la populația mahomedană din împrejurimi și în scurt timp câștigă încrederea și venerația hindușilor. Dar pentru că refuza să locuiască sub un acoperiș, admiratorii ei au clădit sub un pom un fel de bungalow de lemn care o feri totuși de ploi și furtuni.

Am cerut magistratului să-mi spună ce părere are despre ea. Îmi răspunse că nu se îndoiește de reala însușire de fachir a acestei femei. Și, cum și el este un parsi ca și Meher Baba, caut să știu câte ceva în plus asupra lui Meher. Dar ce aflu nu este în măsură să-mi schimbe părerea pe care mi-am făcut-o până acum. Apoi îl întreb câte ceva despre Upasani Maharadj, maestrul și inspiratorul lui Meher. Și magistratul, un om mai în vârstă și având o vastă experiență a vieții, îmi povestește câteva neplăceri pe care le-a avut din pricina acestui Upasani. Voi da aici două exemple:

„Upasani greșea adesea, într-o zi mă chemă la Benares. Mă aflu deci în acest oraș, când presimțiri rele, o stare sufletească, proastă mă îndemnă să plec înapoi la Poona, unde locuia familia mea. Upasani îmi spuse să stau liniștit, căci nimic rău nu s-a întâmplat familiei mele. Două zile mai târziu aflu printr-o telegramă că o cumnată a mea născuse un copil care murise. Altă dată, ginerele meu îi ceru sfatul în privința unor operațiuni bancare pe care voia să le facă. Upasani îl sfătui și ginerele meu se ruină ascultând de sfaturile lui”.

Judecătorul Khandalavalla e un om drept și cu păreri independente. Are păreri proaste despre Upasani, dar crede că Meher e un om cinstit, convins de tot ce vorbește, dar că toate acesta sunt fantezii, lucruri care nu se sprijină pe nimic.

De îndată ce am ajuns la Poona, mă îndrept spre casa unde locuiește Hazrat Babajan. O călăuză e cu mine: îmi va folosi și ca interpret, dacă va fi nevoie. O găsim pe bătrâna femeie pe o străduță dosnică, und lămpi care ard

cu untdelemn luminează alături de becuri electrice. Femeia este întinsă pe un pat jos și poate fi văzută printr-un gard de lemn care desparte veranda de stradă.

Peste acoperișul care o apără de intemperii pe femeia fachir, se întinde frunzișul unui uriaș azedarah plin de flori albe și parfumate.

„Trebuie să vă descălțați ghetele, îmi spune călăuza, e semn de respect”. Ascult sfatul și apoi intrăm. Bătrâna femeie e întinsă pe spate, cu capul ușor ridicat pe perne. Albul orbitor al parului contrastează cu fața tuciuie și plină de riduri. Mă chinui să-mi adun vocabularul necesar ca să mă prezint. Femeia întoarce capul spre mine; întinde brațul și îmi apucă o mână într-ale ei; mi-o strânge uitându-se în ochii mei cu o privire care nu mai aparține acestei lumi. Pare golită de orice preocupare omenească. Privirea ei mă tulbură. Timp de două-trei minute stă astfel, cu mâna mea într-a ei, fără să vorbească și privindu-mă fix cu privirea ei din altă lume. Am impresia că privirea aceasta pătrunde în ființa mea, în sufletul meu. O senzație stranie. Stau nemișcat, fără să știu ce fac.

Apoi dă drumul mâinii mele și își trece mâna de câteva ori peste frunte. Se întoarce către călăuză și spune câteva cuvinte. Omul mi le traduce în șoptă: „Ai fost chemat în India. În curând vei înțelege”. Și apoi mai silabisește o frază pe care nu o pot reproduce, cu toate că sensul mi-a rămas prezent în memorie. Vocea ei e slabă și cuvintele sunt spuse cu greutate și rar. E oare posibil ca acest trup sfârșit să fie suportul unui suflet de autentic fachir cu puteri miraculoase? E greu să pricepi puterea sufletului din liniile trupului. Se vede cât de colo că bătrâna poate avea aproape o sută de ani. Mi s-a spus să nu o obosesc, căci e prea slăbită ca să poată vorbi mult.

Mă pregătesc de plecare gândindu-mă că această ființă e foarte aproape de moarte și că privirea ei goală și pierdută e prevestirea sfârșitului. Spiritul gata să părăsească trupul pare că mai caută încă prin ochi să privească câte ceva dintr-o lume din care va pleca curând.

Reîntors la hotel, caut să recapitulez impresiile avute. Că acest trup sfârșit cuprinde în el o știință adâncă a sufletelor nu o pot tăgădui. A fost suficient să stau cu ea câteva clipe pentru ca gândurile mele să fie deviate din cursul lor obișnuit și să trezească în mine sensul misterului care învăluie viața noastră pământească în ciuda oricăror descoperiri sau speculații științifice. Văd cu o orbitoare evidență că întregul sistem științific care vrea să ne explice secretele fundamentale ale vieții nu face decât să zgârie suprafața misterului. Dar nu înțeleg cum de au fost suficiente câteva clipe

de contact cu bătrâna fachir pentru ca bazele înseși a încrederii mele mentale și științifice să fie zdruncinate.

Caut zadarnic să înțeleg care poate fi sensul cuvintelor ei profetice. Nimeni nu m-a chemat în India; nu am venit oare din propria mea inspirație și voință? Abia acum, când scriu aceste rânduri, încep să întrezăresc ce a vrut să spună bătrâna. Într-adevăr, lumea e plină de mister!

Cap. 5 – Pustnicul din Adyar

I.

În săptămâna următoare plec din nou la drum spre sud, prin podișul Deccanului. Trec prin locuri admirabile, dar oameni excepționali nu întâlnesc. Dar o putere imperioasă, căreia mă supun fără să o înțeleg, mă face să nu stau locului. Câteodată alerg dintr-un loc în altul ca un simplu turist. Și iată-mă alergând spre Madras, unde doresc să stau mai mult timp, într-un tren, noaptea, înghesuit, neputând dormi și căutând să recapitulez roadele culese până acum. Trebuie să recunosc că rezultatul e sărac și nu mă pot mândri câtuși de puțin că aș fi descoperit cea mai mică urmă de yoghin; iar speranța de-a întâlni un Riși a trecut într-un colț foarte întunecos al sufletului meu. În schimb mă săturasem de superstiții înăbușitoare și de obiceiuri demodate și începeam să înțeleg rostul surâsurilor cu care mă priveau prietenii mei din Bombay. Și astfel îmi dau seama, pentru prima dată, de greutatea misiunii mele. Oamenii plini de credință și evlavie se găsesc aci berechet, e o faună neînchipuit de variată. Treci prin fața unui templu plin de credincioși și umbra plină de mister a templului îți pare plină de promisiuni, dar dacă intri, ce găsești? Adoratori naivi care se roagă lui Dumnezeu scuturând un clopoțel ca să-i atragă mai bine atenția.

Totuși sunt mulțumit că am ajuns la Madras, a cărui înfățișare pestriță, colorată, mă încântă și îmi caut o locuință la marginea orașului, un cartier delicios, unde voi fi mai aproape de elementul indigen decât în cartierele europene. Mă aflu tocmai pe strada Brahmanilor, o stradă căptușită cu o palmă de praf catifelat în care pantofii mei se înfundă. Trotuarele sunt de pământ bătătorit și sunt la kilometri de orice inovație a secolului nostru. Casele spoite în alb au stâlpi care susțin verande deschise. Casa mea are un pridvor de jur împrejur și în curte se află un puț din care bea toată lumea din casă.

După câteva străzi în același stil, începe câmpul plin de verdeață pentru reala bucurie a ochilor, care nu se satură niciodată. Fluviul Adyar curge în apropiere. În lungul apei, câțiva palmieri îmi încântă imaginația. Cum am o

clipă liberă merg să mă plimb pe malurile fluviului, sub umbra palmierilor. Adyarul mărginește sudul Madrasului și apoi se pierde în golful Coromandel. Parcă mă văd într-o dimineață, plimbându-mă cu un prieten Brahman pe care l-am cunoscut și căruia i-am destăinuit scopul călătoriei mele. Deodată mă apucă de braț:

— Privește, îmi spune, îl vezi pe tânărul acela care se îndreaptă spre noi? E un yoghin. Te-ar interesa, dar din păcate nu se poate să-i vorbim.

— Pentru ce?

— Știu unde locuiește, dar n-am văzut om mai rezervat.

Indianul se află acum la doi pași de noi. E clădit ca un atlet și pare să aibă treizeci și cinci de ani. E mai înalt decât sunt de obicei hindușii. Ce mă izbește îndeosebi e fața lui, care prezintă toate caracteristicile rasei negre: pielea întunecată, nasul lat, buze groase, toate deosebite de caracteristicile rasei ariene. Părul, foarte îngrijit, e strâns în vârful capului într-un coc. Poartă cercei mari și de o formă neobișnuită. Un șal alb e strâns în jurul corpului lui, iar capătul o trecut peste umăr. Picioarele îi sunt goale. Trece pe lângă noi cu pași rari, fără să ne privească, cu ochii în pământ ca și când ar gândi ceva care îl preocupă adânc. Am impresia limpede că în spatele acestor ochi veghează o inteligență vie, dar mă întreb care poate fi subiectul acestei meditații pedestre.

O mare dorință de-a trece peste barierele care mă despart de acest om mă cuprinde. A trecut de noi și se îndepărtează.

„Vreau să-i vorbesc. Să ne întoarcem”. Brahmanul se opune:

— Îți pierzi timpul.

— Putem, în orice caz, să încercăm.

Din nou prietenul meu caută să se opună:

— E atât de puțin sociabil încât noi cei de pe aici, nu știm aproape nimic despre el. Nici vecinii lui nu știu nimic despre el. Crede-mă, mai bine îl lăsăm în pace.

Dar eu m-am și întors și brahmanul de voie, de nevoie, mă urmează. Suntem aproape de necunoscut și mergem paralel cu el, dar el nu ne ia în seamă și continuă să meargă tot atât de liniștit.

„Spune-i că vreau să-i vorbesc”, îi spun tovarășului meu, care clătină din cap și îmi șoptește: „Nu îndrăznesc”.

Dar gândul că această ocazie va fi pierdută mă invită la îndrăzneală. Nu îmi mai rămâne altceva de făcut, trec peste orice convenții, și oprindu-mă în fața yoghinului îi vorbesc cu greutate căutând în sumarul meu vocabular

Hindustan. Omul ridică privirea și buzele lui schițează un surâs, dar scutură din cap negativ.

Din dialectul Madrasului, tamilul, știu abia câteva cuvinte și desigur yoghinul nu știe englezește. Dar Brahmanul vede încurcătura mea și îmi vine în ajutor.

Cu o voce plină de îndoială se scuză de îndrăzneală. Yoghinul nu răspunde, dar privirea lui s-a întunecat, e rece, distant, brahmanul mă privește încurcat și situația e din cele mai penibilă. Ce să fac acum? Recunosc că nu e ușor să-l faci să vorbească pe un pustnic. Acești oameni nu se bucură de curiozitatea celor din jurul lor și probabil mai ales a unui străin european care, o dată pentru totdeauna, e clar că nu poate pricepe nimic din subtilitățile doctrinelor Yoga.

Dar acest sentiment de stânjeneală e înlocuit de altul: am impresia că sunt obiectul unei pătrunzătoare cercetări din partea yoghinului. Sunt încredințat că în spatele indiferenței lui se ocupă să scurteze cele mai ascunse gânduri ale mele, sau mă înșel? Dar nu mă pot dezbăra de această impresie: sunt ca o mostră sub un microscop. Brahmanul e enervat și îmi tot face semn să plecăm. Mă supără, dar doresc să mai stau o clipă și apoi să hotărâsc plecarea și înfrângerea mea totodată.

Dar în acea clipă yoghinul face un semn; ne arată un palmier din apropiere și ne invită să luăm loc. Și el se așează lângă noi și spune câteva cuvinte în tamil. Observ că vocea lui este extrem de muzicală, cu toate că e foarte vibrantă.

„Yoghinul spune că e gata să stea de vorbă cu dumneavoastră”. Îmi traduce tovarășul meu.

Încep prin a-l întreba cum îl cheamă și aud ca răspuns o mulțime de silabe, așa încât trebuie să-l botez cum mi-o veni mai bine ca să pot ține minte. Cel dinții nume al lui ar fi fost Brama Sukananda și încă patru de aceeași lungime, dar mă mulțumesc să-i spun Brama.

Dacă i-aș da de fiecare dată toate numele lui, mi-ar trebui un rând întreg din carte. Îi voi spune pur și simplu Brama. Am spus brahmanului:

— Spune-i, te rog, că mă interesează Yoga, și că aș dori să mă clarifice asupra acestei doctrine”.

Yoghinul face un semn afirmativ și surâde:

— Văd într-adevăr că așa e. Să mă întrebe deci Sahib ce dorește.

— Din ce categorie de yoga faci dumneata parte?

— Sistemul pe care l-am adoptat e acela așa numit al

„stăpânirii trupului”. E cea mai grea yoga. Funcțiunile corpului și mai ales respirația trebuie stăpânite și controlate. Acest rezultat odată obținut, stăpânirea nervilor și a creierului nu mai sunt decât o joacă.

— Ce folos îți aduce asta?

Brama răspunse cu privirea pierdută în vag:

— Sănătatea, voința, longevitatea, astea sunt câteva din foloase. Yoghinul care s-a îndeletnicit, printr-un antrenament savant, să-și stăpânească trupul, capătă o rezistență de fier. Durerea nu îl mai atinge. Am cunoscut un yoghin care a fost operat fără anestezie. Un astfel de om poate răbda fără niciun rău frigul cel mai intens. Iau carnetul de note, căci convorbirea va lua o întorsătură interesantă. Brama surâde când mă vede că stenografiez, dar n-are nimic împotrivă.

— Îmi poți da mai multe amănunte?

— Dacă vrei! Maestrul meu a trăit pe un pisc din Himalaia, acoperit de zăpadă, fără să fie îmbrăcat decât cu o haină de pânză aspră. Poate sta ceasuri întregi într-un loc unde apa îngheață imediat și nu simte frigul. Atât de mare e puterea pe care ți-o dă yoga.

— Ești discipolul lui?

— Da, dar încă nu am ajuns la sfârșit, cu toate că lucrez de doisprezece ani fără întrerupere la exercițiile noastre.

— Totuși ai ajuns la oarecare rezultate, ești în posesia unor puteri pe care le-am putea numi extraordinare?

Brama face semn că da, dar, păstrează tăcerea. Mă face din ce în ce mai curios. Mi-e teamă să nu îl supăr, totuși, îl întreb cu timiditate:

— Îmi dai voie să întreb cum ai devenit yoghin?

La început nu dă niciun răspuns. Suntem toți trei așezați sub palmieri. Aud ciripitul păsărilor amestecându-se cu pălăvrăgeala maimuțelor care se plimbă prin pomi. Se aude zgomotul misterios al apei.

„Cu plăcere” răspunse deodată Brama. Înțelege, cel puțin așa cred, că întrebările mele nu sunt o simplă curiozitate, ci că ar cuprinde motive mai adânci. Își ascunde mâinile sub șal, privirea stă fixată în depărtări și începe astfel:

„Eram un copil liniștit și singuratic; nu îmi plăceau jocurile celor de-o vârstă cu mine și de aceea preferam să mă plimb singur prin grădini sau pe câmp. Foarte puțini sunt oamenii care știu ce se petrece în sufletul copiilor. Trăiam singuratic și nu eram fericit. La vârsta de vreo doisprezece ani, am auzit din întâmplare vorbind între ei oameni maturi despre yoga. Era întâia

dată că auzeam cuvântul yoga, dar a fost de ajuns ca să doresc să știu cât mai multe despre acest lucru. Am întrebat mai multă lume și am găsit cărți de yoga, așa că în curând aflasem o mulțime de lucruri interesante asupra yoghinilor. Așa cum un cal însetat, în pustiu, dorește apa, spiritul meu dorea cunoașterea, dar ajunsesem la un punct mort și mi se părea o imposibilitate să mai înaintez. Deschizând într-o zi, din întâmplare, una din cărțile mele, am dat peste această frază: „Pentru a înainta pe cărare, trebuie să fii discipolul unui maestru; nu există niciun mijloc de a-l găsi decât plecarea”. Aceste cuvinte m-au răscolit. Un maestru! Am înțeles că trebuie să plec în lume să-l caut.

Bineînțeles, știam că părinții nu îmi vor da voie să plec. Am început atunci în mare taină să fac exerciții respiratorii, așa cum credeam că e mai bine, după informații culese ici și colo. Aceste practici, în loc să-mi fie de folos, mi-au fost, după cum era de așteptat, foarte dăunătoare. Nu îmi dam seama cât îmi pot face de rău dacă sunt practicate fără controlul cuiva care știe. Nerăbdarea mea era însă atât de intensă încât nu aveam timp de pierdut. După câțiva ani, consecințele se dezlănțuiră și mi se rupse o venă în creștetul capului, ca și cum tot răul se adunase în partea cea mai slabă a corpului. Mi-am simțit corpul răcindu-se și puterile părăsindu-mă în timp ce sângele curgea. Credeam că voi muri. După două ceasuri am avut o vedenie ciudată: mi se păru că văd fața venerabilă a unui yoghin care îmi spuse: „Vezi în ce hal te-au adus aceste practici interzise profanilor! Aceasta ca să te înveți minte”. Și viziunea dispăru. Dar, lucru curios, starea mea se îmbunătăți din această clipă și foarte curând m-am făcut bine. Dar privește: cicatricea a rămas”.

Brama pleacă ușor capul: într-adevăr, are în creștet un semn foarte vizibil.

„După această nenorocoasă experiență am lăsat baltă orice exerciții și am așteptat cu răbdare ca legăturile familiale să slăbească. De îndată ce m-am simțit liber, am plecat de acasă și ani mers în căutarea unui maestru. Știam că cel mai bun mijloc de-a cunoaște valoarea unui om e să stai câtva timp cu el. Sunt oameni cu care într-adevăr am stat câtva timp, dar de fiecare dată m-am întors acasă dezamăgit. Filosofie câtă dorești, dar viața lor intimă nu avea valoare. Cei mai multi repetau ceea ce citisem prin cărți, dar nu erau în stare să mă conducă în experiențe trăite. Ori eu eram sătul de vorbărie. Astfel am văzut vreo zece, dar niciunul nu mi s-a părut demn de denumirea de Maestru. Nu pierdeam speranța și înfocarea mea tinerească

creștea mereu. Într-o zi m-am hotărât să părăsesc cu totul casa părintească și să plec mai departe, cu orice risc, în căutarea unui maestru. Am plecat. Era a unsprezecea plecare sau pelerinaj. Am mers drept înainte până când am ajuns într-un sat din districtul Tanjore. Coborând la râu ca să mă spăl, am văzut un templu mic, făcut din pietre roșii. M-am uitat înăuntrul lui și cu uimire am văzut, adunați acolo câțiva oameni, așezați în jurul unui care era aproape gol. Toți îl priveau cu un respect adânc și obrazul lui cuprindea ceva misterios și venerabil. A rămas în prag mut de uimire și fascinat. Mi-am dat seama că, ce ascultau acești oameni adunați acolo erau învățăturile yoga și că de data asta mă aflam în fața unui adevărat yoghin, un Maestru așa cum îmi doream și nu un pedant încrezut. De ce am gândit astfel, nu aș putea spune.

Deodată ochii noștri se întâlniră. Cedând unui impuls interior, am intrat în templu. Maestrul mă primi cu bunăvoință, îmi făcu semn să șed și îmi spuse: „Ai venit, în sfârșit. De șase luni am primit porunca să te primesc ca discipol”

Într-adevăr, se împliniseră tocmai șase luni de când plecasem. Și astfel mi-am întâlnit Maestrul.

De atunci l-am urmat pretutindeni pe unde se ducea, Câteodată intra în orașe, altădată se retrăgea în junglă sau în pădure. De atunci am început să fac rapide progrese. Maestrul meu ora un yoghin cu mare experiență, cu toate că el adoptase sistemul așa-zis al

„controlului trupului”. Căci sunt, într-adevăr, mai multe feluri de yoga, ce se deosebesc prin metodă sau practică, dar cel care mi-a fost arătat e singurul care începe prin a se ocupa de corp și numai pe urmă de suflet. Controlul respirației face parte din această metodă și o dată am postit timp de patruzeci de zile numai ca să fiu demn de a primi una din puterile ce le conferă această yoga.

Poți înțelege deci care mi-a fost uimirea când într-o zi maestrul meu a trimis după mine ca să-mi spună: „O

viață cu totul izolată de lume nu este încă pentru dumneata. Mergi din nou acasă. Să te însori; vei avea un copil. La vârsta de treizeci și nouă de ani semne deslușite îți vor arăta că ești liber să te reîntorci în pustiu; atunci te vei duce în pădure și vei practica meditația până vei ajunge la ținta pe care și-o propune orice yoghin. Abia atunci te vei întoarce la mine. Eu te aștept”.

Am ascultat și m-am întors în locul meu natal; m-am căsătorit cu o femeie demnă și credincioasă, care născu un copil întocmai cum îmi spusese maestrul meu. Dar nevastă-mea a murit curând, apoi părinții și rudele mele se prăpădiră, așa că am venit aici, unde locuiesc la o femeie bătrână care mă cunoaște de când eram copil. Mă lasă să trăiesc cum vreau și e foarte discretă, așa că pot duce viața pe care o prescrie disciplina noastră.

Brama tace iar eu sunt într-atât de impresionat încât nu știu ce să-l mai întreb. După două, trei minute Brama se ridică și pornește cu pași rari spre casa lui. Brahmanul și cu mine îl urmăm.

Drumul nostru ne duce printre palmieri grațioși și boschete de flori. Râul strălucește la soare. Un ceas sau două trec. Acum am ajuns din nou în mijlocul locuințelor omenești. Pescari stau în mijlocul apei și pescuiesc. Păsări colorate dau peisajului o notă de fantezie. O boare ușoară și îmbălsămată ne mângâie obrazii. La o încrucișare a drumului trebuie, spre marea mea părere de rău, să părăsim râul. Brama se întoarce ca să-și ia rămas bun de la noi. Eu îi cer voie să ne mai revedem, iar el primește. Încurajat, îi cer să mă onoreze cu vizita lui. Și spre marea uimire a tovarășului meu, yoghinul făgăduiește să vină chiar în seara aceea.

II.

Spre seară aștept vizita lui Brama cu o nerăbdare ușor de ghicit. Întrebările pe care doresc să i le pun se frământă în mintea mea. Puținul ce l-am aflat despre viața lui și felul lui de-a fi mă uimește.

De îndată ce servitorul îmi anunță sosirea lui Brama, mă ridic și cobor cele câteva trepte ale verandei cu mâinile împreunate în semn de bun-sosit. Cunosc înțelesul acestui gest: „Sufletul meu și al dumatăle sunt una”.

Un european găsește- mișcarea aceasta ridicolă; dar unui hindus îi place, mai ales din partea unui european. Europeanii nu îl fac ușor, cu toate că nu este, de fapt, decât echivalentul strângerii noastre de mână. Pentru mine nu este decât un mijloc prin care îmi exprim bunele mele intenții și întotdeauna încerc să respect obiceiurile țărilor pe unde trec. Nu din spirit de imitație, ci din politețe, și cred că trebuie să te porți așa cum ți-ar place ca ceilalți să se poarte cu tine.

Brama mă urmează în sala cea mare și imediat se așează cu picioarele încrucișate pe jos, pe parchet.

— Nu preferi să stai pe divan?

Nu, se simte mai bine pe podea. Îi mulțumesc că a venit și ofer o gustare ușoară pe care o mănâncă în tăcere. După ce a terminat, mă simt dator să-i vorbesc puțin despre mine, tocmai pentru a mă scuza într-un fel de modul în care am intrat cu forța în viața lui. Îi spun cum am plecat spre India. Brama, care până atunci se păstrase într-o totală rezervă, vine spre mine și își așează mina pe umărul meu:

— Ce bucurie am să aud că în Occident se găsesc oameni ca dumneata! Nu ți-ai pierdut timpul venind aici și vei învăța foarte multe. E o zi fericită aceasta în care te-am cunoscut. Îmi poți cere orice și voi fi mulțumit dacă voi putea să-ți răspund astfel încât să-ți fiu folositor. Aceasta bineînțeles, în măsura în care mi-o îngăduie jurământul meu.

Aceste cuvinte sunt pentru mine de bun augur!

Îl întreb imediat despre natura exactă, istoria și scopul doctrinelor yoga.

Cine ar putea spune când a început yoga? Textele sfinte spun că au fost date de zeul Siva prin revelație înțeleptului Gheranda. Înțeleptul Marteyanda o culese de pe buzele acestuia și de atunci, neîntrerupt, a fost transmisă din gură în gură, nepătată, până în timpurile noastre, de mii de ani. Câte mii de ani, nu știm, totuși credem că din toate felurile de yoga, aceasta e cea mai veche. Omenirea era atât de decăzută în timpurile acelea, încât zeii s-au văzut nevoiți să le dea o yoga care se adresa întâi corpului. Această yoga nu este de obicei înțeleasă decât de adepți care au practicat-o serios, oamenii obișnuiți neputând avea asupra ei decât idei greșite. Dar cum acești adepți sunt din ce în ce mai rari, cele mai prostești interpretări, cele mai caraghioase contorsiuni ne sunt atribuite. Du-te la Benares și vei găsi oameni care își petrec zilele pe un pat cu cuie, în altă parte pe alții care își țin mina ridicată până la atrofie, până ce unghiile sunt de câțiva centimetri. Ți se va spune pe nedrept că aceștia sunt oameni care practică yoga trupului. Acești oameni fac de râs noțiunea de yoga. Scopul nostru nu e de-a chinui trupul ca să uimim lumea. Cei ce fac așa sunt niște bieți oameni care au auzit câte ceva și care deformează aceste practici lucrând împotriva firii și câștigând în schimb admirația mulțimii de gură cască, care îi respectă și îi hrănesc.

— Sunt oare atât de vrednici de mustrare? Dacă yoghinii cei adevărați sunt atât de rari și se ascund în așa măsură, e firesc să se întâmple asemenea încurcături.

Brama înalță din umeri.

— Crezi că un Rajah își lasă giuvaerele în văzul și la îndemâna mulțimii? Și ce comoară pe lume poate fi comparată cu știința, comoara noastră? Acela care aspiră cu adevărat să găsească această știință se va osteni să o caute. E singurul mijloc, dar e un mijloc care nu dă greș. Textele noastre ne cer mereu neobosite tăcerea, păstrarea secretului, și Maeștrii noștri nu le dezvăluie decât acelor discipoli care au trecut prin probe suficiente și care au stat cu ei ani de zile. Yoga noastră o cea mai tainică tocmai pentru că e plină de primejdie, nu numai pentru discipoli, ci și pentru profani. Crezi că mă simt îndreptățit să-ți dezvălui altceva decât noțiuni elementare și aceasta cu multă băgare de scamă?

— Înțeleg.

— Totuși există o parte din știința noastră despre care îmi este îngăduit să vorbesc mai ușor. Este metoda pentru început, cu ea întărim voința începătorilor, tot ea le dă o mai mare sănătate care-i face în stare să înceapă apoi practicile mai grele.

— A, aceasta ar fi foarte interesant de știut și în Europa.

— Aveam o sumă de vreo douăzeci de exerciții care nu au alt scop decât să întărească corpul, să vindece sau să prevină diferitele boli. Unele exerciții constau în atitudini care provoacă o apăsare pe centrii nervoși, care la rândul lor afectează anumite organe cu funcționarea defectuoasă și ajută astfel la vindecarea lor.

— Întrebuințați și medicamente?

— Câteodată anumite ierburi pe care le culegem când luna e în creștere. Dar mai avem patru serii de exerciții sau metode care sunt destinate menținerii sănătății trupesti. Întâi învățăm arta de-a ne odihni, care e alcătuită din patru exerciții și liniștește nervii. Apoi învățăm cum să stăm întinși, prin exerciții care nu sunt decât o încercare de-a imita animalele când se odihnesc. Și în al treilea rând curățăm cu desăvârșire trupul prin metode care vă vor părea desigur ciudate, dar cu efecte minunate. Și în sfârșit, practicăm arta de-a respira și controlul respirației.

— Îți voi arăta câteva care nu sunt niciun secret, îmi spuse Brama surâzând. Încep prin poziția odihnei. În această privință putem învăța foarte multe de la pisici. Maestrul ne atrage atenția asupra grației, felului desăvârșit în care se odihnește acest animal. Vă închipuiți că știți să vă odihniți, dar nu este adevărat.

Vă așezați o clipă pe un scaun, vă legănați într-o parte și alta, mișcați picioarele, sunteți veșnic în mișcare. S-ar părea, poate, că e vorba de

odihnă, dar spiritul dumneavoastră rămâne activ și gândurile se precipită unul după altul. Și-i mai spuneți odihnă? Eu i- aș zice mai degrabă o formă atenuantă a activității.

— Recunosc că nu m-am gândit niciodată...

— Animalul știe să se odihnească, dar puțini oameni posedă această știință. Animalul este condus de instinct, omul de rațiune. Dar omul, în același timp, și-a pierdut controlul gândurilor, așa încât nervii și corpul nu i se pot odihni.

— Și care ar fi soluția?

— Primul lucru ar fi să vă învățați din nou să stați jos așa cum stau orientalii. Or fi bune scaunele pentru clima nordică, totuși ar trebui să nu le folosiți, mai ales în perioada preparatorie la yoga. Felul nostru de-a ședea procură adevărata odihnă. Luați un covoraș pe care să vă, puteți așeza fie lingă perete, cu spatele rezemat, fie lingă un fotoliu sau o mobilă care vă poată sluji drept sprijin. Apoi încrucișați picioarele. Nu faceți niciun efort. Acesta ar fi primul exercițiu: să stai așezat astfel și căutând să dai corpului o destindere cât mai mare. De la sine respirația se rărește, se împuținează. În același timp trebuie gonită din gând orice grijă materială și căutată o imagine plăcută: o floare, un peisaj, ca gândurile să se lege de ea.

— Cobor de pe scaunul meu și mă așez pe podea în fața lui Brama în poziția descrisă.

„Bine, e foarte bine. O singură greșeală: doar spinarea trebuie să fie ținută cât mai dreaptă. Acum am să-ți arăt alt exercițiu”.

Brama ridică genunchii spre bărbie păstrând picioarele încrucișate, dar mai îndepărtate de corp.

„Această poziție e foarte odihnitoare, mai ales după ce ai stat în picioare. Caută numai ca toată greutatea corpului să fie cât mai spre spate. Acest exercițiu să-l practici ori de câte ori te simți obosit, căci are acțiune liniștitoare asupra anumitor centri nervoși importanți”.

— În orice caz, tot ce îmi spui e cât se poate de simplu.

— Tocmai pentru a ști să te odihnești trebuie mai întâi să te ferești de orice încordare. Exercițiile cele mai simple dau rezultatele cele mai bune. Întinde-te pe jos, cu călcâiele întoarse spre afară, mâinile deschise de-a lungul corpului. Destinde toți mușchii, închide ochii. Lasă-te greu pe pământ. Acest exercițiu nu poate fi făcut în pat, căci niciodată șira spinării nu ar fi destul de dreaptă, ci pe covor, sau pe podea. În aceasta atitudine forțele naturii ajută să te refaci. Cu timpul te vei obișnui și vei putea sta așa

până la un ceas. Dar nu uita că odihna mușchilor este condiția prealabilă a odihnea spirituale.

— De fapt, aceste exerciții nu sunt decât câteva feluri deosebite de-a sta liniștit.

— Și crezi că este puțin lucru? Voi, occidentalii, nu puteți oare prețui decât activitatea? Odihna nervilor nu are valoare? La temelia doctrinei yoga este odihna, dar cred că nu numai noi, yoghinii. Avem nevoie să știm să ne odihnim.

În această privință sunt gata să-i dau dreptate lui Brama. „Ajunge pentru astă-seară. Trebuie să plec”.

Îi mulțumesc și îi rog să continue altă dată lecțiile.

„Mâne dimineață voi fi la marginea râului”.

Își stringe șalul în jurul umerilor, încrucișează palmele în semn de rămas bun și dispare lăsându-mă uimit de această plecare bruscă.

L-am întâlnit adesea pe acest yoghin Așa cum mi-a spus, mergeam la marginea apei unde are obiceiul să se plimbe, dar mai ales îmi plăcea când venea seara la mine acasă. Aceste ore îmi sunt nespuse de agreabile și mă fac să pătrund mai bine în știința lui, căci am observat că se lasă mai ușor convins să vorbească în orele calme ale nopții când lumina blândă a lunii ne învăluie.

Într-o zi îl întreb despre un lucru care mă intrigă de mult. Știam că rasa hindusă este tuciurie, or pielea lui Brama e aproape neagră, iată răspunsul lui; se trage dintr-un popor băștinaș care e considerat ca fiind rasa autohtonă a Indiei. Când năvălitorii arieni au coborât, acum mai multe mii de ani, munții din nord-vest și au ajuns în câmpie, s-au ciocnit cu dravidienii care au fost siliți să coboare spre sud. Acești dravidieni au format, până în zilele noastre, un popor aparte. Pur și simplu au asimilat numai religia învingătorilor lor. Soarele arzător al tropicelor a colorat în așa fel pielea lor, încât anumiți etnologi au putut crede că se trag, din vreun trib african oarecare. Ca și în epoca în care dravidienii era stăpânii netăgăduiți ai Indiei, ei poartă și azi părul lung și legat într-un coc în vârful capului, întocmai cum și-au păstrat neatins dialectul tamil pe care îl vorbesc.

Brama e convins că cuceritorii Indiei au învățat doctrinele yoga tocmai de la acești dravidieni, că și multe alte lucruri. Dar hindușii de cultură, cu care din întâmplare am discutat despre aceste lucruri și cărora le-am împărtășit aceste pretenții, au găsit această teorie absurdă; las altora în grijă să rezolve această problemă.

Neavând intenția de-a scrie în acest volum o teză asupra culturii fizice, mă voi mărgini să descriu numai câteva dintre exercițiile care mi s-au părut mai importante. Cele vreo douăzeci de posturi pe care Brama mi le arată la umbra palmierilor sau în cadrul mai prozaic al locuinței mele, cer astfel de contorsiuni încât vor părea unui occidental ridicole sau cu neputință de făcut, dacă nu chiar și una și alta. Una din ele constă în a te legăna pe genunchi, cu tălpile picioarelor întoarse dedesubt, sau a legăna întregul corp pe extremitățile degetelor. Alta, în a duce brațele spre spate aducând mâinile spre față. Alta contorsionează toate membrele într-un fel de nod foarte complicat. În alta, picioarele sunt petrecute pe după gât și pe umeri: sunt adevărate acrobații. Alt grup de mișcări are ca efect să întoarcă trunchiul și să-i dea forme care mai de care mai ciudate. Privindu-l pe Brama care execută aceste exerciții, încep într-adevăr să-mi dau seama cât de grea poate fi yoga.

— Există multe exerciții de felul acesta?

— Optzeci și patru în yoga controlului trupului, dar eu nu cunosc decât șaizeci și patru.

Vorbind, se așează într-un fel cu totul neobișnuit și pare că stă cât se poate de confortabil, așa cum aș sta eu, de exemplu, într-un fotoliu; aceasta pare să fie postura lui favorită. Nu este greu de executat însă, cel puțin așa o găsesc eu, nu prea e confortabilă. Picioarul stâng este îndoit de la genunchi până atinge coapsa dreaptă, călcâiul piciorului drept este subpus așa încât întregul corp se sprijină pe el.

— La ce e bun acest exercițiu?

— Urmărit de anumite alte exerciții respiratorii, yoghinul care îl practică se simte întinerit.

— Și care este exercițiul respiratoriu?

— Nu mi-e îngăduit să-l spun.

— Dar cu ce scop toate acestea?

— Simplul fapt de-a sta nemișcat în anume poziții ți se poate părea fără importanță, dar nu este așa. Concentrarea voinței pentru a executa aceste exerciții trezește în noi puteri nebănuite care sălășluiesc adormite în trup. Aceste forțe fac parte din secretele naturii, dar nu sunt cu desăvârșire dezvoltate decât dacă sunt în legătură cu exerciții respiratorii, căci respirația are mari puteri specifice. Deșteptarea acestor puteri este, la drept vorbind, adevăratul scop al yoghinului, dar mai ales avem și alte exerciții care nu urmăresc decât să vindece sau să purifice trupul de toată necurătenia lui. Nu

este și acesta un lucru im portant? Alte posturi au ca scop înfrângerea simțurilor, a spiritului, a sufletului, căci este un fapt recunoscut că, în măsura în care trupul influențează sufletul, în aceeași măsură sufletul influențează trupul. Pe treptele cele mai înalte ale yoga, când este vorba ca sufletul să stea ore întregi în extaz și meditație, poziția trupului nu este indiferentă, căci dacă este bine așezat, lasă spiritul liber și nu îl stânjenește cu nimic. La toate acestea adaugă binefacerile pe care le procură această constrângere a voinței de-a reuși să execuți zilnic astfel de exerciții.

— Dar pentru ce toate contorsiunile acestora?

— Dumneata știi că centrii nervoși sunt așezați în câteva puncte ale corpului. Fiecare postură apasă pe un centru nervos. Prin influxul nervos putem, de asemenea, să influențăm diferitele organe, chiar evoluția gândurilor noastre. Aceste mișcări, contorsiuni cum le numești dumneata, ne îngăduie să acționăm asupra diferiților centri nervoși, pe care altfel nu i-am putea atinge”.

Încep să pricep oarecum principiile acestei yoga, care nu este, la bază, decât educația fizică. Sunt curios să știu cum o compară cu gimnastica noastră occidentală.

— Nu cunosc metodele dumneavoastră occidentale, dar am văzut soldați albi care se antrenau pe un câmp de exerciții lângă Madras și mi s-a părut că înțeleg scopul instructorilor. Mi s-a părut că în primul rând ei caută să-și întărească musculatura, pentru că îmi închipui că dumneavoastră, doriți să obțineți mai întâi activitatea, munca fizică. De aceea lucrați mai ales la mișcările membrilor. Nu mă îndoiesc de folosul unei astfel de metode pentru țările dumneavoastră occidentale.

— Care ar fi, după dumneata, diferența principală?

— Exercițiile noastre nu sunt, de fapt, decât niște „atitudini” și ele nu cer nicio mișcare odată ce atitudinea a fost obținută în loc să căutăm o mărire a forței noastre de acțiune, noi căutăm mai degrabă o rezistență a răbdării.

Oricât de însemnată ar fi în ochii noștri puterea fizică, totuși pe noi ne interesează mai întâi energia care mișcă mușchii. Când spun că dacă lași toată greutatea corpului pe umeri într-un anume fel o să provoci un aflux al sângelui la cap, care va spăla creierul, va liniști nervii și va vindeca anumite slăbiciuni fizice, poți încerca și repeta acest exercițiu astfel încât probabil vei întări mușchii care intră în joc, dar nu vei reuși să obții binefacerile pe

care le va avea un yoghin care va executa exercițiul așa cum este prescris de yoga.

— Cum îl va executa?

— Foarte încet, cu atenție, cu răbdare și rămânând așa, nemișcat câteva minute. Te rog să studiezi poziția aceasta așa-zisă de ansamblu.

Se întinde pe spate, cu picioarele lipite și mâinile de- a lungul corpului. Ridică picioarele în sus, cu genunchii întinși, până formează cu pământul trei sferturi de unghi drept. Ridică trunchiul, cu mâinile cu coatele rezemate de pământ. În această poziție corpul e complet ridicat, trunchiul și șoldurile verticale, pieptul atinge bărbia, mâinile susțin trupul. Toată greutatea se sprijină pe umeri și pe ceafă. După cel puțin cinci minute, yoghinul se îndreaptă din această poziție și îmi explică foloasele ei:

„Această postură face ca tot sângele să meargă spre creier prin simplul efect al greutății lui, pe când în poziția obișnuită, verticală, sângele este trimis la creier prin mișcările inimii, care lucrează ca o pompă. Această poziție pe care ți-am arătat-o e liniștitoare pentru creier și nervi. Practicarea ei aduce o foarte rapidă refacere în toate cazurile de surmenaj cerebral oamenilor care lucrează cu mintea, savanți, studenți. Dar nu numai acesta este efectul exercițiului. El fortifică și organele sexuale, dar acest exercițiu nu are efect decât dacă este executat așa cum trebuie și nu în grabă, cum se face totul în Occident.

— Dacă te înțeleg bine, vrei să spui că diversele atitudini păstrează corpul într-o stare de echilibru și liniște, pe când exercițiile noastre, prin însăși violența lor, nu îi aduc decât agitație.

— Întocmai.

Alt exercițiu ar fi, cu puțină răbdare, mai la îndemâna mea: yoghinul, așezat, cu picioarele întinse, ridică brațele deasupra capului și îndoiaie primele falange ale degetelor, care formează astfel un cârlig. Își apleacă trunchiul expirând aerul și își apucă degetele picioarelor în mâini. Apoi apleacă încet capul până când se află între brațele întinse și până ce fruntea atinge pulpele. Stă așa câtva timp, apoi revine la poziția obișnuită.

— Nu trebuie să te încăpățânezi și să vrei să izbutești din prima clipă. Îți vor trebui poate săptămâni, dar odată ajuns la perfecțiunea executării, îl vei putea întrebuința ani de zile.

Aflu că acest exercițiu întărește coloana vertebrală: ușor de ghicit, că, având o acțiune asupra coloanei vertebrale, ușurează multe tulburări nervoase; și că are o influență miraculoasă asupra circulației sângelui.

În exercițiul următor Brama, tot așezat, îndoaie picioarele până când tălpile se găsesc sub corp, se răstoarnă pe spate până ce umerii ating pământul. Încrucișează brațele sub cap și atinge cu fiecare palmă omoplatul opus. Păstrează câteva minute această poziție, care nu e câtuși de puțin dizgrațioasă. Centrii nervoși ai gâtului, ai umerilor și ai picioarelor sunt influențați binefăcător prin acest exercițiu, care este de asemenea binefăcător pentru coșul pieptului.

Occidentalul este atât de obișnuit să-l considere pe indian ca un minus habens, ca un produs decăzut al unui climat prea fierbinte și al unei hrane sărăcăcioase, încât nu va afla fără mirare de existența în India a unei metode milenare de cultură fizică, o metoda dintre cele mai bine puse la punct. Că metodele noastre europene au căpătat o valoare practică indiscutabilă nu tăgăduiește nimeni, dar este oare de ajuns ca să concludem că sunt perfecte și că ultimul cuvânt a fost spus în această materie? Nu se știe dacă studiind metodele orientale nu s-ar putea scoate din învățământul tradițional yoga anumite practici care par demodate și care, în realitate, ar îmbogăți cunoștințele noastre asupra corpului omenesc și ne-ar duce astfel cu un pas înainte spre o viață mai sănătoasă?

Trebuie să recunosc însă că numai vreo douăsprezece din aceste poziții pot fi folosite cu ușurință, celelalte, care cer contorsiuni prea complicate, ar rămâne numai pentru oameni tineri și entuziaști.

Brama e de aceeași părere.

— Am muncit zilnic timp de doisprezece ani. Atâta timp de perseverență mi-a trebuit ca să pot executa cele șaiszeci și patru de posturi pe care le cunosc. Și am avut norocul să încep de tânăr, căci un om matur nici nu le-ar putea încerca fără pericol. Oasele și mușchii sunt prea înțepenite și totuși și așa se poate ajunge la rezultate frumoase.

Sunt convins, totuși îmi dau seama că trebuie o răbdare de fier ca să poți reuși. Acrobații nu au succes decât dacă încep din fragedă copilărie. Yoghinii care vor să ajungă la rezultate totale trebuie să înceapă înainte de adolescență. Sunt de părere că un european la douăzeci și cinci de ani nu ar putea face nimic. Brama o de altă părere. El crede în succes de îndată ce există o mare răbdare, dar crede că într-adevăr, pentru europeni munca e mai dificilă.

— De copii ne-am obișnuit cu așezarea așa zisă orientală și care este realmente binefăcătoare. Vrei să vezi?

I Brama se așează în așa-zisa poziție a lui Buddha. Așezat cu corpul foarte drept și picioarele îndoite, așa încât piciorul stâng să fie peste piciorul drept iar piciorul drept sub șezut. Este un fel de a șede bine echilibrat, estetic și merită să fie încercat.

Încerc deci: sunt răsplătit prin durerea pe care o resimt numaidecât în gleznă. Nu prea merge! Brama mă încurajează cu un surâs plin de bunăvoință, dar prefer să amân încercarea.

— Ai încheieturile cam anchilozate. Trebuie să ți le masezi cu uleiuri. Scaunele au dat membrilor dumitale o obișnuință care va fi greu de înlocuit. Dar trebuie să încerci zilnic și vei reuși.

Îmi îngădui să mă îndoiesc de acest lucru.

— Să nu spui că nu se poate. Succesul vine de cele mai multe ori când te aștepți mai puțin.

— Dar e un adevărat chin!

— Va fi din ce în ce mai ușor și la urmă ți se va părea firesc să șezi așa.

— Admit; dar merită, într-adevăr, atâta caznă?

— Cum așa! Poziția „lotus”, cum o numim, e atât de importantă în ochii noștri, încât niciun începător nu poate să nu știe: aceasta este poziția yoghinului când meditează. Dă o bază fermă corpului așa încât, dacă se întâmplă ca yoghinul să intre pe neașteptate în extaz, să nu cadă și să nu se lovească, cu toate că de obicei starea de extaz e o stare pe care yoghinul și-o procură când vrea. Dacă trupul este prost așezat, spiritul se enervează, se tulbură și nu poate realiza nimic. Poziția

„lotus” te ajută să te poți concentra și astfel așezați facem și cele mai multe exerciții respiratorii. Aceste două lucruri redeșteaptă flacăra adormită a spiritului: când această flăcără se trezește, sângele este distribuit în tot corpul cu o vigoare reînnoită, în timp ce o forță nervoasă sosește spre anumiți centri nervoși importanți.

Nu pot decât să mă declar mulțumit de tot ce am auzit și convorbirea noastră se termină aici.

Brama mi-a arătat atâtea mișcări de nedescris, încât nu mă mai îndoiesc de puterea lui de a-și stăpâni corpul. Ce occidental ar avea destulă răbdare să fi ajuns să le execute? Ce occidental ar avea măcar timpul să li se dedice?

Cap. 6 – Yoga învingătoare a morții

I.

Brama dorește să merg la el în vizită. În realitate, el nu locuiește într-o casă, ci într-o colibă pe care și-a clădit-o singur cu mâinile lui, ca să aibă mai multă independență.

Cu plăcere, mărturisesc într-o după-amiază, merg la el. Casa e într-o stradă prăfuită și sărăcăcioasă. Mă opresc o clipă în fața zidurilor ei spoite cu var; unicul etaj e construit din lemn, ferestrele ieșite-în afară amintesc de casele din evul mediu; împing ușa grea care scârțâie din țâțâni. O bătrână cu surâs de mamă mă primește înclinându-se de mai multe ori în fața mea. Mă duce prin casă, trecem prin bucătărie și ieșim în grădină.

Primul lucru care îmi atrage atenția este un ficus uriaș care adăpostește sub frunzișul lui un puț cu cumpănă. În partea cealaltă a copacului și destul de aproape ca să se bucure de umbră, se află coliba. E o construcție ușoară, făcută din bârne de bambus și acoperită cu paie.

Bătrâna, a cărei față e tot așa de neagră ca și a lui Brama, este vizibil emoționată de vizita primită și un val de cuvinte se îndreaptă către colibă. O voce muzicală pe care o cunosc bine îi răspunde din interior, ușa cabanei se deschide încet, yoghinul apare în prag și mă poartă în coliba lui cu multă politețe. Nu închide ușa și femeia rămâne în prag câteva minute, cu privirea ațintită la mine și plină de o fericire vădită.

Coliba e aproape goală. Un divan înconjoară peretele. E fără perne. Într-un colț, o bancă primitivă. O oală de aramă e atârnată de tavan, de o bârnă, cu o sfoară. O rogojină mare e întinsă ee jos.

— Șezi, îmi spune Brama. Să ne ierți, nu avem scaune.

Suntem deci ghemuiți pe jos, Brama, eu și un tânăr care vine pretutindeni cu mine și îmi folosește drept tălmăci. Bătrâna se îndepărtează și apoi se întoarce, după câteva clipe, cu o oală plină de ceai fierbinte; o așează pe o pânză care va servi drept masă. Pleacă iar și se întoarce cu pesmeți, portocale, banane așezate pe tăvi de alamă. Dar înainte de-a începe această gustare plăcută, gazda mea îmi oferă o ghirlandă de flori galbene și mi-o trece pe după gât. Protestez, căci știu că obiceiul acesta indian este rezervat numai persoanelor de înaltă distincție și niciodată nu am avut asemenea pretenții.

„Frate, îmi spune Brama surâzând, dumneata ești primul european care ai trecut pragul casei mele, cel dintâi care îmi devine prieten. Onorându-te astfel, nu facem decât să-ți exprimăm, doamna și cu mine, bucuria pe care o resimțim văzându-te printre noi”.

Zadarnic încerc să mai protestez, căci mă forțează să rămân cu acea coroană de flori atârnată de gât. Norocul meu că nu e niciunul dintre prietenii mei din Europa prin apropiere să mă zărească!

Bem ceaiul și mâncăm fructe stând de vorbă. Brama îmi spune că a construit coliba și mobilierul cu mâinile lui.

Pe banca de lemn din colț sunt o mulțime de foi de hârtie care mă fac foarte curios. Observ că hârtia e de culoare trandafirie și că e scrisă cu cerneală verde. Brama îmi dă un mănunchi și recunosc cu ușurință caracterele tamil, dar studentul cu care am venit se uită cu atenție la ele și se vede că nu le poate citi, îmi explică cum că ar fi scrise în tamilul antic, care era limba cultă acum câteva secole, dar că în ziua de azi nu mai este cunoscut decât de câțiva erudiți și că prezintă, față de tamilul modern, mari dificultăți.

„Scriu acestea noaptea, îmi spune Brama. Sunt sentințe scurte care rezumă experiențele mele în yoga, sau câteodată adevărate poeme în care îmi exprim sentimentele de credință. Câțiva tineri care vor să se considere discipolii mei vin câteodată aici și le citesc”.

Spunând acestea, Brama ia o foaie împodobită cu un gust copilăresc, scrisă cu cerneală roșie și verde și legată cu o fundă verde și mi-o dă surâzând:

„Am scris aceasta special pentru dumneata”.

Interpretul îmi spune că este un poem de optzeci și patru de versuri care încep și se sfârșesc cu numele meu. Caută să mai descifreze câte ceva și îmi spune că este un mesaj pe care Brama mi l-a adresat, dar că nu-i în stare să mi-l traducă. În orice caz, acest dar mă incintă ca primul semn prietenesc primit de la un adevărat yoghin.

După acest schimb de politete, bătrâna pleacă din încăpere, iar noi intrăm în subiecte de conversație mai serioase. Readuc vorba despre acele exerciții respiratorii ale yoghinilor, despre care se spun atâtea și pe care le înconjură yoghinii cu atâta mister. Brama îmi spune numaidecât că îi este cu neputință să-mi destăinuie mai mult decât până acum, dar că e gata să discute cu mine despre teoria generală a lucrului.

„Natura a fixat la 21.600 de ori numărul respirațiilor între două răsărituri de soare. O respirație prea repede, zgomotoasă, agitată, iuțește acest ritm și deci scurtează viața. O respirație adâncă și liniștită economisește și deci prelungește viața. Schimbările respiratorii economisite ajung să formeze o importantă rezervă care înseamnă ani întregi de viață. Yoghinii respiră deci

mai lent ca oamenii obișnuiți și nu se simt de aceea mai prost, dar nu pot să-ți destăinuiesc mai mult fără a călca jurămintele noastre”.

Această rezervă mă mâhnește. O știință pentru care depui așa de mare trudă ca să o ții secretă trebuie să fie de mare valoare și e firesc să o ferească de aviditatea profanilor curioși... Dar dacă mă socotesc printre aceștia din urmă la ce bun din parte-mi atâta strădanie?

Brama urmează:

— Maeștrii noștri au cheia misterelor respiratorii. Știu că respirația și circulația sunt în strânsă legătură; mai știu că spiritul e în directă legătură cu ele; au astfel secretul de-a putea deștepta o conștiință spirituală acționând pe respirație. Trebuie spus că respirația nu este decât suportul material al unei alte forțe care e viața însăși, și care se ascunde, nevăzută, în toate organele noastre vitale. Încercăm, într-o oarecare măsură, să controlăm acest curent nevăzut. Când forța aceasta părăsește corpul, respirația se oprește și atunci se întâmplă ceea ce numim noi moartea. Controlul respiratoriu ne îngăduie într-o oarecare, măsură să controlăm acest curent nevăzut. Dar dacă am ajunge să controlăm chiar și mișcările inimii, nu trebuie să-ți închipui că acest control al trupului este scopul final al înțelepților noștri.

Momentan îmi este indiferent ce au vrut acești înțelepți, acum sunt prins de una din frazele auzite:

— Puteți într-adevăr controla mișcările inimii?

— Da, organele noastre vegetative, inima, stomacul, rinichii, au fost silite din partea noastră la o anumită supunere.

— Cum ați obținut-o?

— Prin acțiunea voinței în îmbinarea cu exerciții apropiate. Bineînțeles, aceste exerciții fac parte dintr-o yoga superioară. Sunt foarte grele și puțini sunt adepții care reușesc să le execute. Mulțumită acestor exerciții eu însumi am ajuns să controlez mișcările mușchiului cardiac și acționând asupra inimii, să controlez și celelalte organe.

— Lucrul mi se pare extraordinar!

— Crezi? Uite, așează-ți mâna în dreptul inimii mele.

— Aștept câteva minute și nu simt nimic deosebit. Apoi. Încet, simt bătăile inimii încetinindu-se. Sunt din ce în ce mai încete și eu sunt cuprins de un fior de teamă când simt bătăile inimii încetând complet. Număr: acest fenomen durează mai mult de șapte minute. O halucinație? Dar nu, văd că sunt complet treaz. Mă simt ușurat când bătăile inimii reîncep, ca și cum inima ar fi renăscut. Dar numai după câteva minute Brama deschide ochii.

— Ai simțit?

— Da, foarte clar.

Ce mai născocoști acum? Într-adevăr, Brama, ca și cum ar fi citit în gândurile mele, îmi spune:

— E un fleac în comparație cu ce poate maestrul meu. El poate să izoleze o arteră și să oprească acolo circulația. Eu însumi am ajuns la oarecari rezultate în această direcție, dar nu pot face ce face el.

— Poți să-mi arăți?

Îmi întinde mâna și mă roagă să simt pulsul. Simt întâi cum bate și apoi cum se oprește. Aștept cu grijă să reînceapă să bată. Trec unul, două minute în care timp sunt conștient de fiecare secundă care trece. Trei minute... la trei minute și jumătate simt cum pulsul reîncepe evident. Tensiunea scade și pulsul redevine normal.

— Ce lucru ciudat... murmur fără voia mea.

— Fleacuri, îmi răspunde Brama, fără cea mai mică îngâmfare.

— Vrei să-mi arăți și alte lucruri? Brama se codește:

— Bine, dar va fi ultimul lucru. Acum am să-mi opresc respirația.

— Să nu mori, îi spun speriat, dar Brama râde cu poftă.

— Pune-ți mâinile sub nările mele.

Ascult ordinul. Simt deslușit în palma mea suflul cald al respirației. Brama se înțepenește într-o rigiditate de marmură. A închis ochii. Va intra în extaz?

Nu îndrăznesc să mișc mâna. Încet, răsuflarea scade și apoi se oprește. Supraveghez nările, pieptul: nicio mișcare, niciun semn exterior nu se mai vede. Acestea nu sunt dovezi absolute, știu, aș vrea să găsesc altă modalitate de control. În odaie nu există oglindă, dar găsesc o farfurioară de metal lucios. Să încerc. I-o pun sub nări, în fața buzelor. Niciun fel de boare nu pătează suprafața metalului... Nu îmi vine a crede ochilor! În această casă banală, în orașul adormit, am descoperit oare ceva cu totul original, ceva ce ar merita să fie studiat de către savanții europeni! Evidența este aici, orbitoare. Yoga nu este un basm.

Când Brama se trezește din această aparentă catalepsie, pare obosit.

— Ești mulțumit? mă întrebă cu un surâs care însă, de data asta, e puțin ostenit.

— Mai mult decât mulțumit, însă nu văd cum aș putea înțelege.

— Nu am dreptul să-ți explic. Reținerea voită a respirației nu este îngăduită decât adeptilor înaintați în yoga. Poate pare o nebunie

europenilor, dar pentru noi are mare importanță.

— Totuși se spune, învățăm în școli, că omul nu poate trăi fără să respire. Bănuiesc că aceasta nu este o nebunie?

— Nu, dar este neexact. Eu pot să-mi rețin respirația timp de două ceasuri, dacă îmi convine. O fac adesea și nu am murit după cum vezi.

Toate acestea Brama mi le spune cu surâsul pe buze.

— Drept să-ți spun, nu înțeleg; toate acestea întrec puțința mea de a pricepe. Poate îmi spui câte ceva din această teorie.

— Da. Putem să ne gândim la câteva animale; ți-am spus că este una din metodele favorite ale maestrului meu. Un elefant care respiră mult mai rar ca o maimuță trăiește și mai mult; tot astfel și unele reptile mari, în comparație cu câinele de pildă. S-ar putea deduce că există un raport între funcția respiratorie și longevitate. Dar să mergem mai departe. Se găsesc în munții Himalaia lilieci care dorm în tot timpul iernii. Rămân toată iarna agățați de pereții peșterilor din munți, cu respirația cu desăvârșire suspendată până la deșteptare. Urșii Himalaiei prezintă în tot timpul iernii o rigiditate cadaverică, ca și cum viața i-ar fi părăsit. De asemenea, în anumite crăpături ale pământului din munții Himalaia se găsesc arici pe care, negăsind niciun fel de hrană în timpul iernii, îi poți vedea dormind un semn în care și respirația este întreruptă. Pentru ce nu ai putea crede că ceea ce se poate întâmpla cu unele animale este și pentru om o posibilitate?

Toate acestea sunt lucruri foarte curioase, dar mai puțin convingătoare decât faptele realizate acum câteva clipe de Brama. Este o noțiune atât de înrădăcinată la noi că respirația este o funcție esențială a vieții, încât nu e ușor să poți gândi altfel.

— Eu cred că noi, europenii, nu vom putea niciodată să ajungem să gândim că viața mai există acolo unde nu este respirație.

— Dar viața continuă întotdeauna. Moartea nu este decât un mod al existenței.

— Pretindeți să învingeți moartea?

— De ce nu?

Brama privește ciudat, dar fără să se lepede de bunăvoința lui.

— Din pricina posibilităților pe care le întrevăd în dumneata, am să-ți destăinuiesc un secret, dar cu o condiție...

— Și anume care...?

— Că nu vei încerca niciodată să practici niciun fel de exercițiu pe care nu ți l-aș fi arătat eu mai întâi.

— De acord.

— Atunci mă bizui pe cuvântul dumitale. Până în prezent ți-ai imaginat că oprirea respirației ar aduce imediat și inevitabil moartea.

— Da.

— Dar nu ar fi tot atât de cuminte să gândim că atâta vreme cât răsuflarea este reținută în corp, viața însăși este păstrată?

— Într-adevăr... s-ar putea...

— Ei bine, noi nu pretindem altceva. Noi spunem că acei dintre adepții noștri care reușesc să-și rețină respirația când vor, rețin în același timp și suflul vital, fluidul vital. Înțelegi ce spun eu?

— Încerc.

— Închipuie-ți că un adept ar fi în stare să-și rețină respirația nu pentru câteva minute și în joacă, ci pentru luni sau ani de zile. Dacă admiți că acolo unde este suflu este viață, nu vei găsi oare imediat pentru cel ce știe să-și rețină suflarea în el o posibilitate de a-și prelungi viața după voință?

Nu știu ce să mai spun. Cum aș putea taxa această afirmație drept absurditate? Alchimiștii medievali au visat și ei acest vis al vieții veșnice, dar moartea îi lovea în fața alambicurilor în care căutau elixirul vieții. Brama se înșeală poate, dar e de bună-credință, lucrul este cert. El nu a căutat să intre în viața mea, și nici în viața nimănui.

Să fie nebun? Dar nu, el judecă despre toate cu o desăvârșită luciditate. Se înșeală pur și simplu? Dar ceva în mine îmi spune că nu. Nu mai știu ce să cred.

— Nu ești convins? Nu ai auzit niciodată vorbindu-se de acel fachir care a fost îngropat de Ranjeet Singh într-o criptă din Lahore? Înhumarea a avut loc în prezența ofițerilor englezi și a celui din urmă rege Sikh. Mormântul a fost păzit de soldați timp de șase săptămâni, timp în care au scos fachirul bine, sănătos. Te rog să te interesezi, căci mi s-a spus că această poveste a fost obiectul unui raport care a fost depus în arhivele guvernului nostru. Fachirul era deci perfect stăpân pe funcțiile lui respiratorii și putea să și le oprească după bunul plac, fără ca aceasta să-i fie fatală. Și nici nu era un adept al doctrinei yoga, căci după câte am auzit, nu avea nimic recomandabil în sine. Se numea Haridas și trăia în nord. Dacă acest om a putut trăi atâta vreme fără aer într-un loc lipsit de aer, ce crezi că pot face maestrul nostru, care nu caută reclama și publicitatea și al căror dezinteres este necunoscut?

Yoga noastră ne dă, de altminteri, și alte puteri nu mai puțin miraculoase, spuse Brama după o clipă de liniște. Dar cine, în timpul acesta de decadentă, se mai ocupă de aceste lucruri și de efortul cu care trebuie să ajungi la ele?

— Într-adevăr, când cineva trăiește absorbit zi de zi de grijile vieții, nu-i mai rămâne timp pentru lucruri dezinteresate.

— Este adevărat, nu pot fi decât apanajul câtorva. Înțelegei atunci pentru ce maestrul care deține aceste lucruri s-au retras în pustiu și în secret! Nu rămâne discipolilor decât să-i caute și meargă la ei.

II.

Apoi Brama a venit să ia masa la mine. După masă mergem să stăm în veranda slab luminată de strălucirea albă a lunii. Eu stau într-un fotoliu, Brama găsește că rogojina de jos e mai confortabilă. Stăm așa, liniștiți, fermecați de frumusețea nopții, dar eu, obsedat de ultima noastră conversație, nu pot rămâne mult timp, fără să aduc din nou vorba despre acei oameni care sfidează moartea.

— Și de ce nu ar fi așa? Unul din adepții noștri nu părăsește niciodată peștera. Altul locuiește în nord, în munții Himalaiei. Pe acești oameni nu îi vei întâlni niciodată; căci disprețuiesc lumea aceasta și totuși existența lor, care este după tradiția noastră un lucru de netăgăduit, se ridică, după cât ni se spune, la mai multe sute de ani.

— Și dumneata crezi aceste lucruri?

— Desigur, deoarece am exemplul propriului meu maestru.

Maestrul lui! Deoarece această chestiune a fost atinsă, îndrăznesc să-l întreb:

— Brama, cine este maestrul dumatăle?

E vizibil lucru că ezită să răspundă, totuși îmi spune cu vocea lui sonoră și gravă:

— În sud discipolii îi spun Yerumbu Swami, ceea ce ar însemna „Maestrul Furnicilor”.

— Ce nume curios!

— Maestrul meu iubește furnicile și întotdeauna are la el un pachetel cu orez pisat ca să dea furnicilor. Dar în nord și în statele din Himalaia unde merge din timp în timp are un alt nume.

— El a atins culmile în yoga?

— Și crezi că a trăit... Mai mult de patru sute de ani.

Brama spune lucrul acesta cu tonul cel mai firesc cu putință, dar vede uimirea fără margini din ochii mei.

— Mi-a vorbit adesea de întâmplări de pe timpul domniei împăraților mongoli, la care a fost de față. Mi-a povestit chiar lucruri care s-au întâmplat când Compania Engleză a Indiilor s-au instalat la Madras.

Simt că îi cade greu spiritului meu sceptic să înghită astfel de afirmații.

— Dar orice școlar care a învățat istorie poate povesti lucruri de acest fel, îi spun.

Dar Brama se preface că nu aude ce îi spun.

— Maestrul meu își amintește perfect prima bătălie de la Panipat și mi-a mai spus că niciodată nu va uita zilele de la Plassey. Îmi amintesc că l-am auzit vorbind de un camarad de studii în yoga, un anume Beshudananda, ca și cum ar fi fost vorba de un copil. Acesta avea optzeci de ani.

Disting perfect în lumina lunii liniștea neștrămutată cu care Brama îmi spune toate aceste lucruri uimitoare. Cum ar putea un creier european obișnuit cu toate investigațiile științifice moderne să admită aceste lucruri fără să le controleze? La drept vorbind, Brama este un oriental și desigur îi plac și lui, ca și compatrioților lui cele mai absurde legende. N-are rost să discut. Îl voi lăsa să vorbească.

— Timp de doisprezece ani Maestrul meu a fost sfetnicul unui vechi maharajah al Nepalului. Este cunoscut și iubit de un mare număr de locuitori din acest ținut care se află, după cum știi, între Tibet și India. Îl venerază ca pe un zeu și el le vorbește ca un tată copiilor lui. E străin de orice prejudecată de castă și nu mănâncă niciodată nici carne, nici pește.

— Dar cum poate trăi un om atâta vreme?

Exclamația mi-a scăpat fără voia mea. Brama are privirea pierdută în gol, ca și cum ar fi uitat prezența mea lângă el.

— Există trei feluri de-a ajunge la acest lucru. Prima metodă constă în a practica toate exercițiile de poziții, de respirație, în care se însumează și exercițiile secrete care compun sistemul nostru de yoga, cel al controlului corporal. Această metodă. Bineînțeles, trebuie să fie dusă la desăvârșire, ceea ce nu este cu puțință decât sub conducerea unui maestru, care poate fi în stare să arate toate aceste lucruri pe propriul lui corp. A doua metodă constă în a întrebuința în mod regulat anumite ierburi rare cunoscute numai de unii din adepții noștri, care le culeg în mare secret și le ascund sub haina lor când călătoresc. Când pentru unul din ei a venit vremea să părăsească lumea aceasta, atunci alege printre discipolii lui pe cel care îi pare mai

vrednic și îi destăinuiește secretul acestor ierburi. A treia metodă e mai greu de explicat.

— Încearcă totuși.

— Poate vei râde.

L-am încredințat că, dimpotrivă, am cel mai mare respect pentru revelațiile lui.

— Atunci iată: există în creierul omenesc un mic gol unde este locul sufletului: un fel de valvă protejează intrarea. La baza șirei spinării ia naștere acel fluid vital de care am mai vorbit. Tocmai scurgerea neîntreruptă a acestui fluid aduce îmbătrânirea, controlul lui fiind dimpotrivă un izvor de viață. Când un om a căpătat controlul desăvârșit asupra lui însuși, poate începe să controleze și acest fluid printr-o serie de exerciții care nu sunt cunoscute decât de discipolii sistemului nostru. Dacă reușește să ridice acest fluid până la partea superioară a măduvei spinării, va încerca să o concentreze tocmai în acea cavitate de care am vorbit. Dar trebuie ca un maestru să-i ajute să deschidă valva protectoare de la intrai e. Dacă găsește un maestru care consimte la aceasta, fluidul va intra în cavitate și acolo va juca rolul unui elixir de viață lungă, „nectar de longevitate”, cum am spune. Dar nu este lucru ușor: un necugetat care ar încerca aceasta va merge la o moarte sigură. Dar dimpotrivă, acela care reușește poate realiza după voință o stare care va înșela moartea adevărată care îl pândește. Yoghinul care dispune de aceste trei metode, poate să trăiască, dacă vrea, mai multe sute de ani. Și chiar când va fi mort, viermii nu îi vor atinge trupul, care va dura secole și secole.

Îi mulțumesc lui Brama, dar dacă sunt în cea mai mare măsură interesat de cele ce aud, asta nu înseamnă că le cred adevărate. Anatomia nu cunoaște acest fluid vital și îmi este tare teamă că aceste lucruri nu se află decât în imaginația acestor oameni. Nu ne aduc înapoi în timpul evului mediu al vrăjitori lor și al elixirelor de viață lungă? Totuși, acest control al respirației și al circulației ei nu e un fleac și știu că aceste puteri sunt în stare să realizeze lucruri fabuloase, cel puțin în ochii celor neinițiați. Aceasta este de fapt părerea mea și ceea ce cred că se poate spune.

Sunt mut și îngrijorat să nu-las să se vadă această dezbatere interioară.

— Oricine ar vrea de fapt să sfideze moartea, îmi spune Brama, dar nu uita că aceste lucruri sunt foarte primejdioase și deci nu trebuie să te miri că maestrul nostru păstrează aceste practici în cea mai mare taină.

„Așa cum ați păstra un diamant prețios” ni se spune mereu.

— Deci nu mă pot bizui pe dumneata ca să mi le destăinuiești?
— Mai întâi trebuie să înveți să umbli și apoi abia să alergi.
— O ultimă întrebare, Brama: unde locuiește acum maestrul dumitale?
— E retras într-un templu în adâncul pădurilor din munții Nepalului, dincolo de jungla Terai.
— Crezi că va coborî într-o zi la șes?
— Cum aş putea ști ce intenții are? Poate, tot atât de bine, să stea în Nepal ani de zile și apoi să-și reînceapă peregrinările. Preferă Nepalul Indiei pentru că școala noastră este acolo mai înfloritoare. Însăși învățătura controlului trupului diferă după școli și a noastră, cea tantrică, e mai lesne înțeleasă în Nepal decât de hinduși. Brama e din nou cuprins de liniște. Gândurile lui sunt desigur tare departe, spre maestrul lui enigmatic și venerat. Ah, dacă ce am văzut e altceva decât himeră, ce orizonturi asupra misterului, asupra veșnicului nostru vis de nemurire se deschid!

III.

Dacă nu-mi domolesc goana scrisului, cred că nu voi încheia niciodată acest capitol. Trec deci, fără tranziții, la cea din urmă convorbire memorabilă pe care am avut-o cu Brama.

Noaptea indiană coboară brusc, fără să aibă, ca la noi, acea înserare domoală a amurgului. Când noaptea a coborât pe coliba lui, Brama aprinde o lampă care arde cu ulei și stă atârnată de tavan cu o frânghie. Ne așezăm sub lumina ei tremurătoare. Bătrâna pleacă cu pași discreți și ne lasă singuri. Odaia e plină de parfumuri mistice. Gândul plecării mele mă întunecă și caut zadarnic să mă dezbar de tristețe. Nevoia de-a vorbi numai prin intermediul unui al treilea, tălmăciul, mă jenează și mă împiedică să pot spune așa cum aş dori ce sentimente îmi umplu sufletul. Nu are a face cât adevăr sau imaginație cuprind acele stranii teorii; ce contează e bunătatea cu care m-a lăsat să intru în viața lui de pustnic, am simțit contactul sufletelor noastre care s-au înțeles și știu ce sacrificiu a fost pentru Brama să se apropie de mine. Încet, nevoia mea de-a ști mai multe se trezește din nou. Motivez plecarea mea pentru a îndrăzni să-l mai întreb câte ceva.

Dar se apără:

— Ești gata să părăsești orașul și să te retragi în pustiul munților sau în junglă?

— Acestea cer timp de gândire, Brama...

— Ești gata să renunți la orice activitate, la lucru, la plăceri și să-ți consacrî întreaga viață practicilor noastre și aceasta nu pentru un timp, ci pentru ani îndelungați?

— Nu cred, nu m-am pregătit suficient, într-o zi poate...

— Atunci nu mai pot să-ți spun nimic acum. Yoga nu este un lucru cu care să umpli ceasurile de desfătare.

— Nu voi fi deci niciodată yoghin! Trebuie să mă înclin în fața acestui fapt. O astfel de doctrină, cu disciplina ei austeră și neiertătoare, nu este pentru un sceptic ca mine. Totuși simt că în mine există ceva care îmi este mai sfânt decât posibilitățile cărnii. Mărturisesc aceasta pustnicului meu:

— Brama, toate puterile astea sunt într-adevăr ceva minunat, fascinant. Aș dori să sosească o zi în care să pot studia învățăturile voastre. Dar te rog, spune-mi ce fericire neclintită se poate căpăta prin ele? Nu există în yoga ceva mai înalt? Nu știu dacă mă înțelegi?

Brama surâde și astfel îmi luminează sufletul:

— „Ba da, te înțeleg. Textele noastre sacre spun că yoga trupului trebuie să meargă mână în mână cu yoga sufletului. Cea dintâi pregătește numai drumul celei de-a doua. Când, în antichitate, înțelepții noștri au căpătat doctrina direct de la zeul Siva, ei au știut în chip indiscutabil că nu avea un țel material. Ei au înțeles că stăpânirea corpului fizic nu era decât un prim pas spre cucerirea spiritului și că aceasta nu este decât tot un drum spre contopirea cu divinitatea, spre perfecțiunea divină. Te rog să pricepi că sistemul nostru nu lucrează cu mijloace sensibile decât pentru a atinge astfel adâncurile spirituale, de aceea Maestrul meu mi-a spus:

„Încearcă mai întâi să cucerești trupul și apoi vei putea să te apropii de adevărata știință regală, cucerirea spiritului. Adu-ți aminte că trupul, când îl domini, sfîrșește de-a mai distrage spiritul, dar că foarte puțini sunt oamenii care s-au încumetat să comande mai întâi spiritului. Totuși, dacă un om se simte destul de puternic ca să se avânte de-a dreptul în drumurile spirituale, noi nu spunem nimic, căci știm că acel om și-a găsit adevărata lui cale”.

— Există deci o yoga pur spirituală?

— Fără îndoială. Este o învățătură care vrea să dea spiritului o direcție orientală spre domeniul spiritual pur.

— Cum poți începe această învățătură?

— Găsind un Maestru, bineînțeles.

— Un Maestru, dar unde să-l găsești? Brama înalță din umeri.

— Prietene, oamenii cărora le este foame caută mâncare, dar cei care mor de foame lasă totul la o parte ca să găsească hrană. Dacă dorești să ai un Maestru cu aceeași intensitate cu care dorește flămândul mâncare, te asigur că vei găsi. Caută cu încredere, și destinul te va conduce spre el la ceasul hotărât.

— Crezi, deci, că destinul este amestecat în toate acestea?

— O spui chiar dumneata.

— Am citit cărți unde...

— În afara maestrului cărțile nu sunt decât zdrențe. Cuvântul cu care numim pe Maestru, „Guru”, înseamnă

„Cel care risipește întunericul”. Omul care prin eforturile lui personale și prin favoarea destinului reușește să găsească un adevărat maestru merge drept spre lumină, căci discipolul participă la tot ce e sublim în Maestru.

După aceste cuvinte, Brama se îndreaptă spre o bancă unde sunt multe hârtii, documente acoperite cu semne cabalistice, figuri simbolice și caractere tamile, totul desenat cu cerneală roșie, verde sau neagră. În partea de sus, o emblemă hieroglifică în spirală poate reprezenta soarele, luna sau un ochi omenesc, în centru, un mare spațiu gol.

„Am pregătit aceasta pentru dumneata noaptea trecută. Când vei fi plecat, lipește una din fotografiile mele în centrul acestui desen”.

După Brama, va fi de ajuns să mă concentrez numai cinci minute asupra acestui ciudat document, care de altfel nu e lipsit de artă, ca să-l visez cu o luciditate desăvârșită.

— Chiar dacă sute de kilometri vor despărți corpurile noastre, spiritele noastre se întâlnesc dacă te concentrezi așa cum îți spun. Aceste întâlniri în vis vor fi tot atât de reale ca și întâlnirile de acum.

Aceste cuvinte îmi amintesc că plecarea mi-e hotărâtă și mă întreb dacă îl voi mai revedea vreodată.

— Să lăsăm destinului grija aceasta, căci destinul nu poate greși, îmi spune Brama. Voi pleca în primăvară de aici spre districtul Tanjore, unde mă așteaptă doi discipoli... Ce va mai fi apoi, nu știu, căci după cum ți- am spus, aștept mereu ca Maestrul meu să mă cheme.

Brama tace câteva minute, apoi vocea lui îmi parvine înăbușită și sunt atent așteptând, poate, noi destăinuiri.

— Maestrul meu mi-a apărut noaptea trecută. Mi-a vorbit de dumneata:

„Prietenul tău Sahibul, mi-a spus, e însetat de cunoaștere. A fost unul din ai noștri în viața lui trecută. A urmat practicile yoga, dar ale altei școli. Iată-

l reîntors în Hindustan. A uitat ce a învățat, dar această uitare nu va tine mult. Totuși, atâta timp cât un Maestru nu va așeza asupra lui harul, nu își va aminti nimic din trecutul lui. Totuși dormitează în el și un Maestru nu va avea decât să-l atingă cu degetul ca să-l trezească. Va fi scăldat de lumină. Acesta e un lucru cert, și deci să nu se mai frământe. Lucrurile se vor întâmpla astfel înainte să părăsească India, căci este scris că nu va pleca de aci cu mâinile goale”.

Uimirea mea este la culme; sub razele lunii văd fața interpretului meu transfigurată de fericire.

— Dar nu ai spus că Maestrul dumitale locuiește departe, în Nepal? spun cu un ton în care regret că am lăsat să se vadă atâta neîncredere.

— Da, se află acolo.

— Atunci cum ți-a putut vorbi?

— Maestrul meu e întotdeauna prezent când îl chem, chiar dacă suntem despărțiți de întregul întins ai Indiei. Nu am nevoie nici de scrisori, nici de comisionari ca să știu ce vrea. Gândurile lui îmi parvin prin spațiu limpezi și inteligibile.

— Telepatie?

— Dacă vrei.

Mă ridic, e timpul să plec. Iată clipa din urmă a plimbărilor noastre sub lumina lunii. Mergem în lungul zidurilor templului care e învecinat cu casa lui Brama. Ne oprim sub delicata coroană a unui palmier prin care se strecoară razele astrului nopții. Spunându-mi adio, Brama îmi murmură aceste cuvinte

— Ai văzut că nu am prea multe lucruri. Acesta e ce am mai prețios. Te rog să-l iei.

Scoate din degetul lui un inel și mi-l arată cum stă în palma lui, strălucind o piatră verde cu vinișoare brune montată pe un inel de aur. Brama mi-o strecoară în deget, strângându-mi mâna. Dar cum nu vreau să primesc un astfel de dar. Brama insistă strângând mai tare mâna mea.

— Îi am de la un om renumit prin înțelepciunea lui. Mi-a dat inelul în vremea când căutam fără astâmpăr drumul cunoașterii. Acum e rândul dumitale să-l porți.

— Îmi va aduce noroc, cel puțin?

— Nu chiar noroc, dar în el e închisă o putere care te va ajuta să stai în legătură cu oameni înțelepți și care va deștepta în dumneata puteri adormite. Îți vei da scama de aceasta tocmai purtându-l.

Un ultim rămas bun și pașii noștri-se despart în noapte. Merg încet în timp ce gândurile fierbinți îmi frământă creierul. Ce aş putea gândi despre mesajul Maestrului îndepărtat? Spiritul meu asistă la lupta ce se dă în mine într-un scepticism și credință. Dar inelul? Cum aş putea crede că un simplu inel poate determina destinul sau să producă asupra mea sau a altcuiva o influență misterioasă? Nu suntem oare în plină superstiție? Dar Brama crede în aceste lucruri. Îmi vine să zic că totul este cu puțință în această țară ciudată.

Dar rațiunea intervine din nou și se împotrivește cu o barieră de argumente... Sunt atât de distrat, încât mă pierd pe drum și mă lovesc cu capul de un palmier al cărui frunziș delicat e iluminat de mii de licurici care roiesc la lumina lunii. Corul e de un albastru adânc. Luceafărul e atât de lucitor încât pare aproape de tot. O imensă liniște leagănă întreaga natură. Liniștea e absolută. Nici măcar zgomotul catifelat al liliiecilor nu se aude. Mă las în voia clipei fermecate. Umbra unui om se strecoară în lumina lunii. Ajuns acasă, nu pot adormi și zorile sunt aproape când se potolește tumultul gândurilor mele.

Cap. 7 – Înteleptul care nu vorbește niciodată

I.

Îi cer iertare cititorului că întrerup șirul cronologic al povestirii mele pentru a relata o întâlnire pe care am avut-o și care nu îmi pare lipsită de interes. În timpul șederii mele în Madras, bineînțeles că nu am lăsat să-mi scape nicio ocazie ca să fiu pus în legătură cu toate personalitățile care ar putea să mă ajute în căutările mele. M-am îndreptat, către magistrați, profesori, oameni de afaceri, preoți, care se găseau în oraș. Iau diferite interviuri și petrec ore plăcute cu confrăți ziarști. Descopăr chiar un ziarist care îmi spune că în tinerețe a fost un discipol al yoghismului. Dar Maestrul lui a murit și momentan nu ar putea să-mi spună încotro să mă îndrept pentru a găsi ceea ce caut.

Dar în afară de aceasta, nu întâlnesc decât superstiție, povestiri fantastice, legende neroade, și chiar, de câteva ori, cuvinte aspre dar sincere care vor să mă ferească de aceste lucruri, întâlnesc un om bun și curat cu fața de Christos, care ar face senzație într-un film, dar și el îmi destăinuiește că e în căutarea unui Maestru.

Într-o zi mi se spune că la o jumătate de milă de Madras ar locui un yoghin renumit, dar că se ascunde de curioși și că numai foarte puțină lume îl cunoaște. Cu asta mi se trezește curiozitatea și mă hotărâsc să-l caut.

Casa lui se ascunde în spatele unei îngrădituri pătrate de bambuși, în mijlocul unui câmp. Călăuza mea îmi arată acest loc cu degetul:

— Mi s-a spus că yoghinul e cea mai mare parte din zi în extaz. Degeaba vom bate și vom striga la poarta; nu ne va auzi, chiar dacă ne va auzi ne va socoti nepoliticoși și nepoftiți

O poartă primitivă dă spre curte, dar poarta e încuiată cu lacăt și nu putem intra. Dinăuntru nu se aude niciun zgomot. Facem înconjurul gardului și întâlnim prin apropiere un băiețuș care știe unde locuiește servitorul yoghinului. Ne ducem, bineînțeles, în grabă la acesta.

Omul e un simplu servitor plătit cu luna. Femeia lui și o droaie de copii se țin după el la tot pasul. Îi spunem ce dorim. Refuză imediat și ne declară că într-adevăr

„înțeleptul care nu vorbește niciodată” nu este de văzut pentru oamenii care sunt pe aici în trecere și că trăiește absolut ca un pustnic. Stă aproape ziua întreaga în extaz și ar fi foarte jignit dacă ar intra cineva fără voie la el.

Îl rog pe servitor să facă pentru mine o excepție, dar rămâne neclintit. Prietenul meu întrebuințează atunci mijloacele tari și îi spune că se va plânga Guvernului. Bineînțeles, nu prea e de crezut, dar îl privesc și eu amenințător, doar-doar izbutim să intrăm. Urmează apoi o discuție aprinsă în care timp vorbesc și de recompense bănești. În sfârșit, omul se hotărăște să scoată cheile la iveală și prietenul meu îmi spune despre el că într-adevăr, este un servitor, căci niciodată un discipol nu ar fi cedat nici la insistențe, nici la amenințări.

Suntem în fața porții și descuiem un lacăt enorm. Servitorul ne povestește că înțeleptul are atât de puține lucruri, încât nu are nici măcar o cheie a lui. Servitorul închide pe dinafară și înțeleptul ar rămâne acolo dacă tot servitorul nu ar avea grijă să vină de două ori pe zi la el. Ne mai spune că înțeleptul e mereu în extaz ziua și că mai spre seară mănâncă câte ceva, fructe, lapte și prăjituri. Câteodată chiar mâncarea așezată în fața lui rămâne neatinsă. Pe înnoptate i se întâmplă să iasă și să se plimbe puțin, pe câmp.

Străbatem curtea și ajungem în fața unei case mici. Servitorul scoate la vedere încă o cheie și cu ea descuie ușa casei. Mă miră atâtea lacăte și chei pentru un om despre care se spune că nu posedă nimic material de valoare. Servitorul însă ne lămurește. Cu câțiva ani în urmă, înțeleptul trăia în această împrejurime fără să închidă măcar ușa. Nenorocul făcu ca într-o zi un bețiv să intre în casă, și găsindu-l singur și fără apărare, să-l bată și să-l înjure. Din fericire, alături, pe un câmp viran, niște tineri jucau tenis. Ei

auziră zgomotul făcut de bețivan, sosiră la fața locului și îl scăpară pe înțelept din mâinile celui care îl atacase, în timp ce unul dintre ei alergă după ajutor. Revoltați, oamenii începură la rândul lor să-l bată în mod barbar pe bețiv, care nu ar fi putut scăpa din mâinile mulțimii care voia să-l linșeze, revoltată că îndrăznise să se atingă de un om sfânt, dacă nu ar fi intervenit chiar sfântul (care tot timpul nu își pierduse câtuși de puțin cumpătul) în favoarea acelui bețiv. Scrise pe un petic de hârtie: „Când dați în acest om e ca și când în mine ați da. Lăsați-l să plece, căci l- am iertat”. Cum fiecăruia cuvânt al înțeleptului era lege pentru cei ce îl cunoșteau, i-au dat drumul bețivului deși, la drept vorbind, fără mare plăcere.

II.

Servitorul aruncă o privire în interiorul odăii și ne șopti să nu mișcăm, înțeleptul fiind în extaz. Mi-am scos încălțăminte și am lăsat-o, după datină. În verandă. Intrând, ca să împlinesc acest ritual, am citit o inscripție în tamil gravată pe o piatră așezată în perete. „Aci e locuința înțeleptului care nu vorbește niciodată”, îmi traduse tovarășul meu.

Încăperea e spațioasă, înaltă și de o curățenie meticuloasă. O estradă de marmură înaltă cam de un metru se găsește în mijlocul odăii. E acoperită cu un covor persan, pe care stă așezat înțeleptul care nu vorbește, țeapăn ca o statuie de piatră.

Închipuți-vă un om cu tenul bronzat, corpul drept și bine clădit, așezat într-o poziție pe care o recunosc imediat ca fiind una din cele pe care mi le-a arătat Brama: piciorul stâng e îndoit spre spate și adus astfel sub corp, piciorul drept fiind așezat cruciș pe pulpa piciorului sting. Tot spatele, ceafa și capul formează o linie dreaptă. Părul coboară în bucle negre până pe umeri, încadrând astfel fața. O barbă neagră îi acoperă bărbia. Mâinile îi sunt crispatе pe genunchi. Și pentru că nu poartă decât niște pantaloni foarte sumari, îmi pot da seama cât de musculos și bine făcut îi este corpul, care pare într-adevăr să dovedească o sănătate deplină.

Fața îi este cuprinsă de o mare seninătate, buzele par gata să se întredeschidă pentru a surâde. Într-adevăr, are înfățișarea unui om care s-a eliberat de greutatea vieții pe care noi, bieții muritori, le ducem cu atâta greutate, chiar dacă le recunoaștem deșertăciunea. Nasul îi este scurt și drept, aproape grecesc; ochii mari deschiși privesc drept înaintea lor, cu pleoapele nemișcate. Întreaga lui înfățișare are neclintirea unei statui.

Tovarășul meu îmi spune că înțeleptul e în extaz, adâncit în acea stare de comuniune cu universul în care firea omenească se presupune că e

transpusă într-o fericire momentană, timp în care pierde orice conștiință a realităților materiale înconjurătoare.

Îl observ cu atenție. Nu rămâne nicio îndoială asupra sincerității crizei. Ceea ce e însă mai impresionant, sunt tocmai aceste pleoape pe care le ține deschise fără a clipi, și fără oboseală aparentă, ceasuri întregi. Ochii sunt larg deschiși și par a nu vedea nimic. Dacă spiritul îi este treaz, e totuși plecat tare departe de lumea noastră sublunară. Funcțiunile corpului par cu totul adormite, doar că din timp în timp o lacrimă se pre linge pe obrazul lui, provocată de nemișcarea pleoapelor. O șopârlă mică, verde, coboară de pe tavan, trece pe covor și alunecă pe piciorul îndoit care nu se mișcă deloc, ca și când, într-adevăr, ar fi de piatră. Muște se așează și se plimbă pe obrazul yoghinului fără ca cea mai mică mișcare să trădeze persistența sensibilității pe acest obraz-de bronz. Respirația e ușoară și regulată, dar abia simțită. Ea totuși singurul indiciu care trădează încă prezența vieții.

Ca să scurtez din lungimea așteptării, fac câteva fotografii, dar lumina fiind prea slabă, sunt nevoit să le fac cu timp de expunere mai lung.

Mă uit la ceas și văd că suntem de două ore aici. Înțepenirea sculpturală a corpului se menține fără schimbare. Voi sta aici, dacă e nevoie, toată ziua, ca să reușesc în planul meu, adică să obțin de la acest om extraordinar un interviu. Dar servitorul îmi spune că așteptarea poate să fie zadarnică, și că dacă vrem să venim peste o zi, două, poate vom avea mai mult noroc, dar că totuși nu ne poate făgădui nimic.

Plecăm deci, dezamăgiți dar mai curioși și mai exaltați ca oricând.

Zilele următoare caut să adun câteva date asupra acestui ascet. Cercetările mele cer răbdarea și șiretenia unui detectiv. Am o lungă convorbire cu servitorul și chiar o întrevedere cu un inspector de poliție. Reușesc astfel să reconstitui, bucățică cu bucățică, o parte, cel puțin, din viața acestui om sfânt.

A sosit în district acum opt ani. Cine era și de unde sosea? Nimeni nu ar fi putut să spună. Își alegea ca loc de ședere terenul viran unde se află actualmente căsuța lui. Curioșii se apropiară și încercară să vorbească cu el. A fost în zadar. Nu spunea niciun cuvânt nimănui și nici nu părea să audă ce i se spunea: nici nu deschidea gura. Din timp în timp cerea de mâncare întinzând un fel de strachină făcută dintr-o nucă de cocos golita. Sta zi și noapte chircit pe acest câmp, fără niciun fel de apărare împotriva soarelui atât de arzător, a furtunilor îngrozitoare, a înțepăturilor de insecte și a prafului. Părea cu totul absent față de lumea înconjurătoare și singurul lui

veșmânt erau niște pantaloni de pânză. Sta mereu nemișcat și așezat întotdeauna în același fel.

Totuși, suburbia unui oraș ca Madras nu poate fi un loc prielnic pentru meditațiile unui pustnic care dorește să nu aibă contact cu oamenii. Poate ar fi fost cu puțință în timpurile Indiei antice, dar unui yoghin modern îi trebuie mai curând adâncurile junglei sau ale pădurilor, peșterile munților sau cel puțin singurătatea unei celule. Pentru ce oare acest straniu pustnic își alesese un loc atât de puțin prielnic meditațiilor? Explicația s-a găsit cu prilejul unui incident destul de neplăcut. O bandă de derbedei descoperise locul unde stă acest yoghin și începu să-l batjocorească. Cu o regularitate puțin recomandabilă de data aceasta, tinerii se încăpățânară să-l lovească cu pietre, să-l batjocorească și să dea cu murdării în el. Ascetul rămânea impasibil, cu toate că i- ar fi fost foarte ușor să-i pună pe fugă. Dar nici măcar nu îi certă, pentru că făcuse jurământul tăcerii. Lucrurile acestea ar fi putut ține multă vreme, dacă din întâmplare nu i-ar fi zărit un trecător pe acești derbedei. Revoltat de ce vedea, alergă la Madras și anunță poliția care alungă derbedeii după o aspră mustrare.

În urma acestui incident, un ofițer al poliției hotărî să ia câteva informații despre acest ascet. Dar nereușind să găsească pe cineva care l-ar fi cunoscut, se hotărî să interogheze pe însuși acest yoghin sub ocrotirea și în numele legii. După multe șovăieli, yoghinul scrisese următoarele pe un petec de hârtie:

„Sunt un discipol al lui Marakayar. Maestrul meu mi-a poruncit să vin la Madras. Ei mi-a spus să aleg acest loc și mi-a spus și cum îl voi găsi. Mi-a poruncit să stau aici și să practic yoga până la desăvârșita ei împlinire. Am renunțat la viața lumii acesteia și nu cer decât s-ă fiu lăsat în pace. Nu am niciun interes personal la Madras și nu aspir decât la o viață sufletească curată”.

Ofițerul de poliție, mulțumit cu acest răspuns, plecă făgăduindu-i că îl va ocroti. Auzise de Marakayar ca de un fachir musulman de înaltă ținută, foarte reputat și mort de curând.

Nu e rău fără bine, spune un proverb. Toată povestea aceasta a fost într-adevăr auzită de un cucernic cetățean al Madrasului care îi oferă ascetului o locuință în oraș, dar cum ascetul nu voia să primească, ca să nu calce poruncile maestrului său, protectorul dezlegă problema zidind pentru ascet pe chiar locul unde se afla, căsuța în care yoghinul consimți să locuiască și astfel să fie la adăpost de toate intemperiile care soseau. Tot acest protector

aduse și un servitor pentru yoghin ca să- l servească. Maestrul Marakayar prevăzuse oare această plăcută întorsătură a lucrurilor?

Am aflat în același timp că acest ascet nu avea niciun discipol. Nici nu caută să aibă și nici nu primește pe niciunul. E încredințat că astfel, închizându-se într-o totală izolare va ajunge mai degrabă la desăvârșită

„eliberare spirituală”. Această izolare, văzută de ochii noștri de europeni, poate părea egoistă. Totuși e greu să pecetluiești cu numele de egoist pe un om care a putut arăta atâta blândețe și mărinimie față de bețivi sau derbedei, refuzând să se răzbune și cerând iertarea lor, după ce fusese atât de crunt batjocorit și lovit.

III.

Am pornit din nou la drum cu nădejdea că în fine voi obține poate un interviu de la „înțeleptul care nu vorbește niciodată”. De data asta însă, am plecat împreună cu interpretul meu și cu bunul meu prieten yoghinul Brama, pustnicul din Adyar.

Lui Brama nu îi place să meargă în oraș, dar a fost suficient să-i spun pentru ce merg acolo ca să primească numaidecât să mă urmeze...

Întâlnim aproape de casa ascetului pe alt vizitator care tocmai coborâse din vehiculul care îl adusese și acum se îndrepta pe jos într-acolo. Și el e dornic să-l vadă pe înțelept. În câteva cuvinte îmi spune că e fratele reginei din Gadwal, mic stat tributar al Nizamului din Hyderabad. Se laudă că și el ar fi un protector al yoghinului și că ar contribui și el la întreținerea acestuia. A venit pentru scurtă vreme în Madras și dorește să nu plece fără a fi primit binecuvântarea Sfântului și fără aș fi depus omagiile la picioarele lui. Cât despre valoarea acestui lucru, aflu următoarele: o doamnă de la curtea din Gadwal avea un copil foarte bolnav. Auzi de înțeleptul care nu vorbește niciodată; fără întârziere plecă spre el și ajungând la înțelept, îl imploră să-i dea binecuvântarea ca să se vindece copilul. Yoghinul o binecuvântă și în aceeași clipă copilul fu vindecat. Acest lucru a fost povestit reginei care morse și ea să-l vadă pe acest făcător de minuni. Ea îi oferă o sumă de bani pe care yoghinul o refuză și cum regina insistă, yoghinul ceru ca din acești bani să fie ridicat un gard în jurul locuinței lui. Lucrul se execută imediat.

Servitorul ne introduse deci, pe toți deodată, în sala în care se afla yoghinul; îl găsim și de data asta tot în extaz. Ne așezăm tăcuți în jurul acestei statui vii care se înalță pe pedestalul de marmură din mijlocul încăperii. După un ceas și jumătate zărim semne care ar dovedi că yoghinul

revine la o stare normală. Respirația e mai adâncă, pleoapele se mișcă, globul ochilor se întoarce și ia imediat o poziție obișnuită în orbite. Mușchii corpului se destind, șira spinării nu mai are aceeași rigiditate. După cinci minute expresia feței se schimbă și ea și înțelegem că înțeleptul își dă seama de cele ce îl înconjoară. Privește cu atenție pe interpretul meu, apoi pe Brama, pe celălalt vizitator și în cele din urmă spre mine. Imediat iau un creion și o foaie de hârtie și o așez lingă el. După o clipă de ezitare ia creionul și hârtia și scrie în foarte elegante caractere tamil:

„Cine a fost acum câteva zile și a încercat să mă fotografieze?”

Bineînțeles, trebuia să recunosc că eu am fost acela. De fapt, fotografiile nici nu au reușit măcar, din lipsă de lumină.

Înțeleptul reia creionul:

„Când ai să mai mergi să vizitezi yoghini care se află în extaz, să nu îi mai tulburi în felul acesta, căci riști să- i trezești brusc din starea în care se află, din meditația lor. În cazul meu aceasta nu ar fi avut nicio însemnătate, ți-o spun numai pentru eventuale alte cazuri. O astfel de trezire bruscă putea să fie periculoasă pentru ei și să-ți aducă în loc de binecuvântării, blesteme”.

Evident că, am săvârșit un sacrilegiu intrând cu sila în odaia înțeleptului unde, dânsul căuta liniștea deplină și acum, pocăit, îi cer iertare, și o fac cu multă bunăvoință.

Fratele reginei din Gadwal se prezintă. Când a terminat, înaintez eu la rând și mă prezint ca un străin care se interesează de lucrurile care privesc antica înțelepciune a Indiei. Mi s-a spus acolo că în India s-ar mai găsi oameni înțelepți, care ar fi atins culmile perfecțiunii în yoga iar acum eu caut să dau de dâșii. Ar dori înțeleptul să-mi dea câteva lămuriri pe care le-ar crede de cuviință?

Ascetul rămâne nemișcat, sculptural. Nicio cută a feței nu i se mișcă. Mă întreb dacă cel puțin m-a auzit vorbind. Oare din nou am greșit cu ceva în fața lui? Probabil că un european nu este în ochii lui decât un biet materialist lipsit de orice posibilitate spirituală. Sau poate că încă nu mi-a iertat toată povestea cu fotografiile! Nu e oare obraznicie să întrerupi extazul unui astfel de om ca să-i pui întrebări caraghioase? În orice caz, mă simt foarte prost și deprimat.

Dar nu, iată că din nou închipuirea mi s-a azvârlit în gânduri cu totul greșite. Iată că înțeleptul ia din nou hârtia și creionul și scrie câteva cuvinte. Mă aplec și iau hârtia din mâinile lui ca s-o trec interpretului meu.

„Nu pot să înțeleg, spune acesta, căci scrisul o greu de descifrat”.

„Universul e plin de mistere”, șoptesc la rândul meu și mai mult pentru a ieși din încurcătura clipei, dar la aceste cuvinte văd deslușindu-se pe buzele înțeleptului un surâs destul de ironic.

— Dacă nu te înțelegi pe tine însuși, cum crezi că vei putea înțelege Universul?

Mă privește acum drept în ochi. Simt în dosul ochilor aceștia o lume întreagă de gânduri, de taine păstrate cu sfințenie.

„Totuși tulburarea mea nu este câtuși de puțin liniștită”, e tot ce găsesc să șoptesc în această clipă.

„Atunci pentru ce să alergi de colo-colo ca o albină care nu poate aduna decât o picătură de miere, când întreg tezaurul înțelegerii se află la îndemâna dumitale și te așteaptă?”

De data asta sunt și mai uimit. Un astfel de răspuns poate fi satisfăcător pentru un oriental care ar putea aprecia toată delicata poezie cuprinsă în această frază, dar pentru mine nu înseamnă câtuși de puțin dezlegarea problemei care mă urmărește.

— Dar unde să caut? Unde să merg?

— Caută în tine însuși: numai și numai în tine vei găsi răspunsul!

— Am căutat în mine și nu am găsit decât ignoranță.

— Ignoranța nu este decât a gândurilor dumitale.

— Iartă-mă, maestru, dar răspunsurile dumitale nu fac decât să-mi arunce o încurcătură și mai mare în minte.

Înțeleptul râde, cu poftă de temeritatea răspunsului meu.

„Pentru că până acum nu ai gândit decât tot din punctul dumitale de vedere, un punct de vedere plin de neștiință. Pleacă din nou de la începutul gândurilor și caută să te vezi într-o stare de înțelepciune, o înțelepciune care în realitate nu este decât o desăvârșită autoînțelegere. Gândul e ca un car cu boi care pătrunde pe neașteptate în întunecimile unui tunel. Întoarce-te înapoi și vei da de lumină.

Ascetul, văzându-mă din ce în ce mai tulburat, face semn să i se dea din nou hârtia și după ce a ținut o clipă creionul în mâini, scrie:

— În această întoarcere a gândurilor asupra ta însuși e cuprinsă întreaga yoga. Nu mă înțelegi nici acum?

Parcă într-adevăr, lucrurile mi se par ceva mai clare, totuși simt că sunt încă departe de lumină. Îmi trebuie timp ca să cuget. Pentru moment, îmi dau seama că e mai potrivit să nu insist.

Dar sunt atât de absorbit de gândurile mele, că nu am băgat de seamă intrarea unui nou venit în odaie. S-a așezat chiar în spatele meu și nu îmi dau scama de prezența lui decât în clipa când îl aud murmurând lângă urechea mea cuvinte misterioase.

„Maestrul meu îți va da răspunsul pe care îl cauți”.

Mă întorc. Noul venit e un om de vreo patruzeci de ani; îmbrăcat cu veșmântul gălbui a yoghinilor călători, pielea lui e de un bronz lucios, e bine făcut, cu umerii largi, lat în spate. Nasul e fin, proeminent ca un cioc de vultur și pare încrețit de un râs veșnic. Mi se pare că rânjește și mă enervează: mi se pare că ar fi cu totul nepoliticos față de înțelept să încep o convorbire lăaturalnică cu noul venit și de aceea nici nu îl bag în seamă și caut din nou să-l întreb pe maestrul câte ceva. O întrebare mi s-a urcat până la buze dar nu e oare nelalocul ei? Totuși încerc:

— Maestre, lumea întreagă cheamă în ajutor. E oare bine ca un înțelept ca dumneata să se izoleze astfel de întreaga omenire?

O expresie de ușoară ironie trece fugară pe fața pustnicului.

„Fiule, recunoști că nu te cunoști nici pe tine, cum crezi că ai putea să mă înțelegi pe mine? Discuțiile asupra înțelepciunii și asupra spiritului sunt fără folos. Concentrează-te, adâncește-te în ființa dumitale prin practicile yoga, caută să fii statornic în aceste practici și răspunsurile acestor întrebări se vor înfățișa de la sine și simple.

Dar încerc totuși o ultimă dată:

— Lumea e însetată de lumină. Eu însumi caut un răspuns satisfăcător. Ce trebuie să fac?

— Când vei cunoaște adevărul vei ști ce trebuie să faci ca să slujești omenirea, iar mijloacele nu îți vor lipsi. Floarea care are miere știe că albina o va găsi. Dacă un om are în el într-adevăr puterea spirituală, înțelepciunea, nu mai e nevoie să umble de colo-colo; cei ce au nevoie de el vor veni la dânsul. Cultivă-ți Eul tău spiritual, acesta e singurul lucru de făcut, n-ai nevoie de nimic altceva”.

Înțeleptul ne face semn că a terminat ce a avut de spus și că dorește să rămână singur pentru a intra din nou în extaz. Îi cer un mesaj final. Privirea lui parcă a plutit o clipă, departe în spațiu, peste capetele noastre, apoi își așează răspunsul pe blocul pe care, la urmă, mi-l înapoiază. Iată ce citesc:

„Sunt mulțumit că ai venit. Te rog să primești aceasta din partea mea ca dar și ca o participare a mea la inițierea dumitale”.

Abia am terminat de citit că o putere ciudată mă pătrunde și mă face să ridic capul sus. Puterea voinței mele pare să se ridice la un coeficient necunoscut de mine. Am senzația unui dinamism lăuntric care cere o cucerire a întregilor mele, posibilități, puse în slujba unui mare ideal. Îmi dau seama că acest ideal nu ar putea fi decât realizarea la maximum a personalității mele și că fericirea nu poate fi nicăieri decât în mine. Nu mă pot apăra de încredințarea că această putere pe care o primesc radiază din trupul acestui ascet și mi-e trimisă prin mijlocirea unei misterioase telepatii. E oare posibil să fi întrebuințat acest mijloc ca să mă facă să înțeleg mesajul înaltei lui înțelepciuni?

Privirea îi redevine fixă și trece într-o lume inaccesibilă nouă. Corpul și-a recăpătat rigiditatea sculpturală și simți fără putință de îndoială că ascetul și-a înălțat sufletul dincolo de orice gând, în abisuri lăuntrice pe care le iubește mai presus de orice pe lume.

Este acesta un adevărat yoghin? E oare pe drumuri misterioase, în explorări care sunt capabile să aducă un prinos de roade și ajutor pentru biata noastră omenire? Cine poate ști? Odată ajunși afară, Brama se apropie de mine și îmi spune cu glasul lui liniștit: „Acest yoghin a atins o treaptă foarte înaltă în doctrina noastră, cu toate că încă nu a ajuns la ultima culme. Are puteri foarte mari, dar e mai ales preocupat de spiritualitatea lui. Are o minunată condiție fizică, datorită unei lungi practici de control asupra corpului, dar e deasemeni foarte înaintat și în controlul spiritual. Îl cunosc de foarte multă vreme”.

— De când anume?

— L-am descoperit acum mai mulți ani în mijlocul unui câmp pe care locuia fără să aibă niciun fel de adăpost. Imediat i-am recunoscut adevărata valoare, adică acea de yoghin. Mi-a spus, bineînțeles scriind, că a fost întâi soldat, și apoi simțindu-se obosit de viața aceasta s-a retras și a trăit în singurătate. Atunci a întâlnit pe renumitul fachir Marakayar și a devenit discipolul lui.

Umblând prin câmp, ajunserăm la drumul plin de praf. Nu am spus nimic nimănui despre impresia ciudată pe care am resimțit-o lângă înțelept. Am nevoie să mă reculeg și să încerc singur să înțeleg ce s-a petrecut, atât timp cât ecoul senzației persistă încă în trupul meu.

Nu-l voi mai vedea pe înțelept, dacă aceasta este voia lui. Voi respecta această dorință de-a rămâne nepătruns. Nu vrea nici să dureze o școală, nici să aibă discipoli și nu pare să nutrească decât singura ambiție de-a trece

tăcut prin viață. Nu are nimic altceva de spus și disprețuiește arta convorbirilor savante, lucru de care facem atâta caz în Europa.

Cap. 8 – În care întâlnesc o căpetenie spirituală a Indiei meridionale I.

Nu am părăsit încă drumul și cineva m-a ajuns din urmă. Mă întorc: e yoghinul de adineauri; pe față are același rânjet care mă enervează, cu o gură care se deschide până la urechi, și care îi încrețește pleoapele.

I-o iau înainte: „Ai ceva să-mi spui?”

— Într-adevăr domnule, îmi răspunde. Pot să-mi permit să vă întreb ce căutați în India?

Ce îndrăzneală!

— Foarte simplu: călătoresc!

— Totuși înțelepții noștri vă interesează, după câte văd.

— Da; așa... în trecut.

— Și eu sunt un yoghin, domnule.

După cât văd, îi priește destul de bine.

— De mult? Îl întreb.

— De trei ani, domnule.

— După cât văd, îi priește această stare.

Pare măgulit. Dacă nu mă înșel, aud călcâiele care i se ciocnesc militărește ca pentru un „drept” făcut cu picioarele goale

— Am fost soldat; am părăsit această meserie din motive de familie și am cunoscut atunci o vreme de mare întristare care m-a dus tocmai la această viață de yoghin, o viață spirituală.

Ne prezentăm unul altuia.

— Numele meu e Subramanya, din casta Aiyar.

— Ei bine, domnule Subramanya, aștept acum o explicație a cuvintelor pe care mi le-ai spus adineauri.

— Așteptam și eu cu nerăbdare acest moment. Pune întrebările care te frământă Maestrului meu, căci el este cel mai mare înțelept al Indiei, cel mai înțelept dintre yoghini.

— Ei, îi cunoști atât de bine pe toți yoghinii?

— Am întâlnit totuși câțiva din cei mai renumiți și cunosc India de la capul Comorin până în Himalaia.

— Adevărat?

— Ei bine, domnule, un yoghin asemeni lui nu se găsește! E un suflet nemaipomenit și vreau să-l vezi.

— Vrei?

— El m-a trimis spre dumneata. Este efectul puterii lui că dumneata ai venit în India.

Iată o afirmație cam riscantă și mie nu îmi plac acest fel de exagerări, iar noul meu prieten pare să fie exagerat în cea mai mare măsură. Se simte asta în toate cuvintele lui. În fiecare gest. Răspund rece:

— Nu înțeleg.

Devine imediat vorbăreț și mă îneacă într-un val de cuvinte:

— Îl cunosc de opt luni. Mi-a dat voie să stau cinci luni lângă el și apoi mi-a spus să reîncep viața mea rătăcitoare. Nu vei întâlni niciodată pe nimeni la înălțimea lui. Facultățile lui spirituale sunt atât de vaste, că îți va răspunde întrebărilor de metale chiar înainte de a i le fi exprimat. O scurtă ședere în preajma lui te va convinge de gradul de perfecțiune la care a ajuns.

— Bine, dar ești convins că țin să-l deranjez și eu cu prezența mea?

— Absolut sigur. Nu îți spun că el m-a trimis să te caut?

— Și unde locuiește?

— La Arunasala, pe dealul Sfântului Semn.

— Unde e acest loc?

— Pe teritoriile din North Arcot, în sud. Dă-mi voie să te conduc până acolo. Maestrul meu va clarifica toate îndoielile dumitale, căci cele mai înalte adevăruri îi sunt cunoscute.

— Toate aceste lucruri sunt foarte interesante (trebuie să o recunosc), dar pentru moment nu te pot urma. Bagajul îmi este pregătit și sunt pe punctul de-a pleca în nord-est, unde am două întâlniri importante.

— Ceea ce îți propun e mult mai important.

— Îmi pare rău, dar ai venit prea târziu. Toate dispozițiile în vederea plecării mele sunt date și nu știu cum aș mai putea schimba ceva. Aș merge cu plăcere în sud, dar nu acum, mai târziu.

Yoghinul este vădit dezamăgit.

— Pierzi o ocazie prea frumoasă, domnule... și... Sunt sătul de argumente inutile:

— Trebuie să te părăsesc. Îți mulțumesc totuși.

— Nu accept refuzul dumitale. Mâine seară voi veni din nou. Poate până atunci vei schimba hotărârile dumitale.

Nu mai avem nimic să ne spunem. Urmăresc cu privirea statura lui înaltă și dreaptă, în cafeniu, care se depărtează și dispare.

Imediat ce sunt singur mă întreb dacă nu am refuzat prea repede. Dacă maestrul lui nu ar valora decât pe jumătate din ce pretinde acest om și totuși o călătorie într-acolo ar fi interesantă. Pe de altă parte, sunt sătul de acești naivi care își laudă maeștrii, care de cele mai multe ori nu rezistă unei critici mai adânci. Și apoi atâtea nopți fără somn, atâtea zile pe o căldură arzătoare mi-au obosit nervii. Sunt cam sătul de aceste alergări de colo-colo fără niciun folos.

Dar un instinct îmi spune că poate totuși se ascunde ceva în spatele insistențelor lui. Sunt tulburat și perplex.

După masă, servitorul meu îmi anunță o vizită. E un confrate, scriitorul Venkataramani.

Plecând în India, luasem cu mine și câteva scrisori pentru eventuale legături cu diferiți oameni influenți ai acestei țări, dar ele rămăseseră neîntrebuințate în fundul geamantanelor. Una singură îmi fusese de folos la Bombay; o alta mă puse în legătură cu scriitorul Venkataramani.

Membru al universității din Madras, e cunoscut ca scriitor de romane câmpenești. Delicatețea lui de stil și gândire i-au adus protecția poetului Rabindranath Tagore.

Văd apărând fața lui prelungă și fină, încadrată de un păr bogat, bărbia delicată și ochelarii care ascund ochii mari de gânditor, de idealist, de poet, ochi în a căror melancolie pare că se oglindește toată durerea țăranilor pe care îi iubește atât de mult și îi descrie atât de frumos. Întrei noi există destule puncte comune ca să ne simțim imediat bine împreună. După ce am confruntat impresii comune, am vorbit cât am putut mai rău despre politică și am lăudat autori care ne plac, am simțit nevoia să-i destăinuiesc adevăratul motiv al sosirii mele în India. Îl întreb dacă cunoaște yoghini autentici care ar fi în posesia unor puteri miraculoase și convingătoare, spunându-i că nu mă interesează acel soi de fachiri care au singura originalitate să jongleze sau să se acopere de murdărie.

Interlocutorul meu scutură din cap:

— Din nefericire, India nu mai este patria marilor înțelepți. Odată cu materialismul care năvălește, cu cultura și sufletul Occidentului, oamenii pe care îi cauți, marii maeștri de altădată, au dispărut. Sunt și eu de părere că foarte ascunși, în locuri neafiate de nimeni, desigur că ai mai putea afla câte unul, dar mai cred că nici toată viața nu ți-ar ajunge ca să dai de ei. Chiar și compatrioții mei, când vor să afle un adevărat yoghin, își petrec ani și ani până să-l afle, dar dumneata, un european?

— Deci după părerea dumitale nu prea am multe șanse de reușită?

— Doamne, nu se poate știi sigur niciodată! E și o chestiune de noroc.

— Nu ai auzit vorbindu-se de un înțelept care ar trăi în munții din North Arcot?

— Nu, nu am auzit.

— Să revenim la discuții literare. Îi ofer țigări. Nu fumează. Și în timp ce eu fumez și fumul parfumat se răspândește în odaie, Venkataramani începe, să laude cu patimă vechea cultură hindusă, idealul dispărut...

Îl ascult fără să spun nimic. Când pleacă, urmăresc îndelung silueta lui fină până ce o văd dispărând la cotitura drumului. A doua zi de dimineață sosește iar. A luat o trăsură fiindu-i teamă să nu plec de acasă înainte de sosirea lui.

— Am primit ieri un mesaj din partea marelui meu protector care vine o zi în trecere la Chingleput, îmi spune repede. Sfinția Sa Shri Shankara Acharya din Kumbakoram este șeful spiritual al Indiei Meridionale. Milioane de oameni îl venerază ca pe un trimis al Domnului. Întotdeauna s-a interesat de mine. M-a încurajat în cariera mea literară și niciodată nu întreprind nimic fără să-i cer sfatul. Nu am crezut că e nevoie să ți-o spun ieri, dar el este unul din marii maeștrii ai desăvârșirii spirituale. Nu este un yoghin; e primatul Indiei de sud și în același timp sfânt și filosof.

Cunoaște toate curente spirituale ale epocii noastre și desigur că știe mai bine ca oricine adevărul asupra problemei yoghinilor. Face călătorii pastorale în lungul și latul țării și deci știe, desigur, tot ce se petrece. Câteodată sfinți, pustnici din diferite regiuni pe unde trece vin până la el ca să-l vadă. Cred că el te-ar putea lămuri. Vrei să-l întâlnești?

— Bineînțeles că doresc din suflet... Sunteți foarte amabil... Chingleput e departe de aici?

— Nu. Treizeci și cinci de mile numai... Dar...

— Ce e?

— Mă întreb însă dacă Sfinția, Sa va binevoi să te primească. Eu voi face tot ce îmi stă în putere, dar...

— Înțeleg. Pentru că sunt european...

— Primești riscul unui refuz?

— Bineînțeles. Să plecăm imediat.

E ușor de înțeles că în tot lungul drumului nu fac decât să spun tovarășului meu tot felul de întrebări. Astfel aflu că Shri Shankara trăiește într-o simplitate de călugăr în ceea ce privește persoana lui, dar că fastul

pe care trebuie să-l duca suita lui, având în vedere rangul pe care îl ocupă în biserică, este aproape regal. Este urmat de o escortă de elefanți și cămile pe care vin elevii și toată suita. Mulțimea aleargă înaintea lui și îi cere un ajutor nelimitat, nu numai spiritual, dar și fizic, material și financiar. Nu trece zi în care bogății țării să nu depună la picioarele lui ca dar sume mari de bani, dar cum el a făcut jurământ de sărăcie, totul se împarte la săraci. Ajută școli, reclădește temple, dregă lucrările care salvează populația de la secetă și lipsă de apă. Dar toate acestea nu sunt decât accesorii, misiunea lui e în primul rând spirituală. Pretutindeni pe unde trece caută să insufle populației credința strămoșească, să înalțe sufletele și spiritele. De obicei vorbește în templele întâlnite în drum și dă audiențe populației care se înghesuie în calea sa.

Shri Shankara e al șaizeci și șaselea titular al acestei demnități, care este ereditară de la primul Shankara. Aceasta mă face să-i cer lui Venkataramani câteva precizări asupra acestui fondator. Primul Shankara a trăit acum mai bine de două mii de ani și a fost unul dintre cei mai mari înțelepți brahmani ai perioadei istorice. Era un mare filosof și un fel de mistic raționalist. În timpul său hinduismul era în plină decadentă și viața spirituală părea că moare. De la vârsta de optsprezece ani cutreieră India discutând cu savanți și preoți. Din ce în ce mai numeroși erau acei care îl urmau. Inteligența lui îi permitea să discute cu oricine. A fost considerat ca un profet al timpului său.

Avea idei foarte largi. Partizan al religiei existente, lupta împotriva superstițiilor care se ascundeau sub haina ei. Recomanda virtutea și arăta celor ce îl ascultau cât de nefolositoare sunt practicile religioase atunci când nu sunt urmate și de un efort individual spre perfecțiune. Nu ținea seamă de deosebiri de castă și chiar asistă la înmormântarea mamei lui, ceea ce îi aduse excomunicarea bisericii. În această direcție se arată un demn urmaș al lui Buddha, care cel dintâi atacă ideea de castă, împotriva preoților arăta că orice om, fără deosebire de castă sau culoare putea să participe la darurile divine și la cele mai înalte cunoștințe ale adevărilor sublimе. Nu dură nicio nouă religie, dar arată că orice religie duce la Dumnezeu dacă este înțeleasă și păstrată în curățenia ei primitivă și în conținutul ei mistic. Elaboră, ca să-și susțină argumentele, un sistem filosofic complet și lăasă în urma lui o însemnată moștenire literară care până în ziua de azi e o autoritate în centrele de studii religioase. Savanții înșiși au o părere foarte

bună despre opera lui religioasă și filosofică, cu toate că veșnic dibuie și bâjbâie în interpretări fără sfârșit.

Shankara parcurgea India în veșmântul și cu toiagul pelerinilor. Printr-o tactică îndemânată, fondă patru mari institute în cele patru puncte cardinale ale țării, dintre care unul la Badrinath, în nord, și un altul la Puri, în estul Indiei. Cartierul general, compus dintr-un templu și o mănăstire, a fost instalat în sud; unde își începu predicile. Până în ziua de azi, sudul a rămas centrul hinduismului. Aceste instituții dau la iveală o sumă de adepți care răspândesc cuvântul lui Shankara. Acest om remarcabil muri, sau după cum spune legenda, dispăru la vârsta de treizeci și doi de ani.

Ceea ce dă o mai mare valoare acestor informații e faptul că acest Shankara, pe care merg acum să-l văd, propovăduiește, fără a schimba o iotă, Învățăturile strămoșului său. O tradiție ciudată s-a instaurat. Primul Shankara promise adepților lui că nu îi va părăsi niciodată, că va fi întotdeauna printre ei cu duhul și că va veghea asupra urmașilor săi. E de remarcat că o tradiție la fel a rămas în Tibet în privința marelui Lama. Shankara, întotdeauna înainte de a muri, își alege urmașul. Cum de obicei acesta e un tânăr, el e numai decât luat de preoți și supus unor pregătiri speciale. Aceste învățături nu sunt pur și simplu intelectuale și religioase, ci prevăd și o îndelungată practică în ale spiritului, până la gradele superioare de yoga și meditație. E într-adevăr interesant cum ordinea stabilită cu secole înainte s-a perpetuat fără șovăiri din partea titularului, care trebuie să facă dovadă de cea mai desăvârșită dezinteresare și de sentimentele cele mai curate.

Venkataramani își colorează spusesele cu tot felul de anecdote care au drept scop să facă să iasă în relief darurile miraculoase ale lui Shri Shankara, cel de-al șaiszeci și șaselea la rând. Între altele îmi spune că prin simplă atingere a vindecat chiar pe un văr al scriitorului de paralizie. Se mai spune că citește gândurile. Cât despre Venkataramani, e absolut încredințat de aceasta.

II.

Intrăm în Chingleput pe un drum mărginit cu palmieri și imediat ne înfundăm într-o învâlmășeală de case spoite în alb și cu acoperișuri-cafenii. Ajungem în fine în centrul orașului, care e înțesat de lume. Intrăm într-o casă unde văd o armată de secretari care se îndeletnicesc cu vasta corespondență a Sfinției Sale. Aștept într-o sală unde nu sunt scaune, în timp ce Venkataramani trimite un cuvânt către Shri Shankara. După o

jumătate de oră secretarul revine spunând că nu voi putea fi primit, Sfinția Sa neavând posibilitatea de-a primi europeni. Și apoi, mai sunt două sute de persoane care au așteptat toată noaptea ca să fie primite. Secretarul cere mii de scuze.

Primesc înfrângerea cu filosofie, dar Venkataramani nu se dă bătut: va căuta, spune, să invoce vechea lor prietenie ca să fie primit și să pledeze pentru mine. Se aud murmure în mulțime când aceasta observă că vrea să treacă înaintea lor. Reușește totuși și după câteva clipe revine radios: Sfinția Sa va face o excepție pentru mine și peste un ceas mă va primi.

Petrec acest ceas hoinărind alene pe străzile pitorești cu care se învecinează templul. Întâlnesc o cireadă de elefanți care sunt duși la adăpat. Cineva îmi arată superbul animal care e, al Sfinției Sale. Într-adevăr un animal demn de un rege. Șaua e grea de aur și broderii. Animalul, ca și cum ar fi conștient de demnitatea rolului său, se leagănă maiestuos. Amintindu-mi de obiceiul țării de-a aduce un dar de flori și fructe celui ce te primește, merg și cumpăr ceea ce cred necesar. Dar omul nu se poate gândi la toate. Împins de mulțime, uit să-mi scot încălțăminte.

„Repede, repede” îmi spune Venkataramani. Neștiind ce să fac cu pantofii, îi las pur și simplu în stradă, sperând să-i regăsesc la întoarcere.

Trecem printr-un gang și intrăm într-o sală goală. În capătul ei este un fel de alcov unde întrezăresc o umbră care stă jos. Înainte, depun darurile și mă înclin. Am prețuit întotdeauna caracterul într-adevăr estetic al acestui ceremonial, chiar în afara respectului și curteniei pe care le implică. Shri Shankara nu este Papa, căci așa ceva nu există în India, dar este păstorul unei turme nesfârșite de credincioși, tatăl spiritual ai întregii Indii de sud.

Îl privesc tăcut. E mic de statură și îmbrăcat într-un veșmânt galben; se sprijină pe toiagul de pelerin. Nu pare să aibă încă patruzeci de ani. Are totuși părul cărunt. Fața lui mobilă, cu tenul brun-cenușiu, a luat loc imediat în galeria figurilor pe care nu le voi uita niciodată. Expresia generală a feței e plină de modestie și blândețe, într-atât sunt de liniștiți ochii mari și negri. Nasul e drept, de o formă clasică, barba scurtă iar gura de o gravitate remarcabilă.

„Sfinția Sa e foarte bună că a voit să mă primească”, spun. Shri Shankara, îndreptându-și privirea către tovarășul meu, îmi spune câteva cuvinte într-o limbă necunoscută mie. „Sfinția Sa înțelege ce spui dumneata în englezește, dar nu are încredere în felul în care s-ar putea exprima în această limbă; preferă să traduc ce va spune”.

Voi trece ușor peste prima parte a întrevederii. E curios să știe ce impresie mi-a făcut India. Îi răspund cu multă sinceritate. Apoi convorbirea își lărgeste obiectul și sunt surprins să văd că acest prelat oriental e absolut la curent cu tot ce se petrece în lume în clipa de față și că citește regulat gazetele zilei, îmi amintesc că i s-a atribuit darul profeției și momentul mi se pare prielnic pentru a-i pune câteva întrebări în legătură cu viitorul acestei planete.

— Când crezi că se va îmbunătăți situația politică și economică?

— Cum ar putea să meargă mai bine când toate veniturile sunt întrebuințate pentru înarmări?

— Se vorbește foarte mult de dezarmări. E oare zadarnic?

— Chiar dacă ați azvârli tunurile și vapoarele de război la fiare vechi, ar fi în zadar. Popoarele s-ar lupta cu ciomege dacă nu ar avea alte arme.

— Atunci care e leacul?

— Spiritul trebuie schimbat. Numai împăcarea și buna înțelegere între popoare și clase ar putea schimba ceva.

— O, va mai trece timp până atunci. Deci perspectivele viitorului apropiat nu sunt îmbucurătoare, după Sfinției Sa.

— Mai rămâne Dumnezeu.

— Dacă rămâne Dumnezeu, pare foarte departe de noi.

— Dumnezeu nu are decât dragoste pentru oameni, mai spune vocea blândă.

— Nu pot opri valul de amărăciune care îmi cotopește Sufletul:

Dacă am judeca după suma de nenorociri și mizerii în care se zbate lumea, aș crede mai degrabă că nu are decât supărare pentru noi.

La privirea plină de dojană pe care mi-o aruncă Sfinția Sa, simt că am greșit vorbind astfel.

— Vei judeca mai târziu, dacă vei avea răbdare. Dumnezeu va restabili armonia în ceasul hotărât de el. Starea permanentă de zbatere, mizeria morală a popoarelor, suferința milioaneilor de oameni, va da la iveală un om inspirat de Domnul care ne va veni în ajutor. În acest înțeles putem spune că fiecare secol își are și răscumpărătorul lui. E ca o lege fizică: cu cât va fi mai aprigă mizeria provocată de materialism, cu atât va fi mai mare spiritul omului care va ajuta lumea.

— Aștepți, deci, pe cel ce va veni în veacul nostru.

— Fără nicio îndoială. Atât de adânc e întunericul și mizeria în care se zbate omenirea, încât e sigur că un om inspirat de Dumnezeu trebuie să se

ivească.

— Părerea dumitale e că în zilele noastre omul se afundă din ce în ce mai mult în ticăloșie?

— Nu, nu gândesc așa. În orice om locuiește un spirit divin. Oamenii vor găsi totuși calea spre Dumnezeu.

— Dar există în orașele noastre din Occident, nemernici care te fac mai curând să crezi că un spirit diavolesc a luat ființă în ei.

— Societatea e mai vinovată decât individul. Circumstanțele, mediul îi fac să pară mai răi decât sunt în realitate. Și aceasta e adevărat și pentru Occident și pentru Orient. Societatea e cea care va trebui să schimbe tonul de materialitate cu unul de idealism; nu există altă rezolvare a problemelor de azi. Acest haos, această agonie a societății, e tocmai răul din care se va naște vindecarea, după cum singur, când dai greș, înțelegi că trebuie să schimbi drumul.

— Ai dori, după cât înțeleg, ca popoarele să introducă principii morale la baza politicii lor?

— Exact. Și nu este imposibil. În tot cazul, nu există altă scăpare. Ce ne lipsește încă sunt oameni care să găsească în ei destulă putere spirituală încât să o poată răspândi și celorlalți. India posedă câțiva din acești oameni și ar fi bine ca lumea întreagă să dea ascultare și să se lase condusă de astfel de înțelepți; repede ar găsi calea spre bunăstare și pace.

Sunt bucuros să văd că Shri Shankara nu exaltă calitățile țării lui în detrimentul Occidentului. Admite că fiecare își are geniul lui propriu, creat din vicii și virtuți, și că ansamblul e în concluzie, egal. Speră că o generație mai înțeleaptă va ști să clădească o societate mai dreaptă, bazată pe calități luate din cele două lumi.

Părăsesc acest subiect și cer voie să pun câteva întrebări de ordin personal.

— E multă vreme de când Sfinția Sa e în posesia titlului Său?

— Din 1907. Nu aveam decât doisprezece ani atunci. După patru ani m-am retras pe malurile râului Cavery și m-am dedat practicilor yoga. După aceea am început să ies în lume.

— Nu stați mult în reședința din Kumbakoram?

— Nu, pentru următorul motiv: în 1918 Maharajahul din Nepal m-a invitat să vin la el. Am primit și am pornit spre statul lui, adică spre nord. Dar vezi, de atunci nu am înaintat prea mult, căci tradiția vrea să mă opresc în toate orașele, satele și sătulețele pe care le întâlnesc în cale.

Trec la subiectul căutărilor mele și Sfinția Sa mă întreabă asupra asceții, pustniciei și yoghinii pe care i-am întâlnit până acum. Nu îi ascund nimic.

— As dori să întâlnesc unul care să fi atins în această direcție perfecțiunea, așa încât să fie în stare să-mi dea dovezi de netăgăduit, demonstrative, ale forțelor lui. De obicei nu fac decât să vorbească și să tăgăduiască. Oare cer eu prea mult?

Privirea sa liniștită întâlnește privirea mea.

— Dacă dumneata cauți inițierea de cea mai înaltă categorie, atunci nu ceri prea mult. Sinceritatea căutărilor dumitale te va ajuta, căci simt în dumneata o forță de hotărâre și un început de lumină care te va călăuzi fără greș spre ceea ce cauți. Nu sunt sigur că am înțeles exact:

— Până acum nu m-am bizuit decât pe mine. Sunt înțelepți, după cum am priceput, care spun că pe Dumnezeu nu îl poți găsi decât în tine însuși.

— Dumnezeu e pretutindeni. El susține universul întreg. Cum ar putea fi limitat de „eu”?

— Simt că am pornit pe un drum periculos și schimb felul de-a întreba:

— Ce e mai bine să fac?

— Continuă cu peregrinările. La urmă caută și adu-ți aminte care dintre pustnicii întâlniți ți-a făcut o impresie mai adâncă. Alege pe acela și întoarce-te la el; el îți va da, cu siguranță, inițierea pe care o dorești.

— Admir perfecta seninătate a spuselor, calmul neclintit al feței lui.

— Dar dacă niciunul nu mă va fi mulțumit?

— Atunci urmează-ți fără încetare drumul până când însuși Dumnezeu îți va arăta calea. Meditează zilnic, contemplează cu dragoste lucrurile sublime. Gândește-te la spirit și la căile lui. Cele mai bune momente pentru meditație sunt zorile și amurgul, în ceasul acesta liniștea coboară în natură și e prielnică reculegerii.

Atâta bunăvoință mă mișcă. Simt că invidiez liniștea netulburată răspândită pe fața lui. Nu, acest suflet nu a cunoscut niciodată îndoielile sufletului meu. Ascultând un imbold mai puternic decât voința mea, îi spun:

— Dacă nu reușesc, pot implora ajutorul dumitale? Shri Shankara clătină încetișor capul:

— Sunt în fruntea unei instituții care se ocupă de lucruri de ordin general și timpul nu îmi aparține. Nu am dormit ani de-a rândul decât trei ceasuri pe noapte. Cum aş putea lua un discipol în asemenea condiții? Caută un maestru care ți se va putea dedica dumitale.

— Dar mi s-a spus că maștrii sunt rari și că nu vor să se ocupe de europeni.

— E adevărat. Totuși adevărul trebuie să existe undeva. Dacă îl cauți, trebuie să-l găsești.

— Nu-ai putea, cel puțin, să-mi arăți unul care să fie capabil să-și dovedească spusele?

— Da, aș putea. Nu cunosc decât doi care te-ar putea satisface pe dumneata. Unul trăiește la Benares, ascuns în odăile unei case vaste, în fundul unei grădini. Foarte puțini oameni sunt admiși să se apropie și cu atât mai puțin un european. Aș putea să-l rog, dar mă tem că va refuza.

— Și celălalt?

— Celălalt trăiește în sud. Nu l-am văzut decât o singură dată, dar sunt încredințat că e un mare maestru. Locuiește la Arunasala, pe muntele Sfântului- Semn, în teritoriile din North Arcot. Dorești explicații mai precise?

Aceste cuvinte sunt pentru mine o rază de lumină. Văd în gând pe acel om în haină gălbuie, care a insistat atât să merg cu el la maestrul lui. Nu mă înșel, într- adevăr a vorbit de muntele Sfântului-Semn.

— Mulțumesc, Sfinția Ta. Am tocmai pe cineva care mă va duce acolo.

— Atunci, te vei duce?

Șovăi încă.

— Totul este pregătit să părăsesc sudul.

— Atunci vreau să te rog și eu ceva: făgăduiește-mi că nu vei părăsi India până ce nu vei fi mers acolo, la el, la Maharishi.

Ochii lui exprimă atâta sinceritate, încât făgăduiesc din tot sufletul.

— Atunci fii liniștit. Ai găsit ceea ce cauți.

Aud afară mulțimea murmurând de nerăbdare.

— Îmi este teamă că am abuzat de răbdarea Sfinției Tale.

Dar nu, Shri Shankara e surâzător. Mă conduce până în anticameră și murmură ceva tovarășului meu. Aud și numele meu. Mă întorc în prag pentru o ultimă închinăciune. Dar Sfinția Sa mă cheamă:

— Îmi voi aminti întotdeauna de tine și nu te voi uita, niciodată.

Mă plimb până seara târziu în Chingleput, care îmi place din pricina atmosferei sale melancolice. Caut să-l văd încă o dată pe Sfinția Sa, care vorbește unei mari mulțimi adunate în templu. Vocea răsună într-o perfectă liniște și cu toate că nu înțeleg ce spune, văd că toți, de la savantul brahman până la țăranul analfabet, ascultă eu sfințenie cuvintele lui. După cât am

înțeles din ființa lui, îmi închipui că, în cuvinte foarte simple, vorbește despre adevăr. În clipa asta invidiez credința simplă a celor care îl ascultă. Ei nu cunosc dezolările îndoielilor: cred. Nu cunosc sumbra deznădejde a unui suflet care nu percepe lumea decât ca o imensă junglă în care fiarele sălbatice se omoară, părăsite de un Dumnezeu care s-a îndepărtat în sfere inaccesibile și în care însăși existența ființei umane nu pare decât efectul unui capriciu al unui univers indiferent.

Plecăm din Chingleput sub un cer de un albastru închis, presărat cu stele. O boare neașteptată clatină deasupra noastră coroanele imenșilor palmieri. Tovarășul meu sparge această miraculoasă tăcere. E foarte mulțumit:

— Știu că ai avut noroc. E pentru prima dată că Sfinția Sa vorbește cu un european.

— Adevărat?

— Și acum binecuvântarea Sa te va urma pretutindeni.

III.

E aproape miezul nopții când ajungem. Cerul strălucește de mulțimea stelelor. Ceva ce nu se poate vedea în Occident. Când urc treptele verandei mele, văd o umbră ivindu-se din întuneric.

„Subramanya! Ce cauți aci?

Yoghinul cu rochia gălbuie se apropie de mine cu același rânjet cu care m-am obișnuit.

Nu am făgăduit că voi veni astă-seară, Sahib?

— Exact.

În glasul lui e tristețe, dar acum știu că îl voi putea mângâia.

— Maestrul dumitale se numește Maharishi?

— De unde știi, Sahib? Cine ți-a spus?

— Nu are importanță, dar știi, am hotărât altfel; voi veni acolo cu dumneata.

— A, ce veste bună, Sahib!

— Da, dar nu voi putea sta acolo decât câteva zile.

Sunt atât de obosit, încât nu am decât un singur gând, acela de-a mă culca, dar Subramanya e atât de mulțumit, încât nu vrea să mă mai părăsească și se culcă pe podea, înfășurat într-o cuvertură subțirică, refuzând orice încercare de-a mea de a-i așeza ceva mai comod.

Am dormit, desigur, în tot cazul, mi-am cufundat într-un somn adânc, când deodată mă trezesc. Cât o fi ceasul? Mă uit la ceasul fosforescent: e trei fără un sfert. Întunericul e absolut. Nervii mei sunt încordați. Am

impresia că în aer plutește electricitate. În clipa asta am deodată conștiința a ceva luminos la picioarele patului. Mă ridic brusc. Ce văd? Sunt ochii lui Shri Shankara. Образul lui, întreaga aparență a Sfinției Sale. Nu este o iluzie. Sunt complet treaz. Îl văd nu ca pe o fantomă, ca o umbră transparentă, ci ca o ființă reală, în carne și oase. Un fel de aureolă misterioasă, un nimb, încadrează fața: de aici impresia de luminozitate. Dar ce fel! E imposibil! L-am lăsat la Chingleput. Închid ochii. Apariția e nemișcată și tot atât de reală. E aici ca o prezență prietenoasă, binevoitoare. Deschid din nou ochii: fața pare să se însuflețească, buzele par că se mișcă și surâd. Am impresia că îmi spun: „Smerește-te și vei găsi”. Aceste cuvinte nu le aud decât în mine și totuși sunt încredințat că aceste cuvinte nu sunt o halucinație, dar că aici, în fața mea, există o ființă vie care îmi vorbește.

Apariția dispare misterios, așa cum a venit. Îmi lasă un sentiment de exaltare, de fericire pe care mi se pare că nimic nu o va mai putea șterge. Ce poate însemna această vedenie? Cât despre somn, nici nu mai poate fi vorba în noaptea asta. Stau mereu treaz, căutând să-mi amintesc toate detaliile memorabilei întrevederi cu Sfinția Sa Shri Shankara din Kumbakoram, reprezentantul lui Dumnezeu pentru poporul umil din sudul Indiei.

Cap. 9 – Muntele Sfântului Semn

I.

La capătul căii ferate a Indiei de sud, la Madras, luăm, Subramanya și cu mine, un tren care deservește Ceylonul. Voiajăm timp de câteva ceasuri într-un ținut agreabil și variat: câmpuri cu orez alternând cu dealuri roșiatice cu înfățișarea tristă, cu plantații de cocotieri. Dar înserarea care vine brusc șterge priveliștea; plec de la fereastră și revin la gândurile care mă obsedează.

Ce de întâmplări de când Brama mi-a dat acel inel! Toate planurile îmi sunt răsturnate și iată-mă alergând spre sud când eram sigur că voi merge în nord. Doresc să-mi păstrez mintea desprinsă de orice superstiție în fața faptelor, totuși nu mă pot împiedica să constat că un concurs ciudat de împrejurări mi-a călăuzit pașii spre pustnicul din Arunasala. Și cine nu cunoaște importanța pe care un fapt în aparență neînsemnat o poate lua câteodată? După patruzeci de kilometri de la Pondicherry, acest duios vestigiu al ocupației franceze, luăm o linie ferată regională și ne afundăm spre centrul țării. Dar trenul nu pleacă decât peste două ore. Le petrecem în penumbra unei săli de așteptare a unei mici gări, eu cel puțin, căci tovarășul meu preferă să se plimbe în lung și lat pe peronul gării. Urmăresc statura lui

înalță, aproape ireală sub cerul înstelat. În fine trenul pornește: suntem aproape singurii călători.

Adorm: un somn agitat întretăiat de vise, dar care totuși durează câteva ceasuri, deoarece când mă trezesc suntem ajunși la destinație. Suntem din nou într-o gară mititică de țară și liniștea e desăvârșită de îndată ce trenul dispare în noapte. Încă nu s-a făcut ziuă și suntem din nou siliți să petrecem câteva ceasuri în sala de așteptare a acestei gări, o sală neconfortabilă și goală. Noi înșine aprindem o lampă mică cu fitil și gaz.

De îndată ce se crapă de ziuă caut să mă orientez. La orizont, se profilează conturul unui munte. Pare impunător, cu baza largă și vârful ascuns încă în ceața dimineții.

Tovarășul meu aruncă o privire afară, și atras de sforăiturile zgomotoase, descoperă cu ușurință un vizitiu adormit într-un car tras de boi. Vocile noastre îl trezesc și la auzul locului unde mergem pare să fie foarte mulțumit. Ne urcăm la noroc în carul lui primitiv așezat pe două roți și care nu îmi insuflă niciun fel de încredere. Bagajul e legat la spatele vehiculului. Blândul meu tovarăș se ghemuiește ca să ocupe cât mai puțin loc, eu mă sui și mă instalez de bine de rău cu picioarele bălăbănind în gol, iar vizitiul stă pe vine cu bărbia rezemată pe genunchi, aproape de spatele boilor, aproape de oiște. Și astfel, mai mult sau mai puțin bine instalați, o pornim.

Nu mergem repede, cu tot efortul conștiincios al tăurașilor albi care ne duc. Aceste adorabile animale sunt mult mai întrebuințate decât caii, fiind mai rezistente la climă și de-o întreținere mai economică. Viața satelor din interiorul țării nu pare să fi evoluat de secole. Carul cu boi care ne duce acum e același ca acum câteva sute de ani înainte de Christos. Vizitiul nostru cu fața arămie e tare mândru de trăsurica lui. Coarnele taurilor sunt împodobite cu tot felul de moțuri aurii iar la picioarele lor răsună clopoței plini de veselie. Îi mină cu o sfoară care le este trecută prin nări. Copitele lor se înfundă în praful drumului, în timp ce soarele tropical, după o scurtă auroră, se urcă vertical pe cer.

O priveliște plăcută se desfășoară înaintea ochilor noștri. Câmpul nu e monoton: regiunea e o desfășurare de dealuri care se pierd în zare. Pământul e roșu, presărat cu măracini sau lanuri de orez de un verde limpede de piatră prețioasă. Un țăran cu fața aspră o pornește spre câmp. O fată tânără trece cu o cană de alamă așezată grațios pe cap. Are umerii goi și restul corpului drapat într-o stofă roșie aprinsă. Un rubin de culoarea sângelui e înfipt în nară, iar pe brațe brățări de aur strălucesc în soarele dimineții. Tenul închis

trădează originea ei dravidiană; de altfel, e rasa care-domină aici, în afara excepțiilor musulmane și brahmane. Dravidienele sunt vesele și mai vorbărețe decât compatrioatele lor, iar vocea lor e și ea mai armonioasă. Privirea ei mirată când ne vede mă lămurește cât de rar a văzut trecând prin aceste locuri europeni.

Astfel ajungem în oraș. Mă izbește înfățișarea de bunăstare pe care o atribui prezenței unui templu imens care se întinde de-a lungul mai multor străzi. Opresc; trăsura ca să pot azvârli o privire în interiorul clădirii. Ansamblul e grandios. Nu am văzut încă un edificiu de soiul acesta. Interiorul formează un cadrilater enorm în care privirile sunt mereu oprite, așa că ai impresia că te afli într-un adevărat labirint. Cele patru fațade din afară lustruite de vreme, aurite de soarele tropical, au câte o poartă deasupra căreia se ridică o pagodă piramidală împodobită cu sculpturi. Temelia e de piatră, dar partea de sus a templului e din cărămizi și acoperită cu ipsos. Aceste pagode sunt formate și ele din mai multe etaje împodobite cu o mulțime de figuri. În interiorul templului mai număr încă cinci pagode care toate au un stil ce amintește pe al piramidelor egiptene. O altă privire îmi dezvăluie o mulțime de stâlpi, încăperi, un vast cor central, altare, coridoare, îmi promit să mă întorc cât de curând ca să vizitez acest templu minunat.

Tăurașii își reiau mersul liniștit și iarăși suntem în plin câmp. Drumul e acoperit de praf roșu dar peisajul e minunat și drumul e tivit de o mulțime de pomi în care se adăpostesc mii și mii de păsări, judecînd după freamătul aripilor și corul matinal. Drumul e presărat cu mici bisericuțe, mai mult capele, clădite în diferite epoci dacă ne luăm după varietatea stilului. Unele prezintă un exces sculptural, pe când altele o simplitate a pietrei lustruite cum numai în sud se află. Câteva au o sobrietate de stil și linie așa cum numai în Grecia poți întâlni.

După câțiva kilometri întrezăresc poalele muntelui pe care îl văzusem de la gară. Își înalță în lumina dimineții formai lui uriașă. Ceața s-a risipit, așa că vârful muntelui poate fi zărit în întregime. Ansamblul e al unui pisc de pământ roșu și piatră cafenie, cu spații mari, fără pomi și cu mari stânci răsturnate într-o dezordine haotică.

„Arunșala! Sfântul Munte Roșu”, spune tovarășul meu cu o expresie de nespusă fervoare în glas. Seamănă acum cu un sfânt medieval...

— Acest nume are un sens precis?

— Se compune din două cuvinte, „Aruna” și „Achala” ceea ce vrea să spună munte roșu, dar cum este numele divinității protectoare a templului, trebuie spus Sfântul Munte Roșu.

— Și Sfântul Semn ce vrea să zică?

— Uite: o dată pe an, în ziua în care se serbează hramul templului, o flacără mare e aprinsă pe vârful muntelui. Arde timp de mai multe zile, hrănită de mari cantități de unt și de camfor; se vede de la o distanță de kilometri. Atunci toată lumea se închină, căci aceasta înseamnă că muntele e un pământ sfânt și că o mare divinitate ocrotește locurile.

Într-adevăr, nu este lipsită de măreție această culme stingheră strălucind în culori roșii, cărămizii și cenușii, profilată pe un cer străveziu. Oare din pricina cuvintelor yoghinului contemplă privirea mea acest munte cu un respect involuntar și sacru? Dar aud din nou glasul tovarășului meu:

— De altfel, acest munte nu este consacrat unei singuri divinități. Dacă vrei să dai crezare tradițiilor locale atunci trebuie să crezi că aici ar fi centrul spiritual al Pământului.

O concepție destul de înaintată, și nu mă pot împiedica să nu surâd. Dar ce mă interesează pentru moment, e faptul că acum ne apropiem de destinație. Am lăsat drumul și ne îndreptăm pe o potecă spre o pădure de cocotieri și manghieri. Trecem prin această pădure și ajungem într-un luminiș unde dăm de o poartă de lemn. Vizitiul coboară. Împinge poarta și se oprește în mijlocul unei curți. Cobor, îmi destind corpul înțepenit și caut să mă orientez.

Locul e umbrit de arbori sădiți foarte des și are o grădină cu o vegetație bogată, cactuși și tot felul, de arbuști. Numaidecât însă, pădurea și jungla își reiau drepturile și cresc nestăpânite. Domeniul e accesibil, dar în același timp și foarte izolat. Niciun loc nu poate fi mai prielnic meditațiilor. În stânga curții sunt două clădiri acoperite cu paie, ce se prelungesc printr-o clădire mai modernă acoperită cu țigle și printr-o verandă. În mijlocul curții se află un puț. Un băiețuș gol până la brâu scoate apă. Zgomotul sosirii noastre atrage în curte câțiva locuitori. Sunt mai întâi izbit de varietatea costumelor. Unul nu are decât o simplă pânză în jurul mijlocului, în timp ce un altul e drapat în mătăsuri albe și somptuoase. Pentru că toți ne privesc uimiți, tovarășul meu înaintează și le explică ceva în tamil, arătând cu rânjetul lui, care acum îmi este atât de bine cunoscut. Numaidecât toate fețele se destind în surâsuri de bun sosit, fețele acestea pe care de pe acum simt că le iubesc, într-atât sinceritatea lor e vădită.

— Mergem să ne prezentăm, îmi spune Subramanya făcându-mi semn să-l urmez. Mă opresc totuși sub verandă ca să-mi scot încălțăminte și să așez mai bine fructele pe care le-am adus în dar.

II.

Douăzeci de perechi de ochi se ridică spre noi când intrăm. Oamenii sunt ghemuiți în semicerc pe o podea de cărămizi roșii; cu fața spre unghiul cel îndepărtat al odăii. Bineînțeles, privirile mi se îndreaptă spre acel loc: văd pe cineva așezat pe un divan alb. Înțeleg imediat că mă aflu în fața lui Maharishi.

Tovarășul meu se apropie de divan și se prosternează acoperindu-și ochii cu mâinile. Lumina cade orbitoare pe fața ascetului și deosebesc cu ușurință fiecare trăsătură. Privirea o fixă, fața absolută nemișcată. Înaintez, la rândul meu, până la fereastră și după ce m-am înclinat și am depus darul de fructe, mă retrag imediat cu un pas. Un vas de bronz e așezat lângă divan, plin cu jar: parfumul care se ridică din el dovedește îndeajuns ce întrebuințare are. În alt vas ard încet bețișoare înălțând un fum albastru și un miros pătrunzător de mirodenii.

Întind pe podea o pătură de bumbac și mă așez contemplând chipul celui ce stă pe divan. Corpul e gol, în afara unei pânze petrecută pe mijlocul corpului: un costum destul de obișnuit în aceste ținuturi cu călduri toride. Tenul este bronzat, însă mult mai deschis decât în mod obișnuit la locuitorii din sud. Pare să fie de statură înaltă. Cred că are vreo cincizeci de ani. Capul e bine făcut, părul cărunt e tăiat foarte scurt. Fruntea înaltă și largă e semnul unei mari inteligențe. Trăsăturile sunt mai curând ale unui european decât ale unui indian: cel puțin aceasta e prima mea impresie. Divanul pe care stă e acoperit cu o piele de tigru splendidă. O liniște absolută domnește în odaie. Înțeleptul stă nemișcat, în aparență inconștient. Mă întreb, chiar, dacă ne-a văzut venind. Un discipol întrerupe această liniște trăgând de o sfoară care mișcă un evantai de bambus. Evantaiul e agățat de o bârnă în tavan, deasupra capului înțeleptului. Îl privesc pe Maharishi în ochi sperând să-i atrag atenția. Are ochii de un brun închis și îi sunt larg deschiși.

Chiar dacă își dă seama de prezența mea în odaie, niciun semn nu trădează asta. Corpul păstrează o înțepenire de statuie. Acest calm e supranatural, desigur. Nu, nu mă vede, căci ochii sunt fixați în gol, într-o depărtare inaccesibilă. Nu trebuie să mă gândesc mult ca să-mi amintesc de privirea „Înțeleptului care nu vorbește niciodată” din Madras. Exact aceeași rigiditate de neînțeles.

În Europa știam că trebuie să privesc pe cineva în ochi ca să-i cunosc sufletul. În fața ochilor lui Maharishi mă îndoiesc, și nu mai știu ce să cred.

Minutele trec încet. Ceasul din perete arată că a trecut o jumătate de ceas, apoi un ceas, dar nimeni nu se mișcă, nimeni nu vorbește. Încet, încet, uit de existența celor ce mă înconjoară. Toată puterea mea vizuală e concentrată pe fața celui ce șade pe divan. Darul meu a rămas neatins pe masă.

Tovarășul meu nu îmi spusese că voi fi primit cu atâta indiferență! Primul meu gând e cel care ar veni în mintea oricărui european într-o astfel de ocazie: este oare această atitudine silită, teatrală? Dacă nu, acest om este pur și simplu în extaz. Apoi, a doua idee este: această contemplație mistică nu este oare numai un gol al spiritului? Dar renunț să rezolv această problemă pentru simplul motiv că nu mă simt în stare.

În orice caz, acest om mă atrage ca un magnet. Nu îmi pot lua privirile de pe fața lui. Uimirea mea de la început, stinghereala mea se topesc încetul cu încetul pentru a face loc unei senzații ciudate, mai imperioase, unei fascinații. Două ceasuri au trecut când încep să-mi dau seama de misterioasa schimbare, de neînvinș, care s-a produs în mine. Întrebările pe care le pregătisem cu o grijă meticuloasă în tren cad de la sine una câte una. Nu mă mai interesează să știu nimic din tot ce mă frământa, o împăcare imensă, o liniște nespusă mă cuprind ca și cum ar fi făcut parte din aerul pe care îl respir în această odaie. Gândurile mele chinuite de tirania îndoielilor vor găsi poate acum liniștea pe care o caută...

Și cât de neînsemnate îmi par toate întrebările! Cât de mărunte grijile care mă frământau, anii pierduți. Văd cu o limpezime neașteptată că mintea îmi creează singură probleme ca să chinuie apoi zadarnic să le soluționeze. Pentru o ființă care până acum a dat o valoare nețărmurită rațiunii, această idee e într-adevăr nouă. Mă las dus cu atâta plăcere în liniștea și odihna aceasta nouă pentru mine, încât aceste două ceasuri trec fără să simt niciun fel de nerăbdare. Oare lanțurile care mă legau de atâtea probleme nerezolvate s-au topit pentru totdeauna?

Totuși, încetul cu încetul o nouă chestiune îmi vine în minte: care e oare mecanismul acestei schimbări din mine? Liniștea aceasta a emanat de la omul care stă pe divan așa cum emană mireasma dintr-o floare? Și cum ar putea crea acest lucru? Printr-un fel de radioactivitate a sufletului, sau printr-un mijloc telepatic încă necunoscut? Totuși el pare absolut impasibil și cu totul nepăsător față de prezența mea. Pe aceste ape liniștite se simte prima undă. Cineva se apropie de mine și îmi murmură la ureche:

— Nu ai nimic de întrebat?

Oare tovarășul meu și-a pierdut răbdarea, sau bănuie că un european nu poate sta atâta timp fără să acționeze? Într-adevăr, dragă prietene, am venit până aici tocmai ca să pun tot felul de întrebări dar iată că pentru moment sunt împăcat cu lumea întreagă și cu mine însumi și nu văd niciun motiv să mă tulbur cu tot dinadinsul. Eram tocmai gata să pornesc într-o călătorie miraculoasă și acum mă întoarceți tocmai din pragul acestei aventuri ca să intru în lumea gălăgioasă și blestemata pe care voiam s-o părăsesc?

Totuși vraja s-a stricat. Ca și cum această întrebare a tovarășului meu ar fi fost un semn știut, iată că toată lumea începe să se miște în odaie, aud vorbe, șoapte, și minune! ochii lui Maharishi încep să clipească. Fața se mișcă și deodată simt că mă aflu în unghiul lui vizual. Acum nu mă mai îndoiesc că se trezește dintr-un lung extaz. Tovarășul meu, văzând că tac, crede că nu i-am auzit întrebarea și cu bunăvoință, o formulează din nou. Dar ochii înțeleptului, foarte luminoși și blânzi, stau așezați asupra mea și citesc în ei o altă întrebare, mută dar deslușită:

— Se poate oare să te mai îndoiești, când ai presimțit pacea profundă a spiritului, accesibilă tuturor și ție?

O pace infinită mă copleșește, într-adevăr. Mă întorc spre tovarășul meu și îi șoptesc:

— Nu acum. Altă dată.

Totuși simt că se așteaptă din partea mea ceva – bineînțeles nu însuși Maharishi – ci ceilalți toți, care șoptesc în jurul meu. După cât îmi spusese tovarășul meu, unii sunt discipoli recunoscuți iar alții simpli vizitatori. Subramanya mă prezintă și le vorbește cu însuflețire în tamil și judecînd după strigătele lor de admirație, probabil exagerează așa cum are obiceiul, fără rezervă.

III.

Masa de prânz a luat sfârșit. Termometrul urcă la niște înălțimi pe care nu le credeam posibile nici la ecuator. Dar sunt recunoscător acestei arșite grație căreia îmi va fi permis să stau și să iau parte la viața lui Maharishi fără ostentație și fără să deranjez. Intru din nou în sală și mă așez lângă divan, aproape de picioarele lui. Maharishi e întins, puțin aplecat într-o parte, pe o mulțime de perne albe. Un servitor trage încă de sfoară pentru a legăna evantaiul din tavan, făcînd astfel o adiere plăcută în odaie. Maharishi are în mâini un caiet în care scrie cu cea mai mare atenție. După o clipă, lasă caietul și cheamă pe unul din discipoli, cu care schimbă câteva

cuvinte în tamil. Discipolul vine spre mine și îmi spune că maestrul cere iertare pentru dejun, căci din pricină că până acum nu au mai fost europeni, nu știe cum se hrănesc. Îi mulțumesc și îl liniștesc spunându-i că mă voi obișnui cu felul lor de-a se hrăni și ce îmi va lipsi voi putea aduce din orașul vecin. Adaug că aceste chestiuni sunt cu totul secundare față de problemele care m-au adus până aci. Înțeleptul mă ascultă cu mare atenție, cu toate că în aparență e tot atât de impasibil și de netulburat.

— Lucrul acesta e foarte lăudabil, spune el în sfârșit și răspunsul lui mă încurajează să continui:

— Maestre, m-am consacrat studiului filosofici și științelor, am luat parte la viața și munca mulțimii, am gustat și din plăcerile lor și m-am lăsat atras și de ambițiile lor. Dar toate acestea nu m-au îndepărtat de la singurătatea în care am putut medita. Am căutat un răspuns în Occident, acum îmi întorc privirile spre Orient și spun: am nevoie de mai multă lumină.

Maharishi face un semn care spune că înțelege. Eu continui:

— Am ascultat multe păreri, am auzit multe teorii. Mi s-a dat dovada rațională asupra adevărului unei teorii, apoi asupra alteia. M-am săturat de argumente. Acum numai o experiență personală m-ar mai putea mulțumi. Te rog să mă ierți că-ți spun: nu am așa-zisul spirit religios. Mai există altceva decât viața corporală? Și dacă da, atunci cum aș putea să mă conving prin mine însumi?

Cei trei sau patru adepți care ne ascultă sunt muți de mirare. Am călcat oare vreo regulă de bunăcuviință, supărând astfel pe maestrul lor? Dar amărăciunea atâtor ani de zadarnică așteptare urcă până la buzele mele în cuvinte pe care nu le pot opri. Dacă Maharishi e omul pe care îl aștept, atunci el este și peste orice convenții mărunte și mă va înțelege.

Dar nu îmi răspunde, pare că își urmărește propriile lui gânduri. Și acum, că limba îmi este dezlegată, nu mă pot opri:

— Savanții noștri din Occident, oricât de mari ar fi, au trebuit să recunoască totala lor neștiință în ceea ce privește problemele de dincolo de moarte. Am auzit că în Orient sunt oameni care pot răspunde acolo unde știința occidentală e nevoită să-și recunoască neputința. Este oare așa? Poți să mă ajuți să merg spre această lumină? Sau nu voi da decât tot de o amăgire?

Am terminat. Acum nu îmi mai rămâne decât să aștept răspunsul. Zece minute trec; apoi buzele lui încep să se miște și îl aud spunându-mi cu o voce foarte blândă:

— Spui „eu”. „Eu” vreau să știu. Te rog să-mi spui ce este acest „eu”?
Ce vrea să spună? Îmi vorbește acum direct în limba engleză și fără ajutorul interpretului.

— Mi se pare că nu am înțeles întrebarea, spun cu o voce ștearsă.

— „Întrebarea mea nu e destul de clară? Gândește- te”.

— Mă gândesc și fac greșeala să mă prezint. Îmi spun numele.

— Și „îl” cunoști?

— Desigur.

— Vorbești de corpul dumitale, dar asta e tot? Repet întrebarea mea: cine ești?

— Ce pot răspunde la o astfel de întrebare? Maharishi insistă:

— Caută să știi cine este acest „eu” și vei cunoaște adevărul.

Mintea mi se rătăcește și nu îmi ascund uimirea. Desigur că însuși înțeleptul crede că engleza pe care o știe nu este suficientă, deoarece se întoarce din nou către interpret, care îmi traduce următoarele cuvinte:

— Nu există decât un singur lucru de făcut: privește în dumneata. Privește în fundul sufletului dumitale. Dacă lucrul este făcut corect, vei găsi răspunsul.

— Dar cum să fac?

— Cugetând asupra esenței dumitale, cea mai lăuntrică, printr-o meditație neîntreruptă, acesta e drumul luminii.

— Am meditat asupra acestor lucruri fără să fi simțit vreun progres.

— De unde știi? Nu este tot atât de ușor de observat progresele spirituale ca și cele fizice.

— Un maestru e necesar?

— Depinde de caz.

— Vreau să spun, un maestru mă poate călăuzi în aceste introspecții?

— Îți poate procura materialul; problema rămâne de ordin personal.

— Cu ajutorul unui maestru, cât timp trebuie ca să te apropii de lumină?

— Depinde de gradul de preparare. Praful de pușcă ia foc pe loc, pe când cărbunii se aprind mai greu.

Am impresia că înțeleptului nu prea îi place să vorbească de maeștri și de metode. Mă prefac că nu observ nimic și insist. Atunci îl văd întorcându-și capul și pierzându-și privirea pe geam afară, spre pădure, fără a mai răspunde. Am înțeles.

— Trăim în timpuri foarte critice. Maharishi are vreo părere asupra viitorului?

— Nu te ocupa de viitor. Cunoști oare prezentul? Caută să cunoști prezentul și lasă Domnului grija viitorului.

Încă una peste nas! Dar de data asta nu mă voi da ușor bătut, căci sunt dintr-o lume unde tragediile desfășurate au altă valoare decât în acest colț de liniște.

— Spune-mi cel puțin, te rog, dacă va intra într-o perioadă de haos sau se va îndrepta spre lumină.

Maharishi nu pare mulțumit.

— Există o Ființă care guvernează lumea și îl privește pe El ce va fi. Știe mai bine ca noi ce are de făcut. El poartă povara lumii, nu dumneata.

— Poți privi cu cea mai mare bunăvoință și cred că nu ar fi ușor să găsești pe glob un punct care să beneficieze de blândețea lui.

N-am nimerit-o nici de data asta, totuși primesc un răspuns:

— Cum ai vrea să înțelegi ce se petrece în lume când nu ești în stare să te înțelegi măcar pe dumneata? Cine caută adevărul nu se frământă cu astfel de probleme în care îți risipești inutil energia. Găsește mai întâi adevărul în dumneata și atunci vei fi mai bine așezat ca să pricepi adevărul ascuns în spatele lumii care te înconjoară.

Liniște. Un servitor se apropie și aprinde un bețișor aromat. Maharishi, după ce privește o clipă fumul care se înalță, își reia caietul și se cufundă din nou în lucru dându-mi limpede să înțeleg că s-a ocupat îndeajuns de mine, și această indiferență îmi face impresia unui duș rece. Mai stau așezat în același loc un sfert de ceas, dar văd că înțeleptului nu îi mai arde să stea de vorbă cu nimeni. Ce îmi mai rămâne de făcut deci t să mă scol și să plec?

IV.

Am trimis în oraș să mi se procure o trăsură, cu cai dacă se poate, boii fiind prea lenți. Și iată într-adevăr o brișcă cu cai care mă așteaptă în curte. Vizitiul e un vlăjgan solid. Poartă un turban jegos. Nu are ca îmbrăcăminte decât o pânză înfășurată pe coapse.

Drumul o lung și plin de praf. Totuși ajungem destul de repede în fața teraselor etajate și pline de sculpturi.

— Nu aş putea să vă spun din ce epocă datează templul: e vechi de mai multe secole, îmi spune tovarășul meu.

Sub arcade și în străzile învecinate, negustori ambulanți se adăpostesc cu marfa lor: mici icoane sfânte și statuete de aramă care îl reprezintă pe zeul Siva sau alte divinități. Aici Siva e atotputernic. În alte temple am văzut că locul de onoare îl ocupa Krishna sau alți zei. Călăuza mă lămurește:

— După legendă, zeul Siwa e cel care a apărut pe vârful muntelui sub forma unei coloane de foc. În memoria acestui eveniment care s-a produs acum mii de ani, se aprinde pe munte în fiecare an un foc. Focul Sfânt. Și tot de acolo și templul e consacrat aceluiași zeu, al cărui spirit încă plutește pe munte.

Pelerinii își aleg în fața maghernițelor tot felul de reproduceri colorate distractiv și tot felul de obiecte sfinte, cărți și culori care servesc să așeze semnele distinctive ale castelor și ale sectelor.

Un lepros înaintează cu pași șovăitori, cu răni deschise pe membre. Sărmanul se întreabă dacă îl vom goni lovindu-l cu pietre sau îi vom da ceva de pomană. Îngrozitoarea boală a dat feței lui o rigiditate caracteristică. Îmi este rușine de mine însumi când îi pun ceva bani în praful drumului ca să nu mă ating de el.

Poarta monumentală în formă de pagodă, împodobită cu tot felul de sculpturi seamănă cu o piramidă decapitată. Sunt patru la număr și domină întreaga priveliște a acestei regiuni. Sculpturile au numai subiecte luate din legendele sacre. Sunt divinități hinduse reprezentate când izolate, adâncite în profundă meditație, când înlănțuite în grupuri erotice. Într-adevăr, există gama întreagă, pe toate gusturile, în mitologia lor care are pretenția să îmbrățișeze întregul univers.

Imediat ce intru în templu mă aflu într-un adevărat labirint de colonade, odăi, galerii, capele, dintre care unele au acoperiș iar altele lasă să se vadă cerul deasupra lor. Nimic aici care ar putea aminti de templele grecești în care emoția se naște din luminozitatea simplității. Aici ai impresia că templul e consacrat, poate unor divinități lugubre, sumbre, ale căror reticente te umplu de o spaimă sacră. Din fericire, tovarășul meu se plimbă aici ca la el acasă. Afară, templul e văruiat în roșu și strălucește în soare, în interior e cu totul cenușiu.

Ajungem în fața unei porți care dă în curtea exterioară a templului. „Sala celor o mie de coloane”, îmi anunță tovarășul meu. Mai multe alei de coloane uriașe de piatră se întind, într-adevăr, în fața mea. Acest loc dă impresia unei singurătăți, unei părăsiri în care coloanele se înalță ca niște uriași. Acoperișul e și el făcut din pietre enorme pe care le susțin coloanele sculptate cu tot felul de zei și zeițe, înconjurați de animale fantastice. Străbatem această sală care are alei formate de alinierea coloanelor, trecem prin culoare slab luminate de lămpi care ard cu ulei de ricin și ne aflăm deodată într-o curte interioară unde găsim, spre mulțumirea noastră, lumina

caldă a soarelui. Străbatem și această curte, iar ne înșirăm pașii de-a lungul unor săli pline de umbră și tovarășul meu îmi spune că ne apropiem de sanctuarul central, unde europenilor nu le este îngăduit să intre. Găsesc totuși o deschizătură în perete prin care pot pătrunde măcar cu privirea. Aud sunetele de gong și tobe și incantațiile preoților se contopesc într-un ritm monoton în care întunericul sanctuarului pare un decor straniu. Ochii se obișnuiesc încetul cu încetul cu acest întuneric și întrezăresc o lumină de aur în fața unui idol și câțiva credincioși care par că împlinesc un ritual misterios. Tovarășul meu îmi spune că ar fi bine să nu stau prea mult aici, ca să nu fiu zărit. Plecăm deci și ieșim în curtea exterioară unde domnește o liniște de mormânt. Expediția noastră s-a sfârșit.

Când ies pe poartă trebuie să mă feresc să nu cad peste un brahman bătrân care se îndeletnicește să scoată dintr-un vas mic de alamă niște culori cu care își desenează pe frunte, în fața unei oglinzi, mici semne distinctive ale hindușilor ortodocși din sud. Are aspectul unui clown, dar probabil că nu are simțul ironiei ca noi, europenii, căci se mângălește cu multă seriozitate.

Tocmai la marginea orașului zăresc silueta fină a unui minaret. Mergem și acolo. Nu pot niciodată vedea cupola grațioasă a unei moschei fără a resimți o emoție. Din nou mă descalt și intrăm în acest loc plăcut, de un alb nepătat sub bolta unde totul pare calculat de un arhitect divin pentru exaltarea sufletului. Câțiva credincioși sunt adunați aici, prosternați pe covoare de culori orbitoare. Niciun altar misterios, nicio icoană, căci Profetul a spus că nimic nu trebuie să fie pus între Allah și om, nici măcar un preot. Toți credincioșii sunt egali în fața Lui.

Revenind, trecem strada principală care e înțesată de prăvălioare, barăci, dughene, în care se face negoț activ de grâne, prăjituri, stofe și tot felul de mărunțișuri cumpărate de mulțimea pelerinilor care vin la templu și de populația orașului.

Acum nu mai am alt gând decât să mă reîntorc la Maharishi. Gândurile care mă frământă vor să mă facă să uit priveliștea splendidă care se desfășoară înaintea ochilor noștri. De câte ori, în Orient, am așteptat această oră când soarele mai puțin fierbinte se apleacă spre orizont atras de misteriosul țarm al nopții. Spectacolul unui apus de soare în Orient ne încântă prin neasemuita desfășurare de culori magnifice, și cu atât mai prețioase cu cât le cunoști fragilitatea și efemerul din care sunt compuse; nu durează nici măcar o jumătate de oră. Lungile înserări de toamnă ale europenilor sunt necunoscute aici. Discul de foc coboară iute spre masa întunecoasă a junglei iluminându-se în toate nuanțele posibile de portocaliu, pe când cerul trece prin toate culorile unui curcubeu și oferă privirilor înmărmurite o gamă de culori pe oare nicio paletă din lume nu ar putea-o reda. Câmpul și pădurea se potrivesc cu această sărbătoare. Ciripitul păsărilor și strigătele maimuțelor în pădure s-a stins deodată ca prin minune. Globul uriaș al soarelui se deformează ajungând la orizont, obscuritatea e mai densă și deodată întreaga priveliște dispare sub perdeaua nopții. Primele stele lucesc pe cer.

Pacea câmpului a coborât și în sufletul meu și îmi învăluie cu o largă duioșie toate gândurile. Cum s-ar putea uita aceste clipe când natura ne lasă să întrezărim o putere binevoitoare care i-ar conduce întregul mers? Reducând la exacta lor valoare grijile noastre zilnice, astfel de clipe se ivesc din imensitatea timpului ca niște meteori care dispar poate prea repede din fața ochilor noștri, dar care ne lasă o mare speranță în suflet.

În clipa când trăsura ne lasă sub palmierii intrării, mulțimi de licurici zboară deasupra grădinii desenând arabescuri capricioase pe fundalul sumbru al nopții. Când pătrundem în sală și ne așezăm pe podea, ni se pare că sublima pace a naturii a pătruns în acest refugiu și a impregnat aerul pe care îl respirăm. Aceiași oameni sunt așezați jos, în semicerc, dar nicio convorbire nu vine să întrerupă vraja. Maharishi e pe divan, cu picioarele încrucișate sub el, cu mâinile așezate pe genunchi. Fața lui mă izbește întotdeauna prin demnitatea care se desprinde din ea și care nu exclude nici modestia, nici simplitatea. Își poartă capul cu maiestate, așa cum trebuie să o fi făcut înțelepții lui Homer. Ochii privesc un punct, mereu același, tocmai

în cealaltă parte a odăii. Această fixitate a privirii mă uimește întotdeauna și mă face să mă întreb dacă ea este atentă la ceva din afară, așa cum ar fi fost adineauri apusul de soare, sau dacă este complet furată de abstracțiuni și oarbă pentru orice realitate imediată?

Fumul îmbălsămat se înalță și se adună în tavanul cu bârne de lemn. Caut să privesc în acești ochii neclintiți, dar ai mei se închid fără voie și un somn ușor mă cuprinde, legănat fiind de liniștea care pare nelipsită din atmosfera pe care o respiri în acest loc privilegiat. După o clipă, un gol se face în mintea mea și intru pe tărâmul fermecat al visului.

Sunt parcă din nou copilul care am fost la vârsta de cinci ani. Urc pe drumul greu care duce spre vârful muntelui Atunașala, ținând de mână pe Maharishi, dar el e atât de mare față de mine, încât, îmi pare un uriaș. Cu tot întunericul, înțeleptul mă duce cu un pas sigur. Luna și stelele ne dau lumina lor puțină. Văd cum Maharishi ocolește cu îndemânare toate prăpăstiile și blocurile uriașe care par gata să ne strivească. Ascunse între stânci sau în dosul arborilor, chilii pentru pustnici și peșteri stinghere stau înșirate de-a lungul drumului. Locuitorii vin și ne salută și cu toată lumina atât de slabă a lunii recunosc tot felul de yoghini. Nu ne oprim până în vârf. Aci stăm o clipă și inima mea bate cu violență așteptând o revelație apropiată și de neînălțurat.

Maharishi mă privește, iar eu, atât de mic lângă el, ridic o privire plină de așteptare. Foarte repede simt o schimbare în suflet. Vechile motive pentru care trăiam mă părăsesc. Ambițiile, poftele de până acum s-au topit. Antipatiile, neînțelegerile, răceala, egoismul care stau până acum între mine și frații mei au pierit. O pace nespusă mi-a cuprins ființa și capăt dintr-o dată certitudinea că nu aş avea decât să întind mâna ca să pot căpăta de la viață orice vreau.

Deodată Maharishi îmi spune să privesc în josul muntelui. Ascult și văd emisfera occidentală desfășurându-se la picioarele noastre. Mase nelămurite se mișcă acolo: întunericul trupurilor, întunericul sufletelor.

Vocea înțeleptului spune aceste cuvinte:

— Când te vei întoarce printre ei, vei păstra această pace în dumneata. Grație ei vei lepăda gândul că ești un trup, un creier aparte; vei simți curgând în dumneata un val binefăcător, voi uita personalitatea dumitale, căci vei fi orientat firul vieții dumitale spre ACEASTA.

La aceste cuvinte, înțeleptul îmi așeză în mâini capătul unui fir de lumină.

În clipa când mă trezesc amețit de sublima vedenie, ochii mei îi întâlnesc pe ai lui Maharishi. Nu mă înșel, fața lui e întoarsă către mine și mă privește.

Ce realitate se poate ascunde în spatele acestui vis? Dorințe, amărăciuni, totul s-a topit. Această stare sublimă de milă, de indiferență, față de mine, rămâne și acum în suflet, după ce m-am trezit. Simt totuși că efectul visului nu va dura; e prea frumos, încă nu pot păstra mereu această stare, încă nu am această putere.

De cât timp sunt aici? Îi văd pe ceilalți din odaie că se ridică și merg să se culce. Trebuie să plec și eu. Dar e atât de înăbușitor în sală încât prefer să merg afară să dorm. Un om înalt, un discipol, îmi aduce o lanternă aprinsă. Îmi spune să o las aprinsă toată noaptea lângă mine deoarece altfel aş risca să primesc vizite neplăcute de șerpi sau șacali pe care însă lumina îi va ține sigur departe.

Pentru că pământul e tare și nu am niciun fel de saltea, adorm greu. Dar nu mă plictisesc. Am destule de gândit și am impresia că în fine am găsit personalitatea pe care o căutam, în orice caz cea mai misterioasă pe care am întâlnit-o până acum. Simt că mă aflu în preajma unei întâmplări hotărâtoare, fără însă să pot determina care va fi ea. Va fi ceva imposibil și cu totul desprins de materie. Nu-mi pot elibera gândul de acest vis și sufletul îmi tresare, căci un mister neprecis poate, dar în orice caz sublim, se apropie.

V.

În zilele următoare caut zadarnic să mai pot vorbi cu Maharishi. Cred că din trei motive:

Mai întâi rezerva lui firească. Puțina plăcere pe care o găsește în discuții sau argumentație și desăvârșita lui nepăsare față de diferitele credințe și păreri. E vădit că nu se gândește să convingă pe nimeni și nici să mărească turma discipolilor lui.

Al doilea motiv ar putea părea ciudat. De când am avut acel vis, de câte ori mă aflu în fața lui, mă simt cuprins de un respect sacru. Întrebările care în alte împrejurări s-ar fi îmbulzit pe buzele mele, acum au tăcut. Consider ca un sacrilegiu posibilitatea de-a discuta ca de la egal la egal cu un om care s-a ridicat într-atât deasupra celorlalți muritori.

Al treilea motiv e mai simplu: Întotdeauna e lume în sală și îmi este greu să dau la iveală în fața tuturor simțămintele mele cele mai ascunse. La urma urmei, pentru acești oameni sunt un străin. Nu contează într-atât diferența

de vorbire, dar scepticismul meu de occidental, totala meci indiferență față de sentimentele religioase ar putea să-i jignească pe acești oameni care m-ar asculta. Pe de altă parte, nu pot ascunde ceea ce simt.

Și nu îmi este ușor nici să mă descurc în atâtea sentimente potrivnice și de câte ori am vrut să mă hotărâsc și să vorbesc am fost mereu împiedicat. Am venit aici pentru un weekend și săptămâna întreagă a trecut. Cea dintâi convorbire pe care am avut-o cu Maharishi va fi oare și cea din urmă? În afara a două, trei cuvinte cu totul convenționale și spuse în treacăt, ni mic nu s-a mai spus între noi. Cincisprezece zile au trecut, dar din ce în ce simt mai puternic binefacerile atmosferei de pace și seninătate care domnește aci până și în aerul pe care îl respirăm.

Cele din urmă zile sosesc fără să îi făcut măcar un pas spre Maharishi. Șederea mea aici e clădită din perioade de mare exaltare și apoi de deprimări adânci. Mă simt descurajat, căci oamenii de aici vorbesc un limbaj lăuntric și exterior prea deosebit de al meu ca să ne putem înțelege. Îi privesc pe înțelept. Plutește în înălțimi olimpiene și judecă viața oamenilor dintr-un punct de vedere atât de înalt încât nu îl pot înțelege. Desigur că nu e ca ceilalți, nu e dintr-o rasă cu noi, e ca un element al naturii, ca această culme a muntelui care se înalță în fața noastră, sau ca această junglă care se întinde în pădurile tropicale, sau ca cerul de nepătruns. Ceva din sufletul împietrit al Arunașalei a trecut desigur în sufletul marelui Maharishi. E de treizeci de ani aici, mi s-a spus, și nu vrea să se îndepărteze nici măcar pentru o zi. Știu că iubește acest munte, căci cineva mi-a tradus câteva versuri duioase scrise de mâna înțeleptului, în care își exprimă dragostea. După cam muntele se înalță peste imensitatea junglei, așa Maharishi se înalță peste mulțimea obișnuită a oamenilor și măreția lui de asemenea, e stingheră și neasemuită. După cum muntele Sfântului Semn domină cu imensitatea lui celelalte dealuri care îi stau în jur, tot așa și Maharishi domină cu maiestate pe acei discipoli și credincioși care stau în jurul lui. E singur și cei din jurul lui, mai slabi, nu îl pot urma. Doresc câteodată să îl văd mai uman, mai accesibil la ceea ce numim noi normal și firesc, dar care, confruntate cu augusta lui prezență, nu mai sunt decât slăbiciuni mărunte. Dar iarăși, cum ar fi putut ajunge la asemenea grad de desăvârșire dacă nu ar fi lăsat în urmă tot ce era omenesc? Și totuși e o făgăduință în privirea Fui, o făgăduință a unei revelații uluitoare!

Până acum nimic, absolut nimic decât această inalterabilă seninătate și acel vis care strălucește ca o stea în amintirea mea. Timpul trece;

cincisprezece zile și nicio convorbire care să merite a fi relatată. Asprimea lui mă amuțește. Nu mă așteptam să fiu astfel primit aici, mai ales după spusele yoghinului care m-a adus aci. Și totuși, azi mă încăpățânez să-l mai aud vorbind pe Maharishi, pe el și pe nimeni altul, tocmai pentru că nu mă pot libera de ideea că el este singurul, printre toți cei întâlniți până acum, care a înțeles problema vieții și că niciun fel de durere nu îl mai poate atinge.

Să mai încercăm, deci, o dată. Îl caut pe cel mai vechi dintre discipolii lui, care a fost de la început foarte binevoitor cu mine, și îi spun fără înconjur că aș dori foarte mult să mai stau de vorbă cu Maestrul lui dar că nu îndrăznesc să-i spun nimic. Discipolul înțelege și surâde. Pleacă și se întoarce imediat cu răspunsul: Maharishi e bucuros să stea de vorbă cu mine. Merg repede și mă așez lângă divan; Înțeleptul își îndreaptă privirile spre mine și mă primește cu multă bunăvoință.

— Yoghini spun că, pentru a găsi adevărul, trebuie să părăsești lumea și să te retragi în fundul pădurilor sau în creierii munților. În Occident ar fi aproape cu neputință, atât de deosebit e felul nostru de viață. Dumneata ești de aceeași părere cu ceilalți yoghini?

Maharishi se adresează unui brahman foarte politicos care îmi traduce răspunsul lui:

— Nu este deloc nevoie să renunți la o viață activă. Trebuie să faci un ceas, două de meditație pe zi și apoi să-ți vezi de treburile. Când vei fi meditat se creează în dumneata un curent spiritual care se va revărsa chiar asupra muncii dumitale. Și va fi, dacă preferi această explicație, ca două feluri de expresie a uneia și aceleiași idei: munca se va desfășura pe același plan cu meditația dumitale.

— Și care va fi rezultatul?

— Vei vedea prin proprie experiență că poziția dumitale față de ființe și fapte se va schimba cu încetul.

— Atunci te deosebești, măcar în această privință, de ceilalți yoghini? Aș vrea să-l aud afirmând aceasta, dar Maharishi evită să răspundă direct:

— Egoismul individual îl face pe om prizonierul acestei lumi. Să se descătușeze! Adevărata renunțare este aceea la Eul iluzoriu și înșelător.

— Dar cum poți lepăda orice urmă de egoism și apoi să continui să trăiești printre oameni?

— Nu există conflict esențial între viața activă și înțelepciune.

— De ce nu? Dar în acest caz nu mai este vechea personalitate a omului care își continuă viața de activitate, căci conștiința lui, încetul cu încetul, s-a transferat în acel centru spiritual care se află dincolo de marginile înguste ale Eului.

— Întrezăresc o dificultate. Ce timp liber pentru meditație poate lăsa o viață, activă?

Maharishi nu se tulbură pentru atâta lucru:

— Să-ți rezervi câteva clipe sau mai multe pentru meditație e un lucru bun pentru un începător. Un om mai înaintat pe drumul adevărului va cunoaște fericirea care e un dar al înțelepciunii – chiar dacă va fi silit să muncească. În timp ce mâinile împlinesc munca, sufletul îi plutește în înălțimile infinite ale singurătății.

— Dar acesta nu este yoghin.

— Yoghinul se trudește să-și împingă spiritul spre țință așa cum un cowboy mină un taur înaintea lui, dar omul care vrea să cheme animalul care a rămas în urmă are de grijă să-l ademenească mai întâi cu un pumn de nutreț.

— Ce vrei să spui?

— Întreabă-te: cine ești? Această căutare te va duce să afli ce se ascunde în spatele întortocherilor conștiinței. Când vei fi dezlegat această problemă primordială vei fi dezlegat în același timp toate problemele.

Caut să înțeleg. Prin deschizătura geamului triumphiular întrezăresc începutul poalelor muntelui – sacru scăldat în lumina dimineții.

Maharishi mai spuse:

— Am să caut să fiu mai clar. Toate ființele sunt în căutarea fericirii, a unei fericiri pe care să o poată prinde și care să nu mai aibă sfârșit. Acest instinct e cel mai bun. Dar nu ai fost izbit de faptul că toți se iubesc mai întâi de toate pe sine?

— Și...?

— Ca să ajungă la fericire le trebuie un mijloc; unii o vor căuta în alcool, alții în religie; aici ai să poți întrezări în ce constă adevăratei fire a omului.

— Nu văd bine... Vocea se însuflețește:

— Adevărata fire a omului e fericirea. Fericirea e înăscută eului. Eul e nemuritor, nepieritor, așa încât omul care reușește să-l găsească va găsi în același timp și o fericire care nici ea nu are sfârșit.

— Dar există atâta nenorocire pe Pământ!

— Într-adevăr, și aceasta pentru că oamenii nu își cunosc adevărata lor natură. Și totuși toți oamenii, fără excepție, în mod conștient sau

inconștient, caută fericirea.

— Chiar și cei mai josnici, cei mai mizerabili, criminalii?

— Da, dar numai că se înșeală crezând că vor găsi fericirea în chiar greșelile lor. Această aspirație spre fericire e instinctivă, dar pentru că nu știu că ei de fapt își caută adevăratul Eu, își închipuie că vor putea găsi fericirea prin mijloace și în lucruri nedemne. Greșeala lor e fatală căci faptele omului cad asupra lor în chip inevitabil.

— Așadar, dacă am cunoaște adevăratul Eu, am cunoaște în același timp și o fericire durabilă?

Interlocutorul meu face semn că da. Pe fereastra fără geam o rază de lumină cade pe obrazul lui Maharishi. Fruntea lui exală seninătatea, gura lui cu trăsături ferme trădează o mulțumire desăvârșită. Ochii sunt un sanctuar al păcii netulburate. Nimic în ființa lui nu îi dezmente cuvintele.

Pot acestea închide în ele un alt înțeles decât pe acela, atât de simplu, pe care l-au emis? Interpretul mi-a tradus exact, dar oare nu se ascunde în spatele lor ceva ce scapă interpretării mele? Dar acest „ceva” nu poate fi descoperit decât în mine. Înțeleptul nu pare să se exprime nici ca un filosof, nici ca un doctrinar, ci ca un om care vorbește din adâncul sufletului. Nu exprimă decât propria și fericita lui experiență?

— Ce este în definitiv acest „Eu” de care vorbești? Și dacă ce spui e adevărat atunci nu ar însemna că în om se găsesc doi „EU”?

Buzele lui surâd ușor.

— Cum ar putea fi un cm doi „Eu”? Ca să înțelegi ce îți spun ar trebui mai întâi să te analizezi pe dumneata însuși. Tot gândind ca toată lumea, omul a ajuns să nu se mai vadă așa cum este într-adevăr. Reprezentarea lui despre el nu mai e exactă. Prea îndelung s-a identificat cu corpul lui, cu creierul lui. De aceea te sfătuiesc să te ocupi cu rezolvarea acestei probleme: *Cine sunt?*

Maharishi se oprește, ca și cum ar vrea să-mi dea timpul să aflu cine sunt într-adevăr. Dar eu tac așteptând cele ce vor urma.

— Îmi ceri, spune Maharishi, să-ți definesc adevăratul Eu. Dar cum ar putea fi exprimat? Este ceva din care răsare înțelesul Eului individual în care totdeodată se va pierde.

— Se va pierde? Pierzi deci, sensul personalității tale?

— Ideea dominantă în spiritul omului este cea a Eului. E cea dintâi care se înfățișează spiritului. „Eu” se ivește înaintea lui „tu”. Urmând filiera mentală a Eului, se descoperă că, după cum a apărut cel dintâi, va dispărea

cel din urmă. De altfel, nimic nu te împiedică să faci singur această experiență.

— Înțelegi prin aceasta că investigația lăuntrică poate fi ușor realizată?

— Desigur. Investigația lăuntrică poate să meargă până în acel punct unde Eul dispare încet.

— Dar atunci, în clipa aceea, ce mai rămâne? Omul cade într-un fel de inconștiență, un fel de idioție?

— Deloc. Parvine la acea conștiență care e singura nemuritoare în el, și la acea înțelepciune care este tocmai deșteptarea adevăratului Eu și a adevăratei naturi a ființei sale.

— Și înțelesul Eului face parte din această natură?

— Eul face parte din personalitate și ține de creier și corp. Când un om percepe pentru întâia dată adevăratul Eu, ceva se ivește din adâncimile ființei sale și pune stăpânire asupra sa. Acest ceva e nemuritor, nesfârșit, într-un cuvânt, divin; e numit când împărăția Cerurilor, când suflet, când Nirvana, iar noi, hindușii, îl numim Eliberarea. Dumnezeu spune-i cum vrei, dar un lucru este sigur: când se produce, omul nu se pierde pe sine, ci se găsește.

Aceste cuvinte îmi amintesc cuvintele rostite de buzele Galileeanului, care sunt ca o enigmă pentru atâția credincioși: „Acela care își iubește viața o va pierde, iar acela ce o urăște o va câștiga”.

Analogia este izbitoare! Și înțeleptul a ajuns la ea fără ajutorul ideii creștine, prin simpla meditație lăuntrică! Maharishi îmi întrerupe cursul gândurilor:

— Atâta timp cât omul nu va intra pe această cale, îndoiala și nesiguranța îi întovărășesc pașii. Regii și oamenii de stat au pretenția să conducă lumea în timp ce, dacă ar privi în ei înșiși, ar fi nevoiți să vadă că nu sunt în stare să se conducă pe ei înșiși. Adevărata putere e în mâna omului care a pătruns până în adâncurile ascunse ale sufletului sau. Savantul care poate și-a petrecut întreaga viață în laborator va fi nevoit să plece capul când ar fi întrebat dacă a dezlegat enigma vieții, și dacă s-a cucerit pe sine. Or, de ce să știi ce se petrece în afara ta, când nu ești în stare să știi ce se petrece înlăuntrul tău și nici ce suntem? Căutăm să nu gândim. Dar ce muncă, ce studiu poate fi mai vrednic de truda noastră?

— Nu oare pentru că această muncă ar fi peste puterile noastre?

Întrebarea mea îl face să dea ușor din umeri.-

— Trebuie încercat. Nu e așa de greu cum ți se pare.

— Pentru noi, oameni activi și practici, această introspecție dezinteresată...

Ezit, neștiind cum să termin fraza.

— Cunoașterea adevărului e pentru european, ca și pentru indian, o acțiune identică. Admit că poate fi ceva mai grea pentru omul care se zbate în lațurile unei vieți active, dar și în acest caz și în celălalt se poate și trebuie să izbutești. Trebuie creat prin meditație un curent spiritual pe care, la urmă, nu rămâne decât să-l întreții prin obișnuință și practică. Atunci poți merge de colo- colo la toate ocupațiile zilei fără să fie rupturi între meditație și activitatea exterioară. Când vei medita asupra acestei întrebări: „Cine sunt?”, când vei începe să înțelegi că nici corpul, nici creierul, nici dorințele simțurilor nu sunt cu adevărat Eul, atunci această atitudine adoptată față de dumneata va face să răsară din adâncurile ființei dumitale răspunsul, îți va apărea ca o răsplată, ca o realizare adâncă.

Învăță să cunoști și adevărul va străluci în sufletul dumitale ca o rază de soare. Spiritul dumitale va găsi liniștea, un val de fericire se va răsfrânge și te va cuprinde, căci adevăratul Eu și fericirea sunt același lucru. Toate îndoielile dumitale se vor topi îndată ce vei ajunge la această percepție directă a Eului.

După aceste cuvinte începe să fixeze un punct în sală. Am înțeles că a atins marginile pe care și le-a propus cu mine. Conversația noastră a luat sfârșit. Plec mulțumit că cel puțin o dată am putut să-l smulg din obișnuita lui tăcere.

VI.

Imediat după plecarea mea din sală, m-am refugiat într-un loc liniștit al junglei unde mi-am petrecut cea mai mare parte a zilei ca să meditez și să fac ordine în notele pe care le luasem.

Nu m-am întors decât cu o oră înainte de sosirea trăsurii care trebuia să vină și să mă ducă departe de acest loc al păcii. Aerul e plin de miresmele tămâiei și ale altor mirodenii. Maharishi, care sta aplecat spre evantaiul din odaie, se îndreaptă la sosirea mea și își reia poziția lui favorită cu picioarele încrucișate, piciorul drept sub pulpa stângă și piciorul stâng îndoit sub pulpa dreaptă. Îmi amintesc de demonstrațiile lui Brama care numea această poziție „confortabilă”, eu aș numi-o mai curând „jumătate Buddha”, și e într-adevăr ușor de realizat. Maharishi își sprijină bărbia în palma dreaptă, cu cotul rezemat de genunchi. Mă privește cu atenție și tăcut. Observ alături

de el canalul de apă și bățul de bambus, toată averea lui, elocvent răspuns la instinctul nostru occidental de proprietate, la setea noastră de avuție.

Ochii lui, larg deschiși, devin iarăși ficși, corpul își reia înțepeneala, capul oscilează puțin înainte de a-și desăvârși nemișcarea. După câteva minute îmi dau seama că Maharishi s-a adâncit din nou în starea de extaz. Cineva se apleacă la urechea mea și îmi șoptește:

„Maharishi e în extaz. Nu mai trebuie să vorbești”.

În jurul meu liniștea e din ce în ce mai adâncă. Desigur că spiritul meu nu are o înclinație cucernică, totuși mă las dus de un sentiment de respect sacru care mă năpădește cu aceeași siguranță și simplitate cu care albina e atrasă de parfumul florilor. O putere subtilă, impalpabilă plutește în odaie și pentru mine nu există niciun fel de îndoială că emană de la el, de la

Maharishi. Ochii lui lucesc într-o lumină ciudată. Senzații necunoscute se trezesc în mine. Mă simt pătruns până în cele mai adânci ascunzișuri ale sufletului de această forță care se desprinde din privirea lui de flacără. Îmi dau seama că el vede tot ce există în mine: gânduri, emoții, dorințe și că sunt fără putere în fața lui. Mai întâi, lucrul acesta îmi este neplăcut. Probabil că nimic nu îi scapă din uitatele pagini ale trecutului meu și zadarnic aș căuta să mă ascund. La drept vorbind, nici nu încerc, căci un vag sentiment al unei recompense viitoare îmi poruncește să mă supun acestei investigații nemiloase.

Astfel, toate rătăcirile mele, puteri și slăbiciuni la un loc, se perindă în fața ochilor lui; dar îmi spun, și acest sentiment mă potolește, că totodată el trebuie să cunoască și imboldul de neînvins care m-a aruncat în afara unei vieți obișnuite și a făcut să fiu împins spre oameni ca el. Încetul cu încetul percep o foarte deslușită evoluție a emanației telepatice care se stabilește între privirea lui fixă și privirea mea șovăitoare, și care printr-o putere blândă dar neîndurătoare leagă cursul gânduri lor mele de spiritul lui și îmbie sufletul meu să ia parte la o pace inalterabilă și care îmi pare fără sfârșit. Acest sentiment ciudat de pace este întovărașit de o senzație de ușurare, de exaltație neasemuită. Timpul își oprește mersul. Inima îmi este ușurată de povara ei de griji. Pentru totdeauna, îmi pare, sunt la adăpostul tuturor amărăciunilor, înfrângerilor, melancoliilor și dorințelor deșarte. Fundamental, înțeleg că instinctul care silește omul să ridice capul și să spere în ciuda oricărei dezamăgiri, care îl susține în ceasurile întunecate, este un instinct care nu se înșală, fiind de esență divină. În acest ceas vrăjit în care timpul parcă s-a oprit locului, în care durerile și greșelile trecutului

pier, mi se pare că întreaga mea ființă e absorbită în a lui Maharishi, că înțelepciunea e la zenit, că privirea lui de flacără e ca o baghetă magică, evocatoare a unei lumi de splendori nebănuite.

De câte ori nu m-am mirat cum pot discipolii să stea timp de ani de zile la picioarele acestor înțelepți, mulțumindu-se cu puține cuvinte și cu și mai puțin confort, fără niciun fel de acțiune exterioară pentru a-i susține sau distra. Acum încep a înțelege că nu prin cunoaștere, ci mai mult, printr-o iluminare lăuntrică, fiecare zi care trece e numaidecât răsplătită.

După mai bine de o oră de liniște mormântală, cineva se scoală și părăsește sala cu pași ușori. Un altul apoi și apoi încă unul și foarte curând sunt singur cu Maharishi. Atunci se produce un fenomen extraordinar: ochii lui se schimbă, pupilele se micșorează ca o diafragmă a unui aparat fotografic, în timp ce ascuțimea privirii se intensifica între pleoapele lui întredeschise. Și am senzația că întregul corp mi se ușurează și planează împreună cu al lui Maharishi într-un spațiu infinit. Senzația e de o acuitate intensă, aproape de nesuportat, încât mă hotărâsc să stric această vrajă. Găsesc putere în chiar hotărârea mea și imediat mă simt integrat în trupul meu. Niciun cuvânt n-a fost schimbat. Îmi adun gândurile, privesc spre ceas și mă ridic în liniște: e timpul plecării.

Aplec capul în semn de adio. Înțeleptul îmi răspunde cu aceeași mișcare. Spun câteva cuvinte de recunoștință pe care le primește fără să răspundă. Șovăi încă în prag, dar aud afară sunetul clopoțelilor carului cu boi și atunci, pentru cea din urmă dată, ridic mâinile împreunate. Și astfel ne despărțim.

Cap. 10 – Sfinți și Vrăjitori

I.

Spațiul și timpul, acești doi mari dușmani ai omului, îmi grăbesc pana și mă silesc să-mi restrâng povestirea la strictul necesar.

Dacă fahirii sau vrăjitorii ambulanți m-au interesat ca pe oricine, a fost totuși numai în treacăt, căci nu de la ei te poți aștepta să primești lumina asupra marilor mistere ale vieții. Totuși, veșnica lor prezență pretutindeni te silește să fii atent și îți procură câteodată o odihnă folositoare. Au, de altfel, o atât de mare diversitate de tipuri că nu renunț la plăcerea de a descrie pe câțiva dintre ei.

E un bărbat voinic și cu un început de pântec care se întrezărește sub haina lui albă. Îmi dau seama că este un lăudăros, dar când propune să ne arate ce poate dacă va aduna suficienți bani de la publicul care s-a strâns în jurul lui, dau și eu ceva. Atunci pune în fața lui un ghiveci și se așază

ghemuit lângă el. Apoi ne arată un sâm bure de curmală și îl înfige în pământul din ghiveci. Scoate apoi dintr-un cufăraș o bucată de pânză cu care acoperă și ghiveciul și genunchii lui până la pulpe. Apoi începe să descânte timp de câteva minute cu glas tare. După aceea descoperă ghiveciul. O crenguță de curmal verde a apărut la suprafața pământului din ghiveci. Acoperă din nou ghiveciul și genunchii cu pânza, scoate un flaut din cufăr și începe să cânte ceva fără noimă. Câteva minute trec, apoi descoperă ghiveciul ca să ne arate planta care acum a crescut cu câțiva centimetri. Procedeu l e repetat de câteva ori și de fiecare dată întovărășit de muzica lui ciudată, până când curmalul a crescut destul de înăltuț și apoi vedem o curmală mititică atârnată de crenguțe.

„Toate astea, spune fachirul triumfător, au ieșit din sâm bure”. Felul meu de a gândi mă împiedică să-l cred pe cuvânt. Îmi închipui că totul nu poate fi decât vreo șmecherie. Dar în jurul meu oamenii șoptesc: „E un fachir, el poate orice!”

Dar eu mă încăpățânez în îndoielile mele. Fachirul e tot așezat, în timp ce lumea pleacă încet, parcă cu părere de rău. Atunci am o idee. Scot din buzunar o hârtie de cinci rupii și spun interpretului meu să-i spună că banii sunt ai lui dacă mă lămurește cum a lucrat. Văd un fulger de lăcomie în ochii fachirului, care însă refuză să vorbească. Ofer șapte rupii. Dar cum fachirul refuză încă, mă prefac că plec încetișor. Într- adevăr, după cum mă așteptam, fachirul ne strigă:

— O sută de rupii și spun tot!

— Nu: șapte sau nimic.

Plecăm iar. Fachirul ne cheamă înapoi.

— Fie și cu șapte.

Și iată explicația: omul deschide cufărul și scoate instrumentele. Se compun dintr-un sâm bure de curmal și trei crenguțe de diferite mărimi. Cea mai mică dintre ele o vâra într-o scoică și apoi în pământ. Pentru prima crenguță, când vrea să o facă să crească, pur și simplu bagă degetele în pământ și apăsând pe scoică, ea dă drumul primei crenguțe. Celelalte crenguțe sunt ascunse la brâu. În timpul cântecului cu flautul, scoate a doua crenguță, o pune în pământ și o ascunde pe prima. Și așa mai departe. O simplă scamatorie. Sunt dezamăgit. Îmi amintesc însă de spusele lui Brama care mi-a atras atenția de la început asupra pseudo-yoghinilor ale căror puteri nu sunt decât scamatorii. Acest om întâlnit acum e într-adevăr unul dintre aceștia și nimic mai mult.

II.

Există totuși fachiri adevărați și a căror magie nu e trucaj. Am întâlnit unul pe drumul de la Puri la Barhampur. Aici, la Barhampur, unde vechile obiceiuri și praful trecutului nu se vor lăsa ușor înlăturate, închiriasem o casă cu o verandă largă. Într-o după- amiază excepțional de caldă, căutam umbra răcoroasă a acestei încăperi, observând pe fotoliul meu jocul luminii în frunzișul bogat al grădinii.

Deodată aud pașii aproape muți ai unor picioare goale și văd apărând și apropiindu-se de mine un om cu o expresie cam sălbatică și purtând cu el un mic coșuleț de bambus. Observ îndată pletele lui negre și ochii lui injectați. Înaintează, își așează apoi coșul jos și mă salută acoperindu-și cu amândouă mâinile obrazul. Îmi vorbește un limbaj amestecat cu telegu și englezește, dar totul atât de încurcat și prost încât nu înțeleg aproape nimic. După multă caznă din partea lui, înțeleg că are ceva în coș pe care ar dori să mi-l arate. Chem atunci servitorul și cu ajutorul lui aflu că...

— E un fachir care vrea să-ți arate magia lui, stăpâne.

— Bine, să arate, dar cât o să mă coste?

— Spune că domnul o să-i dea ce va crede de cuviință.

— Bine. Primesc.

Acest fachir, cu o înfățișare îndoielnică, mă atrage și mă respinge în același timp. În toată făptura lui există ceva sinistru, greu de analizat dar care, în tot cazul, nu îmi pare să aibă intenții rele. Îl simt mai mult înconjurat de aura unor forțe necunoscute. Nu încearcă să urce treptele verandei, ci rămâne și se așază jos, la umbra unui ficus.

Odată instalat, scoate din coș, cu ajutorul unui clește de lemn, un scorpion viu. Animalul veninos se zbate ca să scape; dar fachirul însemnă cu degetul mare pe pământ un cerc în jurul animalului furios. Scorpionul e liber acum, dar de câte ori vrea să fugă se lovește de cercul însemnat în jurul lui și, ca și cum ar fi împiedicat de o stavilă de netrecut, se oprește și încearcă iar, învârtindu-se fără să poată fugi. Acest lucru ține câteva minute, până când fac un semn fachirului care pune din nou scorpionul în coș, de unde scoate de data asta o pereche de pumnale cu vârfuri foarte ascuțite. O clipă închide ochii vărgați cu vinișoare roșii, ca și cum ar vrea să se reculeagă, apoi își împlântă un stilet în gură și începe să apese, să apese până când vârful stiletului îi iese prin falcă. Ca și cum nu ar fi fost suficientă această experiență puțin îmbietoare, o repetă și cu cealaltă parte a obrazului. Mă simt cuprins de tot atâta silă dar și de admirație. Când crede

că l-am admirat îndeajuns, scoate pumnalele unul după altul și apoi se înclină în fața mea, salutându-mă. Cobor treptele verandei, mă apropiu de el și îi cercetez obrazul. În afara unei neînsemnate urme de sânge se mai văd două mici găurele, abia vizibile. Cu un gest, omul mă poartă să iau din nou loc. Se reculege iar și, ca și când ar face cel mai simplu lucru din lume, își prinde cu degetele globul ocular și-l scoate afară din orbită. Eu fac un pas înapoi, înspăimântat, dar el, imperturbabil, continuă să-l tragă până când ochiul îi atârână pe obraz agățat de niște mușchi plini de vinișoare. Priveliștea e oribilă: mi s-a făcut greață și nu mă liniștesc decât în clipa când fachirul își pune ochiul la loc. Îi întind repede niște bani, căci simt că pentru moment am văzut destul, încă puțin scârbit, îl pun pe servitor să-l întrebe dacă ar vrea să-mi explice mecanismul acestor orori anatomice.

— Fachirul nu spune nimic, stăpâne, numai tatăl către fiu, numai în familie vorbesc.

Nu mă tulbură acest refuz. În definitiv e mai mult o chestiune medicală.

Fachirul salută din nou, acoperindu-și fața cu mâinile, și pleacă pe drumul prăfuit.

III.

Încă îmi sună în urechi murmurul dulce al valurilor din Puri ce se zbat sub mângâierea blândă a adierilor răcoritoare, care vin din golful Bengal. Mă revăd privind întinsa plajă de nisip care se lărgeste până la orizont, prin tremurul aerului arzător. Marea e de safir lichid. Sticla ceasului meu aruncă scipiri amețitoare. La întoarcerea mea în oraș, în această sărbătoare a luminii, întâlnesc misterul, care desigur va rămâne pentru totdeauna nedescifrat.

Un grup de oameni s-a adunat în jurul unui individ îmbrăcat foarte bizar. După turban și pantalon pare a fi mahomedan, lucru neobișnuit în acest oraș rămas total sub influența hindusă.

Dar omul îmi stârnește curiozitatea. Lângă el stă o maimuță îmbrăcată cu un pantalonaș dungat multicolor. Animalul, cu o inteligență aproape umană, execută mișcări pe care stăpânul lui i le indică prin gesturi sau prin priviri. Când mă zărește, omul murmură ceva bietului animal care imediat se repede spre mine cu un țipăt speriat. Maimuța își scoate pălăria de pe cap și mi-o întinde cu un gest de implorație. Azvârlu în ea o monedă. Mă salută și merge la stăpânul lui care îi cântă din acordeon în timp ce micul animal dansează perfect în ritm și cu o grație și un sens ai ritmului pe care mulți dansatori le-ar putea invidia.

Reprezentăția publică a luat sfârșit. Omul spune câteva cuvinte în limba urdu unui băiețuș care stă cu el: mă roagă să intru în cort, având să-mi arate ceva deosebit. Băiatul rămâne afară, să păzească intrarea cortului, în timp ce eu pătrund înăuntru cu stăpânul lui. Suntem sub un acoperiș de pânză susținut de patru prăjini. O masă ordinară de lemn constituie întregul mobilier.

Omul desfășoară o pânză din care scoate una după alta niște păpușele cu capul de ceară, mari cât palma. Picioarele lor sunt făcute din paie împletite și terminate cu vârfuri de metal turtit. Omul așază aceste grațioase păpușele pe masă, una lângă alta. Se îndepărtează cam la un metru de masă, pronunță câteva cuvinte în urdu și iată că păpușele încep să se miște în cadență!

Agită un bastonaș care aduce cu cel al dirijorilor de orchestră și micile păpușele dansează în cadență cu o exactitate uluitoare. Evită marginea mesei cu mișcări fermecătoare și toate acestea în plină lumină, la ora patru după amiază! Bănuind vreo escrocherie, mă apropiu de masă, o cercetez, îmi trec mâna pe sub ea, pe ea, ca să descopăr eventuale sfori ascunse, dar nu găsesc nimic. Am găsit oare în sfârșit, un fachir de o reală valoare, unic în felul lui?

Dar mai mult, acum mă invită prin cuvinte și semne să arăt cu mâna locuri precise pe masă. De fiecare dată păpușile înaintează în cadență la locul arătat de mine. La sfârșit îmi arată o rupie și îmi șoptește ceva pe care eu îl interpretez ca o invitație să fac și eu același gest. Scot din buzunar o monedă și o așez pe masă. Aproape numaidecât moneda de argint începe și ea să danseze și să se îndrepte spre fachir. Ajunsă la marginea mesei, se aruncă pe jos și rostogolindu-se, merge exact la picioarele fachirului, unde se oprește. Omul se apleacă, o ridică și îmi mulțumește cu un amplu salamalec.

O fi scamatorie sau un adevărat fapt de magie yoga? Fachirul vede, desigur, nedumerirea mea, căci își cheamă asistentul. Acesta mă întreabă dacă mai vreau să văd și alte lucruri. Primind din partea mea un răspuns afirmativ, înmânează fachirului un acordeon uzat și mă roagă să pun pe masă inelul meu. Fac întocmai. E inelul pe care mi l-a dat Brama, pustnicul din Adyar, la plecare. Stau cu ochii ațintiți pe piatra lui cenușie și pe desenele de pe el în timp ce fachirul, depărtându-se la câțiva pași de masă, pronunță câteva cuvinte în limba urdu. La fiecare cuvânt inelul se înalță de pe masă în aer și cade apoi la loc. Fachirul începe să cânte din acordeon și inelul începe să danseze în ritm. Evident, fachirul nici nu a atins inelul. Nu

mai știu ce să cred. Cum poți muta din loc un obiect neînsuflețit? Cum îl poți schimba într-un obiect care ascultă de poruncile date de om?

Când asistentul îmi înapoiază inelul și îl cercetez, nu pot găsi în el absolut nicio schimbare. Din nou fachirul își desfășoară legătura. Scoate o bucată de fier de aproximativ 10 centimetri, ruginită. Cer asistentului voie să cercetez. Îmi dă voie numaidecât. Nu pot descoperi niciun fel de ață și nimic suspect, nici pe masă. După ce fachirul a așezat fierul pe masă își freacă mâinile cu putere timp de un minut. Se apleacă apoi ușurel și ține mâinile peste bară, la o înălțime de 15-20 de centimetri. Observ cu mare atenție fiecare mișcare pe care o face. Încet, își îndepărtează mâinile cu palmele întoarse spre bara de fier care, spre marea mea uimire, se desprinde de pe masă și se ridică după mâinile fachirului. Când mâinile coboară, bucata de fier coboară și ea. Cer să examinez, dar nu găsesc nimic extraordinar: e o simplă bucată de fier ruginită. Fachirul repetă experiența cu un briceag.

Îl plătesc cu prisosință și caut să primesc câteva lămuriri. Fachirul consimte să-mi spună că preferă ca obiectul cu care lucrează să fie din fier sau să conțină fier din pricina unor însușiri deosebite, anumite particularități ale acestui metal, dar că poate reuși aceste experiențe și cu alte metale, între altele cu aurul. Caut o explicație. Îmi închipui un fir de păr nevăzut din pricina subțiririi lui și legat de obiect, dar atunci cum rămâne cu inelul meu? Dansa în timp ce fachirul era ocupat să cânte la acordeon. Asistentul nu putea nici el să fie complice, fiind afară în timp ce păpușile dansau pe masă. Devin viclean și îl felicit pe fachir pentru

„scamatoriile” lui atât de reușite. Privirea lui se întunecă și protestează.

— Dar atunci ce ești?

— Sunt un adevărat fachir, răspunde prin intermediul asistentului. Sunt expert în arta...

Ultimul cuvânt fiind probabil o expresie urdu, îmi scapă, îi spun atunci cât de mult mă interesează aceste lucruri.

— Da, mi-am dat seama de aceasta chiar înainte să te fi amestecat cu ceilalți care priveau. De aceea te-am și chemat aici.

— Dar cum?

— Nu trebuie să-ți închipui că eu adun bani din lăcomie. Am numai nevoie de o anumită sumă ca să-i pot clădi maestrului meu un mormânt. Doresc să împlinesc acest lucru din tot sufletul meu și nu mă voi liniști până nu voi duce la bun sfârșit ce am început.

Foarte intrigat, îi cer câteva amănunte asupra vieții lui, dar nu consimte decât cu greu să vorbească.

— ... La vârsta de treisprezece ani păzeam încă pe câmp caprele tatălui meu. Într-o zi, am văzut sosind la noi în sat un ascet care era de o slăbiciune înspăimântătoare. Oasele i se vedeau sub piele. Ne-a cerut un pic de mâncare și un adăpost pentru noapte, ceea ce tatăl meu i-a dat imediat, fiind întotdeauna plin de respect față de acești oameni sfinți. Dar după un an acest om se afla încă la noi, găzduit, iubit de toată familia și rugat insistent să mai rămână. Era un om deosebit și poseda însușiri ciudate. Într-o seară, pe când ne aflam la masă în fața străchinilor noastre cu orez și legume, i-am văzut privirea așezându-se de mai multe ori cu insistență asupra mea. A doua zi veni după mine pe câmpul unde păzeam caprele și se așază lângă mine.

— Copilul meu, nu ai vrea să te faci fachir? mă întrebă.

Nu prea știam ce înseamnă acest lucru, totuși cuvântul acesta deschidea în fața mea o lume plină de perspective atrăgătoare de libertate și mister, i-am răspuns că mi-ar place. Omul vorbi cu părinții mei și le spuse că se va întoarce peste trei ani ca să mă ia cu el. Lucru curios, tatăl și mama mea muriră în răstimpul acesta, astfel că eram cu totul liber când fachirul se întoarse. Cutreierarăm din sat în sat. El era maestrul și eu discipolul. El mi-a arătat să fac tot ce ai văzut că pot face.

— E ușor de învățat? Fachirul începu să rida.

— Trebuie ani de muncă până să poți face ce fac eu.

Tot ce spune pare sincer și adevărat. Sceptic din fire, simt totuși că scepticismul nu are ce căuta aici. Ieșind de sub cort, nu sunt sigur că nu am visat și adierea răcoroasă mă readuce la realitate. Palmierii dintr-o grădină învecinată se leagănă ușor. Cu cât mă îndepărtez, cu atât faptele văzute îmi par mai de necrezut. Mă încăpățânez să descopăr vreo șmecherie, dar nu mă pot îndoi de cinstea acestui fachir. Dar cum să pot admite că lucrurile se pot mișca din loc fără să le atingi? Că un om poate răsturna legile naturii? Sau există în natură mai multe lucruri decât știm?

IV.

Puri e unul dintre orașele sfinte ale Indiei. Adăpostește, din cea mai îndepărtată vechime, o mulțime de mănăstiri și temple.

Pelerini vin în masă în anii jubiliari pentru a se înhăma la faimosul „car al lui Jaggernaut”, pe un parcurs de două mile.

Mișună fachiri de tot felul. Îmi voi putea revizui impresiile într-un sens pe care îl aștept favorabil.

Încep prin a face cunoștință cu un pelerin care vorbește o englezească aproape de neînțeles. Totuși am înțeles că e un om cumsecade. Pare să fie de vreo patruzeci de ani și poartă la gât un colan de mărgele din sâmburi. Îmi povestește că umblă din sanctuar în sanctuar, îmbrăcat într-o simplă haină de pânză, cerșind pâinea de care are nevoie și fără altă ambiție decât să viziteze toate locurile sfinte din sud și est. Îi dau un mic dar. În schimb, îmi arată o cărticică scrisă în tamil. Judecînd după filele îngălbenite și coperta roasă, cartea pare să aibă mai mult de o sută de ani. Cuprinde gravuri foarte curioase. Încet și cu mare băgare de seamă, pelerinul desprinde două din aceste gravuri și mi le dă.

Întâlnirea mea cu Sadhu „literatul”, cum îi spuneam, e mai distractivă. S-a oprit lângă mine, într-o dimineață, în timp ce citeam culcat pe nisipul fin poeziile pline de mireasma trandafirilor persani ale lui Omar Khayam. Poeziile lui mi-au plăcut întotdeauna, dar mai ales din ziua în care un tânăr persan mi-a explicat toate nuanțele adânci ale versurilor lui. Sunt atât de adâncit în lectură încât nu simt imediat prezența unui om care a străbătut întreaga plajă și a venit să se așeze ghemuit lângă mine. Ridic privirea. Omul poartă veșmântul galben al pelerinilor și și-a pus pe jos toiagul și o legăturică din care ies colțurile unor cărți.

— Vă cer de mii de ori iertare, domnule, îmi spune într-o perfectă engleză, dar sunt student în litere engleze.

Și în timp ce desface pachetul cu cărți adaugă:

— Să nu vă supărați, dar nu m-am putut împotrivi plăcerii de-a sta de vorbă cu dumneavoastră.

— Să mă supăr? Dar pentru ce?

— Sunteți turist?

Cât se poate de puțin.

— Dar nu sunteți de mult în țară la noi?

Fac semn că nu. Atunci desface în fața mea conținutul legăturii: trei cărți tocite și cu colțurile roase, câteva broșuri și hârtie albă.

— Vedeți, aici am „Eseurile” lui Macaulay, stil admirabil, mare inteligență, însă din păcate ce materialist! Cartea aceasta, „Tales of two Cities” de Dickens: ce sentiment, ce patetism care te face să plângi!

După ce a spus asta, omul își strânge cărțile din nou în legăturică și mă întreabă:

— Dacă nu sunt indiscret, nu vreți să îmi spuneți ce citiți?

— Cartea lui Khayam.

— Domnul Khayam? Nu am mai auzit de el. E un romancier englez?

Nu mă pot împiedica să rid:

— Nu, este un poet.

După o pauză, îi spun:

— Ești un om foarte curios. Ce dorești? Ai nevoie de bani?

— Nu, nu am venit pentru bani. Aș vrea să-mi dați și mie o carte. Îmi place așa de mult să citesc!

— Bine, am să-ți dau o carte. Vino cu mine până acasă și ai să găsești ceva pe placul dumitale, din epoca victoriană.

— Vă sunt profund recunoscător.

— Dar stai! Îți fac un cadou, dar mai întâi trebuie să- mi spui ce carte era cea de-a treia pe care o aveai în pachet.

— O domnule, nu este deloc interesantă!

— Totuși spune-mi măcar titlul.

— Nici nu merită atâta osteneală.

— Atunci nu îți dau nicio carte. Omul se sperie.

— Am să-ți spun, dacă vrei. E o carte intitulată:

„Mammonism și materialism. Studiu asupra Occidentului”, E opera unui filosof hindus.

Mă prefac jignit.

— Aha, astfel de literatură te interesează deci!

— Mi-a dat-o un negustor din oraș, îmi spune el ca să se scuze.

— Arată-mi-o.

Citesc titlurile câtorva capitole și răsfoiesc câteva pagini. Cartea e scrisă într-un stil plin de emfază, probabil de vreun babu bengalez și publicată la Calcutta, desigur pe cheltuiala autorului. Mândru de toate titlurile care urmează imediat după numele lui, autorul, necunoscând nimic din subiect, face o descriere sumară a Europei și a Americii asemuindu-le cu un iad modern, mai mult decât sinistru, locuit numai de proletari martirizați și sibariți luxoși. Îi înapoiez cartea fără comentarii. Omul se grăbește să o ascundă din nou în legăturică, dar în schimb scoate acum o broșură.

— Aceasta conține pe scurt viața unui sfânt indian, dar este scrisă în limba bengaleză.

— Spune-mi, ești de acord cu autorul

„Mammonismului”?

— O, într-o atât de mică măsură! Aveam tocmai de gând să plec în Occident și să judec prin mine însumi.

— În Occident? Pentru ce?

— Ca să țin predici care să aducă lumină ascultătorilor mei rătăciți în întuneric. Aș vrea să calc pe urmele marelui nostru Swami Vivekananda care a vorbit atât de magistral în mai multe dintre orașele dumneavoastră. A, ce păcat că moartea l-a răpit atât de tânăr și că vocea lui de aur s-a stins atât de curând!

— Ei bine, drept să-ți spun, ca sfânt ești un sfânt foarte caraghios!

— Omul ridică arătătorul până la nivelul nasului lui și spuse cu un aer inspirat:

— Autorul suprem a făcut scena. Ce suntem noi, bieții muritori, decât niște actori care intră și ies din scenă după voia Lui, după cum a spus-o marele vostru Shakespeare?

V.

În ceea ce mă privește, am ajuns la concluzia că puzderia de sfinți ai Indiei formează o adunare foarte pestriță! Cea mai mare parte sunt oameni foarte cumsecade, inofensivi, care nu pot face mare lucru, dar mai ales nu prea știu multe. Alții, declasați care nu vor să muncească. Unul dintre aceștia vine într-o zi la mine ca să-mi ceară pomană. Părul câlți, obrazul acoperit cu cenușă și expresia lui de canalicie îi dau o înfățișare respingătoare. Mă hotărâsc să nu-i dau nimic, ca să văd măcar cum reacționează. Rezistența mea îl îndârjește. Nemaivând argumente ca să mă înduplece, se hotărăște și îmi oferă mătaniile lui, un obiect jegos, dar la care s- ar părea că ține mult, judecînd după prețul exorbitant pe care mi-l cere. Bineînțeles, îl gonesc iarăși.

Mai puțin obișnuiți sunt acei rătăciți care se supun în public la torturi variate. Omul care ține un braț ridicat până ce unghiile îi cresc lungi de 50 de centimetri rivalizează cu cel care stă într-un picior ani întregi. Nu prea văd ce pot ei câștiga din aceste exhibiții dezgustătoare, în afară de câteva monede pe care le aruncă trecătorii.

Unii practică magia. Sunt vrăjitorii Indiei: lucrează mai ales prin sate. În schimbul unei mici sume de bani aruncă sortii asupra dușmanului, îți vor aduce o femeie sau îți vor ajuta ambițiilor tale, gratificând pe dușmanul tău cu o boală incurabilă

Se povestesc lucruri destul de triste despre acești indivizi care totuși se împodobesc cu titlul de yoghini sau de fachiri.

După ce ai analizat toate aceste varietăți nu mai rămâne decât o mică rămășiță alcătuită din asceți care se condamnă la nenumărați ani de meditație în singurătate, de renunțări grele și care părăsesc de bună voie orice legătură cu oamenii, fără alt scop decât de-a căuta adevărul. Instinctul lor le spune că adevărul și fericirea sunt același lucru, și dacă ne este permis să ne îndoim de valoarea acestui procedeu prețuit de indieni, ne este cu neputință să ne îndoim de motivația nevoii care îi împinge spre astfel de dorințe.

Nu avem timp, în Occident, să ne risipim vremea astfel, dar nici nu avem vreo scuză pentru nepăsarea noastră: știm că dacă ne înșelăm, ne înșelăm cu toții deodată. Epoca noastră sceptică consideră căutarea adevărului ca ceva de prisos, fără să își dea seama de deșertăciunea lucrurilor pentru care își jertfește cea mai mare parte din timp și din energie.

Nu ne trece prin minte că acei câțiva solitari care își petrec timpul în căutarea unui înțeles mai adânc al vieții au mai multe șanse de a-și crea o părere justă despre ceasul de față decât gloata de oameni care își întrebuințează orbește puterile slujind forțe potrivnice și nu dă nici măcar o clipă pentru a găsi adevărurile esențiale.

Unul dintre strămoșii noștri a coborât într-o bună zi în câmpiile Punjabului, dar pentru înfăptuirea unui cu totul alt țel decât mine: întâlnește oameni cari îl făcură să uite ținta primejdioasă pentru care pornise în expediție. Plecat pentru a cuceri un vast imperiu. Alexandru cel Mare, sosit în India ca soldat, părea acum sortit să se întoarcă filosof. Mă întreb adesea care vor fi fost gândurile marelui macedonean în timp ce carul lui parcurgea munții înzăpeziți sau câmpiile arzătoare ale Indiei? Cucerit, la rândul său, de yoghini și înțelepți întâlniți în cale, își petrecuse zile și zile întrebându-i și discutând despre filosofia lor; poate că o ședere de câțiva ani acolo l-ar fi hotărât să ducă Occidentul pe cu totul alte căi decât cele pe care le-a impus.

Se află și în zilele noastre, printre înțelepți, câțiva oameni care își dedică viața întreținerii unui idealism și unei spiritualități înalte și pe care țările lor îi consideră ca pe cea mai curată comoară. Că printre ei se află și impostori, se prea poate, dar aceasta nu se datorește decât decadentei timpurilor noastre. Aceasta nu trebuie să ne înșele asupra indiscutabilei existențe a câtorva mântuitori inspirați. Din nefericire, tipul e atât de divers încât nu poate fi conturat într-o formulă de laudă sau critică, și aceasta lămurește și atitudinea unor exaltați care cer distrugerea acestor „sfinți paraziți” ca o soluție perfectă pentru India. Îi înțelegem poate și mai greu pe acei oameni

care spun că India ar pieri în ziua când va pierde cu totul înțelesul pentru comorile pe care le posedă.

Problema se pune pentru India și dintr-un alt punct de vedere. În clipa când criza economică cere o cât de rapidă revizuire a valorilor, sfinții Indiei nu exercită, bineînțeles, niciun fel de funcțiune care ar fi vădit folositoare. Mii de vagabonzi se năpustesc asupra orașelor și satelor unde e târg religios. Obraznici de cele mai multe ori și în orice caz, întotdeauna nepoftiți, acești oameni sunt o povară. Dar există și oameni de mare noblețe care au părăsit totul pentru a urma calea adevărului și care la capătul acestui drum l-au găsit pe Dumnezeu. Acești oameni sunt, pe oriunde ar trece, un motiv de exaltare. Efortul lor de a se înălța și de-a înălța și pe alții pe culmi sublime, merită bucata de pâine sau strachina de orez pe care o cer.

Nu trebuie să te iei după aparențe ci să zgârii coaja și să judeci pomul după roade.

VI.

Haina nopți se așezase asupra orașului într-o seară în care rătăceam prin ulicioarele înguste ale cartierului vechi al Calcuttei. În fața ochilor mei încă rămăseseră imaginile oribile văzute în acea dimineață. Trenul nostru străbătuse o junglă primejdioasă, plină de pantere regale. În timpul nopții locomotiva strivise una din aceste viețuitoare și intrase în gara Howrah plină de bucăți însângerate care nu au putut fi curățate decât cu multă trudă.

Acest tren fusese încărcat, așa cum sunt mai toate trenurile pe parcursurile principale ale Indiei. În compartimentul în care avusesem norocul să găsesc un loc liber, tovarășii mei de drum formau un amalgam foarte amestecat. De obicei călătorii discută atât de liber de toate preocupările lor, încât este aproape cu neputință să nu afli numaidecât de unde vin, unde merg și ce vor. Printre ei se află un fiu al Islamului îmbrăcat într-un veșmânt de mătase neagră, închis până sub bărbie și cu o pălărie de aceeași culoare, brodată cu aur. Are în jurul pulpelor un fel de pantalon de pijama albă și este încălțat cu niște papuci eleganți împlețiți din roșu și verde. Mai se află printre noi și un mahratti din răsărit cu sprâncene groase, un Marwari cu turban aurit care, ca mulți oameni din seminția lui este cămătar, și în fine un bărbat solid care este avocat și brahman, toți oameni de un rang destul de înalt judecînd după numărul servitorilor care vin la stațiile mai importante să afle ce doresc stăpânii.

Mahomedanul, după ce mi-a aruncat o privire, adoarme liniștit. Mahrattul e în mare conversație cu marwarul. Brahmanul abia s-a suit în

compartiment. În ceea ce mă privește aş avea chef de vorbă dar nu găsesc cu cine. Îmi pare că o stavilă nevăzută mă desparte de ceilalți călători, ca și, de tot ce este Oriental. Așa că simt într-adevăr plăcere când văd pe brahmanul rubicond scoțând o carte al cărei titlu, scris în limba engleză, sare în ochi, așa de larg e tipărit: „Viața lui Ramakrishna”, într-adevăr, e un. Motiv excepțional de-a intra cu acest om în vorbă. Unde am auzit că Ramakrishna a fost cel din urmă dintre acei supraomeni numiți Rishi? Văd foarte curând că și Brahmanul dorește să stea de vorbă. Nu trece mult timp și iată-ne urcând împreună potecile prăpăstioase ale unor discuții speculative sau mai simple, despre niște teorii care privesc un aspect mai familiar din viața indiană.

De câte ori rostește cuvântul Riși, vocea lui se învâluie într-o nuanță plină de dragoste și respect și o flăcăre-se aprinde în ochii lui. Nu au trecut nici două ceasuri și știu că brahmanul are un maestru care este tocmai unul din cei doi, trei discipoli încă în viață ai lui Ramakrishna. Acest maestru, care e în vârstă de peste optzeci de ani, nu trăiește retras, ci chiar în inima orașului Calcutta. Bineînțeles, îi cer numaidecât adresa. Tovarășul meu nu se codește să mi-o dea, ci dimpotrivă, adaugă:

— Nu e nevoie de scrisoare de introducere. Va fi de- ajuns să-i spui că dorești să-l vezi.

Așa s-au petrecut lucrurile: azi mă aflu în Calcutta în căutarea maestrului Mahasaya, discipol al faimosului Ramakrishna. Trec printr-o curte care dă în stradă; în fund, o scară duce la o clădire veche. Urc altă scară întunecoasă, trec sub o ușă joasă la etaj și iată-mă într- o odaie mică ce dă pe acoperișul în formă de terasă al casei. Doi pereți ai încăperii sunt ocupați cu divanuri joase. De altfel, odaia nu are alte mobile decât o lampă și maldăre de cărți. Un tânăr intră și mă roagă să aștept. După zece minute, aud ieșind pe cineva dintr-o odaie care se află la etajul de deasupra. Imediat simt un fel de avânt și am impresia foarte deslușită că cineva și-a așezat gândurile asupra mea. Aud pași foarte rari suind treptele și când intră nu am nevoie de nimeni ca să-mi spună cine e: o adevărată figură de patriarh, așa cum trebuie să fi fost cei de pe vremea lui Moise, ivită neașteptat dintr-o biblie veche. Acest om chel și cu o barbă lungă, albă, grav, cu ochii adânci, acest om cu umerii plecați sub povara anilor, cine poate fi el decât maestrul Mahasaya?

Se așază pe un divan cu mare băgare de seamă și fără să fi întors capul spre mine. Imediat, în fața acestei prezențe grave înțeleg că nu ar fi cătuși

de puțin potrivit momentul pentru glumă sau pentru acel scepticism nuanțat și puțin cinic care îmi e atât de ușor la îndemână. Musafirul străin ar citi cu ușurință pe fața acestui om noblețea de caracter și puritatea unei credințe desăvârșite. Înțeleptul îmi vorbește el cel dintâi într-o englezească perfectă:

— Fii binevenit.

Apoi mă roagă să iau loc lângă el pe divan, îmi ia mâinile și câteva clipe mi le ține strâns într-ale lui. Mi se pare de cuviință să mă prezint și să-i spun pentru ce am venit. Când am isprăvit de vorbit, mă strânge încă încetișor de mină și îmi spune:

— O putere superioară ți-a inspirat această călătorie și te-a pus în legătură cu sfinții țării acesteia. Nu fără rost: viitorul te va lămuri. Să ai numai răbdare.

— Nu ați vrea să-mi vorbiți de maestrul Ramakrishna?

— Un subiect care îmi este drag. Iată o jumătate de secol aproape împlinită de când ne-a părăsit, dar amintirea lui binecuvântată a rămas vie printre noi. Aveam douăzeci și șapte de ani când l-am cunoscut și am stat neîntrerupt lângă el cei cinci ani din urmă ai vieții lui. Mulțumită lui am devenit cu totul alt om decât eram și întreaga mea atitudine față de viață s-a schimbat, atât de puternică era influența acestui om binecuvântat de Dumnezeu. Răspândeă asupra tuturor celor ce îl vizitau farmecul spiritului lui. Fascina, vrăjea. Sceptici, care nu veneau decât din spirit de ironie tăceau în prezența lui.

— Dar cum poți să te pleci în fața unei influențe spirituale dacă nu crezi în ea?

Buzele lui Mahasaya au un surâs.

— Dă piper să guste ia doi oameni. Unul știe ce gustă și celălalt nu știe. Gustul nu va fi oare pentru amândoi același? Gurile lor simt diferit? Tot astfel, scepticul care nu cunoaște măreția spiritului lui Ramakrishna simțea totuși efectul radiant care se revărsa din întreaga lui ființă.

— A fost deci, într-adevăr, un supraom?

— Da, și după mine poate și mai mult. Era un om foarte simplu, fără cunoștințe vaste, iară educație, care nu știa nici măcar să-și scrie numele și cu atât mai puțin să scrie o scrisoare. Avea o înfățișare umilă și felul lui de-a trăi era și mai umil și totuși oamenii cei mai instruiți ai Indiei îl venerau. Nu se puteau decât înclina în fața înaltei lui spiritualități, atât de reală și profundă încât într-adevăr era de neînțeles. Te învăța că deșertăciunea, bogățiile, onorurile, poziția socială nu sunt decât vanități față de comorile

spiritului, iluzii fugare și mincinoase. O, zile admirabile! Cădea adesea în extaze de o natură atât de vădit divină, încât noi, care eram adunați în jurul lui, ne credeam în prezența unui zeu mai mult decât în fața unui om. Și, lucru ciudat, avea puterea să provoace la discipoli o stare asemănătoare printr-o simplă atingere și în această stare cunoșteau și ei prin percepere directă cea mai adâncă taină a divinității. Acum lasă-mă să-ți spun ce impresie am avut când l-am văzut.

Fusesem crescut după metodele occidentale. Orgolios de știința mea, predasem timp îndelung în colegiile din Calcutta literatura engleză, istoria, economia politică. Ramakrishna trăia în templul din Dakshineswar care nu se află decât la o depărtare de câteva mile de Calcutta. Aici l-am întâlnit într-o neuitată dimineață de primăvară în timp ce ascultam încântat cuvântul lui simplu, care sosea din mintea lui ca dintr-un izvor. Am încercat fără mare convingere să discut cu el, dar eram peste măsură copleșit de prezența lui într-adevăr divină și foarte repede am tăcut din gură. M-am reîntors la el fiind acum incapabil să stau fără el, subjugat de personalitatea lui atât de modestă dar în care lucra un spirit măreț până când într-o zi Ramakrishna îmi spuse cu oarecare ironie: „într-o zi i s-a dat unui păun să bea opiu. A doua zi pasărea sosi la aceeași oră. Era sub influența medicamentului și venea să i se mai dea”. Am recunoscut imediat sensul simbolic al cuvintelor lui, dar cum niciodată nu fusesem mai fericit ca acum, îți închipui că m-am reîntors mereu până când în fine m-a primit printre discipolii lui cei mai intimi. Într-o zi, maestrul îmi spuse:

„Citesc din anume semne de pe fața și ochii dumitale că ai ajuns să fii un yoghin. Urmează-ți viața de toate zilele cu toate îndatoririle ei, dar ține-ți gândul legat de Dumnezeu. Nevastă, copii, părinți, stai cu ei, servește-i. Broasca înoată în apele lacului, dar gândul ei rămâne legat de locul unde și-a ascuns ouăle. Împlinește-ți îndatoririle în lumea aceasta, dar păstrează-ți gândurile întru Domnul”. Și astfel, după ce maestrul meu a părăsit lumea aceasta, pe când cei mai multi din discipolii lui renunțau la lume, îmbrăcau haina monahală și plecau în largul Indiei ca să răspândească învățăturile lui Ramakrishna, eu am urmat meseria mea. Totuși, așa de mare era dorința mea de-a nu mai face parte din lumea aceasta, că au fost nopți când m-am dus în locurile unde se adunau cerșetori și vagabonzi. Astfel mi-am făcut iluzia efemeră că, asemenea lor, sunt și eu desprins de toate bunurile trecătoare ale acestui pământ.

Ramakrishna ne-a părăsit, dar dacă ai parcurge India ai să vezi tot felul de opere de caritate, spitale, școli fondate în spiritul maestrului lor de către acești discipoli care acum, vai, au pierit și ei. Ce vei putea remarca mai greu e mulțimea sufletelor, a spiritelor, a vieților pe care acest om le-a transformat. Căci discipolii lui și-au transmis mesajul cuvintelor lui și au muncit să-l răspândească. În ceea ce mă privește, am avut onoarea să redactez în limba bengaleză cea mai mare parte din maximele lui; cartea mea a pătruns aproape în fiecare casă din Bengal, traduceri în diferite dialecte au fost publicate. Prin aceste mijloace influența lui Ramakrishna s-a răspândit mult mai departe decât în cercul intim al discipolilor lui”.

După ce vorbi astfel, Mahasaya tăcu. Ce trăsături nobile are! Atâta bunătate, virtute, cucernicie, sinceritate nu pot minți! Are demnitatea simplă a omului care nu a ascultat decât de vocea conștiinței lui. Și murmur fără voia mea:

— Mă întreb ce ar fi spus Ramakrishna unui om care nu poate trăi numai din credință, ci care are și o minte și o inteligență pe care dorește să le satisfacă?

— I-ar fi spus să se roage. Ramakrishna însuși a rugat pe Domnul să-i trimită oameni aplecați spre lucruri spirituale și nu după mult timp, cei care trebuiau să-i devină discipoli sau adepți începură să sosească.

— Dar când nu te-ai rugat niciodată?

— Rugăciunea e ultimul mijloc oferit omului. Unde mintea nu mai poate folosi, rugăciunea salvează.

— Bine, dar dacă cineva ar veni și ți-ar spune că nu poate să se roage, atunci ce sfat i-ai da?

— Să stea cât se poate de mult în preajma adevăraților sfinți înzestrați cu o înaltă spiritualitate. Astfel de oameni îndreaptă sufletele și voințele noastre spre divinitate. Așa că primul pas pe care îl are omul de făcut e să stea pe lângă ei și aceasta poate fi totuși și ultimul, după cum spunea însuși Ramakrishna adesea.

Timpul trecea în timp ce vorbeam despre aceste lucruri și Mahasaya îmi spunea că liniștea nu o poți găsi decât în Dumnezeu. Noi vizitatori soseau în fiecare minut, așa că acum odaia era plină de lume. Inserarea era clipa când le plăcea să se adune. În ceasul acesta se înghesuiau pe scara îngustă, nerăbdători să-l audă pe Mahasaya vorbind.

Vin și eu în fiecare seară, nu atât ca să-l aud vorbind, ci mai mult pentru a-mi încălzi sufletul în atmosfera prezenței lui. O atmosferă liniștită, blândă,

scăldată într-o frumusețe lăuntrică aproape palpabilă. Dacă am uitat din cuvinte, nu am pierdut însă nimic din influența de pace; aceeași, probabil, care l-a atras pe Mahasaya către Ramakrishna. Dar cât de puternică trebuie să fi fost influența maestrului, dacă a discipolului exercită asupra mea o atât de mare fascinație!

Când a sosit și ultima seară am uitat cum trece timpul și stau așezat pe divan într-o stare aproape de fericire lăuntrică. Ceasurile trec în lungi convorbiri, apoi liniștea domnește la rândul ei. Bunul maestru mă ia de mână și merge cu mine pe terasa luminată de lumina lunii, în mijlocul plantelor și florilor pe care le cultivă aici. Sub noi, Calcutta e luminată cu mii de lumini. E lună plină. Mahasaya mi-o arată și tace din nou. Apoi se întoarce spre mine și face un semn de binecuvântare atingându-mi ușor fruntea. Scepticul îndârjit din mine se înclină îmblânzit în fața acestui om într-adevăr îngeresc:

— Datoria mea e împlinită. Corpul acesta a sfârșit aproape opera pentru care Dumnezeu l-a trimis pe

Pământ. Înainte de-a mă părăsi primește binecuvântarea mea.

Emoția mea e atât de mare încât în noaptea aceea, uitând de somn, cutreier orașul. Ajung în fine în fața unei mari moschei și aud în tăcerea nopții imnul solemn: „Allah e mare” și îmi spun că, dacă cineva ar fi în stare să mă elibereze de scepticismul care mă roade, ar fi desigur un maestru ca Mahasaya.

— L-ai scăpat. Cine știe?

Poate era scris să nu vă întâlniți?

Cel ce îmi vorbește e doctorul Mandyohya, chirurg șef al unui spital din Calcutta, unul din cei mai îndemânatici practicieni din oraș, căruia i se atribuie un număr de peste șase mii de operații făcute. Pe cartea lui de vizită numele îi este urmat de o mulțime de grade și distincții, pentru mine e într-adevăr un mare noroc să pot sta de vorbă cu el asupra celor câtorva noțiuni pe care le am despre yoga numită a controlului trupului. Vastele lui cunoștințe l-au ajutat să transpună într-un sistem rațional principiile yoga.

— Te asigur că ce știu eu e mai puțin decât ce știi dumneata, îmi spune doctorul, și tot ce îmi povestești e nou pentru mine. De fapt nu am întâlnit niciodată un yoghin veritabil în afara lui Narasingha Swami, care a fost în Calcutta nu de mult.

Caut să aflu ceva despre acest yoghin dar nu capăt decât acest răspuns dezamăgitor:

— Narasingha Swami a apărut pe cerul Calcuttei ca un meteor, a făcut mare senzație și apoi a dispărut tot atât de repede. Auzisem că sta ascuns ca pustnic și că deodată se hotărâse să vină aici. Am conchis că s-a reîntors acolo unde se ascunde dar nu știu unde poate fi acel loc.

— Povestește-mi ceva despre el.

— A fost un timp când nu s-a vorbit în oraș decât despre el. A fost descoperit cu o lună, două înainte în orașul Madhupore de către doctorul Neoghy, profesor la Universitatea din Calcutta.

Neoghy îl văzuse lingând câteva picături dintr-un acid extrem de toxic, introducându-și în gură un cărbune aprins și păstrându-l până la completa lui stingere. Foarte interesant este faptul că, l-a convins să meargă la Calcutta și să repete aceste lucruri în ședințe publice la Universitate, în fața unei adunări compusă numai din medici și oameni de știință. Eram printre invitați. Ședința a avut loc în amfiteatrul de fizică. Era aici un grup de oameni al căror spirit critic era mai mult decât atent, iar în ce mă privește, după cum bine știu, niciodată nu am prea luat în seamă cele religioase. Yoga are alte doctrine de felul acesta; abia aveam timp să duc la bun sfârșit munca mea. Yoghinul sosește pe estradă, i se dau otrăvuri luate din laboratoarele Universității. Începe cu o fiolă de acid sulfuric. A turnat câteva picături în palmă și a lins. Același lucru s-a petrecut cu acid fenic. S-a adus atunci cea mai îngrozitoare otrăvă existentă, cianura de potasiu. A înghițit-o fără să clipească. Lucrul este absolut de necrezut, dar a trebuit să ne înclinăm în fața evidenței. Absorbise o cantitate de cianură suficientă ca să omoare pe orice om în trei minute. El sta în fața noastră calm și surâzător. După aceea un operator sfărâmă o sticlă groasă și o pisă praf. Narasingha Swami înghiți acel praf. De obicei acest praf acționează ca o otrăvă înceată. După trei ore, un coleg doctor îi introduse o sondă în stomac. S-a găsit acolo și praful de sticlă și otrăvurile, așa cum le înghițise. A doua zi praful de sticlă a fost găsit în scaun. Repet, nu puteam decât să ne înclinăm. Acidul sulfuric fusese prealabil încercat pe o bucată de cupru. Printre asistenți se găsea și Sir C. V. Raman, celebrul savant premiat cu premiul Nobel, care nu a șovăit să facă un raport în care declara că aceste experiențe țineau în șah rezultatele cele mai recente ale științei. Când l-am întrebat pe Narasingha Swami cum a ajuns, să facă asemenea lucruri fără să-și pună viața în primejdie, ne-a răspuns că numaidecât ce se întorcea acasă la el, cădea în extaz și, printr-o concentrare intensă a spiritului, anihila efectele mortale ale otrăvii.

— Din cele ce știi dumneata, poți găsi o explicație?

Doctorul clătină din cap: „Nu. Recunosc, că e cu totul de neînțeles”.

Mergând acasă, caut într-unui dintre cuferele mele un carnet în care mi-am însemnat conversațiile mele cu Brama, yoghinul din Adyar.

Și iată ce găsesc scris:

„Nicio otravă nu poate avea influență asupra unui yoghin care a practicat marele exercițiu, oricât ar fi ea de violentă. Acest exercițiu e o combinație a diferitelor posturi, respirații și concentrări ale voinței și spiritului. Practicată după percepțele tradiționale, imunizează pe adepții noștri împotriva oricărui obiect nociv, otravă sau altceva. Practicarea acestui exercițiu este din cale afară de delicată și nu își păstrează virtualitatea decât dacă este urmat foarte regulat. Un bătrân mi-a vorbit de un yoghin care locuia la Benares și care putea înghiți fără vătămare o mare cantitate de otravă. Se numea Trailingya Swami, era foarte renumit dar a murit de mult. Trailingya era un adept al metodei yoga a timpului. A locuit timp de ani și ani aproape gol pe marginile Gangelui, dar nimeni nu s-a putut bucura de vorbele lui, căci făcuse jurământ să nu vorbească”.

Nu crezusem nimic din aceste lucruri atunci când mi le spusese Brama. Acum, ideile mele preconceptuate asupra posibilităților corpului s-au cam clătinat.

Într-adevăr, trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva acești yoghini nu sunt în posesia unor secrete care răstoarnă toate experiențele noastre de prin laboratoare.

Cap. 11 – Vindecătorul din Benares

I.

Trec peste hoinărelile mele în Bengal și peste neașteptata întâlnire pe care am avut-o în apropiere de Buddha-Gaya cu trei lama tibetani care m-au invitat să-i vizitez la mănăstirea lor, în creierii munților, atât sunt de grăbit să-l introduc pe cititor în orașul sfânt Benares. Trenul nostru trecu cu mare zgomot peste marele pod de fier din preajma orașului, simbol al nepăsării fără respect a lumii moderne în fața unei forme sociale rămasă neschimbată de secole. Cum să păstrezi mitul, ficțiunea fluviului sfânt al Indiei, când poduri și căi ferate trec fără respect peste apele lui verzi? Dar Benares rămâne Benares. O mulțime de pelerini se înghesuie la ieșirea din gară. O desparte strigând o trăsură care mă duce pe străzile prăfuite ale orașului. E ceva nou în aerul pe care îl respir aici și care mi se impune în ciuda efectului pe care îl fac pentru a-mi îndepărta atenția.

Așa e orașul sfânt?

Ei bine, nu miroase frumos în orașul sfânt! Se zice că Benares e cel mai vechi centru hinduist: lucrul acesta nu se vede, se miroase. Mirosul devine atât de scârbos, încât sunt ispitit să mă întorc la gară. Mai bine să respiri aer curat decât să devii credincios cu un astfel de preț. Dar la urma urmei, omul se învață cu toate și dacă nu ar fi decât aerul din Benares, încă ar fi un lucru ușor.

Dar focarul civilizației hinduse ar fi putut tempera puțin din evlavie împrumutând sau simulând un împrumut al unor obiceiuri ceva mai igienice! Aflu foarte curând că această duhoare vine în mare măsură, și din faptul că străzile sunt pavate cu un amestec de pământ și balebă uscată, iar restul de la șanțurile care înconjoară orașul și unde populația azvârle gunoaiele.

După cronici, Benares ar fi clădit cu o mie două sute de ani înaintea erei creștine. E obicei străvechi în India să mergi în pelerinaj la Benares. Bogați sau săraci vin să se împărtășească din binecuvântarea pe care o conferă orașul atunci când bătrânețea sau boala îți aduc aminte de moarte, căci știu că cel ce moare la Benares merge de-a dreptul în rai.

În prima zi cercetez încurcătura străzilor care alcătuiesc vechiul Kashi, numele hindus al orașului sfânt. De altfel, nu rătăcesc fără țel pe aceste străzi, căci am în buzunar un plan pe care e însemnată locuința yoghinului făcător de minuni.

Trec pe străzi atât de strâmte încât trăsura nu mai poate merge. Îmi croiesc drum prin mulțimea de bazare în care forfotește o lume pestriță de tot felul de rase, fără a mai socoti câinii râioși și roiurile de muște care măresc învălmășeala. Femei bătrâne cu părul cărunț și sânii zbârciți, tinere cu tenul catifelat și membre plăpânde, pelerini care mișcă mătânii și repetă pentru a nu știu cita oară aceeași rugăciune, asceți cu trupul uscat, cu fața mânjită cu cenușă, toate aceste tipuri și multe altele încă se înghesuie pe străduțele strâmte. Prin acest haos trec, din întâmplare, și prin fața faimosului Templu de aur, celebru în rândurile populației credincioase a Hindustanului. Acești asceți acoperiți cu cenușă și ghemuiți în fața porților par ridicoli ochilor mei de occidentali. Șiruri de credincioși intră și ies fără încetare. Câțiva poartă ghirlande de flori care aduc o notă veselă în această gloată pestriță. Credincioșii ating cu fruntea, la ieșire, stâlpii și se opresc mirați la vederea străinului care îi privește. Din nou îmi dau seama de bariera care mă desparte de acești oameni.

Două cupole acoperite cu foi aurite strălucesc sub soarele orbitor. Papagali pâlăvrăgesc neînțeleș pe turnul cel mai apropiat. Templul de aur este dedicat zeului Siva. Unde este acum atest zeu în fața căruia hindușii gem și plâng și se roagă, căruia azi încă îi aduc daruri de flori și orez?

Îmi urmez drumul și ajung în fața unui alt templu unde este adorat Krishna. În fața idolului de aur arde camfor. Clopotele sună și sunetul metalic al gongului urcă până la urechile zeului. Văd ieșind un preot slab care îmi aruncă o privire bănuitoare. Cine ar putea număra zeii care umplu templele și palatele din Benares? Cine ar putea explica sufletul acestor indieni care sunt întotdeauna atât de gravi, adesea puerili și atât de profund filosofi câteodată?

Unde mă duc aceste ulicioare întunecate, în căutarea vindecătorului? Mă simt ușurat când străduțele se largesc, dar atunci trece prin fața mea un grup de băiețandri slabi și palizi conduși în monom de câțiva bărbați maturi. Cei ce-i călăuzesc poartă o bandulieră pe care scrie ceva ce nu pot descifra. Țipă și cântă cât îi ține gura și când trec pe lângă mine îmi aruncă priviri dușmănoase: e vorba de politică. Acum câteva seri, într-un bazar plin de lume dar în care nu se zărea niciun fel de polițist și nici european, am auzit cuvinte amenințătoare în spatele meu. Întorcându-mă în mod instinctiv, nu am putut zări decât o mulțime de fețe dulcele. Tânărul fanatic care mă amenințase (căci vocea fusese tânără) dispăruse în vreun ungher întunecat. Azi nu simt decât milă pentru această procesiune de nenorociți care dispar în fața mea la colțul străzii.

Ajung în fine într-o stradă cu case mai mari și mai bine construite, ale căror curți sunt spațioase și bine întreținute, și mă grăbesc, căci aceasta este strada în care se află casa pe care o caut. Citesc într-adevăr pe o poartă numele de Vishudhananda.

Intru și mă adresez primului om pe care îl văd pe verandă. Este un tânăr cu o figură expresivă. Îl întreb în limba hindusă:

— Unde este Maestrul?

Dar scutură din cap, lăsându-mă să înțeleg că nimeni de acest fel nu este cunoscut în casă. Repet întrebarea: primesc același răspuns. Sunt dezamăgit dar nu mă dau bătut. Ceva îmi spune că acest tânăr este de părere că niciun european nu are ce căuta la ei. Are un aer atât de nătâng încât îl las baltă și intru direct în casă fără să-mi mai pese de nimeni.

Într-o odaie în care intru, găsesc așezați pe jos, în semicerc, mai mulți oameni: și ei sunt indieni, dar se prezintă bine. În fundul încăperii stă un

bărbat bărbos întins pe o canapea, înfățișarea lui venerabilă, locul de onoare pe care îl ocupă îmi dau să bănuiesc că el este acela pe care îl caut. Ridic mâinile pentru a-l saluta, cu palmele împreunate după moda indiană.

Mă prezint ca un scriitor european dornic să învețe filosofia și mistică lor. Discipolul care m-a trimis aici, mi-a spus că niciodată Maestrul lui nu a consimțit să facă o demonstrație publică a puterilor sale și chiar în particular nu se hotărăște decât cu mare greutate în fața unui străin. Totuși, luând în considerație marele interes pe care îl am pentru străvechea lor înțelepciune, îmi permit să solicit o excepție în ceea ce mă privește.

Studentii mă privesc, se privesc între ei, privesc pe maestrul lor, se întreabă probabil ce se va hotărî cu mine.

Vishudhananda pare să aibă vreo șaptezeci de ani. Are un nas scurt și o barbă lungă. Sunt mai ales izbit de ochii lui, care sunt adânc înfundați în orbite. Poartă la gât cordonul sacru al brahmanilor.

Bătrânul mă privește fix, parcă aș fi dintr-o rasă de oameni necunoscută. Simt ceva ciudat și neobișnuit. O forță necunoscută pare că a cuprins odaia, la drept vorbind, mă simt destui de rău. La urnă spune câteva cuvinte în bengali unui discipol care traduce: o audiență nu îmi poate fi acordată decât în prezența panditului Kavirdj, profesor la colegiul de sanscrită, care ne va fi interpret; a fost mult timp discipolul lui Vishudhananda și știe la perfecție engleza.

— Vino poimâine cu el după amiază spune Vishudhananda. Vă aștept la patru.

Nu îmi mai rămâne decât să plec. Strig o trăsură care mă duce la colegiul de sanscrită. Profesorul nu este aci. Cineva îmi spune că e desigur, la el acasă și mă resemnez să o pornesc din nou la drum ca să mă găsesc, în fine, în fața unei vechi case cu etajul improvizat, care seamănă cu o casă italienească din evul mediu. Îl găsesc pe pandit așezat jos, pe parchet, într-o odaie mare și înconjurat de munți de cărți și rechizite școlare. Este tipul perfect al brahmanului, cu fruntea înaltă, nasul lung și subțire, trăsăturile fine, tenul deschis. Într-adevăr o față de profesor.

Îi expun motivul vizitei mele. Ezită o clipă, dar în cele din urmă consimte. Hotărâm întâlnirea pentru a doua zi. Apoi merg să hoinăresc pe malurile Gangelui.

Malurile ca să se înlesnească intrarea pelerinilor în apa sfântă, sunt prevăzute cu pietre care au fost roase de timp și dau o înfățișare de dezordine și lene, sunt temple care parcă vor aluneca în apă; domuri

lucitoare în vecinătatea unor palate scunde. Încărcate de ornamentații, turnuri de diferite înălțimi, diferite stiluri, antic și modern, învecinându-se fără alegere.

Preoții și pelerinii sunt amestecați. În mici locuri îngrădite și acoperite, pandiți, țin cursuri, gardurile sunt spoite cu var, profesorul așezat pe jos pe rogojină, elevi ghemuiți pe jos înghit cu pasivitate dogmele cele mai demodate. Văd trecând un ascet bărbos care îmi stârnește curiozitatea. După ce mă informez aflu că a parcurs patru sute de leghe pe jos ca să vină în pelerinaj la Benares. Mai departe sunt izbit de înfățișarea unui individ despre care mi se spune că a ținut un braț în sus mai mulți ani. Brațul este aproape anchilozat, mușchii și tendoanele atrofiate, pielea uscată ca un pergament.

O fi soarele tropicelor de vină pentru astfel de nebunii? O temperatură de aproape 50 de grade la umbră a putut denatura spre isterie mistică.

II.

A doua zi la ora patru, panditul și cu mine intrăm la Vishudhananda. Îl găsim înconjurat de șase discipoli. Pentru că mă roagă să mă apropii, mă duc și mă așez pe jos la câțiva pași de divanul lui.

— Dorești să asiești la un lucru care se poate numi un miracol?

— Într-adevăr, as considera aceasta ca o mare favoare.

— Dă-mi te rog o batistă, și dacă se poate să fie de mătase. Am s-o parfumez cu parfumul pe care îl vei alege fără a face altceva decât să concentrez cu ajutorul unei lupe o rază de soare.

Am o batistă de mătase: i-o întind. Maestrul ia atunci o lupă și îmi explică, dat fiind că soarele e prea jos și umbra prea densă în odaie, că nu va putea capta razele direct. Va trimite deci pe unul din discipoli în curte, acesta va capta razele prin intermediul unei oglinzi și astfel le va trimite în odaie, prin fereastra deschisă.

— Acum voi extrage din aerul odăii parfumul pe care îl dorești dumneata. Alege.

— Iasomie.

Vishudhananda ia batista mea în mâna stângă și lentila în mâna dreaptă; timp de două secunde văd circumferința luminoasă desenându-se pe batistă; apoi lupa se retrage și batista, îmi este înapoiată; o duc la nas. Nu pot să mă îndoiesc, batista miroase minunat a floare de iasomie. Nu observ nici, o urmă umedă. Niciun fel de parfum lichid nu a fost pus pe batistă. Dar maestrul citește scepticismul din ochii mei și propune să repete experiența.

Aleg trandafirul. Spionez fiecare mișcare, cercetez cu toată atenția spațiul înconjurător. Supraveghez mâinile și haina albă și lungă. Nu găsesc nimic suspect. Când îmi înapoiază batista, recunosc fără nicio îndoială, într-un colț, mirosul trandafirilor. Totuși nu sunt mulțumit. Cer și violete: din nou o reușită.

Vishudhananda își manifestă triumful cu modestie, pare să considere ceea ce face ca o jucărie își gravitatea trăsăturilor lui nu se dezmințe nicio clipă.

— Acum eu am să aleg parfumul, spune el. Am să-ți procur parfumul unei flori care nu crește decât în Tibet.

Batista are într-adevăr patru colțuri, într-o clipă parfumată de un al patrulea miros, pe care de data asta nu îl cunosc.

Pun din nou batista în buzunar: într-adevăr, toate acestea par miraculoase. Dar dacă avea parfumuri ascunse în cutele rochiei lui? În tot cazul, ar trebui să aibă o întreagă parfumerie. De altfel, nicio clipă nu i-am pierdut mâinile din vedere. Cer să văd lupa. E o sticlă măritoare obișnuită. Înramată cu un cerc de metal, cu un mâner de asemenea de metal. Și discipolii lui îl înconjoară iar dacă eu nu sunt o suficientă garanție, totuși panditul mi-a spus că sunt toți oameni culți și cu înalte situații sociale. Sugestie? Voi verifica: sosind acasă am să dau batista, s-o miroasă, unor persoane străine, care nu știu nimic din cele petrecute.

Vishudhananda, de altfel, va executa ceva mai surprinzător, ceva, după cât se pare, ce nu face decât foarte rar. Dar pentru aceasta îi trebuie o rază de soare mai puternică și acum soarele e la asfințit. Va trebui deci să mă reîntorc într-altă zi la amiază și atunci voi vedea... cum învie pentru câteva clipe un animal mort.

Seara, sosind acasă, dau batista la trei persoane diferite. Toate trei recunosc parfumurile. Nu a fost deci sugestie, dar nu m-am lămurit totuși deloc.

III.

Iată-mă din nou în fața magicianului. Îmi spune de la început că nu poate reda viața decât unui animal foarte mic, o pasăre de preferință. Sugrumă o vrabie și o lasă expusă privirilor noastre timp de un ceas, ca să ne putem astfel încredința că pasărea este cu adevărat moartă. Ochii îi sunt tulburi și micul corp țeapăn nu mai dă niciun semn de viață. Maestrul ia lupa și concentrează o rază de lumină în ochiul păsării. Trec câteva minute. Bătrânul este aplecat peste opera lui misterioasă, cu privirea fixă, fața rece, indiferent, fără cea mai mică umbră de emoție. Deodată buzele lui se

deschid și începe să moduleze un cânt straniu și surd într-o limbă necunoscută. Corpul pasării începe să aibă mișcări spasmodice, așa cum am mai văzut la un câine în agonie. Apoi aripile încep să palpitate. Pasărea se ridică pe picioare și sare prin odaie. E vie, nicio îndoială. În faza următoare, vrabia are suficientă putere să zboare.

Lucrul e atât de extraordinar încât fac un efort pentru a realiza că toate acestea sunt adevărate și că nu sunt victima unei halucinații. O jumătate de oră trece astfel. Și deodată, spre marea mea surprindere, văd pasărea căzând deodată la picioarele mele, fără viață. O examinez: nu mai respiră, e într-adevăr moartă.

— Ai putea prelungi viața pentru mai multă vreme?

Întreb.

— Asta e tot ce îți pot arăta pentru moment, răspunde el înălțând ușor din umeri. Panditul îmi șoptește la ureche că pe viitor sunt de așteptat experiențe mai importante. Maestrul lui poate face încă și alte lucruri minunate, dar e mai bine ca pentru moment să nu insiste. Nu este un scamator și ceea ce am văzut trebuie să mă mulțumească. Bine, dar urmarea e că misterul e și mai nepătruns. Mi se spune că, între altele, maestrul lui poate face să apară în odaie struguri proaspeți și să confecționeze dulceturi absolut din nimic și că îi este suficient să ia o floare veștedă în mâini pentru ca floarea să învie.

IV.

Care poate fi secretul lui? Caut să lămuresc chestiunea, dar răspunsurile pe care le primesc nu rezolvă nimic. Misterul rămâne ascuns în spatele frunții încăpățanate a taumaturgului din Benares, care nu a destăinuit niciodată nimic, nici măcar unuia dintre cei mai intimi discipoli.

Tot ce mi s-a spus e că s-a născut în Bengal și că la treisprezece ani a fost mușcat de un animal veninos. Mama lui, disperată, a dorit ca cel puțin copilul să moară la marginea Gangelui, căci pentru hinduși nu există moarte mai sfântă și mai frumoasă. Au băgat copilul în apă în timp ce familia se pregătea pe mal pentru ceremonia funerară. Atunci s-a întâmplat miracolul. În timp ce îl cufundau, apa se retrăgea ca și cum Gangele ar fi refuzat să primească copilul. Un yoghin așezat pe mal, văzând ce se petrece, se ridică și prezise că acestui copil îi este hărăzită o soartă mare, căci va fi yoghin. Omul frecă mușcătura cu anumite ierburi și plecă. L-au revăzut după o săptămână, când a venit să anunțe că băiatul era vindecat. Și într-adevăr, copilul era vindecat. Dar în timpul acestei săptămâni, un fapt curios se

petrecu: caracterul copilului era schimbat, părea dezgustat de casă și nu se mai gândea decât la plecare.

După câțiva ani, tot chinuind-o pe mama sa ca să-i dea consimțământul, ea i l-a dat. Imediat începu să caute adepți Yoga.

Plecă în Tibet cu dorința să găsească printre taumaturgii pustnici pe maestrul căre îi era sortit. Căci este un gând înrădăcinat la indieni că aspirantul yoghin nu va putea pătrunde misterele Yoga decât devenind discipolul unui maestru care va ști să-l îndrume. Tânărul bengalez plecă deci în căutarea unuia dintre acești pustnici care trăiesc în colibe sau peșteri, înfruntând urletele vijeliei pe întinsurile de gheață... și se întoarse dezamăgit.

Trecură ani fără să-i micșoreze dorința. Plecă din nou și de data asta parcurse pustiul prin sudul Tibetului. Aci, într-o locuință simplă, pierdută printre fortărețele de stâncă inaccesibilă, își găsi maestrul atât de îndelung căutat. Și aud în acest punct al povestirii un fapt care altă dată m-ar fi făcut să râd nebunește, dar pe care astăzi îl admit fără să înțeleg, dar și fără să protestez.

Mi se spune că acest tibetan are nu mai puțin de o mie două sute de ani! Acestea spuse pe același ton calm și nepăsător, cu care un occidental ar afirma că are patruzeci de ani. Acesta e al treilea caz de longevitate pe care îl întâlnesc. Brama mi-a afirmat că maestrul lui din Nepal depășea patru sute de ani; un alt pelerin pe care l-am întâlnit în ținuturile de est mi-a spus într-o zi că un yoghin care trăia într-un loc aproape inaccesibil în munții Himalaiei era atât de bătrân – mai mult de o mie de ani – că pleoapele, căzute din pricina anilor, îi atârnavă peste ochi.

Alungasem aceste afirmații ca ieșite din cea mai pură fantezie și iată că acum am în fața mea un om care este în căutarea elixirului de viață lungă și care pare pe calea cea bună!

Maestrul tibetan îl inițiasse, deci, pe tânărul Vishudhananda în principiile și practicile de control asupra corpului. Sub directiva lui, tânărul discipol lăsa să se întrevadă și dezvoltă facultăți corporale și spirituale care atingeau supranaturalul. A fost de asemenea inițiat în tainele unei științe numită „știința solară”. Timp de doisprezece ani, fără a se teme de asprimile climei, perseveră în acest noviciat stând lângă tibetanul deținător al secretelor nemuririi. Odată isprăvită învățătura, a fost trimis în țara lui, unde la rândul său deveni un maestru în yoga. Pentru un timp se stabili în Puri, unde chiar are o casă. Discipolii lui au fost numai oameni de vază, negustori bogați,

mari proprietari, funcționari; printre ei se numără și un rajah. Poate mă înșel, dar am impresia că oameni mai modești nici nu prea sunt primiți. Deodată, fără nicio introducere, întreb:

— Cum ai făcut?

Vishudhananda își încrucișează liniștit mâinile lui mari:

— Ceea ce ai văzut nu ține de yoga, ci de știința solară. Obiectul principal în yoga e concentrarea, dezvoltarea voinței și aceasta nu are nimic de-a face cu știința solară. Aceasta din urmă este o închegare de rețete sacre a căror practică nu cere, odată ce sunt cunoscute, niciun fel de antrenament special. Poate fi studiată ca oricare din științele dumneavoastră occidentale.

Panditul Kavirdj completează aceasta, explicându-mi că știința solară o înrudită cu electricitatea și magnetismul. Nu mă simt cât de puțin lămurit dar iată că maestrul îmi va mai spune câte ceva:

— Această știință a soarelui ne vine acum din Tibet, dar de fapt nu cuprinde ceva nou. A fost cunoscută de toți marii yoghini chiar din timpurile cele mai îndepărtate. Dar în ziua de azi e aproape cu desăvârșire pierdută. Razele soarelui conțin elemente vitale. Dacă ai putea să le selecționezi și să le izolezi ai putea face toate miracolele pe care le fac eu. Mai există în lumina soarelui forțe eterate care conțin, pentru cel ce le controlează, o putere magică.

— Înveți pe discipolii dumitale această știință?

— Încă nu, dar mă pregătesc. Voi alege câțiva dintre discipoli să-i comunic secretele. Acum suntem ocupați să construim un mare laborator unde voi ține aceste cursuri, unde vom face experiențe și demonstrații.

— Acum ce învățătură le dai?

— Îi învăț yoga.

Panditul mă conduse să vizitez laboratorul. E o clădire cu mai multe etaje, de concepție europeană, făcută din cărămizi roșii și cu deschideri largi pentru ferestre. Aceste deschideri vor trebui amenajate cu oglinzi, căci cercetările care vor avea loc în acest laborator cer ca razele solare să se reflecte prin sticlă albă și colorată. Panditul îmi spuse că nicio fabrică din India nu poate fabrica sticle de această dimensiune: aceasta e cauza pentru care, până acum, clădirea nu a putut fi isprăvită. Mă întreabă dacă nu m-aș putea interesa în Anglia, spunându-mi totuși că Vishudhananda ține ca specificările lui să fie întocmai respectate. Mai ales, fabricantul trebuie să garanteze că sticla va fi lipsită de orice defect și că transparența sticlelor

colorate va rămâne perfectă. Fiecare bucată de sticlă trebuie să măsoare douăsprezece picioare lungime, opt lărgime și un deget grosime.

Clădirea este înconjurată de grădini spațioase, îngrădită și ferită de privirile indiscrete prin rânduri dese de palmieri.

Mă reîntorc la taumaturg. Discipolii s-au risipit și nu au mai rămas decât doi sau trei pe lângă el. Panditul Kavirdj e ghemuit lângă mine, cu obrazul, care poartă urme de oboseală, întors plin de devoțiune spre maestrul lui. Vishudhananda mă onorează cu o singură privire și apoi întoarce ochii de la mine. Fața îi e plină de rezervă, de demnitate aproape supranaturală, încerc zadarnic să pătrund sub această mască gravă. Spiritul acestui om este tot atât de inaccesibil mie, omului occidental, ca și Templul de aur din Benares. E aureolat de magie orientală, și simt, prea bine că de la primele mele cuvinte el a ridicat o barieră între noi pe care îmi va fi imposibil să o trec și că ceea ce mi-a arătat din puterile lui nu a făcut-o decât din politețe. Primirea pe care mi-a făcut-o nu e decât un lucru de suprafață; străinii curioși nu au ce căuta aci.

Și iată că de pe buzele lui sosesc cuvintele pe care le așteptam cel mai puțin:

— Nu te pot iniția decât cu consimțământul Maestrului meu Tibetan. Nu lucrez niciodată decât cu această condiție.

A citit oare gândurile mele? Fruntea i se încrețește ușurel. Ce a vrut să spună? Doar nu am cerut să-i fiu discipol! Și nici nu doresc să fiu discipolul nimănui! De altfel, sunt absolut convins că o cerere de felul acesta din partea mea s-ar lovi de un răspuns negativ.

— Dar cum poți comunica cu Maestrul dumitale dacă el se află atât de departe?

— Suntem în contact neîntrerupt pe planul interior.

Aud, dar nu înțeleg. Dar iată, acum sunt departe de miracolele văzute mai adineaori și gândurile mele, o clipă distrase, revin la preocupările meditațiilor obișnuite. Spontan, o întrebare suie până la buzele mele:

— Maestre, unde se poate găsi liniștea?

— În afara practicilor yoga, cum ai putea spera să găsești liniște?

— Fie, dar mi s-a spus că fără ajutorul unui Maestru e îngrozitor de greu să te inițiezi în yoga și cu atât mai mult în practici ei. Și nu e mai puțin greu să găsești un Maestru.

Fata lui rămâne nemișcată.

— Când cel ce caută e gata să primească, atunci Maestrul e lângă el.

Exprim o îndoială.

— Trebuie să înțelegi că e nevoie mai întâi să te pregătești și atunci, oriunde ai fi, Maestrul așteptat va apare lângă dumneata, dacă nu în trupul carnal, cel puțin în fața ochilor spirituali.

— Dar atunci ce trebuie să fac?

— Să rezervi în fiecare zi o parte din timpul duminical ca să stai nemișcat într-o poziție foarte simplă pe care ți-o voi arăta. Stăpânește-ți furia și patimile.

Vishudhananda îmi arată așa-zisa poziție a

„lotusului”, pe care de altfel o cunosc. Ce nu înțeleg e că o găsește atât de simplă.

— Pentru un european adult, găsesc că această poziție cere o contorsionare destul de greu de executat.

— Cel mai greu e începutul. Încearcă în fiecare seară și dimineață și ai să vezi ce ușor îți va fi apoi. Important e să-ți alegi o oră și să perseverezi. La început cinci minute sunt de ajuns, după o lună zece minute, după trei luni douăzeci de minute și așa mai departe. Coloana vertebrală trebuie să fie absolut dreaptă. Acest exercițiu îți va da un bun echilibru fizic și liniștea spirituală necesară pentru mai târziu.

— În definitiv dumneata arăți yoga controlului corporal?

— Da, și nu trebuie să crezi că yoga controlului spiritual e superioară celei trupești. Nu trebuie neglijată niciuna din părțile ființei noastre. Corpul influențează spiritul și spiritul reacționează asupra corpului: în practică dezvoltarea lor trebuie să fie paralelă.

Simt că nu voi afla nimic în plus. Conversația e lipsită de căldură, și mă gândesc să plec, dar vreau să mai întreb totuși ceva:

— Ai descoperit vreun scop al vieții?

Discipolii uită pentru o clipă să fie gravi și surâd față de atâta simplitate. Trebuie să fii un occidental, să nu crezi în nimic și să nu știi nimic, pentru a putea întreba așa ceva! Toate cărțile sacre ale Indiei nu sunt oare de acord pentru a afirma că Dumnezeu ține în mâinile lui lumea care este o unealtă a voinței lui?

Maestrul nu răspunde, dar aruncă o privire către

Kavirdj, care răspunde el:

— Desigur că viața are un scop, acela de-a ajunge la perfecțiune și de a realiza uniunea cu Dumnezeu.

Ora care urmează trece într-o liniște deplină Vishudhananda răsfoiește o carte groasă care, judecând după titlu, e scrisă în bengali. Discipolii nemișcați par ori adormiți, ori în meditație. O influență magică, ciudat de liniștitoare, mă pătrunde. Simt că dacă mai stau așa voi adormi sau voi cădea și eu în extaz. Prefer să-mi adun mințile, să mulțumesc gazdei și să plec.

V.

Și iată-mă din nou drumeț pe străzile întortocheate ale acestui oraș, centrul de atracție al atâtor drepti și atâtor păcătoși, căci dacă locuințele îi sunt înțesate de pelerini, mișună în același timp și oameni de rea credință, vagabonzi și răufăcători, fără a mai vorbi de cucernicii paraziți care se hrănesc cu firimiturile templelor. Clopotele sună pentru slujba de seară. Noaptea vine repede pe cerul cenușiu. Apusul soarelui aduce un sunet nou în această simfonie: muezinii îi cheamă la rugăciune pe sectatorii Proorocului. Mă așez pe malul fluviului sfânt și ascult freamătul ușor al palmierilor care se leagănă în adierea înserării.

Un cerșetor mânjit cu cenușă se apropie de mine. E desigur un pelerin de o categorie nouă, căci văd în ochii lui lucind o flăcără care nu este din lumea noastră. Oare nu am înțeles încă tot ce se ascunde misterios în această țară străveche! Îmi răscolesc buzunarele în timp ce mă întreb dacă vreodată se va umple prăpastia care ne desparte. Primește darul meu cu o demnitate liniștită, ridică mâinile până la înălțimea sprâncenelor lui mânjite cu cenușă și apoi se îndepărtează.

Mă gândesc din nou la taumaturgul Vishudhananda care se joacă cu eterul și redă viața păsărilor moarte. Povestea lui cu știința solară nu mă convinge. Evident că ar fi stupid să pretindem că știința modernă a sfârșit cu analizele razelor solare și posibilitățile lor latente, dar aceasta nu face decât să îndepărteze vreo explicație. Mi se mai vorbise de altfel de doi yoghini care ar fi putut extrage parfum din aer. Amândoi însă, din nenorocire, au murit la sfârșitul secolului trecut, dar am impresia că pot da crezare celor ce mi-au vorbit despre ei. În cele două cazuri, un ulei de esență apărea ca o transpirație în palma mâinilor lor. Era adesea destul de concentrată și parfumul ei umplea întreaga încăpere.

Dacă e vorba de același dar pe care l-ar avea Vishudhananda, ar putea foarte bine să așeze uleiul mirositor pe batistă în timp ce mișca lupa. În cazul aceasta concentrarea razelor solare nu ar fi decât un truc. Ce mă face să dau crezare acestei păreri e că yoghinul nu a comunicat încă nimănui

taina lui. Poate că a înșelat atenția discipolilor lui construind un laborator atât de scump și neterminat din pricina oglinzilor pe care nu și le poate procura. Astfel, discipolii așteaptă și speră mereu. Dacă concentrarea razelor nu este decât o amăgire, atunci care ar putea fi mijlocul cu care lucrează acest magician? Poate că acesta face parte din tehnica yoga. Dar iată că gândurile mele rătăcesc. Nu voiam decât să spun ce am văzut și nu să explic. Există în viața indiană o doză de mister, căci chiar dacă acest magician sau altul s-ar hotărî să facă o demonstrație publică, misterul ar rămâne același. E tot ce se poate spune pentru moment.

Dar mai e ceva: cum a înviat pasărea moartă? Ce o fi adevărat în zvonul că un adevărat yoghin e în stare să prelungească viața infinit? Ori sunt într-adevăr oameni, în Orient, care au descoperit nemurirea?

Doresc să se potolească în mine această voce neliniștită, dar iată că astă-seară golul infinitului mă înspăimântă. Sub bolta plină de stele căroră noaptea tropicală le intensifică strălucirea, ce rol joacă mulțimea de palate, biserici și temple și mulțimea anonimă a tovarășilor mei de viață, și ce putere mișcă totul? Obiectele cele mai obișnuite iau o înfățișare ireală, aceste figuri ce se mișcă precum niște umbre, aceste bărci care alunecă pe unda întunecată, această noapte vrăjită. Îmi dau impresiei că suntem duși departe de orice realitate, într-o lume de vis. Vechea doctrină indiană care spune că lumea nu ar fi decât o iluzie mă cuprinde în fața acestei priveliști și mă ajută să distrug în mine simțul realului. Sunt oare apt pentru anumite experiențe, așa cum mi s-a spus că ar trebui să fiu?

În clipa aceasta ritmul nostalgic al unui cânt indian ivit dintr-o gură omenească irupe în visul meu și mă readuce în acest curios amestec de plăceri și dureri pe care oamenii îi numesc viață.

Cap. 12 – Astrologul

I.

Cupolele strălucesc acum sub soare, glasul oamenilor care se scaldă răsună plin de fericire în aerul dimineții; din nou feeria orientală se desfășoară în fața ochilor mei vrăjiți. Plutesc în josul Gangelui într-o barcă a cărei proră e cizelată în formă de cap cobră, sunt așezat pe acoperișul cabinei, deasupra celor trei vâslași care se mișcă în cadență. Tovarăș de drum îmi este un negustor din Bombay care îmi spune povestea vieții lui: plănuiește să se retragă din negoț imediat după întoarcerea lui din această călătorie. Omul e un amestec curios de cucernicie sinceră și simț practic.

Adunând o comoară solidă în cer, nu a uitat să adune și alta, mai puțin eternă, la o bancă. E cordial, serviabil; ne cunoaștem de o săptămână.

— Mă retrag la data exactă pe care mi-a prezis-o Sudhei Babu.

Devin atent.

— Sudhei Babu?

— Cine e?

— Nu îl cunoști? E cel mai mare astrolog din Benares.

— Numai atât? exclamai cu dispreț. Căci văzusem soiul acesta de oameni așezat în praful maidanului din Bombay, în barăcile din Calcutta, asaltându-i pe călători până în orașele cele mai mici. Sunt murdari și nepieptănați, de pe fețele lor inculte transpiră prostia și superstiția. Întregul lor bagaj se compune din câteva almanahuri jengoase umplute eu semne cabalistice. Pretind să administreze, averea altora fără să observe în ce hal sunt ei înșiși!

Mă uimești! E oare prudent pentru un comerciant să creadă în stele pentru a-și administra averea?

Interlocutorul meu are un surâs de indulgență pentru necredința mea.

— Dar cum ai explica tot ce mi-a prezis? Cum ar putea ghici că mă voi retrage din comerț tocmai la vârsta de patruzeci de ani?

— Poate e o coincidență.

— Dacă, vrei, dar lasă-mă să-ți povestesc o altă întâmplare. Acum câțiva ani întâlnesc un foarte cunoscut astrolog din Lahore și încep o afacere mare după sfatul lui. Eram atunci tovarășul unui om mult mai vârstnic decât mine. Tovarășul meu găsi că afacerea comportă prea multe riscuri și, refuzând să o întreprindă, asociația noastră s-a desfăcut. Am lucrat deci singur și afacerea izbutind, am câștigat o mică avere. Fără sfatul acestui astrolog niciodată nu aș fi îndrăznit să mă lansez în ceva nesigur.

— Deci dumneata crezi...

— Că viața noastră este condusă de destin și că este scrisă în stele.

Un gest de uimire trădează scepticismul meu.

— Din nefericire, toți astrologii pe care, i-am întâlnit până acum erau niște neștiutori și atât de nătângi, încât mi-e greu să cred în valoarea sfaturilor lor.

— Se poate, dar nu trebuie confundat, un savant ca Sudhei Babu cu bieții oameni pe care i-ai întâlnit dumneata. Probabil ai cunoscut șarlatani. El trăiește într-o casă al cărei proprietar este și el brahman. Și-a dedicat întreaga viață studiului stelelor și are cărți de o valoare rară.

În orice caz, tovarășul meu de drum nu este un prost. Face parte dintre acei indieni care au spirit practic și care nu disprețuiesc invențiile cele mai moderne. În anume privințe e chiar mai pus la punct ca mine. Are un splendid aparat cinematografic alături de care bietul meu Kodak pare tare modest; servitorul lui aduce din timp în timp un termos din care ne dă să bem o băutură răcoritoare, ceea ce mă cam rușinează, căci în ce mă privește am uitat să mă încarc și eu cu acest lucru atât de necesar în călătorie. Și aflu în timpul convorbirii noastre că întrebuințează mai des telefonul la Bombay decât l-am întrebuințat eu vreodată. Și totuși crede în astrologie! Nu reușesc să împac trăsături de caracter atât de contradictorii.

— Să încercăm să ne lămurim. Deci, după dumneata, cariera unui om, ca și orice altă întâmplare din lumea aceasta, e sub controlul stelelor, a căror distanță față de Pământ e totuși atât de mare încât zăpăcește orice minte?

— Într-adevăr, așa gândesc.

Înalt din umeri și nu știu ce să spun, dar el urmează cu un ton de pledoarie:

— Dragul meu domn, dar pentru ce nu ai face experiența prin dumneata însuși? Consultă-l pe Sudhei Babu și vezi ce-ți va spune. Eu însumi îi resping pe șarlatani, dar cred în acest om.

— Hm! voi rămâne sceptic față de cei care își câștigă banii ghicind. Dar în fine mai bine să fac cum spui. Mă vei duce la acest astrolog, dacă nu te superi.

— Desigur că vreau. Vino mâine la ora ceaiului. Ne vom duce împreună.

Palatele, templele, sanctuarele se perindă în fața ochilor noștri. Trecem prin fața unor parapete de piatră pline de oameni care se scaldă, dar gândurile mele sunt aiurea; gândesc că la urma urmei, dacă știința se poate mândri de-a fi dăruită spiritul de superstiție, încă nu am auzit că o atitudine științifică, în fața faptelor, interzice investigația. Dacă tovarășul meu de drum mă va pune în fața unor fapte care vor întări fatalismul compatrioților lui, ei bine, voi avea cel puțină destulă libertate de spirit pentru a le putea studia cu totală imparțialitate.

II.

A doua zi, amabilul meu tovarăș și eu trecem printr-o stradă îngustă, arhaică, tivită cu case cu acoperișuri turtite. Ne oprim apoi în fața unei clădiri vechi făcute din piatră, trecem printr-un gang întunecos, cu tavanul jos, urcăm niște scări atât de înguste încât două persoane nu pot să treacă în același timp, trecem printr-un vestibul și ne aflăm în galeria unei curți

interioare care ocupă întregul centru al casei. Un câine latră furios când ne apropiem. Ghivece cu flori stau aliniate lângă zid. Îmi urmez tovarășul într-o odaie atât de întunecoasă încât mă împiedic la intrare în niște țigle desprinse din podea. Mă aplec și găsesc pământ pe jos, ca și în verandă. Astrologul se odihnește, desigur, printre flori, obosit de austerele-i studii.

Tovarășul meu strigă, dar nu-i răspunde decât ecoul vechilor ziduri. Clinele latră cu putere, dar chiar dacă întreaga clădire ar fi părăsită de toți locuitorii ei, tot nu ar putea domni mai multă tăcere. Încep să mă întreb dacă nu ne pierdusem zadarnic timpul venind până aici, când în sfârșit aud pași coborând scările etajului, îndreptându-se spre noi. Curând, în prag apare o figură lungă și slabă purtând într-o, mină o legătură de chei și în alta o luminare aprinsă. După câteva cuvinte schimbate în penumbră, astrologul deschide o altă ușă și ne poștește în casă. Dă la o parte niște perdele grele și deschide geamul îngust al unei ferestre cu balcon.

Soarele care năvălește în odaie luminează violent fața astrologului. E o față de stafie, din care viața și sângele parcă lipsesc, în care nu lucesc decât doi ochi aprinși, mistuiți de focul nepotolit al gândurilor. Acest aspect cadaveric, această slăbiciune uluitoare, mișcările lui de o încetineală de necrezut, totul se combină pentru a mă uimi. Albul ochilor mărește această impresie prin contrastul pe care îl face cu pupila care e neagră ca păcura.

Astrologul ia loc în fața unei mese pline de hârtii. Vorbește destul de corect englezește dar se lasă rugat până intră în vorbă cu mine fără mijlocirea unui interpret.

— Te rog să mă înțelegi, îi spun de la început, am venit în cercetare, nu ca un credincios.

— Bine. Îți voi face horoscopul și îmi spui dacă e exact.

— Cât mă costă?

— Nu am tarif. Oamenii bogați îmi dau până la șaiszeci de rupii, alții, douăzeci. Vei face cum vei crede.

Îi spun îndată că, înainte de a ne sparge capul să aflăm viitorul, aș dori să-mi vorbească despre trecut. Suntem de acord. Timp de zece minute se dedă unor calcule complicate asupra datei mele de naștere. Se apleacă apoi în spatele scaunului lui și răscolește în niște maldăre de hârtie îngălbenită și documente. Până la urmă scoate o foaie lunguiață, murdărită de vreme, desenează o diagramă pe o foaie albă și îmi spune:

— Iată harta cerului în clipa nașterii duminică. Iar textele acestea sanscrite explică înțelesul semnelor acestei hărți. Acum îți voi spune ce stă

scris în stele.

Cercetează o clipă diagrama, mai consultă o foaie și începe să vorbească cu glasul lui sfârșit:

— Ești european și scrii. Este exact?

Fac semn că da. Îmi vorbește apoi de tinerețea mea și îmi descrie câteva evenimente mai marcante. Din șapte puncte importante, cinci sunt exacte, două greșite.

Am deci o posibilitate de apreciere suficientă. Cîntea lui o evidentă, nu e un om în stare să înșele pe cineva cu bună știință. Un succes, de la început, de 75% îmi dă voie să cred că această ultimă știință a astrologiei hinduse merită un studiu, dar că în același timp ea nu e o știință exactă.

Din nou Sudhei Babu răscolește printre hârtiile lui și îmi descrie caracterul cu o oarecare precizie, apoi intră în amănunte asupra meseriei mele și caracterului meu. Asupra acestor puncte nu îmi rămâne decât să mă înclin. Lasă hârtiile, studiază din nou diagrama și îmi vorbește acum de viitorul meu.

— Lumea va deveni domeniul dumată. Vei călători foarte departe, dar întotdeauna cu pana în mână și fără să părăsești meseria dumată de scriitor.

Vorbește astfel câteva minute, dar bineînțeles acum nu am niciun criteriu de control. Dacă profețiile îi sunt scrise în stele, din partea mea mai pot să rămână acolo câtva timp.

Când a terminat, mă întreabă încă o dată dacă sunt mulțumit. Ce să răspund? Descrierea aproape exactă a celor patruzeci de ani din viața mea, analiza aproape justă a caracterului meu a silit scepticismul meu să tacă. În ceea ce privește proorocirea lui, spun drept, sunt impresionat. Vorbește la noroc? Caută să deducă? Voi lăsa timpul să răspundă în locul meu.

Ce voi face acum cu scepticismul meu? Se va dărâma ca un joc șubred de cărți? Sunt foarte încurcat. Merg la fereastră, privesc în stradă, agit mașinal banii pe care îi am în buzunar. Caut ce întrebare aș mai putea să-i pun. Dar astrologul vorbește în locul meu:

— Oare distanța până la stele te face să nu crezi în puterea lor? Dar atunci ce să spunem de influența lunii asupra mărilor, a lunii asupra organismului feminin, de întunecarea soarelui și dispoziția noastră?

— Desigur, dar mai e până să susținem pretențiile astrologiei: că voi reuși să ajung la țintă sau nu, ce importanță poate avea pentru Sirius?

Nicio cută a obrazului lui nu se mișcă.

— Te rog să consideri stelele ca semn pe cer, nu ele, ci trecutul nostru e ceea ce ne influențează. Niciodată nu ai să înțelegi sensul astrologiei dacă nu crezi în doctrina care spune că omul se naște, moare pentru a se naște din nou și că destinul său îl urmărește de la o naștere la alta. Dacă să scape de consecințele unei fapte rele în timpul unei vieți, va plăti în altă viață. Dacă nu primește în timpul unei vieți o răsplată meritată, o va căpăta în mod absolut sigur în altă viață. În afara doctrinei reîncarnării sufletului pe acest pământ până la atingerea perfecțiunii, întâmplările vieții par datorate unui hazard orb. Și cum ar putea un Dumnezeu drept să îngăduie așa ceva? Nu, noi credem cu tărie că dimpotrivă, la moarte sufletul continuă să existe cu personalitatea lui până în clipa în care se întrupează iarăși, într-un nou înveliș carnal. Faptele bune și rele împlinite în timpul acestei vieți își vor căpăta sancțiunea în timpul ei sau în cele următoare. Astfel înțelegem destinul. Când ți-am spus că vei naufragia și că vei fi în pericol de moarte în timpul unei călătorii, nu voiam să spun decât că Dumnezeu, în marea lui dreptate, ți-a rezervat acest destin din pricina unei greșeli pe care ai comis-o în timpul unei vieți anterioare, nu planetele, ci însăși faptele dumitale te duc la naufragiu. Planetele nu fac decât să înregistreze acest destin. Pentru ce, nu știu. Niciodată un creier omenesc nu ar fi putut inventa astrologia. Ea este o știință cunoscută din timpuri străvechi și care ne-a fost destăinuită spre fericirea noastră de înțelepți.

Ce să mai fi răspuns? Dar care este europeanul care de bunăvoie se va lipsi de liberul arbitru în favoarea unui fatalism? Privesc cu uimire la acest bătrân străveziu care se mișcă de parcă ar fi la el acasă printre semnele cerești.

— Știi, desigur, îi spun, că în India de sud astrologii sunt așezați ca importanță socială imediat după preoți și că nimic important nu se poate petrece fără să li se ceară sfatul. Noi, europenii, râdem de astfel de obiceiuri și nu prea credem în proorocii. Avem simțul libertății individuale prea dezvoltat ca să ne putem crede victimele neputincioase ale unui destin nemilos.

Astrologul înalță din umeri:

— Stă scris într-una din cărțile noastre, Hitipadesha, că predestinările noastre sunt scrise pe fruntea noastră și că ar fi zadarnic să ne împotrivim. Ce să-i facem! Purtăm cu noi roadele faptelor noastre.

Rămân sceptic și nu mă prefac. Proorocul se ridică, înțeleg și mă pregătesc de plecare. Șoptește atunci ca pentru sine:

— Totul e în mâinile lui Dumnezeu. Nimic nu îi scapă Cine dintre noi se poate lăuda că e liber? Unde te poți duce ca să nu fie acolo și Dumnezeu?

— Și mai adăugă, întorcându-se către mine:

— Mai vino aici dacă vrei. Mai putem vorbi despre aceste lucruri.

Mă feresc să-l refuz:

— Bine, atunci te aștept mâine la ora șase după apusul soarelui.

Sunt punctual la ora întâlnirii. Nu am intenția de-a adera orbește la tot ce îmi va spune, dar nici nu văd motivul de-a refuza a priori. Am venit să ascult și poate să învăț, cu toate că în acest domeniu numai experiența are valoare. Nu mă voi împotrivi nici unor experiențe dacă le voi găsi folositoare. Or horoscopul lui Sudhei Babu m-a convins că astrologia hindusă nu e simplă superstiție și că îndreptățește o cercetare mai aprofundată. Pentru moment aceasta îmi este concluzia.

Iată-ne deci din nou față în față, de fiecare parte a unei mese mari, luminate de o lampă cu ulei de parafină, așa cum arde în clipa de față în mii de case indiene.

— Am patrusprezece odăi aici, îmi spune astrologul, toate sunt ticsite de manuscrise vechi scrise mai toate în sanscrită. Aceasta îți lămurește pentru ce am nevoie de o casă atât de mare, cu toate că trăiesc singur. Vino să vezi biblioteca.

La aceste cuvinte ia lampa și mă duce în odaia alăturată unde pereții sunt plini de rafturi umplute la rândul lor de dosare neacoperite. Cercetez unul dintre dosare și îl găsesc plin cu cărți și documente. Chiar și podeaua e plină cu cărți și hârtii, suluri și cărți tocite. Iau la întâmplare o broșură și îi văd coperta îmbâcsită și cu un scris îngălbenit. Toate celelalte odăi sunt identice. Toată străvechea înțelepciune, tot folclorul indian pare să-și fi dat întâlnire în această casă.

Odată terminată excursia noastră, ne așezăm din nou la masa pe care o părăsisem.

— Am cheltuit pentru a-mi procura aceste cărți și manuscrise toți banii pe care i-am avut. Parte din cărți sunt rare și au costat mult. De aceea azi sunt sărac.

— Ce scrie în aceste cărți?

— Despre misterele vieții omenești, al divinității și mult despre astrologie.

— Ești deci și filosof?

— Un filosof prost nu poate fi decât astrolog prost.

— Iartă-mă dacă îndrăznesc să te întreb, dar îmi pari tare surmenat de toate aceste lecturi. Am fost izbit de paloarea dumitale din chiar prima clipă.

— O, nu e de mirare. Nu am mâncat de șase zile.

— Fac un gest de milă.

— O, nu, nu din lipsă de bani. Dar femeia care îmi gătește e bolnavă. Iată că se împlinesc șase zile de când nu a venit.

— Pentru ce nu vine altcineva?

Scutură din cap:

— Nu. Hrana mea nu trebuie să fie pregătită de o femeie oarecare. Prefer să nu mănânc chiar și o lună de zile. Aștept deci servitoarea mea să se însănătoșească. Sper că va sosi într-o zi sau două.

Ascultându-l, bag de seamă că poartă la gât șnurul brahmanic. Acest triplu șnur împletit din in e purtat de orice brahman de la naștere până la moarte.

— Pentru ce să te îmbolnăvești dintr-o prejudecată de castă? Sănătatea dumitale nu e mai de preț decât o prejudecată?

— Nu e o prejudecată. Emitem cu toții un fluid care e de natură materială, cu toate că până acum știința nu l- a descoperit încă și nici nu l-a măsurat. Bucătăreasa, gătind, bineînțeles în mod inconștient, lasă să treacă în mâncare și fluidul ei personal. Dacă ai un caracter josnic, acest fluid va infecta mâncarea și apoi pe ființa care va mânca din ea.

— Iată o teorie foarte îndrăzneță.

— Și totuși adevărată.

Dar prefer să schimb subiectul.

— Ești de multă vreme astrolog?

— De nouăsprezece ani. Mi-am luat această meserie după căsătoria mea.

— A, înțeleg.

— Nu, nu sunt văduv. Să spun drept? De la vârsta de treisprezece ani rugam Domnul să-mi acorde înțelepciunea și setea mea de cunoaștere mă îndreaptă spre diferiți maeștri, spre anume căi. Eram atât de atras de cărți încât îmi petreceam o bună parte din zi și din noapte citind. Părinții mă căsătoriră. Dar nu eram căsătoriți de câteva zile și nevasta mea se supără și îmi spuse: „M-am căsătorit, cu o carte, nu cu un bărbat”. Și a opta zi fugi cu birjarul nostru.

Tăcere. Nu mă pot opri să nu surâd. Această părăsire a domiciliului conjugal a trebuit să stârnească destul scandal într-o țară atât de legată de

tradiție. Dar sufletul femeii e plin de viclenie și întrece puterea noastră de înțelegere...

— A fost pentru mine o încercare grea, urmează interlocutorul meu, dar foarte repede m-am mângâiat și am uitat. M-am adâncit cu mai mult foc ca niciodată în cărțile mele asupra astrologiei și misterelor vieții. Atunci am descoperit cartea care a decis soarta vieții mele, Brahma Chinta.

— Despre ce tratează cartea?

— Titlul ar putea fi tradus astfel: „Meditații asupra divinului” sau, „În căutarea lui Brahma” sau poate

„Cunoașterea lui Dumnezeu”. E o carte de mai bine de o mie de pagini din care nu am studiat decât o parte. De altfel mi-au trebuit aproape douăzeci de ani numai ca să adun fragmentele risipite și a trebuit să recurg la librari care o caută pentru mine în diferitele provincii ale Indiei. Cartea cuprinde douăsprezece capitole mari și un mare număr de subdiviziuni. Principalele sunt filosofia, astrologia, yoga, viața viitoare și alte subiecte tot atât de vaste.

— Există și o traducere în engleză?

— Nu am auzit vorbindu-se despre așa ceva. Cartea e foarte puțin cunoscută chiar de hinduși. A fost întotdeauna păstrată ascunsă. Ne-a venit din Tibet, unde e considerată sacră și nu este dată decât unei elite din lumea studenților.

— Din ce epocă e cartea?

— A fost scrisă acum câte va mii de ani de înțeleptul Bhrigu care a trăit în timpuri atât de îndepărtate, încât nu se mai știe precis data vieții lui. A predat o metodă yoga cu totul diferită de metodele în curs în India. Yoga te interesează, nu?

— De unde știi?

Sudhei Babu, ca răspuns, îmi arată harta cerului pe care a stabilit-o după datele nașterii mele și își plimbă creionul printre semnele cabalistice care arată, după părerea lui constelațiile și semnele zodiacului.

— Horoscopul dumitale mă uimește. Pentru un european e cu totul neobișnuit și chiar în India nu se poate găsi decât cu greu. Arată în mod neîndoios că ai o înclinație pentru yoga și că vei dobândi prietenia înțelepților care te vor iniția. Nu te vei mărgini la yoga, ci foarte curând vei fi ca la dumneata acasă și în celelalte domenii ale misticii.

Ce mister al vieții mele» interioare îmi va destăinui?

— Sunt două feluri de înțelepți: unii păstrează cu îndârjire ceea ce știu numai pentru ei, alții împart cu mărinimie cu acei care sunt însetați de cunoaștere. Horoscopul dumitale îmi arată că ai ajuns până la porțile iluminării și cuvintele mele nu vor cădea în urechile unui surd. Sunt gata, dacă dorești, să-ți spun lot ce știu.

Sunt buimăcit de această întorsătură a relațiilor noastre. Am venit mai întâi ca să mă lămuresc asupra astrologiei indiene, m-am întors ca să aud expunerea acestor principii și iată că astrologul îmi oferă acum să- mi fie maestrul pe care îl caut? Dar nu, iată că e vorba de cu totul altceva:

— Dacă consimți să practici metoda din Brahma Chinta nu ai nevoie de maestru. Sufletul dumitale îți va fi cea mai bună călăuză.

Îmi dau seama că mintea mea luase un drum greșit și mă întreb dacă nu cumva astrologul a ghicit gândurile mele.

— Sunt luat prin surprindere...

— Am mai instruit până acum câteva persoane, dar niciodată nu m-am considerat Maestrul lor, ci mai mult fratele sau prietenul lor. Nu aș vrea să-ți fiu maestru în sensul propriu al cuvântului. Spiritul înțeleptului Brihgu va întrebuința pur și simplu corpul meu, spiritul meu ca un mediu ca să-ți comunice anumite lucruri.

— Cum poți împăca profesia de astrolog cu cea de-a învăța yoga?

— Iată: trăiesc printre oameni și îi servesc în măsura puterilor mele, adică prin astrologie. Apoi nu vreau să fiu considerat ca un învățător căci singurul învățător recunoscut de Brahma Chinta nu poate fi decât Dumnezeu. Dumnezeu e sufletul universului. E în noi așa cum e pretutindeni și ne instruieste. Consideră-mă, dacă vrei, ca pe un frate, dar nu ca pe un preceptor spiritual. Acei ce își găsesc un Maestru sunt prea gata să se sprijine pe el în loc să înțeleagă răspunderea lor individuală.

— Dar dumneata iei stelele drept călăuză, nu sufletul.

— Te înșeli. Niciodată nu mă uit la horoscopul meu pe care, de altfel, e multă vreme de când l-am rupt. Am găsit lumina și nu mai am nevoie de astrologie pentru a mă călăuzi: să folosească celor care bâjbâie încă în întuneric. Eu mi-am lăsat soarta în voia Domnului și suport din această atitudine toate consecințele, adică nu mai am nicio grijă, nici de viitor, nici de prezent. Facă- se voia Domnului, I-am dat totul în grijă: și corpul meu și gândurile mele și sentimentele mele și faptele mele.

— Dacă ai fi amenințat cu moartea nu ai face nimic ca să scapi, ci pur și simplu ai spune că e voia lui Dumnezeu?

— Știu că în caz de pericol e suficient să mă rog pentru a mă bucura de ocrotirea Sa. Singură rugăciunea e necesară, frica e fără rost. Mă rog des Domnului care m-a protejat totdeauna în chip miraculos. Ceea ce nu înseamnă că am avut o viață fără griji, și încă destul de mari. Dar întotdeauna am simțit că sunt păzit și întotdeauna am crezut în El. Și pentru dumneata va veni o zi când nu-ți va mai păsa de viitor și vei fi cu totul indiferent la ce ți se va putea întâmpla.

— Nu prea mă văd schimbat chiar în asemenea măsură.

— Și totuși schimbarea asta se va ivi ai siguranță.

— Ești atât de sigur?

— Da. Nu poți scăpa de destin. Această renaștere spirituală e trimisă de Dumnezeu, chiar dacă nu o cunoști încă.

— Toate acestea sunt foarte stranii. Sudhei Babu.

Ideea lui Dumnezeu e postulatul, de care mă izbesc cel mai des în toate discuțiile mele de aici, din India. Hindușii sunt un popor eminentemente religios și nu o dată am fost uimit de tonul familiar cu oare vorbesc de Dumnezeu. Sunt oare în stare să înțeleagă punctul de vedere al occidentalilor care au înlocuit o credință simplistă cu argumentele infinit mai subtile ale rațiunii? Dar îmi dau seama cât de nefolositor ar fi ca în clipa asta să amintesc ceva despre aceste lucruri. Astrologul, bineînțeles, mi-ar servi imediat o puzderie de argumente teologice pentru care însă nu mă simt înclinat.

— Dacă te superi, să vorbim despre altceva, căci niciodată Dumnezeu și cu mine nu ne-am întâlnit încă.

— Horoscopul dumitale nu poate minți: dacă ar fi altfel, nu m-a-ș chinui să conving un spirit neapt pentru asemenea lucruri. Dar stelele își urmează mersul lor neschimbat; ceea ce nu ești acum în stare să înțelegi va fi pentru dumneata preocuparea de căpetenie și va năvăli cu o forță înzecită; îți repet, sunt gata să te inițiez în metodele Brahmei Chinta.

— Iar eu sunt gata să te ascult.

III.

Mă reîntorc în fiecare seară să învăț. Lumina palidă a lămpii aruncă umbre trecătoare pe fața lui de ceară, în timp ce mă inițiază în arcanele vechiului yoga tibetan.

Nicio clipă nu face paradă de vreo superioritate intelectuală; nimic pedant în învățătura lui. E umilința personificată și de fiecare dată începe prin această frază:

„În doctrina Brahmei Chinta scrie că...

Într-o seară l-am întrebat:

— În definitiv, care este ținta finală a acestei yoga a Brahmei Chinta?

— Căutăm să realizăm condiția extazului sfânt, căci numai prin el omul poate percepe sufletul direct. Apoi detașarea de toate: obiectele, lumea exterioară par că se depărtează din câmpul percepției. În această clipă sufletul apare ca o ființă dotată cu o viață proprie, pe care omul o poartă în el și a cărui seninătate îl luminează și îl copleșește. O singură experiență este de ajuns ca omul să știe apoi pentru totdeauna, să dețină dovada că în el există într-adevăr o viață divină, veșnică.

— Ești sigur că aceasta nu este o formă de autosugestie intensă?

Buzele lui schițează un surâs șters:

— Când o femeie naște un copil, îți închipui că ea se îndoiește de realitatea faptului? Și mai târziu, când își amintește acea clipă îți închipui că ea crede că a fost o simplă autosugestie? Și când se apleacă asupra copilului poate crede că ceea ce vede nu este o realitate? Tot astfel spiritul care trăiește o asemenea clipă de iluminare asistă la o întâmplare atât de uluitoare încât niciodată nu o mai poate uita. Ființa întreagă este din clipa aceea transformată. Când cazii în extaz, un gol se produce în spirit, dar Dumnezeu sau, pentru că am impresia că acest cuvânt nu îți place, sufletul, forța supremă, îl pătrunde și umple imediat acest gol. Această schimbare nu se poate întâmpla fără o imensă fericire, fără o imensă dragoste pentru întreaga creație. Pentru un observator din afară, cel căzut în extaz pare mort căci în această clipă supremă respirația este întreruptă.

— Nu e primejdios?

— Deloc. Extazul este obținut în singurătate sau cel- mult în prezența unui prieten care observă mersul. În ceea ce mă privește, intru în extaz și mă trezesc când vreau. Rămân așa două sau trei ore, după cum am hotărât dinainte. Este o experiență miraculoasă în care percep ființa mea interioară așa cum dumneata poți percepe lumea exterioară. De aceea spun că poți învăța de la lumea interioară tot ce vrei să știi de la lumea exterioară. Când vei fi înțeles învățăturile Brahmei Chinta nu vei mai avea nevoie de alt învățător decât de dumneata însuși.

— Dar dumneata ai avut un învățător?

— Niciodată. Descoperirea Brahmei Chinta m-a dispensat să mai caut un învățător. Ceea ce nu înseamnă că, în timpul extazelor mele, învățătorii cei mai de seamă să nu fi venit ia mine. Marii Maeștri îmi apar atunci în forma

lor psihică și își întind mina lor asupra mea în semn de binecuvântare. De aceea repet: nu căuta altă călăuză decât sufletul dumitale și Maeștrii ți se vor înfățișa dumitale de la sine, pe planul interior

— Câteva clipe de tăcere. Tovarășul meu pare adâncit în gânduri. Apoi, fără să se depărteze măcar o clipă de liniște, aş spune de umilința lui, aceste cuvinte extraordinare sosesc pe buzele lui:

— Odată, în timpul unui extaz, l-am văzut pe Iisus.

— Cred că exagerezi, vrei să râzi de mine.

Nu caută să se dezvinovățească sau să explice. Ochii i se întorc și, nu o ascund, un moment îmi este frică. Și nu mă liniștesc decât după un minut, când privirea îi redevine normală. Când reîncepe să vorbească, buzele lui subțiri și-au recăpătat surâsul lor enigmatic.

— Puterea extazului e atât de mare încât moartea nu- l poate lua pe om atâta timp cât se află în această stare. Există pe poalele tibetane ale Himalaiei yoghini care au atins perfecțiunea pe această cale. De bunăvoie s-au retras în peșteri ca să se dedea la aceste extaze și să le prelungească până la gradul cel mai înalt al perfecțiunii. În această stare pulsul se oprește, inima nu mai bate, sângele nu mai sosește în artere. Corpul ia înfățișarea morții, și orice doctor s-ar putea înșela. Să nu îți închipui că e vorba de vreo formă de somn: acești înțelepți sunt tot atât de conștienți ca dumneata și ca mine. Au intrat în lumea interioară în care trăiesc o viață mai intensă decât în lumea exterioară. Spiritul lor s-a dezrobuit de limitările pe care le impune carnea, universul întreg e în ei. Când se trezesc din acest extaz, au îmbătrânit cu câteva sute de ani.

Deci iarăși a apărut această tradiție nestrămutată. Mă va urmări pretutindeni? Din acești nemuritori din legendă, mi-o fi dat să-l descopăr și să-l privesc măcar pe unul în față? Trufașa noastră știință va consimți oare să claseze printre fenomenele vieții aceste fantome ale unei magii ivite pe culmile înghețate ale Tibetului?

IV.

Iată și ultima lecție. Am reușit să-l conving pe astrolog, care nu iese din casă mai niciodată, să se plimbe puțin cu mine. Căutăm străzi liniștite și ocolim mulțimea care ne oprește în drumul spre fluviu. Cu toată murdăria sa din moși-strămoși și lipsa de igienă, Benares oferă călătorului o varietate de culori și priveliști care încântă. În după-amiaza aceasta tovarășul meu și-a luat cu el o umbrelă enormă. Are o înfățișare fragilă și molcomă, umblă atât de încet încât mă hotărâsc să scurtez plimbarea. Tăiem prin strada

arămarilor. Aerul răsună de loviturile ciocanelor, obiectele terminate lucesc în soarele orbitor. Observ printre vase de toate felurile, mici imagini cizelate în aramă, care reprezintă zei din panteonul hindus. Mai încolo, un cerșetor lunecă pe lângă umbra zidurilor. Înfățișarea mea îl liniștește, căci se încumetă să se apropie pentru a cerși. Ne urmăm calea prin strada grânarilor, unde grâmezile aurii de grâu zac spre vânzare. Negustorii veghează asupra mărfii. Aruncă priviri de o curiozitate repede liniștită asupra perechii curioase pe cart o formăm, tovarășul meu și cu mine.

Mirosuri de tot felul urcă până la nărilor noastre. Apropiindu-ne de fluviu, dăm de o adevărată „curte a miracolelor”. Cerșetori scheletici trec prin praf. Unul dintre ei se apropie de noi: fața lui arată o mizerie atât de nespusă încât prezența lui îmi face rău. Puțin mai încolo mai că dau peste o bătrână din care nu au mai rămas decât piele și oase. Și ea își ridică privirea spre mine. Nu citesc nicio revoltă în ochii ei, ci numai o umilă resemnare. Scot portofelul și gestul acesta aprinde în ochii ei o scânteie. Întinde un braț descărnat și prinde cu aviditate banul pe care i-l dau. Îmi este aproape rușine de viața comodă pe care o pot duce, casă, haine, mâncare și toate aceste bunuri pe care din obișnuință nu le mai prețuiesc. Când mă gândesc la privirile acestor nenorociți mă simt aproape vinovat. Cu ce drept am avere în timp ce ei nu au decât zdrențele de pe ei? Și dacă printr-un capriciu al soartei aș fi eu în locul lor? Nu îndrăznesc să mă opresc asupra acestui gând oribil. Și totuși, pentru ce destinul îi azvârle pe acești nenorociți în praful străzii, pe când alții tronează, aici în apropiere, în palate, acoperiți de mătăsuri somptuoase? Viața este într-adevăr o enigmă de neînțeles.

— Să ne oprim aici, îmi spune astrologul sosind la marginea Gangelui. Ne așezăm la umbră și privim nesfârșitele trepte și terase de piatră de pe malurile apei, pe care mii de pelerini trec neîncetat. Formele elegante a două minarete se înalță grațioase spre cer. Arată locul delicioasei moschei a lui Aurungzeb, care dăinuiește ca un anacronism în mijlocul orașului sfânt hindustan.

Astrologul pare că și-a dat seama de impresia penibilă pe care mi-au făcut-o cerșetorii, căci îmi spune, parcă scâzându-se:

— India e o țară săracă. Locuitorii ei nu au puterea să reacționeze. Englezii au calități și cred că Dumnezeu i-a trimis pentru a ne ușura. Înainte viața nu era sigură și legea și dreptatea erau prea des călcate. Dinspre partea mea, doresc să nu plece avem nevoie de ajutorul lor, dar cred că ar trebui să știe să lucreze într-un spirit de prietenie, nu de silnicie. Destinul va hotărî.

— Ah, iată-ne din nou în plin fatalism!

Tovarășul meu tace, prefăcându-se că nu m-a auzit.

Apoi reîncepe:

— Cum ar putea popoarele să se sustragă voinței Divine? Noaptea urmează zilei și ziua urmează nopții. Tot așa și în istoria popoarelor. Mari schimbări sunt suspendate asupra lumii. India a căzut într-o stare de apatie adâncă. Nu se va deștepta decât în ziua în care și vechile-i aspirații se vor trezi, starea premergătoare oricărei activități. Pentru moment, Europa este frământată de febra acțiunii, a trezit un val de materialism care se va topi de la sine într-o bună zi ca să facă loc unui ideal mai nobil. Europa va căuta din nou valori spirituale și America o va urma.

Ascult în tăcere, ceea ce îl incită să continue.

— În acea clipă filosofia noastră, învățăturile noastre vor pătrunde în Occident și țara noastră va deveni o călăuză spirituală. Erudiții voștri au și tradus câteva din cărțile și manuscrisele noastre sacre, dar o mare parte din ele zac neștiute prin mănăstiri și peșteri, în Tibet și Nepal. Când va sosi ceasul, vor fi date și ele în vileag lumii. Atunci va fi timpul când vechile noastre învățături se vor contopi cu știința utilitară a Occidentului. Misterele trecutului nu vor mai fi ascunse în fața nevoilor prezente. Toate acestea se vor întâmpla, și sunt fericit că va fi așa.

Ascultându-l, contemplan apele verzui ale Gangelui. Unda îi este atât de liniștită încât pare că nu curge. Suprafața îi strălucește în soare. Dar astrologul e cu totul cuprins de gândurile lui:

— Fiecare popor, ca și fiecare om, e supus unui destin, căci Domnul e atotputernic, așa că nici oamenii, nici popoarele nu scapă de destinul pe care îl merită, dar pot fi ocrotiți în restriștile lor; pot fi salvate în clipa în care ceasul morții lor pare să fi sunat.

— Dar cum să obții această ocrotire?

— Prin rugăciune. Întorcându-ne cu desăvârșită smerenie către cel Atotputernic, adresându-ne Lui nu cu murmurul buzelor, ci cu adâncul sufletului, mai ales în clipa dinaintea oricărei hotărâri. Zilele de fericire

trebuie primite ca un dar al Domnului, durerea ca o încercare din care vei ieși vindecat. Nu te teme, căci El e numai bunătate.

— Deci dumneata nu crezi că Dumnezeu e îndepărtat și foarte nepăsător pentru tot ce pătimește omenirea?

— Nu, Dumnezeu e într-adevăr prezent în spirit și în faptă, în ființe și în lucruri. Dacă vezi o priveliște frumoasă în calea dumitale, nu îți închipui că e frumoasă din pricina ei, ci numai din pricina Divinității care stă ascunsă în ea. Nu te lăsa amăgit de aparențe, vezi divinul în lucruri și în ființe, nu te gândi decât la spiritul care le însuflețește.

— Ai un fel ciudat de-a lega doctrina dumitale asupra destinului, cu religia și astrologia, Sudhei Babu!

— De ce ciudat? Nu am inventat eu aceste doctrine. Ni s-au dat din timpuri străvechi. Neînvinsa putere a destinului, cultul creaturii pentru creatorul său, doctrina influențelor planetare erau lucruri cunoscute de popoarele primitive, care nu erau sălbatice, cum vă place să credeți. Dar ți-am prezis: înainte de sfârșitul acestui secol, Occidentul va recunoaște din nou realitatea acestor forțe invizibile care animă făpturile.

— Nu va fi ușor, te asigur, să-i convingi pe oamenii din Occident să renunțe la noțiunea lor înăscută a liberului arbitru.

— Tot ce se întâmplă se întâmplă din voia Domnului și voința care se crede liberă e mișcată de puterea Sa

Atotputernică. Atotputernicia Sa înapoiază oamenilor roadele faptelor lor bune și rele, din încarnările lor anterioare. Să ne supunem deci voinței Lui, căci nu va doborî sub greutatea destinului Lui pe acela care-și va întoarce privirea lui către El pentru a cere tăria să rabde soarta.

— Să sperăm că ceea ce spui dumneata e exact, dacă nu pentru altceva, măcar pentru ca acești nenorociți pe care i-am întâlnit să fie mângâiați.

— E singurul răspuns pe care ți-l pot da. Întoarce-te în- lăuntrul dumitale. Urmează calea Brahmei Chinta și aceste probleme se vor lămuri de la sine.

Știu că nu mai are nimic să-mi spună și știu că de aici înainte va trebui să-mi urmez singur calea. În buzunarul hainei mele am o telegramă care mă cheamă departe de Benares. Prietenul meu, astrologul, va consimți oare să pozeze ca. Să pot face o fotografie? E singurul lucru pe care mai îndrăznesc să i-l cer, dar el refuză:

— Pentru ce? Fața asta atât de bătrână, de urâtă, hainele astea roase?!

— Aș dori amintirea asta pentru când voi fi departe.

— Cea mai bună amintire se află în gândul curat și în fapta dezinteresată.

Mă supun cu regret și pun Kodak-ul la loc în buzunar. În clipa în care prietenul meu se scoală, văd un om așezat sub o umbrelă mare de bambus. Pare, după haina lui galbenă, că face parte din casta călugărilor superiori. Puțin mai departe o vacă, o vacă sfântă bănuiesc, căci ele mișună în Benares, stă întinsă de-a curmezișul drumului, cu picioarele îndoite sub ea. Ajung în fața unui magazin, chem o trăsură și ne despărțim.

În zilele următoare călătoresc și asta umple-timpul. Îmi petrec nopțile prin cămine organizate de o conducere părintească pentru funcționarii săi sau simplii călători. Îmi amintesc de unul din aceste hoteluri: lipsea orice urmă de confort și era plin de furnici. După două ore de luptă ca să le resping, mi-am părăsit patul hotărât să-mi petrec noaptea pe un scaun. Ceurile mi se păreau nesfârșit de lungi și ca să-mi scurtez așteptarea mi-am îndepărtat gândurile din nou spre Benares și astrologul meu.

Dar amintirea lui aduce și pe cea a nenorociților înfometați întâlneau acolo, care își târau zdrențele pe drumurile prăfuite ale orașului. O viață care nu le permite nici să trăiască, nici să moară. Cămătarul bogat îi stropește cu noroi trecând pe lângă ei în trăsura lui somptuoasă. Și ei primesc mizeria lor, cu totul și cu totul supuși voinței divine. În această țară fierbinte, cel din urmă leproș își primește soarta liniștit. Fatalismul indian are efecte desigur narcotice, care adorm carnea lor îndurerată.

La ce bun să vii aici să discuți despre liberul arbitru cu niște oameni cu totul supuși sub pumnul unui destin nemilos? Pentru oriental, problema nici nu se pune: destinul îl stăpânește, pe el și pe copiii lui, și cu asta totul e încheiat. Dar ce european ar consimți să fie o paiață în mâini invizibile care ar trage sforile? Îmi amintesc acum de acest cuvânt a lui Napoleon:

„Cuvântul **imposibil** nu este franțuzesc”. Dar am studiat viața lui și știu că la Sfânta Elena a spus în clipe în care spiritul osândit la inacțiune frământa cele trecute:

„Steaua pălea; simțeam hăturile scăpându-mi și nu puteam să mă împotrivesc... În fiecare zi, printr-o fatalitate sau alta, norocul nostru scădea”.

Omul care printr-o dragoste pentru paradox poate nutri în el cuvinte atât de contradictorii nu este un om care a rezolvat problema vieții. Dar cine a făcut-o? Cine ar putea număra câte discuții au avut loc de la un pol la altul al Pământului de când există lumea? Prostul nu se încurcă, dar înțeleptul poate-va fi încurcat să hotărască între opinii diferite.

Mă gândesc din nou la cele spuse despre horoscopul meu. Sunt clipe când mă îndoiesc dacă nu cumva o părțică a acestui fatalism oriental nu a și pătruns în creierul meu. Când îmi amintesc cum acest om cu o înfățișare atât de modestă a putut, uitându-se la horoscop, să învie în fața mea atâtea incidente din viața mea pe care le uitasem, mă simt atras să scriu și eu un tratat voluminos despre determinism. Dar știu că munca va fi zadarnică și că întregul volum nu va lămuri chestiunea. Este peste puterile mele. Când societatea Cook va vinde bilete pentru Marte, lună sau Venus va fi ușor, poate, să cunoaștem influența astrelor asupra noastră. Până una-alta însă, putem consulta astrologii fără însă să uităm, așa cum mi-a spus-o Sudhei Babu, că știința lor nu este decât fragmentară și câtuși de puțin infailibilă.

Din fericire, adorm înainte de-a fi rezolvat problema dacă e sănătos pentru fericirea noastră să ne cunoaștem soarta anticipat.

Câteva zile mai târziu, când mă aflu la câteva sute de kilometri de Benares, aflu că acolo au izbucnit mișcări de stradă între musulmani și hinduși. Veșnica poveste! Se ceartă fără întrerupere și lucrul nu ar fi atât de grav, până în ziua în care sunt azvârliți unii contra altora de către oamenii fără nimic sfânt care nu fac decât să profite, prădând și furând. Teroarea domnește atunci câteva zile. Nu se vorbește decât de crime, torturi, măceluri. Sunt îngrijorat pentru prietenul meu astrologul, dar nu pot să primesc vești, deoarece niciun factor poștal nu se încumetă să iasă în timpul acestei triste perioade.

Sunt nevoit să aștept ca populația să se potolească pentru a expedia telegrama, una dintre primele care au fost trimise în orașul sfânt. Primesc în schimb o simplă scrisoare de mulțumire. Astrologul e bine sănătos și știe că datorează totul ocrotirii Atotputernicului care l-a păzit. Credincios apostolatului său, a adăugat un verset, în post-scriptum, pe dosul scrisorii: zece articole din yoga Brahmei Chinta!

Cap. 13 – Grădina Domnului

I.

În planul hotărât pentru peregrinările mele prin India, două drumuri se desprind și converg spre o mică colonie aproape necunoscută, adăpostită în inima unui oraș care poartă poeticul nume de Dayalbagh, sau Grădina Domnului. Unul din ele își are punctul de plecare la Lucknow, loc pitoresc unde am avut norocul să pot profita de bunele îndrumări ale lui Sunderlal Nigam, călăuză și filosof. Nu are mai mult de douăzeci sau douăzeci și ceva de ani, dar ca mulți din frații lui indieni, are totuși o mentalitate matură. Ne

plimbăm deci filosofând printre vechile palate ale mogulilor și avem tot timpul să medităm asupra destinului vechilor regi. Nu mai visez decât despre splendidele arhitecturi indo-persane cu contururi grațioase și coloritul delicat, în care se arata gustul rafinat al creatorilor lor. Cum aş putea vreodată uita acele zile binecuvântate petrecută la umbra portocalilor, podoaba grădinilor din Lucknow?

Parcurgem vechi haremuri unde favoritele regilor din Aoudh își plimbau frumusețile măslinii pe balcoane de marmură sau scăldându-se în căzi de aur. Azi palatele sunt goale, dar parfumul trupurilor lor tinere plutește parcă în imensele săli pentru totdeauna pustii.

Îmi place mai ales frumoasa moschee vecină cu Puntea Maimuțelor. Fațadele ei albe lucesc ca o feerie sub lumina soarelui, minaretele ei elegante se înalță spre cer ca o rugăciune. În interior, o mulțime de credincioși prosternați la pământ invocă numele lui Allah într-un ritm monoton. Culorile vii ale covoarelor de rugăciune adaugă și ele o notă strălucitoare farmecului acestei scene. Cine s-ar putea îndoi de căldura credinței acestor sectanți ai Proorocului, pentru care religia a rămas o forță vie de acțiune?

Prins de contemplarea acestor minuni ascult totuși remarcile inteligente ale tânărului care mă călăuzește: știe să contopească o atitudine foarte obiectivă cu misticismul, așa cum se cuvine unui student în yoga. De altfel, au trebuit multe discuții și multe întâlniri, în care timp îmi simțeam privirea intens inteligentă așează asupra mea pentru a-mi pătrunde parcă gândurile, până am aflat că face parte din asociația semi-secretă a Radha- Soamiților

II.

Al doilea drum nu pleacă din Lucknow; îmi este arătată de un anume Mallik, un alt membru al confreriei, om puternic, fin și cu piele de culoare deschisă, ca multi indieni din nord. Timp de secole cei din rasa lui au trăit în vecinătatea triburilor de munteni de la frontieră și au observat cu un ochi invidios posesiunile vecinilor lor mai norocoși. Dar guvernul englez i-a disciplinat pe acești copii turbulenți, nu ca înainte, prin loc și sabie, ci înrolându-i în armata engleză.

Mallik are un oarecare număr dintre acești nomazi înfricoșători dar care acum, convertiți la disciplină și la muncă pașnică, construiesc în lungul frontierelor de nord-est poduri și drumuri, întăritori și cazărmi. Cei mai multi din ei și-au păstrat pușca lor uriașă, dar mai mult din obișnuință decât din necesitate.

Mallik face astfel treabă bună dar grea lângă Dera Ismail Khan, post înaintat al Imperiului. Caracterul lui e o împreunare fericită de robustă încredere în sine, de sănătos simț practic, noblețe de suflet și adâncime de gândire: e într-adevăr un om excepțional de bine echilibrat.

Reticent mai întâi, așa cum cere tradiția yoghinilor, nu se destăinuie decât cu încetul și îmi spune că are un Maestru și că merge la el oricând îi permite serviciul. Acest Maestru, un anume Sahabji Maharaj, e tocmai șeful Radha-Soamiților. El a avut, după cum îmi spusese și Sunderlal Nigam, ingenioasă idee de a împăca cerințele yoghinilor cu cele ale unei vieți moderne, organizată după metodele occidentale.

III.

Grație amabilității acestor doi oameni, voi fi oaspetele Sfinției Sale Sahabji Maharaj, rege fără coroană al Dayalbaghului, orașul Radha-soamiților.

Parcurgem cu automobilul cele câteva mile care despart Agra de colonie și iată-ne la Dayalbagh, Grădina Domnului! Se poate constata din prima clipă că întemeietorul are grijă să mențină orașul într-o stare demnă de numele pe care îl poartă. Sunt primit numaidecât după sosire într-o casă unde se află, după cât mi se spune, oficiul particular al Stăpânului. Sala de așteptare este mobilată modern și cu simplitate rafinată. Acest modernism este oare o reacțiune? Am întâlnit yoghini în colibe de pământ bătut, în peșteri, dar niciodată într-un decor atât de elegant. Ce fel de om poate fi șeful acestei asociații curioase?

Nu sunt lăsat multă vreme în îndoială, căci văd ușa deschizându-se încet și marele personaj se află în fața mea. De statură mijlocie, are capul învăluit într-un turban nepătat. Trăsăturile îi sunt fine, fără a fi specific indiene, tenul mai deschis ar putea fi tot atât de bine și al unui sud-american. Poartă ochelari groși și mustața lui e tăiată modern. E îmbrăcat cu acel soi de redingotă cu guler înalt și un rând de nasturi, adică ceea ce croitorii Indiei au crezut că o mai potrivit pentru a se apropia de moda occidentală. Prezența lui e plină de modestie și amabilitate, de curtenie și demnitate. Odată salutarile făcute, mă simt dator să-l felicit pentru bunul gust al mobilierului. Un surâs binevoitor face să-i strălucească toți dinții:

— Dumnezeu nu este numai dragoste, este și frumusețe. Oricine are cultul Duhului trebuie să aibă cultul frumosului, nu numai pentru el însuși, dar și pentru tot ce îl înconjoară.

Engleza iui este destul de bună, vocea curată și caldă.

— În mobilierul unei încăperi mai este și altceva decât ce vezi și care totuși e partea cea mai importantă. Știi că obiectele păstrează urma sentimentelor și a gândurilor posesorului lor? Și că apoi o reflectă la rândul lor în radiații nevăzute dar care impresionează cu o anumită tărie pe cei ce trec în preajma lor?

— Dacă te înțeleg, s-ar găsi deci în vecinătatea acestor obiecte un curent magnetic care radiază caracterul posesorului lor.

— Tocmai așa. Gândul este de natură materială dacă nu corporală și se leagă pentru un timp mai mult sau mai puțin lung de obiectele de care ne servim în mod obișnuit.

— O teorie care ar putea fi într-adevăr susținută.

— E mai mult decât o teorie, e o realitate. Omul posedă un dublu mai subtil decât corpul lui fizic și care conține anumiți centri de activitate care corespund organelor vieții senzoriale. Dacă acești centri sunt treziți, se poate cu ajutorul lor să se perceapă forțele nevăzute, pentru că acești centri au facultăți de viziune psihică.

Interlocutorul meu mă întreabă apoi ce impresie mi-a făcut India. Nu îi ascund ce gândesc despre neglijența compatrioților lui de a-și însuși cuceririle științei și ale progresului modern care înfrumusețează scurta noastră trecere pe acest pământ, disprețul lor față de igienă, legăturile lor fantastice cu nuanțe religioase, de obiceiuri stupide și practici crude. Îi spun deschis ca puterea preoților pare să-i fi luat orice forță de creație țării lui. Îi dau câteva exemple de lucruri absurde făcute în numele religiei atunci când Dumnezeu ne-a dăruit inteligență. Sahabji Maharaj este cu totul de părerea mea.

— Ceea ce ai spus acum formează tocmai programul meu de reformă.

— Și ca să spun totul, mi se pare că mulți indieni așteaptă pasivi ca Dumnezeu să facă pentru ei ceea ce ar fi în stare să facă ei înșiși.

— Este foarte-adevărat; pentru mulți dintre hinduși, religia este un paravan comod pentru a acoperi o mulțime de lucruri care nu au nimic de a face cu ea. Cel mai rău este că o religie nu rămâne deloc în starea ei de curățenie de la început și nu păstrează forța ei vie decât timp de o jumătate de veac. Pe urmă începe să degenereze în simplă filosofie: adepții ei nu mai au un spirit religios; clădesc fraze. În ultimul stadiu, și aceasta este faza cea mai lungă, cade între mâinile falșilor preoți, și de-abia acum ipocrizia este acceptată de religie.

Cel puțin iată cuvinte sincere pe care le aprob fără rezerve!

„La ce să discuți despre cer și iad, despre Dumnezeu și atributele lui? Omenirea nu trăiește pe planul metafizic ci pe al realului. Să încercăm deci, înainte de toate, să facem viața aceasta mai fericită și mai frumoasă.

— Tocmai pentru aceasta am vrut să vă văd. Discipolii dumneavoastră sunt oameni foarte bine, practici ca și europenii de astăzi, nefăcând paradă de religie și trăind o viață sănătoasă, observând totuși, în același timp, și preceptele yoga cu o rigoare absolută.

Aceste cuvinte au darul să aducă un surâs pe buzele lui Sahabji.

— Sunt fericit că ai băgat de seamă. Punând în practică la Dayalbagh această concepție de viață activă, încerc să dovedesc lumii că omul poate să se bucure de toate binefacerile vieții spirituale fără să se retragă în peșteri, că poate să atingă cea mai mare perfecțiune prin yoga fără să ocolească obligațiile din această lume.

— Dacă reușiți, o să aduceți Indiei și învățăturilor ei stima lumii întregi.

— Și vom reuși, crede-mă. Dă-mi voie să-ți povestesc o istorioară. Când am venit aici ca să-mi întemeiez colonia, cea mai mare dorință pe care o aveam era să plantez mulți pomi. Dar mi s-a spus că e o trudă zadarnică în pământul aresta uscat și nisipos. Jumna nu curge prea departe de aici și Dayalbagh e ridicat pe una din vechile ei albi. Nu ne pricepeam și abia după numeroase încercări neizbutite am găsit speciile capabile să trăiască în acest pământ neroditor. Aproape toți pomii plantați în primul an au pierit. Unul totuși a rezistat. Ne-am continuat eforturile, și astăzi iată: avem nouă mii de arbori plini de viață la Dayalbagh. Îți povestesc acestea numai ca un simbol al concepției pe care o avem despre sarcina noastră. Am găsit aici pământul gol și având o valoare atât de mică încât fără noi nu s-ar fi găsit niciodată un cumpărător. Iată ce am făcut!

— Este deci o nouă Arcadie pe care vreți s-o ridicați la porțile Agrei!

Deoarece râde la această remarcă, profit ca să-i cer să vizităm orașul.

— Desigur, o să aranjez asta imediat. După ce voi fi vizitat Dayalbagh, mă vei înțelege mai bine. Când le vei vedea puse în practică, ideile mele se vor lămurii de la sine.

După aceste cuvinte sună ca în cel mai modern dinte birouri și după câteva minute îmi încep turneul meu de inspecție printre străzile aproape terminate și uzine. Călăuza mea este căpitanul Sharma, fost medie în armată, pe care a părăsit-o pen tru a se consacra cu totul operei stăpânului lui. Și la el, după cum îmi dau seama numaidecât, se observă o fericită îmbinare a realismului occidental și a unei adânci și sincere spiritualități.

O stradă bogată te duce la Dayalbagh. Orașul este foarte curat. Toate străzile sunt umbrite de pomi mari. Grădini frumoase împodobesc piața principală. Călăuza mea îmi spune la rândul său că aceste plantații au trebuit să fie făcuți pe un sol absolut gol. Un dud plantat de către Sahabji Maharaj în 1915, în epoca când a inaugurat colonia, este simbolul viu al concepției lui despre urbanism. Cartierul industrial este format de o grupă de manufacturi care a primit numele de „industrie model”. Atelierele sunt luminoase, aerisite, spațioase și dovedesc o rare grijă pentru igienă.

IV.

Vizităm mai întâi fabrica de încălțăminte. Muncitorii cu fața bronzată lucrează în zgomotul curelelor și mașinilor și îmi par la fel de pricepuți în arta lor ca și îndepărtații camarazi pe care îi au tocmai la Northampton. Directorul îmi spune că a studiat, în Europa pentru a cunoaște metodele moderne de fabricație și că a format pe urmă ucenici. Produsele fabricate servesc întâi necesitățile Davalbaghului și Agrei, restul fiind exportat. Case de desfacere sunt deschise în marile orașe după modelul magazinelor cu sucursale numeroase.

Uzina următoare este o țesătorie. Produce în serie stofă de lână și de mătase. Pe urmă văd o fabrică de scule, o uzină de fier și o topitorie unde un ciocan-pilon uriaș bate în ritmul muncitorului ora. Puțin mai departe, o fabrică de balanțe, de instrumente științifice și de aparate de laborator a obținut pentru calitatea produselor ei patronajul Guvernului Indiei. Asist în trecere la delicatele operații de aurire și nichelare prin electroliză. Alte manufacturi produc ventilatoare, patefoane, cuțitărie, mobile. Un mecanic a descoperit un nou tip de patefon care va fi în curând pus în practică.

Găsesc chiar o fabrică de tocuri rezervoare! Este prima care există în India și nu fără multe încercări au putut să pună la punct primul model. Eforturile lor n-au dat greș decât la fixarea vârfului de iridiu. Păstrează speranța să descopere procedeul dar sunt obligați, în așteptare, să trimită tocurile pentru a fi terminate în Europa.

Tipografia de la Dayalbagh ajunge pentru toate necesitățile comerciale și intelectuale ale țării. Mi se arată modele de tipărituri în hindusă, urdu și engleză. Un mic ziar săptămânal, Prem pracharak, este editat și serviciul îl duce tuturor Radha-soamiților locuind în diferitele regiuni ale Indiei.

Nu voi spune despre lucrători că sunt mulțumiți: sunt entuziaști. Nu numai că nu sunt sindicalizați, dar chiar spiritul sindicalist ar părea aici ca o

monstruozitate. Fiecare își îndeplinește sarcina hărăzită, la toate treptele, nu ca pe o muncă ci ca pe o plăcere.

Orașul are uzina lui electrică care distribuie forța necesară uzinelor, mișcă ventilatoarele și luminează toate casele fără nicio plată, pe cheltuiala comunității.

Secția de agricultură are o mică fermă organizată modern și a cărei dezvoltare e abia la început. Posedă un tractor și un plug cu aburi. Produce mai ales legume și furaje. Ceea ce mi s-a părut mai deosebit este lăptăria. N-am mai văzut nimic asemănător în India. S-ar crede că e construită pentru o expoziție. Animalele contrastează cu cele slabe pe care le întâlnești fără să fie nevoie să mergi mai departe de Agra. Staulele sunt de o curățenie meticuloasă și randamentul laptelui este superior oricărei alte lăptării indiene. O uzină de pasteurizare și un frigorifer îi sunt anexate. O mașină electrică de fabricat unt completează acest frumos ansamblu, al cărui întreg merit revine unui fiu al lui Sahabji Maharaj, un tânăr activ și energic care a vizitat centrele de producție cele mai moderne din Anglia, Olanda, Danemarca și Statele Unite înainte de a face această instalație.

Aprovizionarea cu apă de băut a fost, de la început, o problemă grea. Un canal de irigație și o uzină care să ridice apa au fost construite, dar creșterea consumului l-a forțat pe Sahabji Maharaj să ceară ajutorul inginerilor Guvernului care au făcut cu succes un foraj.

Colonia are banca ei, „Radha Soami General and Assurance Bank, Limited”. Are un capital autorizat de două milioane rupii și administrează finanțele orașului și în același timp socotelile particulare. Institutul universitar Radha Soami, așezat tocmai în mijlocul orașului, este poate cea mai frumoasă clădire. Un arhitect european n-ar găsi nimic de criticat la fațada ei de cărămizi roșii, lungă de două sute de picioare, la ferestrele ei cu cadru de marmură albă. Grădini înflorite înconjură clădirea. Această școală cu totul modernă primește mai multe sute de elevi; lecțiile sunt predate de treizeci și doi de profesori, tineri, idealști și entuziaști, cu totul devotați meseriei și stăpânului lor. Nivelul studiilor e foarte ridicat. Învățământul religios nu se ocupă decât de a ridica sufletul, fără să fie legat de nicio dogmă. Sahabji Maharaj vizitează de multe ori școala și vorbește puțin elevilor în fiecare duminică. Practica sporturilor este încurajată, o bibliotecă de șapte mii de volume și un mic muzeu original întregesc instituția.

Colegiul tinerelor fete este alcătuit după aceleași principii. Caută să reacționeze împotriva neștiinței în care femeia indiană a fost ținută până în

zilele noastre.

Un institut tehnic a fost de curând construit. Cuprinde secții de mecanică, de electricitate și de automobile și formează mecanici și contramaiștri. Elevii fac stagii în uzine, unde au fost aduse mașini speciale și bancuri de probă.

Pensiuni de familie au fost anexate la trei colegii.

„Building Departament” stabilește planurile și patronează construcția clădirilor publice. Fiecare stradă are un caracter arhitectural propriu, preocuparea urbanistică este vădită. Viitorul proprietar este liber să aleagă stilul casei, în serii stabilite sau aprobate de către oficiu în număr de patru, și al căror preț o fixat dinainte. Cumpărătorul plătește prețul construcției plus o mică sumă pentru oficiu.

Inutil să adaug că există la Dayalbagh un spital și o maternitate. Spiritul public prezintă o omogenitate perfectă, așa că până și agentul de poliție, foarte stilat, este membru în Radha Soami. Prezența lui poate să pară nepotrivită într-o țară cu un nivel moral așa de ridicat, dar bănuiesc că este acolo mai ales pentru a apăra orașul de nepoștiții strecurați din afară.

V.

Mă folosesc de prima clipă pe care poate să mi-o dea Sahabji Maharaj ca să-i arăt toată admirația mea.

— Dar, îi spun, cum puteți să finanțați o operă așa de mare în interiorul unei țări atât de înapoiate?

— O să ai ocazia să vezi chiar dumneata. Membrii noștri finanțează chiar ei colonia. Nu sunt obligați cu nimic, nu li se cere nicio cotizație fixă, consideră ca o datorie să contribuie fiecare după puterile lui la bunăstarea Dayalbaghului. La început, bineînțeles, depindeam mai ales de aceste contribuții voluntare, dar scopul meu este de a ajunge să ne finanțăm noi înșine, și nu voi avea liniște decât când vom fi cucerit o independență deplină.

— Aveți, desigur, oameni bogați care vă susțin?

— Nu crede asta, soamiții bogați pot fi numărați pe degete. Membrii noștri sunt mai toți de obârșie umilă, aproape toți au trebuit să facă dovadă de multă abnegație venind la noi.

Prin mila Tatălui nostru Suprem am putut să consacram sute de mii de rupii operei noastre. Viitorul coloniei este asigurat, veniturile ei cresc o dată cu numărul membrilor, astfel încât suntem siguri că nu vom duce niciodată lipsă de bani.

— Câți membri aveți acum?

— Mai mult de 110.000, dar câteva mii numai s-au instalat aici. Societatea noastră are deja aproape șaptezeci de ani de existență, dar n-a luat cu adevărat avânt decât în cursul ultimilor 20 de ani, și observă că fără niciun fel de propagandă, căci societatea noastră este pe jumătate secretă. Printr-o acțiune publică și o propagandă potrivită am putea să dublăm numărul membrilor noștri. Aceștia sunt răspândiți prin toată

India, consideră Dayalbagh ca metropola lor și vin aici de câte ori pot. Sunt organizați în grupe locale, care se adună în fiecare duminică la aceeași oră, când noi ne adunăm la Dayalbagh.

Sahabji se oprește ca să-și șteargă ochelarii și continuă: „Gândește-te: când am inaugurat această colonie dispuneam cu totul de cinci mii de rupii puse deoparte în acest scop. Nu posedam la început decât patru acri de teren. Astăzi Dayalbagh se întinde pe mai multe mii de acri. Se numește oare asta o reușită sau nu?

— Până unde doriți să mergeți pe acest drum?

— Când vom avea până la douăsprezece mii de locuitori, ne vom opri. Nu mă gândesc să imit aglomerațiile voastre monstruoase, unde calitatea e normal să fie sacrificată cantității. Ceea ce vreau să ridic este o cetate-grădină ai cărei locuitori să poată lucra în pace și să trăiască mulțumiți în spațiul model, cam după concepția „Republicii” lui Platon, unde am fost plăcut surprins să găsesc o mare parte a ideilor pe care încerc să le realizez aci. Va servi atunci ca model altor comunități asemănătoare pe care am intenția să le creez în celelalte părți ale Indiei, cam una cel puțin de fiecare provincie. Voi aduce astfel o soluție personală la multe din problemele sociale.

— Îndreptați deci India spre dezvoltarea industrială?

— Desigur, deoarece va avea cea mai mare nevoie de ea. Numai că n-o voi lăsa să se afunde până la gât în progresul material, cum faceți în Occident. India trebuie să fie reînălțată pe o bază economică care să o scape de sărăcie dar să înlăture lupta dintre capital și muncă care întovărășește la voi progresul social.

— Și cum veți face?

— Tinzând spre bunăstarea indivizilor, nu pe socoteala comunității, dar ca o consecință a bunăstării generale. Lucrăm după principiul cooperăției, în care fiecare așează interesul Dayalbaghului deasupra celui propriu. Pionierii noștri lucrează cu un salariu mai mic decât l-ar putea avea în altă

parte și sunt bucuroși, pentru că nu sunt lucrători necunoscători, ci oameni conștienți și educați. Randamentul este mare pentru că noi nu ne inspirăm din motive materiale, ci din motive spirituale care prezidează toate eforturile noastre. Unii dintre noi, care sunt în stare să o facă, ne oferă serviciile lor gratuit. Ajunge atât ca să vezi cât sunt de entuziaști. Sper, de altfel, să-i dispensez de acest sacrificiu când vom fi dus opera noastră la bun sfârșit, dar recunoaște că numai grija de a-și cultiva puterile spirituale a adus toată această lume aici, și acesta este obiectivul fundamental al societății noastre. Sa zicem că ai fi obligat să vii aici și te-ai uni cu noi; ar trebui să câștigi o mie de rupii pe lună, n-ai primi decât a treia parte pentru că nu suntem în stare să plătim salarii mari. Dar puțin câte puțin ai ajunge să-ți faci o casă, ai putea să întemeiezi un cămin. Dacă, din contra, nu te preocupi decât de partea materială a vieții și pierzi din vedere idealul spiritual care te însuflețește, drumul pe care-l vei fi ales n-ar mai fi același ca al nostru, căci pe deasupra activității practice pe care ai văzut-o, noi căutăm să nu pierdem niciodată din vedere motivul central care este rațiunea de a fi a societății noastre.

— Înțeleg.

— Mai ales nu ne crede socialiști în sensul european, pentru că industriile noastre, fermele noastre și instituțiile noastre de instrucție publică sunt proprietatea comunității. Această formă de proprietate se întinde chiar la teren și la locuințe. Poți să-ți faci o casă, n-o să fie a ta decât atât cât o vei locui. Cu această rezervă îți este permis să ai, să economisești aici sau în altă parte; ceea ce este al tău rămâne al tău. Prin asta ne despărțim noi cu totul de tiraniile socialismului în felul occidental. Toate bunurile noastre comunale și toate darurile voluntare sunt considerate ca depozite și administrate cu totul dezinteresat. Totul este subordonat idealului nostru spiritual. Această administrație este controlată de către un corp de patruzeci și cinci de membri reprezentând diferitele provincii ale Indiei, și care se întrunesc de două ori pe an pentru a examina socotelile și a controla bugetul. Lichidarea contului curent și controlul general sunt încredințate grijilor unui comitet executiv de unsprezece membri.

— Ați spus adineauri că veți prezenta într-o bună zi Dayalbaghul ca o soluție a problemelor vremii noastre. Dar eu nu văd încă în ce fel opera dumneavoastră rezolvă problema economică care este astăzi la baza tuturor.

Sahabji Maharaj surâde:

„India poate aduce contribuția ei și în acest punct. Lasă-mă să-ți expun un plan pe care l-am făcut de curând cu intenția de a se grăbi realizarea proiectelor noastre. Acest plan, după părerea mea, conține principii economice și sociale de o importanță capitală. Am constituit un fond succesor care solicită daruri de la membrii noștri capabili de a subscrie sume de o mie de rupii și mai mult. Fiecare primește o dobândă anuală de 5%.

La moartea lui aceeași anuitate este plătită văduvei lui, copiilor lui sau oricărei alte persoane desemnată de el. Beneficiarul are aceleași drepturi ca cel ce subscrie de la început. Totuși, plățirea anuității încetează la a treia generație. Cel ce subscrie de la început poate, în caz de nevoie, să răscumpere totul sau o parte din subscripția lui. Astfel, sute de mii de rupii vor veni în casele noastre fără să atârne prea greu asupra membrilor societății noastre, din moment ce un venit rezonabil le este garantat în schimbul acestei subscripții.

— Conchid, deci, că încercați să găsiți un drum de mijloc între inconvenientele capitalismului și reveriile socialiștilor. În orice caz, doresc să reușiți după cum meritați.

Este sigur, asta o înțeleg acum, că Dayalbagh își are viitorul asigurat grație resurselor acestui fond succesor chemat să crească continuu cu donațiile care vor continua să sosească și beneficiile industriilor lui, ajunse în stadiul de productivitate.

— Oameni politici indieni dintre cei mai cunoscuți urmăresc experiența noastră cu interes. Mai mulți au venit chiar aici, unii având idei opuse și un spirit critic treaz. În lumea modernă indienii se numără printre popoarele cele mai sărace, și conducătorii lor firești nu găsesc o soluție. Gandhi a venit și a vorbit mult timp cu mine; vroia să mă ia în campania lui politică; am refuzat... Nu se face politică la Dayalbagh. Nu ne legăm decât de mijloacele practice, eficiente și neavând nimic comun cu scopurile politice ale lui Gandhi; consider, de altfel, ideile lui economice ca simple fantezii fără valoare practică.

— Este, cred, dușmanul mașinii, bună – după el – să fie aruncată.

— India nu poate și nici nu trebuie să meargă înapoi în timp, trebuie, din contră, să meargă înainte; nu-și va regăsi prosperitatea decât dezvoltând elementele sănătoase de civilizație și de progres pe care le are.

Compatrioții mei ar face mai bine să ia lecții de la americani și de la japonezi. Cum vrei ca vechiul țesător și războiul de mână să lupte împotriva

concrenței instrumentelor industriale moderne?

Lecții de la America? Oare nu am în fața ochilor un adevărat american într-un suflet de hindus, cu inteligența vie, temperament de afaceri obiectiv și precis? Cum să nu fiu sedus de acest bun simț, acest sănătos echilibru, calități atât de rare pe acest continent?

Caracter plin de contraste, de altfel. Călăuză și conducător recunoscut a mai mult de o sută de mii de oameni care practică sub conducerea lui spirituală cea mai curioasă formă de yoga, în același timp este animator al unui oraș industrial, plin de activitate, geniu luminos și fecund, nu cred să-și aibă perechea în India și poate că nici în toată lumea. Dar vocea lui îmi întrerupe din nou gândurile.

„N-ați văzut încă decât două din aspectele vieții noastre. Or natura omului este întreită: e corpul, este spiritul este sufletul. Avem atelierele noastre și fermele pentru corp, stabilimentele noastre pentru instruirea spiritului, și avem, în fine, pentru viața spirituală, adunările noastre. Prin aceste trei feluri de activitate urmărim dezvoltarea completă și armonioasă a individului. Bineînțeles, sufletului îi dăm primul loc și toți membrii societății noastre fac practica individuală yoga oriunde ar fi.

— Aș putea asista la vreuna din adunările dumneavoastră?

— Cu plăcere. Când vei dori.

VI.

Viața spirituală din Dayalbagh începe la orele șase dimineața, la ora când zorile gonesc întunericul nopții, când păsările cântă imnul lor de dimineață soarelui. Îmi urmez călăuza spre un cort imens către care se îndreaptă deja o mulțime de oameni care își lasă la intrare pantofii sau sandalele. Fac ca ei și intru, la rândul meu.

Sfinția Sa Sahabji Maharaj stă pe o platformă ridicată care ocupă centrul acestui hol improvizat. Sute de credincioși ghemuiți în cerc formează în jurul lui un covor mișcător. Toți ochii sunt îndreptați spre Maestru. Îmi fac drum până la picioarele acestei estrade și mă așez cum pot mai bine în locul strimt. Curând, doi oameni se ridică în fundul cortului și îngână un cântec monoton, plăcut urechii, care ține cam cincisprezece minute, evoluează descrescând și se stinge, lăsând ascultătorilor o impresie de liniște:

Arunc o privire în jurul meu. Toată adunarea este nemișcată și mută, ca adâncită în meditație sau rugăciune. De pe buzele lui Sahabji însuși niciun cuvânt n-a căzut. Fața îi este mai gravă ca de obicei, aerul lui vioi și gata de acțiune a dispărut. Spiritul lui pare adâncit într-o contemplație senină. Ce

gânduri se încrucișează sub acest turban, ce responsabilitate atârnă pe acești umeri în fața unui întreg popor care vede în conducătorul ei legătura sfântă care îl leagă de o viață sublimă?

Cea mai adâncă liniște domnește încă timp de o jumătate de oră. Înspre ce regiuni pentru totdeauna închise scepticismului nostru s-a îndreptat spiritul acestor orientali? Știu totuși: contemplația lor nu este decât preludiul unei activități intense și fecunde al cărei freamăt va umple în curând orașul. Nimic mai mult: ne regăsim pantofii și ne împrăștiem.

Îmi petrec dimineața în discuții cu numeroși Radha- soamiți, locuitori ai orașului sau vizitatori care trec, pentru că o mare parte dintre ei vorbesc o engleză bună. Sunt oameni cu turbane, de la nord-vest, tamili din sud cu părul făcut coadă, mici bengalezi vioi din est și fețe bărboase pe care le întâlnești în centrul țării. Toți au un aer de demnitate conștientă de oameni care au știut să împace aspirațiile lor spirituale cu nevoile unei vieți pline de muncă. Spiritul lor plutește la înălțimi sublime și totuși stau solid pe pământ și nu există oraș care să nu se mândrească de a avea astfel de cetățeni. Îi iubesc și îi admir. Iată, în sfârșit, oameni care știu ce vor!

O adunare de mai puțină importanță se ține după- amiază. Este mai ales consacrată membrilor în trecere. Se discută afaceri personale, se răspunde întrebărilor lor, se discută de asemenea chestiuni de ordin general. Sahabji Maharaj este un om plin de resurse: nu-l pui niciodată în încurcătură. Răspunde fără șovăire la problemele materiale și spirituale cele mai variate, cele mai neașteptate și te poți bizui pe răspunsurile lui. Știe să unească o desăvârșită modestie cu o mare siguranță și are un simț al umorului uimitor la un om de felul acesta.

Seara, a treia reuniune. Totul este închis în oraș și cortul mare este din nou plin de oameni. Sahabji Maharaj este la locul lui, pe estradă. Adepți în mare număr trec și depun la picioarele lui contribuția lor la fondurile administrației. Doi membri ai Comitetului înregistrează aceste daruri. Momentul principal al reuniunii este acela în care conducătorul comunității își ține discursul. Credincioșii îl ascultă cu atenția încordată. Vorbește bine, are un limbaj viu și colorat și vocea îi pornește din inimă. Entuziasmul îi este comunicativ și se simte cum emoția îi cuprinde pe toți auditorii.

VII.

Această slujbă de seară ține aproape două ore și același program este susținut în fiecare zi. Dă o înaltă idee despre rezervele și forțele spirituale care-i permit lui Sahabji Maharaj îl menține fără greutate și fără șovăială.

Nimeni nu știe cu anticipație tema discursului său. Mirat de un astfel de belșug nu mă pot împiedica de a-l întreba despre acest lucru:

„În momentul în care iau loc pe estradă, nu știu absolut nimic despre ce voi spune. Când spun o frază nu știu care va fi următoarea și știu cu atât mai puțin cum voi termina. Mă las cu totul în grija Tatălui Suprem, aștept inspirația de la el, îi ascult ordinele, sunt într- adevăr în mâinile lui”.

Subiectul primei cuvântări părea făcut tocmai pentru mine. Era vorba despre nevoia de a găsi un Maestru. Într-o zi, pe când eram așezați împreună pe iarbă, nu m-am putut stăpâni să-i mărturisesc că și eu aveam aceeași necesitate.

— Este oare absolută nevoie de un conducător spiritual? Pe tărâmul spiritual nu se poate oare să ai încredere doar în tine însuți?

— Desigur că nu. Și mi-au trebuit paisprezece ani ca să-l găsesc!

— Paisprezece ani! Și nu îți pare rău de timpul pierdut?

— Chiar dacă aș fi căutat douăzeci de ani, tot n-aș fi socotit că mi-am pierdut timpul. Nu totdeauna am fost credincios; la început eram la fel de sceptic ca și dumneavoastră, dar dorința mea de a găsi un Maestru care să-mi arate drumul era așa de mare, încât mi se părea că-mi pierd speranța. Eram tânăr și pasionat după adevăr. Ceream lumina de la cer, de la obiectele moarte, de la întreaga natură. Plângeam ca un copil.

Până la urmă n-am mai putut. M-am hotărât să nu mai mănânc, chiar de-ar fi trebuit să mor, până ce Atotputernicul nu îmi va fi arătat calea iluminării. Am ajuns să nu mai pot face nici cel mai mic lucru. În noaptea care urmă hotărârii mele, am avut o viziune un Maestru mi se ivi în față. Îl întrebai unde trăia. Îmi răspunse: „în Allahabad. Vei cunoaște mai târziu locul exact unde stau”. A doua zi am vorbit cu un prieten despre care știam că este din acest oraș. S-a dus acolo și a revenit cu fotografia unui grup de oameni. Mă întrebă dacă-l recunosc pe cel care îmi apăruse. I-l arătai fără ezitare. Prietenul meu îmi explică atunci că exista la Allahabad o societate pe jumătate secretă al cărei Maestru era acest om. Am luat imediat contact cu el și am devenit discipolul lui.

— Ceea ce îmi spuneiți este extraordinar!

— Chiar dacă începi studiul yoga cu propriile dumitale mijloace, să știi că ziua în care rugăciunea dumitale va fi ascultată va fi ziua care te va conduce spre un Maestru. Altă posibilitate nu există. Îți trebuie o călăuză și vei găsi dacă ai voința să-l găsești.

— Bine, dar cum îți recunoști Maestrul?

Obrazul i se destinde, întrebarea mea pare să-l distreze.

— Maestrul îl cunoaște pe discipolul chemat să vină la el. El îl atrage prin puterea lui magnetică și îl așază pe drumul croit de destinul lui; rezultatul e sigur.

Nu mai suntem singuri. Unul câte unul, oameni foarte deosebiți s-au adunat în jurul nostru și în curând nu este numai un ascultător în preajma lui Sahabji Maharaj, ci câteva zeci. Pentru moment tot eu iau cuvântul.

— Am încercat să-mi fac o idee precisă despre doctrinele dumneavoastră, dar nu-i lucru ușor. Unul dintre discipolii dumneavoastră mi-a împrumutat scrierile unuia din predecesorii dumneavoastră în societate, Sfinția Sa Brahm Sankar Misra, dar nu le-am putut înțelege, deși credeam că are să-mi pleznească capul.

Sahabji râde din toată inima la auzul acestei mărturisiri.

— Pentru a înțelege adevărurile noastre trebuie mai întâi să practici yoga noastră. Executarea ei zi de zi este mult mai importante în ochii noștri decât învățarea teoriei. Regret că nu pot să-ți arăt în amănunt, metodele noastre de meditație, pentru că nu sunt destăinuie decât discipolilor recunoscuți și care au făcut jurământ să nu divulge nimic. Ceea ce pot să-ți spun este că ele au la bază „yoga sunetului” sau, cum îi spunem între noi, „arta de a asculta sunetul lăuntric”.

— Cărțile pe care le citesc acum spun într-adevăr că acest sunet este însăși forța creatoare care a chemat universul la viață.

— Materialmente vorbind, interpretarea dumitale este corectă, dar ar trebui mai curând spus că sunetul a fost întâia manifestare activă a Ființei Supreme la începutul lumii. Universul nu este produsul unor forțe oarbe. Acest Sunet divin este cunoscut asociației noastre și poate fi transcris fonetic. Noi credem că acest sunet poartă pecetea izvorului care l-a emis, a forței care l-a creat. Astfel că dacă unul dintre discipolii noștri își îndreaptă atenția asupra acestui sunet care există înlăuntrul său, sub controlul corpului, al spiritului și al voinței se va înălța prin însăși această acțiune, imediat ce va putea percepe acest sunet, la izvorul fericirii și la cunoașterea Ființei.

— Nu sunt oare pur și simplu bătaile sângelui în artere? Ce fel de alt sunet am putea auzi dinlăuntrul nostru?

— Uiți că nu este vorba de un sunet material, ci spiritual. Energia percepută ca sunet pe planul material nu este decât reflexul unei forțe mai subtile și care a creat Universul. După cum savanții dumneavoastră au

transformat materia în electricitate, tot astfel noi putem urmări forța percepută ca sunet în planul Material până la un grad de vibrație care nu mai este perceptibil urechii pentru că s-a transpus pe planul spiritual. Sunetul cuprinde în el esența forței care l-a emis, așa încât, concentrându-ți puterea de atenție într-un anume fel vei putea ajunge într-o bună zi să auzi cuvântul mistic emis în prima clipă a nașterii din Haos, sunet care e însuși adevăratul nume al Creatorului. Ecoul acestui cuvânt există în sufletul omului și nu e vorba decât de metoda de-a ajunge să-l captezi prin știința secretă a yoghismului; a-l urmări apoi până în focarul original nu înseamnă decât să intri în paradis. Omul care va urma riguros preceptele Radha-Soami-ei se va adânci într-un extaz desăvârșit până în clipa când va răsună în adâncul sufletului lui ecoul acestui sunet mistic.

— Iată ceva ce mi se pare cu totul nou.

— Pentru Occident da, dar nu pentru India. Kabir învăța știința Sunetului la Benares încă din secolul al XV-lea.

— Într-adevăr, nu mai știu ce să spun!

— Nu mi se pare greu de înțeles. Desigur, admiți că o anumită muzică te poate transpune într-o stare emotivă care se apropie de extaz. De ce nu ar fi cu atât mai ușor când e vorba de Sunetul lăuntric, de muzica cerească?

— Fie, dar totuși ar trebui dovedit mai întâi că această muzică lăuntrică există, că e o realitate.

— Sahabji înălță din umeri.

— Argumentele care să te convingă nu ar lipsi dar îmi închipui că îți trebuie ceva mai mult decât argumente. Căci cum ar fi cu puțință să dovedești lucruri metafizice cu ajutorul argumentației? E firesc ca creierul să nu poată percepe nimic în afara lumii fizice fără o pregătire prealabilă? Cea mai bună dovadă, dovada imediată a adevărului spiritual nu poate fi găsită decât practicând yoga. Te asigur că corpul omenesc e în stare de funcții cu mult superioare celor pe care le îndeplinește de obicei, că centri noștri cerebrali sunt în relații cu modalități mai subtile ale ființei și că un antrenament potrivit cu ei este în stare să trezească acești centri și să le îngăduie apoi să perceapă direct aceste modalități subtile; activarea centrului cel mai important ne face capabili să ajungem la conștiința divină.

— E vorba de centri ai creierului cunoscuți de anumiți?

— În parte. Dar aceste organe fizice nu sunt decât contra-parte, suportul centrilor subtili care sunt adevărații centri ai activității noastre. Cel mai important centru e al glandei pineale: este locașul entității spirituale a

omului. Înțepat-l acest loc și omul moare imediat. Spre acest centru converg curenții spirituali care sosesc prin nervii olfactivi, auditivi și vizuali.

— Admit că această glandă e într-adevăr o enigmă pentru fiziologi...

— Nu e de mirare, când te gândești că ea este focarul entității spirituale care dă viață corpului și personalitate spiritului. Când această entitate se retrage în glanda pineală, condițiile visului și ale extazului sunt realizate, dar când părăsește cu totul glanda, moartea e instantanee. Corpul uman este o prescurtare a universului, în înțelesul că toate elementele întrebuințate în creație se află, în mic, în el. Dacă vrei, și având în plus legături cu sferele mai subtile ale spiritului, va fi cu puțință ca această entitate să atingă culmile cele mai înalte ale lumii spirituale. Când părăsește glanda pineală, drumul ei prin substanța cenușie a creierului o pune în atingere cu zona spiritului universal și trecerea ei prin substanța albă înalță facultatea ei conștientă până la nivelul celor mai înalte realități spirituale. Totuși, pentru a atinge conștiința imediată, trebuie ca toate simțurile să fie suspendate astfel ca poarta să fie închisă pentru oricare excitație din afară. De aceea cea mai de seamă în practica metodei noastre, constă într-un efort de concentrare care întoarce către înăuntru toată atenția și o îndepărtează de la ambianță astfel încât să ajungă la starea de contemplație pură.

În ceea ce mă privește, stau cu privirea pierdută și caut să înțeleg și să asimilez acest val de idei abstracte expuse cu o voce blinda și monotonă, aproape suavă. O mare mulțime de oameni s-a adunat acum în jurul nostru și par să ia cu mare interes parte la conversație. Liniștita siguranță a Maestrului mă impresionează, totuși...

— Ai spus că singura metodă de-a verifica spusele dumitale ar fi chiar practica metodei și pe de altă parte spui că metoda e secretă...

— Nu, e suficient să ceri să fii primit în asociația noastră, ca să fi numai decît admis și apoi inițiat în metodele noastre.

— Și nu poți să-mi dai o oarecare dovadă din experiența dumitale proprie? Nu aș cere decît să pot crede.

— Vino întâi printre noi.

— Îmi pare rău, dar nu pot. Sunt făcut astfel încât am nevoie mai întâi de dovezi, înainte de a crede.

Sahabji face un gest de neputință:

— Ce pot eu face în aceste condiții? Suntem În mâinile Tatălui nostru Suprem.

VIII.

În zilele următoare iau parte la întruniri ca și când aş fi unul dintre membrii asociației. Ascult și meditez, întreb pe cine îmi vine și studiez, în măsura în care îmi pot fi accesibile, părțile din Radha-Soami care privesc universul și omul.

Adesea, după amiază, merg să mă plimb, cu un discipol, până la o milă sau două de Dayalbagh, acolo unde începe jungla, sau ne așezăm pe țărmul Jumnei. De sus, de pe râpa abruptă, urmărim pe câmpie cursul liniștit, al apei. Din timp în timp un vultur enorm plutește deasupra noastră cu aripile întinse. Jumna! Pe malurile ei zeul Krișna zburda printre păstorite și le fermeca cu sunetul flautului și cu mângâierile lui. E de înțeles că a putut rămâne unul dintre cei mai iubiți zei din panteonul hindus.

— Până în cele din urmă timpuri, murmură tovarășul meu, aceste locuri erau pustiite de fiare sălbatice care veneau până unde se întinde azi Dayalbagh. Acum se feresc să mai vină pe aci.

După o tăcere mai adăugă:

— Ești cel dintâi european care ia parte la întrunirile noastre, dar nu vei fi cel din urmă. Prețuim simpatia și înțelegerea pe care ne-ai arătat-o, De ce nu te hotărăști să fii de-ai noștri?

— Pentru că îmi lipsește credința. Pentru că știu că sfârșești prin a crede ceea ce dorești să crezi.

— În sfârșit, îți va fi folosit totuși șederea dumitale lângă maestrul nostru. Nu vreau să pară că insist, nu căutăm prozești și membrii noștri nu au nici măcar voie să facă apostolat.

— Atunci cum ai știut de existența societății?

— Foarte simplu. Tatăl meu e unul din membrii ei. Nu locuiește aici, dar vine din când în când la Dayalbagh. M-a adus aici de câteva ori fără însă să fi încercat să mă convertească. Acum doi ani am început să mă gândesc la aceste probleme și am întrebat pe tatăl meu o mulțime de lucruri asupra Radha Soami-ei și răspunsurile lui m-au hotărât să accept această doctrină. Am fost primit, iar timpul nu a făcut decât să mă întărească în credința mea. A fost într-adevăr un mare noroc; când te gândești că mulți oameni caută toată viața fără să poată găsi ceea ce caută.

— Ai mare dreptate și regret din suflet că nu pot să mă dezbăr tot atât de ușor ca dumneata de îndoielile care mă stăpânesc.

Tovarășul meu nu răspunde. Privirea mea urmărește apele albastre ale Jumnei și mă las pradă visurilor care m-au cuprins. Toată gândirea indiană e colorată de credință, fie savantă fie simplă, și se sprijină pe un postulat

neclintit, o religie sau o credință, o relevanță oarecare. Dar dacă nu se poate lipsi de această credință, totuși nu face nicio deosebire între ele: toate credințele sunt reprezentate în panteonul indus, de la cele mai vulgare la cele mai sublime. Îmi amintesc un mic templu întâlnit într-o zi pe marginea Gangelui. Coloanele și zidurile lui erau acoperite cu basoreliefuri reprezentând scene erotice care ar fi făcut pe orice cleric englez să facă un pas înapoi de groază. Da, chiar și aceste lucruri își găsesc un loc în religia indiană. E îngăduit să susții că cultul falic e de o tradiție foarte veche și că ar fi nelogic și nedrept să îndepărtezi din religie o parte atât de esențială a firii omenești, dar totodată India admite alături de aceste lucruri cele mai înalte abstracțiuni care l-au inspirat vreodată pe om.

Dar nicăieri nu am întâlnit o mai uluitoare doctrină ca cea a Radha Soami-ei. E mai mult decât originală, e unică. Care alt creier decât al lui Sahabji Maharaj ar fi fost în stare să nască această paradoxală combinație de tradiție antică cu modernismul cel mai exagerat? Dayalbagh e oare chemat să ajute în India la tranziții pe care încă nu le putem aprecia? Dar India e o enigmă pe care până acum, se pare, nimeni nu a putut-o descifra: și poate că va mai trece încă multă vreme...

Sahabji Maharaj a luat în derâdere spiritul retrograd al lui Gandhi și râsul lui răsună încă la Ahmedabad unde locuiește apostolul. Căci pe malurile Sabarmatiei călătorul poate număra cel puțin 50 de coșuri de fabrici al căror fum se înalță spre cer ca o sfidare față de micul grup de bungalow-uri albe unde evanghelia meseriilor manuale și a lucrătorului rural a renăscut din propria-i cenușă. Occidentul însă prin influența lui a adus o lovitură nemiloasă vechilor tradiții ale Indiei. Primii europeni care au apărut în largul coastelor nu au adus numai încărcături de mărfuri misterioase ci și o serie de idei noi. Ziua în care Vasco da Gama a debarcat în fruntea asprilor marinari în portul adormit Calicut a fost începutul unei revoluții care trebuia să se dezvolte neîntrerupt până în zilele noastre într-un ritm rapid. Industrializarea Indiei a început și nu se va mai opri. Europa a cunoscut Renașterea, Reforma, și epoca mașinilor. Aceste stări sunt pentru ea depășite. India e încă cuprinsă de ele și luptă pentru victoria lor. Pentru ea sunt probleme actuale. Va imita slugarnic Europa sau va găsi problemelor soluții proprii? Și oare această soluție o va da formula lui Sahabji Maharaj?

În orice caz, ceea ce e sigur, e că India va ști să șteargă urmele unei societăți învăluită într-o tradiție învechită și în superstiții distrugătoare, și aceasta foarte curând. Nu va trece o generație, două, și starea actuală va fi

uitată. Aceasta poate să pară un miracol, dar acest miracol se va produce, iar Sahabji Maharaj va fi știut să înțeleagă la timp aceste lucruri.

A înțeles că vechea ordine de lucruri e sortită pieirii în India ca și aiurea, dar și-a pus problema dacă pentru totdeauna pragmatismul european și somnolența asiatică vor fi în veșnică dușmănie și a conchis că ele nu sunt incompatibile. Și într-adevăr, pentru ce un yoghin din ziua de azi nu s-ar îmbrăca și el ca toată lumea? Pentru ce nu ar ieși din vizuina lui pentru a se amesteca cu mulțimea și cu zgomotul fabricilor? Să pătrundă deci în uzine, în birouri, în școli, și nu pentru a propovădui, ci ca să dea pildă acțiunii inspirate. Calea harnică a acțiunii va fi de aici încolo calea care poate duce în rai. O viață de pură contemplație nu va mai putea fi pentru omul lucrător decât o mărturie de orgoliu nătâng și de suficiență. Dacă practica yoga nu ar rămâne decât o manie a câtorva pustnici întârziați, lumea modernă care nu i-ar putea întrebuința, i-ar da repede la o parte în rândurile științelor demodate și cele din urmă rămășițe ale acestei științe ar pieri de pe fața pământului. Dacă știința yoghinilor ar rămâne un obiect de desfătare pentru câțiva sihaștri scheletici, cei care mânuiesc pana, plugul sau mașinile, ori se zbat în tumultul Bursei își vor întoarce în chip fatal fața de la ei, prea grăbiți de tot ce au întreprins. Și India modernă nu va întârzia să facă la fel.

Sahabji Maharaj a prevăzut această evoluție de neînlăturat și a făcut un efort hotărâtor ca să salveze antica înțelepciune făcând-o accesibilă lumii moderne. Acest animator nu poate să nu pecetluiască țara lui prin prezența lui. El a înțeles că dacă Occidentul, vibrând în plină activitate, trăiește o viață mai bogată, totuși cultura yoga este una din cele mai de preț moșteniri pe care India le-a primit de la vechii ei înțelepți. Și mai știe că cei câțiva pustnici care mențin această cultură neatinsă în mănăstiri îndepărtate sunt sortiți să piară repede, și știința lor odată cu ei dacă nu s-ar găsi câțiva oameni care vor părăsi atmosfera rarefiată a acelor înălțimi pentru a coborî în aerul supraîncălzit al orașelor moderne.

Truda lui Sahabji e oare himerică? În orice caz, așa cum e, impune respectul. În zilele noastre mormântul lui Mahomed e luminat electric și cămila e înlocuită prin automobile. Cum am putea gândi că India va scăpa acestei evoluții? Această imensă țară, trezită din somnul ei de veacuri sub influența unei civilizații direct opusă, trebuie totuși să sfârșească prin a deschide ochii. Englezii au făcut mai mult decât să transforme ținuturi nisipoase în terenuri fertile, să sape canale și să construiască diguri ca să favorizeze agricultura și să domolească cursurile apelor, decât să întrețină la

granițe o armată de elită menținând astfel pacea și bunăstarea: au adus un suflu sănătos din care s-au ivit gânduri sănătoase, raționale. Destinul a depus Indiile la picioarele albilor veniți din Occidentul îndepărtat, care nu au purtat nici măcar o luptă pentru acest lucru. În ce scop? Poate că Providența, unind antica înțelepciune asiatică cu civilizația occidentală, va da astfel naștere unei noi forme de societate care, înlocuind-o pe cea veche, va aduce fericire posterității.

Dar iată că e timpul să ne întoarcem acasă. Ridic capul și spun un cuvânt tovarășului meu care pare că nu aude. Ochii îi stau pironiți pe apele liniștite unde se oglindește ultima rază a soarelui. Enormul disc roșu coboară repede spre orizont. Tăcerea e nespusă; pare că întreaga natură se odihnește, nepăsătoare față de acest spectacol miraculos. Sufletul mi se adâncește în această liniște universală. Fața tovarășului meu se topește în întunericul care crește. În curând noaptea e desăvârșită, tovarășul meu se ridică în sfârșit și mă reconduce la Dayalbagh sub bolta strălucitoare de stele.

IX.

Sahabji Maharaj a hotărât să părăsească Dayalbaghul pentru câțeva vreme. Merge să se odihnească într-o provincie din centru. Primesc această întorsătură a lucrurilor ca o voință a destinului. Mă hotărâsc să merg cu el până la bifurcarea Tamarni. Iată- ne la ora două dimineața în stația Agra. Vreo douăzeci discipoli îl întovărășesc pe Maestrul lor. Acesta, în așteptarea trenului, s-a așezat în mijlocul credincioșilor lui, în timp ce eu umblam de colo-colo pe peronul gării pe jumătate luminat.

M-am gândit toată ziua la timpul pe care l-am petrecut la Dayalbagh și sunt nevoit, spre marea mea părere de rău, să recunosc că nu mi-a fost dat să trăiesc niciun fel de experiență deosebită, niciun fel de viziune înălțătoare sau care mi-ar fi ajutat să pătrund taina vieții. Am așteptat o clipă de iluminare, fie chiar fugară, care mi-ar fi îngăduit să urmez apoi calea yoga luminată de rațiune, și nu o cale oarbă a credinței. Dar această binecuvântare nu mi-a fost dăruită: poate cine știe? Am cerut prea mult...

Din când în când mă întorc spre omul care stă în mijlocul discipolilor lui. Sunt într-adevăr eu însumi fascinat de puterea magnifică a acestui om. E dăruit cu simțul practic al americanilor, întorsătura ironică a englezului și spiritul contemplativ și cucernic al indianului: un tip omenesc desăvârșit, greu de întâlnit în zilele noastre. Mai bine de 100 de mii de oameni și-au încredințat viața în mâinile lui, și totuși stă acum printre discipoli fără niciun fel de mândrie, modest ca întotdeauna.

În sfârșit, trenul intră în gară și Sahabji ia loc într- un compartiment rezervat în timp ce noi ceilalți luăm loc mai mult sau mai puțin comod în celelalte vagoane. Mă întind să dorm și pierd conștiința mediului înconjurător până spre dimineață, când mă trezesc cu gura îngrozitor de uscată. La fiecare stație de tren, adepți ai Maestrului care locuiesc în ținut se grăbesc pe peron să-l salute în trecere. Bănuiesc că au fost preveniți de trecerea Maestrului lor, căci se spune în India că fie chiar o simplă clipă petrecută în preajma Maestrului tău, e rodnică. Mă hotărâsc să petrec cele din urmă trei ceasuri care îmi mai rămân împreună cu Sahabji. Timpul acesta trece vorbind despre politică și economia mondială și în special despre Europa în general, viitorul Indiei și doctrina lui în particular. Îmi spune, cu vocea lui suavă, la sfârșit:

— Nu sunt închis în cercul strâmt al granițelor țării mele. Sunt un cosmopolit și îi consider pe toți ca frații mei.

Atâta sinceră simplitate mă încântă. Dealtfel, toate spusele lui sunt la fel cu asta. Merge drept spre țintă, fiecare din frazele lui e parcă pecetluită în claritate și are curajul părerilor lui. A vorbi cu el, a sta cu el e o plăcere de care nu te poți sătura. În fiecare clipă țâșnește o frază neașteptată, un punct de vedere nou.

Soarele a devenit fierbinte, orbitor; trupurile ne sunt moi, spiritul leneș. Ridic perdeaua de lemn, acea perdea atât de curioasă a trenurilor indiene și pun ventilatorul în mișcare, dar puterea acestei dimineți fierbinți e atât de mare încât nu simt nicio ușurare. Sahabji își dă seama de starea mea și ia câteva portocale dintr-o valiză:

— Să le împărțim. Au să-ți răcorească puțin gâtul.

Și adaugă în timp ce le curăță de coajă:

— Ai absolută dreptate de-a te gândi bine înainte de-a te hotărî să-ți alegi un Maestru. Scepticismul e bun la început. Dar odată ce îl vei fi ales, atunci dă-i întreaga dumitale încredere și să nu ai liniște până nu îl vei fi găsit; acesta e lucrul esențial.

Trenul se oprește. Suntem la Timarni. Sahabji Maharaj va cobori. Un gând mă cuprinde și mă face să uit orice timiditate și orice orgoliu al omului occidental. Repede, înainte ca discipolii lui să îl acapareze, îi spun cât suntem încă singuri:

— Sfinția Sa vrea să-mi dea binecuvântarea Sa? Maestrul mă privește cu privirea lui dreaptă și bună, și mă bate pe umăr:

— E dată mai de mult.

Mă reîntorc în compartimentul meu; trenul alunecă din nou peste câmpia galbenă unde vite pasc iarba săracă. Dar ochii îmi privesc fără să vadă, căci gândul îmi este cu încăpățănare prins de ființa pe care am părăsit-o mai adineauri, pe care o iubesc și o admir, căci practic și inspirat totodată, el știe să alăture seninătății yoghinului desăvârșita curtenie a omului modern.

Cap. 14 – La cartierul general al lui Mesia

I.

De la Agra la Nasik drumul e lung, dar timpul care trece repede mă silește să mă grăbesc și iată-mă din nou pe drumul care duce la Meher Baba, sfântul parsi care s-a poreclit el însuși „noul Mesia”.

Nu că l-aș iubit deosebit de mult. Șarpele neîncrederii m-a mușcat și nu mă pot împiedica să gândesc că-mi voi pierde timpul acolo și că Meher Baba, oricât de cumsecade om ar fi, se amăgește grozav în ceea ce privește importanții misiunii lui! În timpul peregrinărilor mele m-am informat despre așa zisele lui vindecări miraculoase de care vorbesc credincioșii lui. Unul din cazuri ar fi fost o apendicită pe care simplul fapt de-a avea încredere în Meher Baba a fost de ajuns ca s-o vindece. Dar doctorul care a îngrijit-o nu a putut găsi nimic altceva decât o indigestie serioasă. În alt caz, un biet bătrân a fost vindecat într-o singură noapte de o serie de boli. După informațiile luate, de fapt era vorba de o mică umflătură a unui picior. S-ar putea spune că discipolii lui exagerează, lucru ușor de înțeles într-o țară unde cel mai mic fapt ia proporții de legendă și e mai ușor crezută o poveste decât un fapt demonstrat și controlat.

Nu mai cred în miracolele anunțate, dar pentru că am făgăduit să mă reîntorc, mă simt obligat să o fac. În starea acesta de spirit m-am suit în trenul care mă va duce la Nasik, nevrând să fiu acuzat că nu i-am dat prilejul să mă convingă de spusele lui.

II.

Meher locuiește acum în niște imobile moderne la marginea orașului. Sunt în jurul lui încă vreo 40 de discipoli.

— Ce ai mai făcut? mă întreabă Meher îndată. Eu sunt obosit, epuizat de drum, lucru pe care el îl observă: crede că paloarea mea e datorită lungilor mele meditații. Răspunsul meu e mai mult mușcător:

— Mă gândesc la marele număr de Mesia pe care i-am întâlnit în India de când te-am părăsit.

Meher Baba nu pare surprins și imediat degetele îi umblă pe alfabetul din fața lui:

— Într-adevăr, am auzit vorbindu-se de lucrul acesta.

— Și cum explici acest fapt?

Fruntea i se încrețește ușurel, dar își păstrează surâsul pe buze și un aer de superioritate:

— Dacă sunt cinstiți, se înșală pe ei înșiși; dacă sunt necinstiți, înșală pe alții. Sunt oameni care își fac o idee exagerată despre puterile lor. Nu au avut un Maestru, așa cum trebuie. Există un punct critic în disciplina yoga, foarte greu de trecut. Cei care ajung la acel punct își închipuie că au ajuns la țintă. De aici până a te convinge că ești un Mesia nu mai e decât un pas.

Explicația nu e lipsită de logică. Din nenorocire, ceilalți Mesia mi-au spus și ei același lucru. Pretind cu toții că ar fi ajuns la desăvârșire și dibuie, bineînțeles, pe malurile ei.

— Nu te frământa. Acești oameni mă servesc fără să-și dea seama. Eu știu cine sunt, iar lumea o va afla atunci când îmi va fi venit timpul.

E fără rost să mai insist. Dealtfel, întrevederea noastră a luat sfârșit. După câteva banalități pe care le mai spunem, Meher Baba îmi dă drumul fără a se încurca în formule de politețe.

Mă instalez într-un bungalow așezat la două, trei minute distanță de locuința lui. Mă hotărâsc să dau la o parte orice fel de idee preconcepută ca să pot primi cu o întreagă libertate de spirit tot ce va urma în săptămânile pe care le voi petrece aici. Mă voi duce la Meher fără niciun sentiment de dușmănie, pur și simplu în așteptare.

În fiecare zi sunt împreună cu discipolii lui și iau parte la viața lor observând felul lor de trai, starea lor de spirit, și luând informații asupra originii relațiilor lor cu Meher Baba; pe de altă parte, Meher îmi acordă zilnic din timpul lui. Vorbim despre diverse lucruri. Răspunde întrebărilor mele, dar nu face niciun fel de aluzie la promisiunile lui de la Ahmadnagar. Le-a uitat? Eu nici nu încerc să îi aduc aminte de ele.

O adevărată ploaie de întrebări cade pe discipolii lui, poate și din curiozitate profesională dar și din dorința de a-mi vedea bănuielile adeverate sau dezmințite. Ca rezultat, am voie să citesc un jurnal secret ținut de discipoli din ordinul lui, Mesia. Aceste caiete conțin relatarea principalelor întâmplări care se referă la învățăturile lui, profeții și mesaje sau vorbe memorabile. Există mai bine de două mii de pagini scrise mărunt și sunt mai toate redactate în limba engleză.

Sunt scrise într-un spirit de credință oarbă, dar fac cu putință înțelegerea caracterului lui Meher. Sinceritatea acestor pagini care vorbesc cucernic

despre fapte pe oare un observator le-ar putea, mai curând judeca banale, sunt totuși folositoare pentru scopul pe oare îl urmăresc: prin ele starea de spirit a lui Meher e limpede. Doi dintre discipolii care redactează acest jurnal sunt niște tineri lipsiți cu totul de experiență de viață, dar tocmai aceasta e în avantajul Maestrului lor.

Pentru ce povestesc, de exemplu, cum într-o zi, în timp ce aștepta să plece spre Mufta, Meher a palmuit pe unul dintre discipoli și totdeodată l-a iertat de o parte din păcatele lui. Apoi alt incident, tot atât de comic: într-o zi, un discipol lipsește la apel. Meher trimite în căutarea lui, dar oamenii se întorc fără să-l fi găsit. La urmă, discipolul se prezintă singur, explicând că suferise toată noaptea de o insomnie grozavă și adormise într-o casă părăsită care se afla la doi pași de casa lui Meher. Astfel că maestrul, care pretinde că ar participa la întrunirile zeilor și că sondează viitorul își „pierde” unul din discipoli pe câmpul învecinat și nu este în stare să-l mai găsească. Găsesc, deci, în aceste memorii material care îmi confirmă îndoielile asupra lui Meher. Nu mă pot împiedica de a conchide că Meher Baba nu este infailibil, că este supărăcios și violent, că își abrutizează discipolii și că nu primește în jurul lui decât spirite slugarnice. Iar în ceea ce privește profețiile lui, sunt în măsură să le judec: ele nu se prea împlinesc. În timpul întâlnirii noastre la Ahmadnagar prezisese un război iminent; refuza să precizeze data izbucnirii, dar lăsa să se înțeleagă că o știe cu precizie. Or descopăr tot în acest jurnal că a făcut aceeași profeție și discipolilor lui și nu o dată, ci de mai multe ori. De fiecare dată mută data după evenimente. Odată, lucrurile fiind tulburi în Asia, se grăbește să spună că acolo va izbucni furtuna, altă dată orizontul fiind sumbru pentru Europa își deplasează numaidecât prorocirea acolo. Așa că acum înțeleg prea bine prudența lui la Ahmadnagar.

În mod special caut să arăt cum stau lucrurile unui discipol care pare mai inteligent decât ceilalți: acesta recunoaște cu nevinovăție că profețiile maestrului lui pot părea false dar, adaugă, „poate că era vorba de un război economic”!!

Dar să fiu drept și să recunosc: cu toate că multe din paginile acestui jurnal uimitor m-au făcut să surâd, totuși am găsit fraze și gânduri adevărat înălțătoare și disertații edificatoare care mi-au dovedit că în domeniul religios Meher Baba e înzestrat cu o adevărată genialitate. Dacă vreodată va izbuti să facă ceva, datorită acestei trăsături de spirit o va face, dar nu vreau

să uit unul din citatele lui: „Aptitudinea de a călăuzi oamenii pe drumul virtuții nu este o dovadă de sfințenie și nicio dovadă de înțelepciune”.

III.

Dar să trecem asupra acestor lucruri. Dacă într- adevăr am norocul să trăiesc în preajma lui Mântuitor, trebuie să recunosc că nu mi-am dat seama de acest lucru. Oare pentru că mă interesează mai mult ce văd cu ochii decât ce îmi tot spune el? Nu voi intra aici în amănuntele copilărești, de preziceri greșite, de exemple ale fanatismului, ale ascultării pasive a discipolilor lui față de ordine din cele mai fanteziste, de sentințe apocaliptice care, în loc de-a răspândi lumină, nu fac decât să mărească întunecarea spiritului lor.

În ultimele zile am impresia că Meher Baba mă ocolește. Dacă reușesc să fiu lingă el, are întotdeauna câte ceva de făcut, sau pleacă. Știu că sunt aici într-o situație falsă și stânjenitoare și poate că și Meher și-a dat seama.

Aștept, sau mai bine zis nu mai aștept miracolele făgăduite. Nimic extraordinar nu se produce, nici pentru mine, nici pentru cei din jurul meu. Să cer un miracol ar fi, bineînțeles, pierdere de timp. Poate numai a nuntind plecarea mea să mă plâng lui Meher că nu s-a ținut de cuvânt! Dar fără să se tulbure, mă amână cu două luni. Sau mă înșel grozav, sau e poate adevărat că prezența mea îl face să fie tare nervos și iritabil. Nu lasă să se vadă nimic dar lucrul se simte ușor. Dar nu mai intru în niciun fel de discuție căci îmi pierd timpul vrând să-i arăt că nu are dreptate și să lupt cu un om care caută să scape mereu prin tangentă.

Chiar în clipa când îmi iau rămas bun, cu toată cordialitatea de care mă simt capabil, Meher nu se lasă și-mi vorbește de misiunea lui pe Pământ ca de un lucru de la sine înțeles și acceptat de mine. Are chiar obrăznicia să-mi spună că atunci când va veni în Occident să răspândească doctrina lui, va trimite să fiu chemat ca să-l ajut și să lucrăm împreună. Într-adevăr, va merge în Europa, dar în ceea ce privește prezența mea lângă el, cred că se înșală foarte.

Și iată: acesta e rezultatul încăpățânării mele de a mă fi ținut de cuvântul pe care i l-am dat să stau cu el câtva timp: mi-a făgăduit extazul și bucuriile lui și când colo plec exasperat!

IV.

Dar ce explicație poate fi dată pentru o asemenea carieră și atitudine ciudată? Acest om a fost tratat ca înșelător, dar nu e de-ajuns să explice totul. Dealtfel e nedrept. Prefer să fiu de părerea judecătorului Khandalawalla care l-a cunoscut pe Meher din chiar prima lui tinerețe și

care îl consideră cinstit, dar rătăcit la minte. O explicație care poate că nu lămurește totul, dar care totuși merită să fie amintită.

O scurtă analiză a caracterului lui Meher mă va face să fiu înțeles.

La prima întâlnire a noastră la Ahmed-Nagar am fost impresionat de calmul și de blândețea lui. Dar șederea mea la Nasik m-a făcut să înțeleg că acel calm nu era decât slăbiciune, iar blândețea rezultatul unei sănătăți subrede. De fapt este un om nehotărât și deosebit de emotiv. Pasiunea lui copilărească, dar foarte orientală, pentru tot ce este teatral, spectaculos, tendința lui de-a dramatiza arată că trăiește mai ales pentru galerie. E absolut serios în rolul lui, dar cei care știu să deosebească ce este comedia nu se pot înșela.

Versiunea mea asupra lui Meher e că bătrâna femeie fachir a dezlănțuit într-adevăr o furtună în spiritul lui: a urmat un dezechilibru profund din care nimeni, nici cei ce îl înconjoară, nu au înțeles nimic. Întrevederea mea cu această bătrână m-a făcut să înțeleg că ea este într-adevăr în posesia unor puteri oculte pe care și raționalistul cel mai încăpățânat ar fi silit să le recunoască. Nu știu ce scop a avut Hasrat Babajan să întoarcă mersul vieții lui Meher pentru a-l azvârli într-o direcție necunoscută al cărei rezultat, a fost un eveniment hotărâtor sau un faliment ridicol, după cum vrei să-l iei. Dar ceea ce este lămurit pentru mine, e că procedând astfel femeia fachir nu a făcut decât ceea ce îi sta în putință. Sărutarea ei nu a fost decât vehicolul influenței ei psihice. Șocul cerebral pe care l-a dezlănțuit e semnificativ. „Spiritul, îmi spuse într-o zi Meher, primi un șoc care se manifestă timp îndelungat prin junghiuri în creier”. Desigur, nu era pregătit pentru această inițiere, străin fiind de toate metodele de disciplină pregătitoare ale yogăi. „Eram prietenul de școală al lui Meher Baba, îmi spuse discipolul său Abdullah, și niciodată nu l-am văzut interesându-se în mod deosebit de problemele filosofice sau religioase. Îi plăceau cu mult mai mult sporturile și jocurile. Lua parte activă la exercițiile fizice din școală și am fost cu toții foarte mirați de transformarea lui”.

Persist să cred că Meher a ieșit din întâlnirea cu femeia fachir cu totul dezechilibrat. Cea mai bună dovadă e că a căzut într-o stare vecină cu idioția și multă vreme s-a purtat ca o zdreanță umană. Cine poate dovedi că este vindecăt? În ceea ce mă privește, nu cred să fi redevenit normal. Există oameni care sub influența unei prea mari doze de rugăciuni sau extaze mistice reacționează ca sub influența unor doctorii primejdioase. Cred că

Meher Baba a rămas intoxicat și că dezechilibrul care a rezultat din această experiență din tinerețe persistă și acum. Altă explicație nu găsesc.

Prezintă toate caracteristicile misticului, blândețe, simț religios, dar în același timp și toate simptomele bolii mentale cunoscută sub numele de paranoia. Acordă atenție excesivă la tot ce se petrece în sufletul lui. Acest simptom se regăsește și la marii mistici. Ies din extaz convinși că ceva extraordinar li s-a întâmplat. De aici până la a se crede aleși pentru misiuni importante nu mai este decât un pas și atunci se gândesc imediat să dureze o religie sau măcar o asociație religioasă al cărei cap, bineînțeles, vor fi ei. Pentru câțiva obraznici faza finală e auto-zeificarea.

Am constatat în India prezența unor oameni doritori să dobândească starea extatică făgăduită de către yoga adepților săi, fără însă să se supună și disciplinelor cerute. Recurg atunci la stupefiante, opium sau hașiș, care le procură o stare conștientă de exaltare de același gen. Am observat pe un oarecare număr dintre acești adepți ai stupefiantelor și am constatat la toți același fenomen: exagerează formidabil orice incident și mint povestindu-l, convinși fiind că spun adevărul. Acesta e punctul de plecare al paranoiei care nu este decât o hipertrofiere a conștiinței individuale, mergând până la autosugestie. Un bolnav paranoic va clădi un întreg roman pentru o singură privire a unei femei și se va lăuda în așa măsură cu puterile lui de seducție încât imediat te vei întreba dacă nu este nebun. Va ceda numaidecât unor impulsuri inexplicabile.

Constat la Meher mai multe din aceste semne caracteristice de dezechilibru care pot fi găsite la acești nefericiți bolnavi, cu această diferență că Meher nu va cădea niciodată în viciu, originea dezechilibrului lui nefiind otrava stupefiantă ci o manie inofensivă. Meher Baba îmi amintește un cuvânt a lui Nietzsche: „uman, prea uman”.

Se face mare caz de clipa când Meher va întrerupe tăcerea lui. Te întrebi însă dacă vreodată o va face și nu trebuie mult discernământ ca să știi că vocea lui, dacă vreodată va vorbi, nu va parveni lumii decât ca o șoptă fără importanță. Nu se pot face miracole cu cuvinte. Ce importanță poate avea dacă profețiile lui se vor împlini sau nu, când profetul nu merită nicio încredere? Nu sunt profețiile lui care se împlinesc, nici făgăduielile lui care se țin, ci e un lunatic care vorbește. Pretinde să aducă lumii un mesaj? Mai întâi să fie el un exemplu viu al celor ce spune, căci altfel mă îndoiesc că glasul lui va fi vreodată auzit.

Și ce să credem despre discipolii lui? Viitorul îi va lămuri? Îndoielnic lucru? Povestea lui Meher e un exemplu al nemaipomenitei credulități care este unul din marile defecte ale indianului: efectele unei religiozități excesive, a lipsei de disciplină științifică, de discriminare, care permit o delimitare între adevăr și legendă, între emoție și rațiune. E oricând ușor în India să-ți înjghebezi un grup de spectatori entuziaști, de cele mai multe ori neștiutori, vicleni care își închipuie că pot avea un câștig stând pe lângă o putere.

Fără a mai intra în detalii, e sigur că Meher a făcut gafe peste gafe în timpul carierei lui. El îmi va răspunde că și eu am făcut tot felul de greșeli, dar eu îi pot spune că niciodată nu am crezut că sunt Mesia. Dar discipolii lui nu vor admite niciodată că Meher a greșit. Nu li se poate spune că nu știe ce vorbește și nici ce face: întotdeauna ei atribuie gesturilor și cuvintelor lui un înțeles ascuns. Continuă deci să asculte orbește și e mai bine așa, căci dacă ar începe să judece, repede ar urma și un spirit de rebeliune. În ceea ce mă privește, această experiență a întărit spiritul meu mai mult sceptic, pe care l-am înăbușit sosind aici, căci consider că e un adevărat cinism să mă fi făcut să-mi pierd astfel din timp.

Un suflu de mare speranță a străbătut Orientul. Anunțarea unui eveniment apropiat a făcut să tresară toate popoarele, fețele bronzate ale indienilor, oamenii mici și îndesați ai Tibetului, bărbile cărunte ale Africii, Fiii Cerului cu ochii oblici... În imaginația plină de fervoare a acestor popoare a venit vremea... Nu e, deci, firesc ca un Meher să fi căutat să se folosească de acest fapt? Această schimbare miraculoasă petrecută în el nu o fi oare un semn al destinului? Și ce poate fi mai firesc decât ca discipolii lui să-l anunțe ca un nou Mesia? Poate ar putea fi învinuit că e teatral? Un profet serios care rupe astfel cu orice tradiție a etichetei? Mă întreb care vor fi oare formele pe care le vor lua divagațiile acestui „sfânt” spectaculos? Timpul se va însărcina să ni le arate.

Toate acestea nu exclud gânduri înalte și parabole sublime. Dar când Meher coboară ea să vorbească despre grandoarea lui și despre misiunea lui, atunci totul se schimbă: Mesia nu mai e decât o biată făptură.

Cap. 15 – O întâlnire pe drumul mare

I.

Iată-mă din nou în vestul Indiei fără niciun fel de plan clar. Obosit de praful trenurilor și inconfortul carelor cu boi, am închiriat o vechitură de automobil de turism și un hindus care mi-e în același timp tovarăș de drum,

servitor și șofer. Priveliștea e de o varietate nesfârșită. Când trecem printr-o pădure, șoferul oprește odată cu înserarea; dacă nu se zărește niciun fel de sat, atunci aprinde un foc mare care, mă asigură el, ne va apăra de animalele sălbatice. Se spune că pădurile mișună de tigri, pantere și leoparzi, și că flacăra e de- ajuns ca să-i îndepărteze. Cu șacalul însă, lucrurile stau altfel, căci îi auzim adesea lătratul lugubru în jungla apropiată. Ziua, vulturi plutesc deasupra capetelor noastre pe cerul aprins.

Într-o după amiază, spre sfârșitul ei, în timp ce călătoream ridicând în urmă un nor des de praf, trecem pe lângă o pereche destul de ciudată care stătea așezată pe marginea drumului. Unul din ei e desigur un „sfânt”: stă ghemuit, nemișcat, și pare să se îndeletnicească cu contemplarea buricului său. Celălalt e un tânăr, desigur discipolul lui. Cel mai în vârstă are mâinile împreunate, e desigur în meditație, căci nicio trăsătură a feței lui nu se mișcă când trecem pe lângă el. Nu suntem demni nici măcar de o privire din partea lor, cu toate că discipolul ne-a zărit. Dar ceva mă atrage spre acest om și mă hotărâsc să opresc. Trimit hindusul meu înapoi, rugându-l să se informeze și foarte curând îl văd intrat în vorbă cu cel mai tânăr dintre drumeți.

Aflu, când se întoarce, printre multe alte amănunte banale, că într-adevăr sunt Maestru și discipol. Maestrul se numește Chandi Das și ar fi un yoghin înzestrat cu facultăți excepționale. Merg din sat în sat și au parcurs astfel multe mile, pe jos sau cu trenul, căci au părăsit țara lor natală, Bengalul, de mai bine de doi ani.

Le ofer să-i iau cu mine în automobil. Primesc îndată, yoghinul fără să se tulbure din liniștea lui, discipolul cu o scânteie de plăcere în privire. Astfel, ajungem cu toții în satul vecin, unde hotărâm să petrecem noaptea. Nimeni pe drum, cu excepția unui păstor care păzește câteva vaci slabe. E spre înserate, ne-am oprit la marginea unui puț. Apa e îndoielnică dar rece, înfățișarea satului nu e deloc încântătoare, cu cele vreo cincizeci de căsuțe aliniate pe o singură stradă. Acoperișul de trestie cu plante, zidurile de noroi uscat, gardurile de bambus le dau o înfățișare săracăcioasă. Câțiva locuitori stau la umbră în fața locuinței lor mizere. O bătrână cu sânii ofiliți se apropie cu o privire tristă, își umple căldarea cu apă și apoi pleacă fără să ne întrebe nimic.

Șoferul meu, după ce a pregătit de ceai, pleacă în căutarea locuinței căpeteniei satului. Yoghinul și discipolul lui stau așezați în praf și se odihnesc, tăcuți. Yoghinul nu știe decât câteva cuvinte în engleză, prea

puține ca să pot vorbi cu el. Țin totuși să-l interviewez și socotesc că hindusul meu ne va sluji ca interpret îndată ce vom fi oarecum instalați.

Un mic grup de bărbați, femei și copii s-au adunat treptat în jurul nostru. Oamenii din interiorul Indiei nu văd decât rar europeni. Nu e un lucru lipsit de interes să poți vorbi cu ei; sunt atât de naivi și au asupra vieții păreri atât de neașteptate! În ceea ce privește copiii, sunt pentru ei, desigur, un animal curios, dar știu să-i câștig ușor de partea mea cu câțiva bănuți. Au o admirație nemărginită pentru ceasul meu deșteptător și abia le vine să creadă când îl pun să sune de câteva ori, ca să-i distrez.

O femeie se apropie și se prosternează în fața yoghinului în plină stradă. Îi atinge picioarele și își duce apoi mâna la frunte în semn de mare venerație. Servitorul meu se reîntoarce urmat de căpetenia satului. Pe servitorul meu, cu toate că a terminat liceul, nimic nu îl împiedică să exercite orice meserie: hamal, șofer, tălmăci, căci are o mare curiozitate pentru tot ce este occidental și nutrește speranța că într-o bună zi va merge cu mine în Europa. Eu îl tratez ca pe un camarad, așa cum și merită pentru reala lui inteligență și bunăvoință.

Desigur, cineva i-a acaparat pe yoghin și pe discipolul lui, căci nu îi mai zăresc nicăieri. Am ajuns la concluzia că sătenii sunt mai dornici decât orașenii, lată-ne acum în drum spre casa căpeteniei satului. La orizont, spre coline, soarele coboară repede pe cerul aprins. Ne oprim în fața unei case ceva mai arătoase ca celelalte și mi se pare că e bine să spun câteva cuvinte de mulțumire gazdei.

— Pentru mine e o cinste să vă găzduiesc, îmi răspunde omul cu simplitate.

Ne odihnim o clipă după ceai. Umbra unui scurt crepuscul se întinde acum pe câmpie, se aud turmele sosind acasă cu pasul liniștit. Îl rog pe șoferul meu să-l caute pe yoghin și să-mi aranjeze să stau de vorbă eu el. Se întoarce de grabă și mă conduce la o cocioabă umilă. Intru direct într-o odaie pătrată cu tavanul scund și bătută pe jos cu pământ. În afara câtorva oale de pământ, în jurul vetrei, nu văd alte mobile. O prăjină de bambus fixată în perete servește drept agățătoare pentru haine. O cană de aramă galbenă lucește într-un colț. Odaia pare goală sub lumina săracă și primitivă:

confortul fără bucurie al căminului sărac. Discipolul mă primește cu câteva cuvinte englezești prost pronunțate, dar Maestrul nu e acasă. A fost chemat la capătâiul unui bolnav și trebuie să aștept. După câteva clipe,

silueta lui subțire se desprinde în cadrul ușii. Fața îi e gravă. Văzându-mă, pronunță câteva cuvinte pe care șoferul meu le traduce astfel:

— Te salut, Sahib. Zeii să te ocrotească.

Îi ofer o pătură de bumbac pe care o respinge și se așază pe pământul gol, încrucișând picioarele. Așa cum stă, chiar în fața mea, am tot timpul să-l studiez. Barba lui neîngrijită îl îmbătrânește, totuși nu i-aș da mai mult de cincizeci de ani. Părul îi coboară pe umeri în șuvițe încâlcite. Gura e severă, parcă dezvățată de-a mai surâde. Dar ce mă uimește îndeosebi, ca și pe drum când l-am întâlnit, e sclipirea ochilor lui. O astfel de privire nu e din lumea noastră; cred că zile întregi ochii lui mă vor urmări.

— Vii de departe? mă întreabă, foarte simplu. Fac un semn că da.

— Ce crezi despre maestrul Mahasaya?

Tresar de uimire. De unde știe că am fost în Bengal și că l-am văzut pe Mahasaya la Calcutta? După o clipă, îi răspund:

— Mi-a cucerit, inima. Dar pentru ce mă întrebi aceasta?

Pare că nu a auzit întrebarea mea și după o clipă de liniște, tot eu sunt cel care începe să vorbească:

— Doresc să-l revăd când voi merge la Calcutta. Te cunoaște? Dorești să-i spun ceva din partea dumitale?

— Nu, căci nu-l vei mai vedea pe Mahasaya. Chiar în clipa acesta zeul Yama, zeul morții, îl cheamă la el.

Din nou tăcere și din nou eu sunt acela care fac o întrerupere:

— Mă interesează viața și doctrinele yoghinilor. Nu ai vrea să-mi spui cum ai devenit yoghin și ce înțelepciune ai dobândit?

Dar Chandi Das nu mă prea încurajează!

— Trecutul e un morman de cenușă. Nu l-aș atinge cu degetele mele ca să răscolesc lucruri care nu mai sunt. Nu trăiesc nici în trecut, nici în viitor. Aceste lucruri nu au mai multă consistență decât niște umbre în adâncurile gândurilor. Vroi să știi ce înțelepciune am căpătat prin yoga? Iată, ți-am spus, aceasta este.

— Dar trăim în timp, cum am putea să nu ținem seama de el?

— În timp? Ești sigur că există un asemenea lucru, un lucru cu numele acesta?

Putem discuta așa la infinit! Oare omul acesta e într-adevăr posesorul puterilor pe care i le atribuie discipolul lui?

— Dacă timpul nu există, trecutul și viitorul sunt prezente. Experiența ne arată tocmai contrariul.

— O, vrei să spui că experiența dumitale, experiența lumii, își demonstrează contrariul.

— Desigur; vrei să spui că experiența dumitale e deosebită de aceasta?

— Da, e deosebită.

— Trebuie să trag concluzia că pentru dumneata viitorul e prezent?

— Trăiesc în eternitate. Nu încerc să știu ce îmi vor aduce anii care vor urma.

— Dar ce vor aduce altora, poți ști?

— Dacă vreau, da.

— Să precizăm: poți să-mi prezici viitorul?

— În bună măsură, căci viața oamenilor nu este absolut hotărâtă, până la amănunte.

— Totuși, dumneata ai putea să-mi dezvălui o parte din ce mă așteaptă în viitor?

— Ții atât de mult să știi? Dacă Dumnezeu a pus un vâl peste viitor crezi că a făcut-o fără niciun rost?

— Probleme foarte grave mă frământă. Ca să luminez tocmai aceste probleme am venit până aici. Poate că ceea ce îmi vei spune îmi va lumina calea, sau poate voi ști dacă atâta chin din partea mea este fără rost.

Yoghinul își întoarce ochii negri cu privirea fascinantă către mine. Sunt impresionat de aerul lui de demnitate, de maiestuoasă înțelepciune care iluminează această cocioabă pierdută în fundul junglei. O șopârlă ne observă de pe un zid: pare că rânjește, îmi dă impresia că ar fi un mic demon batjocoritor. Chandi Das înalță glasul:

— Nu sunt posesorul unei intelectualități științifice, dar dacă vrei să mă crezi, călătoria dumitale nu va fi fost în zadar, înapoiază-te în orașul de sosire și înainte de luna viitoare dorința dumitale va fi împlinită.

— Să mă reîntorc la Bombay?

— Da.

Nu înțeleg. La Bombay, acel oraș pe trei sferturi europenizat. Ce aș putea culege la Bombay?

— Și totuși acolo începe viața pentru dumneata. Mergi repede, nu pierde timp, pleacă de mâine dimineață.

— Asta e tot ce îmi poți spune?

— Aș putea spune mai multe, dar nu m-am gândit încă îndeajuns.

Tace iar Ochii îi par o apă adâncă și pentru o clipă pierde orice expresie, apoi reia:

— Vei părăsi India și te vei întoarce în Occident înaintea echinocțiului viitor, vei fi grav bolnav aproape imediat după ce vei fi părăsit pământul Indiei. Sufletul va lupta în trupul dumatăle bolnav. Dar ceasul morții n- a sosit încă. Intenția ascunsă a destinului îți va apărea apoi, căci te va trimite din nou la Aryavarta, așa că vei fi venit în total de trei ori spre noi. Un înțelept te așteaptă de pe acum, un înțelept, de care legături vechi te leagă. Până la urmă vei reveni printre noi ca să rămâi cu noi.

Tace. Un tremurat ușor îi înfioară pleoapele. Apoi mă privește în ochi și îmi spune:

— Ai auzit? Asta e tot ce îți pot spune.

Ce urmează nu are importanță. Chandi Das refuză să vorbească despre el, așa că nu prea știu ce să cred din cuvintele lui și simt că ar mai fi lucruri pe care mi le ascunde. Râd cu poftă când în timpul discuției discipolul lui mă întreabă cu mare seriozitate:

— Yoghinii din Anglia pot să facă ce face stăpânul meu? Încerc să-l fac să înțeleagă că în Anglia nu sunt yoghini. Seara ne-o petrecem astfel, întreruptă de lungi tăceri și când yoghinul mă face să înțeleg că nu mai are absolut nimic să-mi spună, țăranul la care ne aflăm vine și ne poștește să împărțim cu el modesta lui cină, li răspund că am tot ce îmi trebuie în automobil și că mergem la casa unde vom petrece noaptea, la căpetenia satului. Dar omul atât de cumsecade ne răspunde că nu poate să ne lase până nu gustăm ceva și insistă atât de mult încât mă văd obligat să primesc. Așază atunci în fața noastră o farfurie cu cereale prăjite. O semilună apare acum printre gratiile care slujesc drept fereastră și îmi zic că nici cultura, nici genialitatea în afaceri nu compensează la oamenii din orașe această simplitate afabilă a bieților țărani analfabeți. Când mă despart de Chandi Das și de discipolul lui, omul desprinde lanterna care stă atârnată de o bârnă din tavan și mă conduce până la poartă. Își duce mina la frunte și ne privește cum ne îndepărtăm, și apoi noi ne urmăm calea luminați de o făclie aprinsă pe care o poartă servitorul. Dorm prost, gândindu-mă la cuvintele străinului, tulburat de strigătele șacalilor și de lătratul neîntrerupt al clinilor la lună.

II.

Fără a urma întocmai sfaturile lui Chandi Das, plec totuși spre Bombay. Abia mă instalez și iată-mă bolnav. Închis între cei patru pereți ai camerei de hotel, obosit la minte și la trup, lupt din greu contra deprimării. M-am săturat de India. Am parcurs în condiții mizere mii de leghe ca să mă aflu

acum într-un cartier european de oraș mare și desigur nu printre cafenele, dancinguri, partide de bridge, whisky, voi descoperi ceea ce am căutat în India.

Cercetările mele prin cartierele lăturalnice m-au favorizat, dar totul în dauna sănătății mele, iar în ceea ce privește cutreierările mele prin junglă și sate îndepărtate, nu le-am făcut decât cu prețul unei hrane proaste, unei ape îndoielnice și unor călătorii fără sfârșit ziua, urmate de nopți de insomnie. Rezultatul e că acum îmi târăsc trupul ca pe o povară.

Cât timp voi mai rezista unei asemenea vieți? Ochii îmi sunt grei de insomnia care m-a cuprins, cum am sosit aici, în tentaculele ei, ca o hidră. Obligația de a mă zbate printre oameni străini mie și lupta pe care am dus-o între spiritul critic mereu treaz și o receptivitate fără de care nu poți face nimic într-o țară care îți scapă mereu printre degete, mi-a încordat nervii peste măsură. A trebuit să știu să deosebesc înțelepți autentici de nebuni care își luau fanteziile drept inspirație, între mistici convinși și traficanți de mister, între yoghini și șarlatani, și toate acestea într-un timp cât se poate de scurt, căci la drept vorbind nu îmi voi putea petrece toată viața în cercetări de felul acesta!

Și dacă fizic mă simt prost, nu mă pot lăuda cu un moral mai bun: am impresia unui faliment. Evident că am întâlnit oameni de mare valoare, am întâlnit și oameni care făceau lucruri minunate, dar n-am găsit supraomul pe care îl căutam, Maestrul care îmi va fi mulțumit la fel spiritul și inima. Discipoli entuziaști au căutat să mă târască în orbita orizontului lor, și am înțeles prea bine că așa cum în tinerețe crezi că prima aventură amoroasă e însăși dragostea vieții tale, tot așa și acești tineri entuziaști au crezut că experiențele lor de început îi dispensau de-a merge mai departe, de-a căuta. Și cu ce rost m-aș face depozitarul pasiv al unei doctrine străine mie, dacă lucrul nu s-ar petrece ca o forță vie trezită deodată în mine, ceva original, personal, o iluminare care mi s-ar fi impus ca o lumină proprie, nu ca un reflex dintr-un focar străin? Și apoi, cine sunt eu, la urma urmei, ca să pot pretinde la astfel de înălțimi, eu, biet scrib ambițios, pentru ca destinul să mă favorizeze într-atât? Oricum m-aș întoarce, nu am decât motive de descurajare...

Când mă simt mai bine cobor în sala de mese și iau loc lângă un ofițer care îmi vorbește tot timpul de nevasta lui bolnavă; de concediul lui stricat și mă deprimă și mai rău. Masa ia sfârșit, și aprinzând o țigară de foi, îmi spune:

— Ce farsă sinistră mai e și viața, nu?

— Te cred!

O jumătate de ceas mai târziu, un taxi mă conduce pe Hornby Road unde se află birourile de voiaj ale companiilor de navigație. Îmi cumpăr un bilet cu sentimentul că altă soluție nu mai poate fi pentru mine decât să plec cât mai repede. Mă întorc la mine în cameră fără să-mi pese de magazine, de palate, de impunătoarele clădiri a căror îngrămădire alcătuiește orașul Bombay. Vine seara. Valetul îmi aduce pe o tavă un dejun delicios, dar nu îmi este deloc foame. Nu pot lua decât o băutură răcoritoare cu gheață, apoi cobor și urc într-un taxi. Opresc în fața unei clădiri enorme luminate orbitor, pe care Occidentul a dăruit-o Orientului: un cinematograf. Sunt un amator de cinematograf. E într-adevăr o cupă din apa uitării. Te poți oare simți părăsit, când în orice colț al lumii poți sta câteva ceasuri așezat comod într-un fotoliu și privi un film? Intru și imediat găsesc inevitabilul adulter într-un decor de hotel de lux. Dar spectacolul mă plictisește. Oare am pierdut și plăcerea aceasta a cinematografului? Această tragi-comedie nu mai are darul să mă facă nici să râd, nici să plâng. Nici nu ajungem la mijlocul reprezentației și tot ce se petrece pe pânză a dispărut pentru mine, gândurile mele fiind din nou prinse de obișnuita lor obsesie. Pelerin fără Dumnezeu, am fost din oraș în oraș, din sat în sat, căutând un loc unde să- mi odihnesc sufletul, dar nu am găsit nimic. La ce bun să fi scrutat atâtea fețe omenești, ca să găsesc ogindite în ele gânduri mai sublime decât cele ale oamenilor din țara mea, la ce bun să fi căutat în atâția ochi întunecoși și adânci răspunsul enigmei care mă chinuie?

Dar iată că deodată creierul meu și nervii mei se pun în mișcare, am impresia că aerul din jurul meu e plin de electricitate și simt o mare schimbare petrecându-se în mine. Ce cuvânt lăuntric se înalță și se impune atenției mele?

„Viața nu e mai mult decât un film de cinematograf, mișcătoare iluzie care se desfășoară de la leagăn la mormânt. Unde sunt fețele trecutului? Le-ai putut reține? Unde sunt scenele viitorului: crezi că le-ai putea evoca? În loc să umbli spre real, durabil, etern, te oprești aici și te amăgești cu imagini măi înșelătoare decât însăși viața, cu o poveste imaginară, o iluzie în iluzie”.

Da, într-adevăr, sunt sătul de aceste drame ale iubirii omenești. Prefer să ies să respir aerul de afară. Rătăcesc fără țință pe străzi, sub blânda lumină a lunii care pare atât de apropiată de Orient.

În colțul unei străzi, un cerșetor mă oprește cu un zgomot curios din gâtlej care mă face să mă opresc pentru a-l privi: dar mă dau un pas înapoi, îngrozit, căci fața lui este desfigurată de o boală oribilă care i-a ros carnea până la oase. Dar mila înlocuiește scârba și arunc tot ce am în buzunar în mâna lui întinsă. Merg la marginea mării căutând locul cel mai singuratic ca să fiu ferit de mulțimea stridentă care mișună seara în Back-Bay. Sub cerul înstelat mă gândesc la criza sufletească prin care trec și mă las și mai mult pradă tristeții mele.

III.

În sfârșit, nu mi-au mai rămas decât câteva zile și apoi voi fi pe un vapor care în mare viteză mă va duce pe Marea Arabiei spre Europa. Cu metafizica am sfârșit-o. Tot ce aș putea dăru, inteligența mea, trupul meu, timpul meu, nu le voi mai irosi pe altarul superstiției, pentru ipoteze neverificabile!... Da, pe covertă voi gândi astfel, dar până una-alta vocea lăuntrică mă urmărește necruțătoare:

„Nebuniile, iată roadele atâtor aspirații, ale atâtor ani pierduți. Vei urma calea banală, vei uita tot ce ai învățat, vei îneca în simțuri tot ce a fost mai curat în tine. Dar bagă de seamă! Învățătura ta despre viață a fost făcută de profesori aspri, adâncurile gândirii au sfârâmat coaja de suprafață, ai răspuns chemării imperioase a gândului, singurătatea ți-a modelat ființa. Poți crede acum că vei scăpa ușor de o asemenea vocație? Nu spera, toate acestea nu sunt decât lanțuri atârinate de pașii tăi”.

Sub cerul plin de stele lupt zadarnic cu această voce nemiloasă, învinuind neputința mea de-a goni sentimentul de dezolare care mă doboară. Dar vocea mea îmi răspunde:

„Ești absolut sigur că printre oamenii pe care i-ai întâlnit nu se afla și Maestrul dorit?”

Și întreaga galerie de fețe întâlnite se perindă iarăși în fața ochilor mei, vioaie cele din nord, placide în sud, nervoase, emotive în răsărit, puternice în tăcerea lor cele din apus, figuri prietenoase sau dușmănoase, bune sau înțelepte, binevoitoare sau dușmănoase, dar toate la fel, de nepătruns. Una singură totuși se desprinde de celelalte. Îi văd ochii cu încăpățănare legați de privirea mea. Îl recunosc: e Maharishi, Marele înțelept, ale cărui zile se scurg pe dealul Sfântului Semn, foarte departe, acolo, în sud. Niciodată nu i-am putut uita și adesea amintirea lui a înflorit în mine, dar veșnicele schimbări, mișcătoare desfășurare de oameni și fapte, atâtea impresii deosebite au azvârlit pe planul al doilea amintirea scurtei mele șederi acolo,

lângă el. A trecut în noaptea vieții mele ca un meteor, și sunt silit să mărturisesc că niciodată vreo ființă omenească nu mi-a atras în așa măsură. Dar mi-a părut atât de sus, atât de îndepărtat, atât de inaccesibil bietului European ce sunt, atât de nepăsător față de umilele mele aspirații!

Dar vocea nu își pierde puterea argumentării:

— Nepăsător? Ești atât de sigur? Nu ai plecat oare prea repede?

— Da, poate m-am cam grăbit. Voiam să-mi împlinesc programul hotărât.

— Totuși ai putea acum merge din nou acolo.

— Nu voi avea aerul că vreau să vin chiar și nepoftit?

— Asta n-are a face. Singurul lucru important e să izbutești, reîntorcându-te la Maharishi.

— Locuiește tocmai la celălalt capăt al Indiei și sunt prea bolnav ca să pot face atâta drum.

— Ce importanță are chiar și acest lucru! Dacă dorești să ai un Maestru, nu trebuie să fii zgârcit cu ființa ta.

— Sunt prea obosit ca să mai doresc ceva pe lume. Am reținut cabina pe vapor și peste trei zile plec. E prea târziu să mai schimb ceva.

— Nu e niciodată prea târziu. Prețuiește o dată pentru totdeauna lucrurile la adevărata lor valoare. Spui că Maharishi e omul cel mai extraordinar pe care l-ai întâlnit vreodată și pleci de lângă el imediat după ce l-ai întâlnit. Înapoiază-te la el.

Gândurile spun „da”, trupul însă se revoltă. Vocea insistă:

— Schimbă planul și mergi la Maharishi.

Vocea sosește din adâncul meu ca un ordin. Ce importanță are logica, ce importanță oboseala trupului? Sunt ca un copil în mâinile acestei forțe. În clipa când glasul e mai puternic, imaginea lui Maharishi se ivește în fața ochilor vie, de neînvins. Nu mai pot lupta. Voi pleca acolo. Dacă va primi, mă voi lăsa condus de el. Zarurile sunt aruncate, sunt cucerit, nu înțeleg încă cum, dar simt că nu îmi mai aparțin. Mă întorc la hotel, beau o ceașcă cu ceai fierbinte. Sunt un om schimbat, simt o mare ușurare.

A doua zi de dimineață mă trezesc plin de viață: e prima dată de când am venit în Bombay. Valetul care mă servește, îmbrăcat cu pantaloni albi, centură de aur, jachetă nepătată, îmi surâde când mă vede intrând în sala de mese:

— Aveți o scrisoare, domnule.

Privesc plicul. Scrisoarea pare să fi călătorit mult, de două ori adresa îmi arată că a venit prea târziu: o deschid și spre marea mea uimire văd că e din Arunasala. E scrisă de un om eminent, un membru din consiliul legislativ din Madras, care în urma unei drame în familie a părăsit lumea și a devenit discipolul lui Maharishi. Făcuserăm cunoștință și din timp în timp schimbam scrisori. Îmi spunea că dacă mă întorc la Arunasala, voi fi binevenit. Ultima frază a scrisorii e pentru mine ca o rază de lumină. „E un adevărat noroc pentru dumneata să-ți fi găsit Maestrul pe care îl căutai. Această scrisoare e prea îmbucurătoare ca să mai întârzii. Alerg la societatea de navigație și îmi anulez biletul.

Spun din nou rămas bun orașului Bombay și călătoresc kilometri și kilometri pe podișul monoton al Deccanului, unde ochiul nu vede decât tufișuri de bambuși. Dar trenul nu merge destul de repede, căci de data aceasta simt că merg spre lumină, spre mister, spre ușurare. Sunt fericit când a doua zi văd liniștitul decor al Indiei de sud cu dealurile ei roșiatice și mai fericit când în sfârșit respir aerul molcom al Madrasului, capătul primei mele etape. Aici trebuie să schimb gara și pentru asta trebuie să traversez orașul. Mă folosesc de un răstimp între două trenuri ca să merg să spun bună ziua scriitorului indian care mă introdusese la Sfinția Sa Shri Shankara. Mă primește călduros și exclamă când îi spun că sunt în drum spre Maharishi:

— Nu mă mir. Lucrul acesta îl aștepta.

— Dar de ce îmi spui acest lucru?

— Dragul meu, nu îți amintești clipa când ne-am luat rămas bun de la Sfinția Sa la Chingleput? Nu ai observat că mi-a șoptit ceva la ureche?

— Ba da, acum că mi-o spui, îmi amintesc perfect.

— Ei bine. Sfinția Sa mi-a spus următoarele:

„Prietenul dumitale va colinda India în căutarea unui Maestru, va întâlni mai mulți dar până la urmă se va reîntoarce la Maharishi. E singurul Maestru care i se potrivește”.

Într-adevăr, vorbele lui mă impresionează. Shri Sankara are oare cu adevărat darul prorocirii? În orice caz, cuvintele lui îmi întăresc hotărârea. Deși ele nu limpezesc misterul, simt, că sunt pe calea cea bună.

Cap. 16 – La Arunasala în jungla

I.

Sunt ore care trebuie scrise cu litere de aur în calendarul vieții noastre. O astfel de clipă a fost cea pe care destinul mi-a hărăzit-o când m-am hotărât

să plec pentru a doua oară spre Maharishi.

E în fața mea, așezat ca de obicei pe splendida piele de tigru. Bețișoare de mirodenii ard încet pe măsuță, umplând odaia cu o mireasmă persistentă. Înțeleptul nu este, pentru moment, în extaz. E cu totul apropiat de noi, ochii îi sunt deschiși spre lume și buzele lui au un surâs de bun sosir când mă înclin în fața lui. Câțiva discipoli stau respectuoși mai la o parte, iar unul dintre ei mișca evantaiul.

De data asta și eu am venit ca discipol și sufletul meu nu va avea liniște până nu voi cunoaște răspunsul lui. Dar sunt încredințat că totul va fi bine, într-atât era de poruncitoare vocea care m-a adus aici de la Bombay și care răsunase ca o poruncă hotărâtoare. După câteva cuvinte de lămurire, îmi formulez întrebarea pe scurt, fără multe vorbe goale. Maharishi urmează să mă privească surâzând și, tăcut. Repet întrebarea mea și se hotărăște atunci să-mi răspundă direct și într-o engleză fără cusur:

— N-are rost să vorbești de discipol și Maestru. Aceste deosebiri nu există decât din punct, de vedere al discipolului. Pentru cel care a putut să ajungă la izvorul ființei nu mai există nici Maestru, nici discipol, nu mai există decât oameni.

Să înțeleg aceste cuvinte ca un refuz?

Caut să-mi formulez cererea în alt mod, dar primesc acest răspuns:

— Maestrul trebuie să-l cauți, în dumneata, adică în Eul spiritual. Consideră-i corpul așa cum îl consideră și el: corpul nu este cu adevărat Eu.

Încep să înțeleg: Maharishi nu vrea să-mi răspundă direct, trebuie să interpretez cuvintele lui care sunt obscure și subtile. Renunț să mai insist și vorbim despre călătoria mea. Apoi îmi petrec toată după-amiaza pregătindu-mi locuința.

II.

În săptămânile care urmează, trăiesc o viață foarte aparte. Aproape toată ziua mi-o petrec în locul unde stă Maharishi și caut să culeg, odată cu frânturi din înțelepciunea lui, o lămurire de unde să pot porni pentru a dezlănțui întrebarea care mă frământă. Din păcate nopțile îmi sunt stricate de insomnie, cu toate că mi le petrec înfășurat într-o pătură și culcat pe pământul gol, într-o odaie clădită în grabă la vreo sută de metri de corpul principal al casei. Pereții sunt de lut uscat și numai acoperișul e în stare să reziste vântului. De jur-împrejur tufe dese de spini, de cactuși arată începutul junglei. Această priveliște aspră dezvăluie natura virgină în toată măreția ei primitivă. Spre nord, jungla se întinde până la poalele munților,

mase uriașe de stânci metalice și pământ ars. Spre sud se întinde o mlaștină mare a cărei oglindire de apă liniștită mă atrage zilnic. Malurile îi sunt tivite cu arbori plini de maimuțe.

Zilele trec și nu sunt toate la fel. Mă trezesc dis de dimineață, înainte de zori și văd cerul colorându-se cu toate nuanțele, de la verde-cenușiu la auriu. Apoi mă scald în lac făcând cât mai puțin zgomot cu putință, ca să nu trezesc șerpii. Beau apoi cu mare plăcere trei cești de ceai, singurul meu lux în aceste locuri austere.

— Stăpâne, ceaiul e gata, îmi spune servitorul meu Raju care nu știa niciun cuvânt englezesc când l-am luat. Raju e cel mai bun servitor din câți s-au pomenit vreodată. Aleargă în oraș până când izbutește să găsească tot felul de lucruri neobișnuite care slujesc să facă mâncărurile ciudate pe care i le cere stăpânul său European, sau șade nemișcat în timpul orelor de meditație așteptând ordinele mele. În ceea ce privește gătitul, din păcate, gusturile mele de occidental i se par manii, ciudățenii pe care le suportă cu răbdare. După câteva zile de încercări zadarnice m-am hotărât să-mi prepar singur cea mai mare parte din feluri și mă resemnez să nu mai mânânc de fapt decât dată pe zi, înșelându-mi foamea restul zilei, cu ceai. Raju asistă la tot ce fac fără să încerce măcar să înțeleagă. Corpul lui strălucește în soare ca fildeșul vechi, căci este dravidian curăț descendent din locuitorii autohtoni ai Indiei.

Numaidecât după gustarea de dimineață mă îndrept cu pași înceți spre locuința principală, oprindu-mă la tufe de trandafiri sau zăbovind o clipă sub cocotierii grei de belșugul roadelor Soarele nu are încă putere și plimbarea la ora aceasta e o adevărată plăcere.

Intru, în sfârșit. În holul cel mare, îl salut pe Maharishi și mă așez ca indienii, cu picioarele încrucișate. Sunt liber să citesc, să scriu, să vorbesc cu discipolii, să-l întreb pe Maharishi lucrurile care mă interesează, sau să meditez împreună cu cei din odaie. Dar oricare ar fi lucrul pe care-i fac, simt binefacerile atmosferei înconjurătoare, ale misterioaselor dar binefăcătoarelor efluvii care se strecoară aici fără silnicie în nervi și creier.

Chiar și apropierea lui Maharishi umple sufletul cu o liniște nespusă. După mai multă analiză am ajuns la convingerea că un curent de influență se stabilește de îndată ce suntem împreună. Să înțeleagă cine poate, dar pentru mine lucrul e neîndoielnic.

Pe la unsprezece mă reîntorc la locuința mea, mânânc și dorm puțin, apoi vin iarăși în holul principal. Din timp în timp, ca să aduc o schimbare, mă

plimb prin împrejurimi sau cobor până în oraș ca să revăd o parte din uriașul templu de acolo. Câteodată Maharishi vine fără să mă prevină în vizită la mine. Bineînțeles., mă folosesc de asta cu să-l copleșesc cu întrebări: mă ascultă eu răbdare și îmi răspunde după obicei în fraze foarte scurte, eliptice și aproape niciodată terminate. Se întâmplă câteodată să întreb lucruri la care înțeleptul nu răspunde, privirea i se pierde atunci în zările unde sunt dealurile și stă câteva clipe nemișcat, cu totul absent. Meditează? Vede ceva care rămâne pentru mine nevăzut? M-a auzit? În Orice caz, ceva foarte puternic se infiltrează în mine și mă stăpânește de îndată ce sunt în fața lui.

Dar acest incident e și o lecție. Într-adevăr, ce rost au toate aceste întrebări fără sfârșit, când există în mine un izvor nesecat de certitudini? Mai bine să sfârșesc cu truda și frământările, să caut liniștit să prind ceea ce cuprinde, ca forță și știință propria mea natură. Așa că și eu am început să tac, și aștept. După o jumătate de ceas Maharishi încă e cu mine tăcut, pierdut și cum m- ar fi uitat, dar știu prea bine că această certitudine lăuntrică de care sunt cuprins este opera lui, care a pătruns până la mine telepatic, prin efectul acelei emanații misterioase care radiază din întreaga lui ființă.

În timpul uneia dintre aceste vizite m-a găsit pradă unei negre mâhniri. Mă alină vorbindu-mi de ținta glorioasă a celor care urmează calea yoghinilor.

— Dar Maharishi, e o cale atât de grea și îmi dau atât de bine seama de toată slăbiciunea mea!

— Această lipsă de încredere e mijlocul cel mai bun de a rămâne în drum: această teamă de neizbândă nu poate decât să paralizezeze spiritul.

— Dar dacă temerile sunt întemeiate?

— Nu sunt întemeiate. Cea mai mare greșeală a omului e să se creadă slab și rău. Natura omenească e divină și puternică prin esență. Ceea ce e prost, slab și rău sunt obiceiurile, pasiunile, nu el.

Aceste cuvinte sunt un miraculos tonic. Pe altul l-aș fi contrazis la repezeală, dar o voce lăuntrică îmi strigă că gura lui spune adevărul, că acest om nu este un filosof care discută interesant, ci un înțelept care își extrage cuvintele din adâncimile unei largi experiențe.

Altă dată, când vorbeam despre Occident, nu mă puteam împiedica să obiectez:

— Nu e greu să găsești seninătatea într-un loc ca acesta, liniștit și unde nimic nu te tulbură, nici nu te distrage.

— Asta ți se pare, însă odată ce ținta a fost atinsă, când vei fi cel ce știe, n-are a face dacă trăiești în vârtejul orașelor sau în sihăstria junglei.

Cu altă ocazie îi învinuiesc pe indieni că nu prea le pasă de progresul material:

— E adevărat suntem una dintre acele rase pe care le numiți întârziate și înapoiate. Dar trăim fără multe necesități. Multe din lucrurile descoperite de curând ne sunt străine, dar trăim mulțumindu-ne cu puțin, cu mult mai puțin decât vă trebuie vouă. Așa că fiind mai puțin înaintați, nu înseamnă că suntem mai puțin fericiți.

III.

Cum a ajuns Maharishi la această înălțime morală, ca să spun mai exact, la această desăvârșire morală?

Puțin câte puțin aflu de la discipoli anumite lucruri, iar alte amănunte de la el însuși, cu toate că nu îi place să vorbească despre sine. Așa am izbutit să reconstitui povestea vieții lui.

S-a născut în anul 1879 într-un sat îndepărtat la vreo 30 de mile de Madura, oraș din sudul Indiei, unde se află un templu renumit. Tatăl lui era magistrat și brahman. Avea faima că a fost, foarte milostiv. Hrănea și îmbrăca un mare număr de localnici. Copilul a fost crescut și instruit la Madura, acolo a învățat englezește la școala misionarilor americani.

La început, tânărul Ramana iubea mai ales sporturile și jocurile. Era tare la luptă, la box și a fost un bun înotător, luptând cu apele cele mai adânci și primejdioase. Nu avea niciun interes deosebit pentru filosofic sau religie. Singura lui ciudățenie era în vremea aceea accese de somnambulism, urmate de un somn atât de adânc că niciun fel de zgomot nu îl mai putea trezi. Colegii lui de școală observaseră acest lucru și deoarece le era teamă de el ziua din pricina iuțelii cu care răspundea la orice atac, se foloseau de somnul lui noaptea ca să-și bată joc de el. Îl azvârleau din pat, îl duceau în curte, îl băteau și apoi îl puneau din nou în. Pat fără să fi izbutit să-l trezească din somn. A doua zi nu își amintea absolut nimic. Dar pentru un cercetător atent toate acestea ar fi fost semne pentru a discerne forme care mai târziu vor fi ale extazului mistic.

Într-o zi, o rudă, care sosea în vizită din ținutul său îi povestește că vine dintr-un pelerinaj la Arunasala. Acest nume sună ciudat în mintea copilului... fără însă să poată înțelege de ce. Se informă și când află că

Arunasala e un templu, fu obsedat de acest nume. Nu ar fi putut spune pentru ce îl interesa Arunasala mai mult decât alt templu.

Își urmă studiile la școala misionarilor, fără însă să dovedească înzestrări deosebite, cu toate că era foarte inteligent și bun elev. Avea 17 ani când vorbi destinul. Părăsi școala fără niciun motiv și fără să le spună nimic profesorilor sau părinților. Care erau motivele pentru care deodată procedă astfel, zdrobindu-și orice posibilitate de viitor? Fapta părea foarte motivată în ochii lui. Însă câtuși de puțin în ai părinților lui. Căci viața îl aruncă într-o direcție pe care nu o prevăzuseră profesorii lui. Șase săptămâni după această revelație părăsi liceul din Madura ca să nu se mai întoarcă niciodată.

Era singur la el în odaie în ziua aceea și deodată îl cuprinse o mare spaimă. Cu toate că era sănătos avu impresia că va muri. Obsedat de această idee, se pregăti ca și când aceasta ar fi fost de neînlăturat. Se culcă pe parchet, își încheșta membrele și își opri respirația. „Iată că acest corp care e al meu va muri și va fi pus pe rug și prefăcut în cenușă. Dar eu voi fi mort o dată cu acest corp? Corpul sunt eu? Acest corp e țeapăn și tăcut, și totuși simt că exist cu toată forța și plinătatea cu putință”.

Așa descrie Maharishi această curioasă criză. Ceea ce se petrecu pe urmă e greu de înțeles, dar de explicat! Crezu că a căzut într-un fel de extaz adânc dar conștient, în care atinsese adevăratele izvoare, însăși esența ființei sale. Înțelese atunci că trupul este un obiect exterior Eului, că Eul rămânea neschimbat în moarte. Adevăratul Eu îi apărui înzestrat, cu o realitate absolută, dar atât de adânc îngropată în firea omenească încât și el, ca și ceilalți oameni, nu o cunoscuse până în acea clipă.

Când Ramana își reveni din această criză, era cu desăvârșire schimbat. Pierduse orice interes pentru studiile lui, pentru sport, pentru colegi, pentru că întreaga lui putere de atenție era acum îndreptată asupra acestei sublime noțiuni a Eului, care-l năpădisese cu atâta forță. Îi dădea o putere sufletească care niciodată n-avea să-l mai părăsească. Pe cât era înainte gata să răspundă camarazilor lui când îl necăjeau, pe atât acum nu mai putea fi decât blândețe și răbdare. Nedreptatea nu îl mai atingeă și o perfectă umilință se desprindea din toate gesturile lui. Renunță la toate vechile lui obiceiuri, căutând singurătatea ca să poată medita și să se poată lăsa dus de curentul interior în care se adâncea.

Astfel de schimbări ale caracterului nu se pot ivi neobservate. Într-o zi, fratele lui mai mare intrând în cantora lui Ramana, îl găsi cu ochi închiși,

adânc în într-o adâncă meditație. Cărțile de școală erau trântite pe jos ca și cum ar fi fost respinse cu dezgust. Fratele îl certă amarnic.

— Ce vrei să faci? Dacă ai de gând să devii yoghin, de ce mai în veți în vederea unei cariere obișnuite?

Tânărul Ramana simți puterea acestor argumente și hotărî să primească starea cea nouă. Tatăl său murise, dar știa că poate să se bazeze pe sprijinul unui unchi și pe al fratelui mai mare ca să aibă ei grijă de mama lui. Hotărât lucru, nu mai avea ce căuta acasă. În clipa aceasta numele îi răsări în minte, numele care îl fascinasese atâția ani de-a rândul, care îi urmărise cu atâta putere, Arunasala! Acolo trebuia să meargă. Simțea fără însă să poată explica de ce. Dar se supunea unei chemări poruncitoare și deloc premeditată. „Eram literalmente ca sub efectul unei vrăji”. Îmi spuse Maharishi, „Forța misterioasă care te-a adus aici e aceeași cu cea care mă alunga din Madura”.

Tânărul băiat părăsi totul, prieteni, studii și rude și plecă spre Arunasala însemnat de destin. Lăsă în urma lui o scrisoare în limba tamilă: „Plec în căutarea Tatălui Meu pentru a asculta de porunca Lui. Ceea ce am întreprins acum e curat: nimeni deci să nu se frământe. N-are rost să cheltuiți bani ca să mă căutați”.

Plecă deci, necunoscând deloc lumea, cu trei rupii în buzunar, dar călăuzit pe calea lui de acea putere misterioasă care îl chemase. Când sosi era lipsit de toate și absolut necunoscut. Dar flacăra renunțării strălucea în sufletul lui și îl înviora. Atât de mare îi era disprețul față de bunurile lumesti încât intrând în templu azvârli hainele de pe el și se prosternă gol. Un preot sosi și îl certă zadarnic. Alții veniră pentru a-i face observații și obținură de la tânărul băiat să-si îmbrace haina. Din clipa aceea niciodată nu mai avu altă îmbrăcăminte.

Timp de șase luni stătu aici mutându-se numai din loc în loc înlăuntrul templului. Odată pe zi, un preot, uimit de ferveala timpurie a copilului, îi aducea puțin orez. Își petrecea zilele adâncit într-un extaz atât de profund, încât uita cu desăvârșire de lumea de afară. Se întâmpla ca pungașii să arunce în el cu noroi și apoi să fugă batjocorindu-l, dar Ramana numai după câteva ceasuri observa ce se petrecuse și nu simțea niciun fel de supărare.

Dar forfota pelerinilor în templu nu era potrivită cu singurătatea pe care o căuta: așa că părăsi templul ca să se retragă într-un mic sanctuar care se afla pe câmp, nu departe de oraș. Aici stătu un an și jumătate și se mulțumi cu mâncarea pe care trecători pioși o depuneau în fața lui. Nu vorbea cu

nimeni; de fapt nu pronunță niciun cuvânt timp de trei ani, nu că ar fi făcut vreun jurământ, dar pentru că vocea lui lăuntrică îi porunceă să-și păstreze toate puterile pentru a se concentra asupra vieții spirituale. Când atinse ținta pe care și-o propusese începu din nou să vorbească, de altfel nu mult mai mult decât atunci când tăcea.

Își păstra identitatea bine ascunsă, dar printr-o serie de coincidențe mama lui reuși să afle unde se găsește: aceasta doi ani după plecarea lui de acasă... Veni imediat cu fiul cel mare și căută prin lacrimile ei să-l facă să se întoarcă acasă. Dar totul fu în zadar. După lacrimi ea trecu la învinuiri: atunci el luă o bucată de hârtie și scrise că o putere superioară îndreaptă pașii omului și că nici măcar mama lui nu îl poate îndepărta de la calea aceasta. Atunci se recunosc învinsa. Răsunetul acestei povești se răspândi, vizitatori din ce în ce mai numeroși începură să vină să-l vadă, ceea ce îl hotărî să schimbe din nou locul unde sta și de data asta urcă pe dealul Sfântului Semn, unde va trăi câțiva ani într-o peșteră naturală. Pe acest munte se găsesc multe peșteri de felul acesta și toate adăpostesc yoghini sau pustnici, dar grota lui Ramana era deosebită pentru că în ea trăise un yoghin vestit care era chiar înmormântat acolo. Arderea pe rug e lucru curent în India, dar se face o excepție la acest obicei pentru yoghini care au faima de-a fi atins mari înălțimi spirituale, deoarece se crede că în acest caz curentul vital urmează să stea în corp timp de mii de ani și îl face să fie indestructibil. Corpul e atunci spălat, uns și așezat cu picioarele încrucișate, ca în timpul meditației. Intrarea mormântului se zidește. De cele mai multe ori mausoleul devine loc de pelerinaj. Apoi mai există și un alt motiv pentru care marii yoghini sunt înmormântați și nu arși: credința spune că ei nu mai au nevoie să fie purificați prin foc, deoarece au fost îndeajuns de curățiți prin felul lor et viață.

E interesant de observat că întotdeauna peșterile au fost locul preferat de yoghini sau pustnici. În antichitate, de multe ori erau consacrate unui zeu: Zoroastru, profetul, parsi, își îndeplinea meditațiile într-o peșteră și tot așa și-a primit Mahomed revelațiile. Yoghini indieni mai au și alte motive, pentru a prefera peștera oricărei alte locuințe. Acolo sunt feriți de furtuni, de vânturi și de repezile schimbări de temperatură care au loc seara și dimineața. Aerul rarefiat reduce și toate necesitățile corporale.

Poate și frumusețea fără pereche a locului l-a fermecat pe Ramana. De pe un podiș învecinat se desfășura o vedere splendidă asupra orașului și a

templului uriaș. La marginea câmpiei. Linia dealurilor se estompează blând închizând orizontul.

Ramana rămase câțiva ani în această peșteră, adâncit în meditație și extaz. Nu era un yoghin obișnuit; pentru că nu urmăse învățăturile nici unui Maestru, nu practica exerciții obișnuite. Urmase o cale individuală, calea care duce la cunoașterea Eului, călăuzit de chemarea interioară a unui Maestru Divin.

În anul 1905 izbucni ciuma în localitate, adusă desigur de pelerini. Făcu asemenea ravagii. Încât aproape toți locuitorii părăsiră orașul căutând scăpare în câmpie. Tigrii și leoparzii circulau în plină libertate pe străzile orașului părăsit. Aceste animale ca să coboare în oraș, treceau prin fața peșterii lui Ramana care fu sfătuit să părăsească locul: el refuză și rămase tot atât de liniștit și nepăsător ca de obicei.

În timpul acela tânărul sihastru trebui să se obișnuiască cu prezența unui discipol care se legase în mod spontan de el și avea grijă de tot ce îi trebuia. Acest om a murit, dar a transmis celorlalți discipoli următoarea legendă: în fiecare noapte, un tigru de mari dimensiuni intra în peșteră, lingea mâinile lui Ramana care îi răspundea mângâindu-l. Tigrul stătea toată noaptea culcat la picioarele lui și nu pleca decât în zori. E o credință înrădăcinată în India că yoghinii sau fahirii, când au atins o treaptă înaltă de perfecțiune, pot trăi în junglă fără să se teamă de tigri, lei, reptile sau celelalte sălbăticiuni care cutreieră prin ea. Se mai spune și altă poveste despre Ramana: într-o zi, în timp ce era așezat în fața locuinței lui, o cobră enormă se așeză în fața lui. Deschise gura și își arată colții fără ca Ramana să se miște. Omul și reptila rămaseră astfel față în față, ochi în ochi, câteva minute. Apoi reptila se retrase fără să-i fi făcut nici cel mai mic rău.

Austeritățile tânărului ascet se sfârșiră de îndată ce el consideră că sunt suficiente și simți că pusese stăpânire pe anumite forțe din adâncul spiritului lui. Singurătatea nu mai era trebuincioasă; continuă totuși să stea în peșteră până când într-o zi primi vizita unui ilustru pandit numit Ganapati Shastri, vizită care a fost începutul a ceea ce se poate numi viața publică a lui Ramana Maharishi. Acest profesor venise să locuiască în apropierea templului ca să se îndeletnicească cu studiul meditației. Auzi vorbindu-se de tânărul yoghin și curiozitatea îl împinse să meargă să-l vadă. Îl găsi pe Ramana contemplând soarele. Era un exercițiu pe care tânărul pustnic îl făcea adesea. Un european nu își poate da seama care poate fi intensitatea soarelui sub cerul Indiei. Îmi amintesc că într-o zi în care am vrut să urc pe

munte la o oră nepotrivită am fost surprins de arșița amiezii pe drumul fără umbră. Mă clătinam pe drum ca beat; așa că în aceste condiții e ușor de închipuit ce înseamnă acest exercițiu.

Profesorul studiasse timp de doisprezece ani doctrina înțelepciunii indiene și se supusese la tot felul de discipline ca să poate atinge un oarecare grad de perfecțiune, dar era mereu cuprins de îndoieli și nedumeriri. Ceru sfatul lui Ramana în această privință și rămase uimit de înțelepciunea răspunsului primit. Puse câteva întrebări în legătură cu anumite probleme filosofice și religioase care îl preocupau și foarte curând viața lui fu descătușată de neîncrederea care îl frământa. Acesta a fost atât de impresionat încât s-a prosternat în fața tânărului sihastru implorându-l să-l primească discipol. Profesorul Shastri, care, el însuși avea un grup de discipoli, în orașul Vellore, le împărtăși descoperirea unui mart înțelept, unui Maharishi, unui om a cărui desăvârșire spirituală depășea tot ce putea fi închipuit. Din vremea aceea numele de Maharishi începu să fie dat tânărului Ramana în clasele cultivate, în timp ce poporul continua să-l adore ca pe o ființă inspirată de Zei, cu toate că Maharishi respinge din toate puterile acest fel de manifestări în fața lui. Dar între ei și în conversațiile mele cu ei, credincioșii lui și oamenii din împrejurimi spuneau că e un zeu.

Un mic grup de discipoli se formă în jurul lui; ei au fost cei care au clădit un bungalou pe deal; se hotărâră să trăiască acolo. Mama lui, care revenise de mai multe ori să-l vadă, îi recunoscuse vocația și când moartea îl lua pe fiul cel mare, ea îi ceru lui Maharishi să o lase să trăiască lângă el, iar el primi. Ea trăi timp de șase ani acolo și la, sfârșit devenise unul dintre discipolii cei mai convinși ai lui Maharishi. În schimbul ospitalității, ea era cea care avea grijă de gospodărie. Când bătrâna doamnă muri, cenușa ei a fost înmormântată la poalele dealului într-o capelă unde lămpi ard fără încetare în memoria femeii care dăduse lumii unul dintre cei mai mari înțelepți ai ei. Buchete de iasomie și alte flori sunt mereu depuse în dar de credincioși.

Cu timpul, reputația lui Maharishi se răspândi în toată țara; pelerini care veneau să viziteze templul urcau și pe deal să contemple fața înțeleptului înainte de a pleca înapoi. Numai acum Maharishi consimți să locuiască în holul cel mare care fusese clădit pentru el și discipolii lui. Maharishi primește daruri în hrană, dar niciodată altceva. Tot ce posedă e datorat afectuoasei insistențe a credincioșilor lui. În timpul primilor ani de pustnicie nu se sfia să coboare câteodată cu strachina în mână pentru a cerși puțină

mâncare. Unei femei bătrâne i se făcuse atunci milă de el și îi dusesese regulat mâncare. Credința aventuroasă care îl gonise din confortabila casă părintească a fost astfel răsplătită de o providență binevoitoare. Dar de obicei respinge orice dar, de orice natură, care i s-ar face.

Nu e multă vreme de când o bandă de răufăcători intraseră în încăperea unde se afla singur: hoții nu găsiră decât câțiva bănuți pe care îi păstra discipolul care se ocupa cu gospodăria. Hoții, înfuriați de puținul câștig, îl loviră pe Maharishi cu ciomagul, dar înțeleptul nu numai că rabdă liniștit loviturile, dar le oferă și mâncare, fără a fi în stare să resimtă ură, ci dimpotrivă, fiind plin de milă pentru rătăcirea lor. Îi lăsa să plece liniștiți. Din fericire, ei fură prinși curând în timp ce operau în altă parte, prin apropiere și primiră o pedeapsă aspră,

Nu vor lipsi europeni care vor considera că o astfel de viață e timp pierdut. Dar cine se gândește la binefacerile pe care le poate reprezenta pentru noi existența acestor câțiva oameni care scăpând de înfierbântarea activă care macină lumea modernă, stau de veghe la permanentizarea vieții spirituale? Cel ce e numai spectator e un mai bun critic al reprezentației. Cu ce ar fi mai prejos înțeleptul din junglă decât nebunul care se lasă dus la voia întâmplării și nu știe nici măcar de ce?

IV.

Fiecare zi îmi aduce dovada gradului de desăvârșire la care n ajuns acest om. Printre oamenii de toate soiurile pe care îi văd perindându-se aici, un biet paria care, e în chip vădit în prada unei mari dureri, vine să-și ușureze inima la picioarele înțeleptului. Maharishi nu răspunde nimic niciodată iar cuvintele pe care le spune într-o zi se pot număra; dar își așază privirea asupra bietului nenorocit și această privire e de-ajuns ca să-i aline suferința; după două ceasuri pleacă mângâiat. Într-adevăr, acesta e marele secret al lui Maharishi: fără să vorbească, printr-o misterioasă telepatie pe care știința modernă nu va putea să nu o cunoască într-o bună zi, el alină și vindecă.

În altă zi un brahman cultivat și cu o educație aleasă vine să-i explice ce îl frământă. Nu se știe niciodată, tocmai o spuneam, dacă Maharishi, va vorbi sau va tăcea, dar el nu are ne voie de cuvinte ca să fie elocvent. Față de brahman răspunde numai cu câteva fraze, însă atât de bogate în înțeles și de potrivite cu omul, încât i se deschid în față perspective noi și nebănuite.

Într-o zi, în timp ce un grup numeros de discipoli și vizitatori se afla în hol, se anunță moartea unui ucigaș vestit, ale cărui fapte erau cunoscute în toată regiunea. O discuție se aprinse și tot felul de amănunte sunt aduse să

dovedească răutatea aceluia om. Când convorbirea se liniștește Maharishi, care nu spusese absolut niciun cuvânt până atunci, rostește numai atât:

— Da, dar era curat și se îmbăia de două ori pe zi.

Un țăran și familia lui parcursese mai mult de o sută de mile ca să vină la el. Era un analfabet care nu cunoștea altceva decât munca lui zilnică, câteva despre religie și superstițiile strămoșești. Cineva îi spusese că un Zeu luase chip de om și trăia la picioarele muntelui Sfântul Semn. Se grăbi să vină, se prosternă de trei ori și se așeză fără niciun cuvânt cu picioarele încrucișate în fața lui Maharishi, pe pământul gol. E încredințat că o mare binefacere va izvorî pentru el din această vizită. Soția lui e alături de el, îmbrăcată cu o rochie curată, purpurie, încinsă peste mijloc, care o drapează cu grație de sus până jos. Și-a parfumat și părul. E și fata lor cu ei, o copilă plăpândă. La fiecare pas pe care îl face, brățărilor pe care le poartă la picioare sună ușor. Poartă, după un frumos obicei indian, o floare albă după ureche. Familia stă așa, contemplându-l pe Maharishi, timp de mai multe ceasuri. E limpede că Maharishi, prin simpla lui prezență, îi întărește în credința lor, le redă putere, le insuflă o bucurie nespusă. Înțeleptul nu face absolut niciun fel de distincție între diferitele religii și le privește pe toate dacă sunt sincere, ca expresia unui mare și unic adevăr. Îl onorează pe Iisus așa cum onorează pe Krishna. În stânga mea un bătrân de peste șaptezeci și cinci de afli e așezat; o bucată de betel îi umflă o falcă; ține în mâini o carte sanscrită deasupra căreia stă aplecat, cu pleoapele grele. E un brahman care a fost mult timp șef de gară aproape, de Madras. A părăsit slujba la șaiszeci de ani și nu după multă vreme nevasta lui muri. Astfel că el își putea satisface o dorință pe care multă vreme o ținuse în frâu. Petrecu 14 ani umblând de colo-colo în India, vizitându-i pe toți înțelepții, asceți sau yoghini de care auzea vorbindu-se, cu credința că va găsi printre ei pe Maestrul a cărui personalitate și învățătură va răspunde aspirațiilor lui. Probabil avea anumite idei asupra acestor lucruri, căci nu găsise ce dorea înainte de-a sosi aici. Când l-am întâlnit începu să-mi povestească toate supărările lui în această privință. Omul îmi plăcea din pricina unei expresii de sinceritate care se putea citi ușor pe fața lui zbârcită și prin prospețimea naturală a sentimentelor lui. Fiind mult mai tânăr ca el nu știam cum să-l sfătuiesc, când spre marea mea uimire mă întrebă dacă nu voiam să-i fiu eu Maestrul.

— Maestrul pe care îl cauți nu e departe de aici – i-am răspuns și l-am dus îndată la Maharishi. Imediat recunoscui că avusesem dreptate și deveni

unul dintre cei mai frecvenți discipoli ai înțeleptului.

— Nu departe de el stă așezat un personaj cu înfățișare prosperă, purtând ochelari și îmbrăcat în mătase. Acesta e un magistrat care a profitat de niște treburi prin vecinătate ca să vină să-l viziteze pe Maharishi. E unul dintre cei mai mari admiratori ai lui și cel puțin o dată pe an vine în vizită. Acest domn cult, rafinat, delicat, nu se silește să stea alături de un grup de țărani săraci, goi până la brâu, ale căror corpuri unse cu untdelemn lucesc ca fildeșul. Sentimentul care îi aduce aici îi face să uite orice prejudecăți de castă și e același cu cel pe care îl resimțeau prinții și rajahii când veneau să și prosterneze la picioarele unui Riși din păduri sau junglă: înțelepciunea lor aducea pace și egalitate printre oameni.

Intră o femeie purtând un copilăș în brațe. Se prosternează, dar cum tocmai se discuta o problemă grea și adâncă a firii omenești, se abține de-a întrerupe și se așază cu modestie. Cultura nu este una dintre podoabele femeii indiene, nu știe nimic în afară de grijile gospodărești, dar marea prezență a lui Maharishi e de ajuns ca să se simtă fericită.

Ora amurgului e ora care e sortită meditației în comun în holul mare. De cele mai multe ori chiar Maharishi dă semnalul intrând cât se poate de discret în acea stare care e extazul și care înalță o barieră între el și lumea exterioară. Am învățat în timpul acestor meditații zilnice să pătrund din ce în ce mai adânc în mine însumi și să-mi procur acel fel de iluminare interioară care este pentru mine ca o rază emanată de atmosfera spirituală în care trăiește Maharishi. Am conștiința că spiritul e supus atunci unui fel de atracție și în asemenea clipe îmi dau seama că la astfel de omeni tăcerea e mai plină de înțeles chiar decât cuvintele. Acest echilibru aparent ascunde un dinamism destul de puternic ca să afecteze persoanele prezente, fără ajutorul cuvântului sau gestului. Sunt clipe în care efectul acestei puteri tăcute e atât mare încât știu că dacă atunci mi-ar da un ordin, l-as îndeplini numaidecât orbește. Dar Maharishi, e desigur cel din urmă care ar cere discipolilor lui o supunere slugarnică. Lasă fiecăruia cel mai mare câmp de libertate. În această privință se deosebește mult de ceilalți yoghini pe care i-am întâlnit în India.

Meditațiile mele sunt orientate firește în direcția pe care mi-o indicase chiar la prima mea vizită la el, atunci când înfățișarea în aparență nedeslușită a metodei mă stingherise. Am început prin a privi în mine însumi. Cine sunt? Sunt un corp de carne, oase și sânge? Sunt un spirit, o idee, un complex de sentimente care formează personalitatea mea și o

distinge de toți ceilalți? Avem obiceiul de-a răspunde afirmativ la oricare din aceste întrebări, dar Maharishi mi-a atras atenția să fiu mai atent, fără însă să fi dat sfaturilor lui o înfățișare de sistem. Iată pe scurt esența sfaturilor lui:

„Pune-ți fără întrerupere aceste întrebări cine sunt? Analizează Eul până la adâncimile lui cele mai ascunse. Încearcă să găsești punctul unde începe Eul-gândire. Caută mai departe, urmează-ți meditația, întoarce-ți atenția înlăuntrul dumitale. Într-o zi roata gândurilor care se învâртеște fără întrerupere te va duce până la punctul unde intuiția va izvorî spontan din adâncul ființei dumitale. Urmeaz-o, oprește atunci orice gând și vei atinge ținta”.

Mă supun acestor învățături, lupt în fiecare zi cu rațiunea mea, îmi deschid încet un drum în adâncurile neumblate ale spiritului meu. Grație prezenței lui Maharishi, această meditație, acest dialog cu mine însumi se face fără oboseală și cu eficiență de două ori mai mare. O mare așteptare sprijinită pe simțul unui ajutor exterior inspiră și susține truda mea. Trăiesc ore stranie în care am deslușit conștiința unei forțe care mă pătrunde și călăuzește pașii mei nesiguri spre granițele misterioase ale Eul-ui.

Sala se golește în fiecare seară la ora când Maharishi și discipolii lui merg să mănânce. Cum nu împart masa cu ei și nici nu am chef să-mi prepar singur ceva, de obicei stau singur așteptându-le întoarcerea.

Un singur lucru îmi place din tot ce se mănâncă acolo: laptele acru. Maharishi are grijă și îmi trimite în fiecare seară o cană plină.

O jumătate de ceas după reîntoarcerea lor, toți se înfășoară în păaturi de bumbac sau cearceafuri și se întind pe rogojini ca să doarmă. Maharishi doarme pe divan: servitorul lui îl masează înainte de-a se înfășura și el pentru noapte în pătura sa. În ceea ce mă privește îmi iau lanterna și merg singur în odaia mea. Nenumărații licurici aștern un covor de lumină pe jos. Într-o zi, la o oră mai târzie văd deodată toate aceste curioase insecte cum își sting ca la comandă toate luminile. De obicei, din tufișuri, din cactuși se desprind bucăți fosforescente pe fundalul întunecat al nopții.

Trebuie să bagi de seamă să nu calci pe un scorpion sau pe un șarpe, însă mi se întâmplă adesea să fiu atât de preocupat de meditațiile mele încât să uit unde mă aflu și să calc în raza de lumină pe care o desenează în fața mea lanterna pe care o am în mână. Odată ajuns la mine în cabană, închid cu precauție poarta grea și geamurile de lemn ca să fiu ferit de vizitele neplăcute ale animalelor de noapte. Ultima mea privire o arunc buchetului

de palmieri care, legănându-și frunzele în lumina lunii, fac un joc de umbre mișcătoare pe patul meu.

Cap. 17 – Adevăruri uitate

I.

Într-o după-amiază, un oaspete pe care nu îl cunosc înaintează cu pași demni și se așază aproape de divanul lui Maharishi. Fața lui o fină, cu toate că e de o culoare foarte închisă. Noul venit nu spune niciun cuvânt, dar Maharishi îl cunoaște: lucrul e limpede după surâsul cu care Maharishi l-a primit. Personalitatea lui e impresionantă. Are înfățișarea unui Buddha sculptat. Din trăsăturile lui se revarsă seninătatea, dar nu rostește niciun cuvânt și când ochii lui îi întâlnesc pe ai mei, privirea lor o atât de profundă încât eu aplec cel dintâi pleoapele.

Îl întâlnesc a doua zi în felul cel mai neașteptat. Mă întorceam spre colibă ca să-mi prepar niște ceai. Raju era plecat în oraș la cumpărături. Voiam să trec pragul când am văzut mișcându-se ceva în odaie și imediat am avut impresia unei prezențe neplăcute. O alunecare, o şuierătură ușoară îmi spuse, înainte chiar de-a fi văzut ceva, că un șarpe intrase în odaie. Am avut o mișcare de spaimă pe care nu putea să o învingă reala frumusețe a capului nemișcat, ridicat, ai cărui ochi mi fascinau. Cu nervii întinși la extrem, am făcut un efort ca să mă regăsesc și m-am dat înapoi cu o săritură. Voiam să caut un baston când fața oaspetelui din ajun apăru în luncă. Liniștea aleasă a figurii lui mă liniști numaidecât. Se apropie de coliba mea, înțelese dintr-o privire și voi să intre ca și când n-ar fi auzit strigătul cu care voiam să-l opresc. Înainta cu mâinile întinse spre animale, și fără nicio armă.

Vedeam limba șarpelui vibrând în gura larg deschisă, dar fără să îndrăznească să atace. Țipătul meu atrăsese doi oameni care se scăldau în apropiere, în lac, dar nu avură nimic de făcut, căci în clipa în care ei sosiră, străinul era lângă șarpe și îi mângâia încetișor spatele și capul plecat. Dinții își opriră mișcarea lor convulsivă și animalul rămase nemișcat până când sosirea celor doi oameni a rupt vraja. În clipa asta, strângându-și repede corpul sub privirea ochilor care îl aținteau, animalul fugi din colibă alunecând vioi și se pierdu în junglă.

— E cobră tânără — îmi spuse unul din cei sosiți la fața locului, un negustor însemnat din localitate, care venea adesea să-l viziteze pe Maharishi și să mai stea câte puțin de vorbă cu mine. Și cum îi spun mirarea mea față de curajul pe care l-a avut necunoscutul, îmi răspunde:

— Nu e de mirară din partea lui Yoghi Ramian. E o personalitate remarcabilă și unul dintre discipolii cei mai înaintați ai lui Maharishi.

Toate bune, dar iată că nu pot intra în vorbă cu el: desigur a jurat să nu vorbească și de altfel vine dintr-un ținut unde nu se vorbește decât dialectul telegu: bănuiesc că nu știe englezește, așa cum eu nu știu telegu. Am mai aflat că nu îi place să iasă din rezerva lui obișnuită și nu frecventează pe nimeni, că locuiește într- un mic adăpost de piatră pe care și l-a clădit el singur, pe marginea lacului, tocmai în partea cealaltă și că e discipolul lui Maharishi de mai bine de zece ani.

Se pare că între noi e un abis: de fapt va fi trecut foarte ușor. Îl întâlnesc într-o zi la marginea lacului luând apă într-o cană de alamă. Dar cum misterul în care se învâluie nu înseamnă lipsă de simpatie, mă obrăznicesc până într-atât având aparatul meu de fotografiat în buzunar, să-l fac să înțeleagă prin gesturi că aş dori să-l fotografiez. Nu se împotrivește și după ce am făcut fotografiile mă conduce până la intrarea colibeii mele. Aici îl găsesc pe fostul șef de gară care s-a așezat pe prag așteptând întoarcerea mea. Din fericire, acest om știe tot atât de bine limba telegu ca și engleza și e foarte mulțumit să ne servească drept interpret. O hârtie și un creion e tot ce ne trebuie. Yoghinul Ramian nu e comunicativ și desigur nu îi place să fie intervievat, dar câteva amănunte totuși îmi va da.

Ramian nu are încă patruzeci de ani. Are ceva avere în ținutul Vellore, și cu toate că nu a renunțat în mod formal la cele lumești, totuși a lăsat familiei lui grija averii ca să poată să se dedice mai bine studiului meditației. Are discipoli la Vellore și îi părăsește o dată pe an ca să vină la Maharishi, lângă care rămâne două, trei luni. În tinerețe a cutreierat toată India în căutarea unui Maestru. A stat lângă mai mulți și se poate mândri cu puteri excepționale. Exercițiile respiratorii și practicile meditației nu mai au secrete pentru el. Pare a- și fi depășit maestrul în acest sens: el ajunsese la rezultate pe care aceștia nu i le puteau explica. Aceste explicații singur Maharishi le putu da, așa că se întorsese la el și gratie lui reușise să mai progreseze.

Ramian a venit să stea două luni și îmi spune că e mulțumit de-a vedea un european interesându-se de înțelepciunea tradițională a Orientului. În timp ce se uita printr-un ziar englezesc, am fost izbit de observația pe oare o făcu:

— Cred că oamenii din țara dumitale ar fi mai fericiți dacă s-ar uita mai mult în ei înșiși în loc să se zbată atât ca să descopere mereu noi mașini din

ce în ce mai perfecționate. Ce fericire poate fi, de exemplu, de a descoperi mijloace de locomoție din ce în ce mai rapide?

Îl întreb ce s-a întâmplat atunci cu șarpele cobra:

— Nu aveam de ce să mă tem. M-am apropiat de el fără nicio ură și inima mea era plină de dragoste pentru toate făpturile din lume.

Îmi închipui că aceasta nu explică totul, dar nu insist și îl las să meargă la locuința lui singuratică. Săptămânile care urmează ne ajută să ne cunoaștem din ce în ce mai bine. Ne întâlnim adesea pe lunca din fața casei mele, la marginea lacului, sau chiar în fața casei mele. Ne învoim de minune și privirea lui senină îmi face bine. O stranie prietenie se leagă între noi, o prietenie fără cuvinte și care culminează în ziua când mă binecuvântează atingându-mi fruntea și strângându-mi amândouă mâinile în mâinile lui. Nu am păstrat nimic de la el, în afara câtorva rânduri în limba telegu pe care bătrânul meu prieten le-a tradus și totuși simt că ceva definitiv s-a stabilit între noi, ceva ce nu poate avea sfârșit. Câteodată ne plimbam pe la marginea junglei, sau ne cățaram pe stâncile dealului până la vârf și niciodată nu îl văd părăsindu-și calmul pe-care îl admir atât de mult.

Într-una din zile am revelația puterii lui de ghicire. Primesc știri proaste de la Londra. Situația mea materială pare amenințată și s-ar putea întâmpla să mă oblighe să întrerup brusc șederea mea în India. La Maharishi sunt găzduit, dar nu pot rămâne dacă situația mea nu e limpede. Nu s-ar potrivi cât de puțin cu caracterul meu. Există obligații care nu pot fi înlăturate și care poate vor cere reîntoarcerea mea în Europa. Dacă aceasta nu constituie decât o încercare, nu am motiv să mă mândresc de progresele pe care le-am făcut, căci mă simt cu totul abătut, într-atât încât nici nu îndrăznesc să stau în acea după-amiază lângă Maharishi, și ziua întreagă o petrec rătăcind de colo-colo fără țință, blestemându-mi soarta care dintr-o singură lovitură pare să fi nimicit roadele trudei mele de până acum.

Foarte curând-deprimarea mea o atât de aprigă încât mă reîntorc acasă și mă trântesc pe pat fără putere. Melancolia visurilor mele pare să fi fost foarte adâncă, deoarece o ușoară bătaie în ușă mă face să tresar și să sar de pe pat ca ars. Ușa se deschise și pe cine văd intrând spre marea mea mirare? Pe prietenul Ramian! Mă scol repede și văzându-l cum se așază în fața mea cu picioarele încrucișate, fac la fel. Mă privește cu mare luare-aminte: citesc în ochii lui o întrebare mută. Nu cunosc limba lui și el nu știe o boabă englezește. Totuși ceva mă împinge să-i vorbesc în limba mea maternă în speranța că poate, necunoscând cuvintele, va citi totuși gândul meu pe

buzele mele, în câteva cuvinte sacadate, cu gesturi de descurajare, îi povestesc tot ce mi s-a întâmplat.

Ramian mă ascultă liniștit, îmi face semn că a înțeles și cu un gest mă invită să-l urmez. Urmăm în junglă un drum umbrit care ne duce repede până într-un loc gol și plin de soare, îl urmez astfel timp de o jumătate de ceas, după care mă opresc ostenit de căldură la umbra unui bananier. După această pauză reîncepem drumul până ce ajungem la marginea unui lac. Drumul pare cunoscut lui Ramian. Picioarele ni se înfundă în nisip în timp ce ne cățărăm până la balta acoperită de flori de lotuși.

Yoghinul caută un copac ale cărui ramuri cad până foarte jos și se așază la umbra lui. Cad alături, lângă el, pe nisip. Coroana copacului se lărgește deasupra noastră ca o umbrelă. Acest loc dă impresia unei singurătăți desăvârșite. Câmpia se întinde, pustie și uscată, până la o distanță de două mile, și se pierde apoi în pădure.

Ramian s-a așezat cu picioarele încrucișate în atitudinea care mi-a devenit obișnuită. Îmi face semn să mă așez și eu. Ochii lui ațintiți asupra apei liniștite devin nemișcați și îl văd căzând într-o adâncă meditație.

Minutele trec. E nemișcat, cu fața tot atât de calmă ca oglinda apei, atât de încremenit în poziția lui încât parcă face parte din decorul naturii, asemenea cu un arbore viguros ale cărui frunze ar sta nemișcate. După o jumătate de ceas e încă nemișcat, transfigurat de seninătate, de nu știu ce iluminare interioară, cu ochii pierduți în zare sau mult mai departe.

Eu însumi, liniștea naturii și totul se confundă cu liniștea ciudatului meu tovarăș. Simt o pace, o blândețe persistentă care îmi cuprinde cu încetul sufletul. Da, simt cum disperarea mă părăsește, deznădejdea se potolește și nicio clipă nu mă pot îndoi că această binefăcătoare stare nu-mi vine de la o emanație misterioasă al cărei secret îl are tovarășul meu.

Căldura e mai puțin covârșitoare pe înserate și nisipul începe să se răcorească. O rază de aur îl luminează deodată pe yoghin care îmi apare într-un nimb, ca fața unui idol. O pace nespusă mă cuprinde, nimicnicirile vieții mi se arată în adevărata lor valoare și se pierd în fața imensei vieți adânci și cu adevărat divine în care simt că mă voi confunda. Percep în clipa asta cu o limpezime orbitoare că un om poate să primească fără să se tulbure toate necazurile vieții dacă a găsit odată pentru totdeauna acel centru de gravitație al ființei lui lăuntrice și că este o nebunie să crezi că speranțele și viața sunt legate de bunurile trecătoare ale lumii când certitudinea unei ocrotiri divine e aici, înlăuntrul fiecărui om, și, că dacă

Iisus a spus discipolilor lui să nu se teamă de ziua de mâine e pentru că știa că o putere superioară îi păzește. Întrevăd că, îndată ce un om ascultă acea voce dinăuntru care nu este decât glasul divin, este asigurat că va trece prin toate greutățile vieții fără să șovăie. Există în noi, în adâncul sufletului nostru, elementul fundamental care dă vieții adevărata valoare și în a cărei atmosferă, grijile vieții nu mai sunt decât himere. Astă-seară am găsit această atmosferă și îndată m-am simțit, descătușat de orice greutate.

Timpul nu mai are valoare pentru mine, fără să-mi pot încă lămuri misterul acestei omniprezențe lăuntrice și al totalei ei neatârănări față de timp și spațiu. Înserarea s-a lăsat acum. Ceva inconștient dar care izvorăște desigur din amintiri, îmi spune că nopțile tropicale sosesc cu o iuțea surprinzătoare, cu toată groaza lor, da astă-seară nu îmi pasă nici de acest lucru: e de ajuns ca acest om extraordinar să fie lângă mine, ca să știu că el îmi va fi călăuză.

Când, în fine, îmi atinge brațul ca să-mi facă semn că trebuie să plecăm, întunericul e desăvârșit. Mergem înapoi ținându-ne de mină, fără lumină și fără alt ajutor decât simțul direcției pe care tovarășul meu pare să-l aibă. Oricând, altădată, mi-ar fi fost teamă. Într-atât la ora asta te simți înconjurat de mister și fantome mișcătoare. Mă gândesc la clinele meu Jackie, credinciosul câine al plimbărilor mele și al meselor mele solitare, care într-o zi s-a întors cu beregata sfâșiată de un leopard și la bietul lui frate care niciodată nu s-a mai întors. De unde știu că nu voi vedea și în fața mea apărând lumina verde a ochilor unui leopard înfometat, că nu voi călca pe o cobră sau că nu voi atinge un scorpion regal, acel mic monstru albicios a cărui mușcătură e mortală? Dar îmi este rușine de asemenea gânduri alături de tovarășul meu liniștit și umblu în aerul ocrotitor al persoanei lui.

Corul nocturn rivalizează cu cel al dimineților, numai că este mai adânc și mai misterios. Un șacal latră în depărtări; stranii țipete de animale răspund ecou, broaștele cântă lângă lac și se aude alunecarea mătăsoasă a șopârlelor și a liliecilor.

Dimineața, când m-am trezit, sufletul îmi era deschis unei vieți pline de soare.

II.

Ce de lucruri aș avea încă de spus despre discuțiile mele cu Maharishi și despre acea viață atât de lină, dacă nu ar fi timpul să termin această povestire!

Cu cât îl observ pe Maharishi, cu atât îmi dau seama că este moștenitorul unui trecut a cărui descoperire spirituală ar avea mai multă valoare decât aceea a unei mine de aur. Am în sfârșit certitudinea că am descoperit într-un colț al Indiei unul dintre cei din urmă supraoameni pe care pământul i-a purtat. Această față liniștită e desigur fața unui Rishi străvechi a cărui memorie a rămas vie în această țară. Și totuși, ce știi despre el? Îmi dau seama că partea cea mai misterioasă a sufletului lui îmi este încă ascunsă, că tezaurul sufletului lui îmi scapă încă. Câteodată pare plecat în înălțimi la care nu îl pot urma, câteodată își răspândește asupra mea harul cu o bunăvoință care mă leagă pentru totdeauna de el cu legături indestructibile, și mă supun fără întoarcere influenței uimitoarei lui personalități. Știu că dacă, materialmente vorbind, a ținut să se izoleze de orice atingere, de orice intruziune, totuși este de-ajuns să găsești firul Ariadnei ca să-ți legi sufletul pentru totdeauna cu o legătură spirituală. Și îl iubesc pentru că a știut să păstreze în acea atmosferă de măreție aproape sublimă o simplitate și o modestie care mă incită, pentru că nici măcar nu se gândește să facă uz de anumite puteri oculte ca să facă impresie asupra compatrioților lui îndrăgostiți de mister și care l-ar decreta sfânt chiar înaintea morții lui dacă nu ar fi atât de lipsit de pretenții.

Mi se pare că prezența pe Pământ a astfel de oameni, asemenea lui Maharishi, nu poate fi efectul unei toane a destinului. Trimis divin, el este urmașul acestor oameni care au apărut în decursul timpurilor ca să asigure permanența spiritului pe Pământ, purtători ai unei revelații care cere credința, nu argumentația. Ceea ce dă învățăturilor lui o atât de mare putere de atracție, e că se inspiră totodată din motive dezinteresate și practice, și care, observate îndeaproape, sunt și științifice. Nu invocă niciun fel de putere supranaturală și nu cere credința oarbă. Atmosfera de spiritualitate care îl înconjoară nu se poate găsi în templul învecinat după cum nici metodele lui de introspecție nu au acolo căutare. Însuși cuvântul Dumnezeu apare arareori pe buzele lui. Nu se avântă cu frenezie pe oceanul magiei, unde atâtea plecări pline de speranță s-au sfârșit printr-un naufragiu. El propune pur și simplu o metodă de autoanaliză, care poate fi practică în afara oricărei metode filosofice și credințe religioase și care în mod logic trebuie să-l ducă pe om la cunoașterea de sine însuși, printr-o gradată dezbatere, spre ființa pură dinăuntru.

Sunt din ce în ce mai incredințat, și asta fără niciun schimb de cuvinte, că ceva din ființa lui Maharishi pătrunde în mine. Din păcate, umbra apropiatei

mele plecări mă întunecă. Amân cât pot, dar din păcate boala mă pândește din nou, și cu toată voința mea de a o înlătura mă simt din ce în ce mai strâns de ea și în curând nu voi mai fi în stare să silesc să tacă un corp sleit. Natura nu se lasă contrazisă și iminența unei crize e cât se poate de vădită. Printr-o lamentabilă ironie, chiar în clipa în care viața mea spirituală e gata să atingă o culme, sănătatea mea fizică mă trădează. Eram la câteva ceasuri după o experiență hotărâtoare când am simțit primele scuturături ah accesului de friguri de care mă temeam.

Mă întorceam de la templul unde dorisem să vizitez un sanctuar închis cu îndemânare străinilor și intrasem în hol în orele de meditație de seară, care de altfel începuse. Totuși mă așez așa cum trebuie pentru meditație, închid ochii, mă reculeg și îmi adun gândurile hoinare obținând astfel o intensă interiorizare. Forma fizică a lui Maharishi plutește clară în fața mea. Supus instrucțiunilor pe care le-am primit de la Maestrul meu, caut să depășesc această imagine sensibilă și să întrezăresc dincolo ființa pură, fără formă, sufletul, dacă vreți. Spre marea mea mirare, reușesc aproape numaidecât, imaginea piere, înlocuită fiind de senzația limpede a unei prezențe lăuntrice, reale, neînvînse. Obiecțiile pe care le ridicam atunci când judecam lucrurile prin prisma rațiunii, fără să fi revenit vreodată să depășesc emoțiile, percepțiile succesive, senzațiile, acum le-am îndepărtat definitiv. M-am chinuit să mă ridic până la izvorul însuși, la centrul activ al conștiinței și să leg de el toată atenția mea. În clipa asta, momentul suprem sosește. În această stare de concentrare a spiritului întors asupra lui însuși, lumea înconjurătoare obișnuită începe să se șteargă într-o umbră nelămurită. Spiritul are impresia de-a fi înconjurat de neant, de-a fi ajuns la un fel de vid. A menține atenția în acest grad de concentrare cere un efort intens, viața e aici, cu tentațiile ei, cu soluțiile ei, cât e de greu să nu te lași dus de ele!

Și totuși astă-seară reușesc aproape din prima încercare, după o singură clipă de luptă contra saltului de gânduri tulburătoare. O forță imperioasă, un fel de dinamism interior pe care încă nu îl percepeam până acum mă ajută să înving și să ajung la țintă. Am câștigat prima bătălie fără efort aproape, și acestei stări de mare tensiune îi urmează aproape nemijlocită o stare de calm, de fericită liniștire.

În faza următoare, percep înțelegerea mea ca un obiect, asist ca din afară la funcționarea ei și ceva îmi spune că într-adevăr, nu e decât un instrument exterior mie. Se petrece un fel de dedublare cu obiectul. Facultatea de-a

gândi nu este privilegiu cu care te poți mândri, e un lucru absolut comun de care te poți despărți și trebuie să te desparți, căci îmi dau deodată seama că până în prezent am fost prizonierul gândurilor mele. Consecința este bruscă aspirație pentru a te așeza mai sus decât intelectul, a „fi” în afara lui, a te pierde într-un ținut mai înalt și mai adânc decât cel al gândurilor. Am curiozitatea de-a dori să știu ce se va întâmpla când voi fi descătușat de tutela obișnuită a creierului și a rațiunii și mă căznesc în acest scop să-mi mențin atenția trează și în stare de veghe.

Senzație de altfel foarte ciudată, aceea de-a te fi așezat la o parte și a observa funcțiile cerebrale ca pe un obiect de experiență, și totuși mai puțin stranie decât aceea de-a te simți la porțile misterului care se deschide spre comorile ascunse ale sufletului omenesc. Sunt Cristofor Columb în clipa când atinge pământul necunoscut. Această speranță, de altfel perfect conștientă, are ceva extraordinar.

Dar cum să te eliberezi de străvechea tiranie?

Niciodată Maharishi nu m-a sfătuit să intru cu sila.

„Urmează înapoi cursul gândurilor până la izvorul lor și pândește clipa când Eul dumitale cel mai lăuntric se va dezvălui de la sine și vei vedea că facultatea de-a gândi se va topi tot de la sine.

Într-adevăr, simt că acum se petrece exact acest lucru, și am sentimentul de-a fi găsit izvorul gândurilor.

Ajuns în acest loc mă voi lăsa în voia unei pasivități desăvârșite, părăsind orice forțare, și voi rămâne totuși ca o fiară care pândește prada.

Stau pe această muchie până când pot verifica spusele înțeleptului. Valul de gânduri se potolește din ce în ce. Facultățile raționale merg spre zero. E într-adevăr cea mai stranie senzație pe care am trăit-o vreodată. Timpul pare să șovăie în sensul lui în timp ce facultățile mele intuitive își adâncesc mai profund antenele în lumea interioară necercetată încă. Aportul simțurilor lor nu mai e perceput nici măcar ca amintire. Și simt că pot, dintr-o clipă în alta, să mă găsesc în afara lucrurilor, la poarta care deschide spre mister.

Și această clipă se împlinește. Gândurile palpită ca un foc ce vrea să se stingă. Înțelegerea dispare la locul care i se potrivește, adică în punctul unde conștiința nu mai este întreruptă în acțiunea ei de către gânduri. Recunosc adevărul cuprins în cuvintele lui Maharishi relativ la originea transcendentă a spiritului. Creierul e în stare de suspensie, ca într-un somn fără vise, dar fără cea mai mică pierdere de conștiință. Sunt perfect calm, absolut conștient de ceea ce sunt, de ceea ce se petrece în mine. Dar această

conștiință de mine s-a descătușat de granițele personalității, se pierde într-un infinit sublim, îmbrățișând toată făptura. Eul există, dar are o existență transfigurată, iradiantă. Ceva neasemuit mai înalt ca neînsemnata personalitate pe care până azi o credeam că sunt eu, ceva ce se împărtășește din divin se înalță în conștiință și devine Eu. Și din acest ceva se ivește înțelesul libertății, căci gândurile se supun unei mișcări de suveică, or a te libera de acest mecanism înseamnă a respira deodată aerul curat, ieșind dintre zidurile unei pușcării.

Am depășit acum limitele conștiinței universale. Lumea pământească, care era totul pentru mine până în ziua de azi, a pierit. Sunt adâncit într-un ocean de lumină care, mai mult simt decât gândesc, e substanța originară de unde sunt luate luminile create, materia în starea ei primitivă, infinitul însuși nespus, necreat, izvor nesecat de viață.

Am avut într-o clipă revelația dramei care se petrece în infinit. Mă duce înapoi la substanța originară, la izvorul ființei. Acest Eu cu totul nou plutește într-o inexprimabilă fericire. Am băut din cupa uitării. Amărăciunile trecutului, grijile zilei de mâine, totul este uitat.

E însăși libertatea în esența ei divină. Îmbrățișez întreaga creație într-un cuvânt de simpatie fără rezervă. Acum înțeleg că a cunoaște totul nu înseamnă numai a ierta totul, și mai ales a iubi totul. Sufletul îmi e răpit în extaz.

Dar cum ai putea rezuma o astfel de experiență când pana mea refuză să exprime în cuvinte nuanțele prea delicate? Și totuși trebuie să îndupleci acest limbaj pământesc să exprime adevăruri eterne: nu va fi un efort pierdut. Să încerc să aduc la suprafața memoriei, fie chiar în termeni neîndemânatici, câteva părți din acea lume neexplorată și care se întinde dincolo de granițele gândurilor.

III.

Omul se poate mândri cu o rudenie înaltă: o Ființă infinit mai mare decât mama a legănat copilăria lui. Și poate atinge această cunoaștere pe calea înțelepciunii.

În timpurile îndepărtate ale primei sale existențe, omul jurase credință Creatorului său și umbla înconjurat de lumină pe urma zeilor. Azi nu mai ascultă decât de această lume pământească, care îl îmbie la o acțiune materială; dar există încă înțelepți care nu și-au uitat jurământul de pe vremuri și acest jurământ de credință va fi din nou amintit oamenilor la timpul cuvenit.

Există în om un element nepieritor; acolo locuiește adevăratul Eu. Îl neglijează aproape cu desăvârșire, dar această neglijare în seamă nu strică și nu tulbură cu nimic esența din care e alcătuit. Omul poate chiar să-l uite cu totul, și să adoarmă în legănarea simțurilor, dar în ziua în care se va trezi și va întinde brațele adevăratului Eu, își va aminti îndată cine e și totodată își va recâștiga sufletul.

Omul nu se prețuiește la adevărata sa valoare pentru că a uitat că e de natură divină. Îi este mai ușor să se alăture părerii comune, în timp ce ar putea, dacă ar vrea, să găsească în el însuși certitudinea, în miezul ființei lui unde domnește Spiritul. Sfînxul nu are privirile, așa cum se crede. Întoarce spre orizonturi pămîntești, ci spre contemplare interioară. Enigmei surâsului lui e în cunoașterea de sine însuși.

Cel ce, uitându-se înăuntrul său, nu găsește decât întuneric, nemulțumire, slăbiciune și deșertăciune, nu trebuie să-și traducă decepția printr-un scepticism amar. Să privească mereu mai departe, tot mai adânc, până va prinde slabele semne ale seninătății renăscînde. Să adune cu băgare de seamă aceste semne, căci ele vor prinde viață, vor crește și se vor schimba în înalte gânduri care vor depăși hotarele gândurilor lui ca niște trimiși ai unei lumi cerești anunțînd o voce, vocea unei fapte ascunse, misterioase care locuiește în centrul ființei lui și care nu este altceva decât Eul său originar.

Tot omul, la un moment dat al vieții lui, s-a bucurat de revelația divinului, dar a trecut nepăsător, și această revelație a fost ca o sămânță pusă pe o stîncă. Niciun om nu este dat la o parte din această conștiință divină: el singur se exclude pe sine. Omul merge și caută în depărtări secretul vieții, în timp ce pasărea așezată pe o creangă, copilul în brațele mamei lui au dezlegat enigma și o poartă scrisă pe fruntea lor. Ființa care ți-a dat viață, ție, om, e cu mult mai mare și mai nobilă decât îți sunt gândurile și decât ți-o poți închipui. Încrede-te în bunăvoința ei și ascultă de poruncile pe care le poți auzi în adîncul sufletului tău unde murmură neînterupt dar încet, ca frunzișul legănat de adierea vîntului.

Omul care își închipuie că poate trăi liber după pofa simțurilor lui fără a avea de dat socoteală într-o zi își leagă viața de o himeră. Cine păcătuiește împotriva fraților lui, împotriva sa însuși păcătuiește. Poate ascunde greșelile lui în fața omenirii dar nu le va putea ascunde față de Dumnezeu. Balanța neînduplecată a dreptății domnește asupra lumii, cu toate că judecățile ei trec, de cele mai multe ori nevăzute, și nu se bucură de

publicitate. Cine scapă de judecata pământului nu scapă de judecata Zeilor, căci Nemesis, nemiloasă, ține în fiecare clipă dreptatea atârnată asupra capului său.

Cei care au călătorit pe un ocean de amărăciuni, care au umblat ani și ani fără soare, în lacrimi, aceștia sunt mai pregătiți pentru a auzi în adâncul sufletului lor îndurerat murmurul discret al adevărului, căci cel puțin cunosc înțelesul tragic al destinului nesigur. Nu s-au lăsat amețiți de clipele însorite, vor suferi mai puțin în clipele întunecate. Știu că orice viață omenească e țesută din dureri și bucurii și că niciun om nu poate pretinde că e fericit înainte de moarte. Să nu contemple, deci, pe frații lui de sus, ca și cum ar umbla pe nori, căci prăpastia e aproape. În prezența zeilor, umilința e singura îmbrăcăminte pe care omul are voie să o îmbrace, căci le este de ajuns o clipă ca să reia toate bunurile pe care le-a adunat cu efortul multor ani. Totul se mișcă după un ciclu hotărât de destin. E orb cine nu recunoaște aceasta! După apogeu, caznă, după flux, refluxul, după belșug, secetă. Sănătatea e un lucru șubred și dragostea care a sosit e oricând gata să plece. Dar nesfârșita noapte a acestor agonii ia sfârșit pe pragul care duce la înțelepciune. Marea învățătură din partea lucrurilor e aceasta: de îl simte sau nu, de îl caută sau nu, supremul refugiu al omului e în sine însuși. Înainte omul știa acest lucru și găsea mângâiere; dacă l-a uitat, dezamăgirea și durerea conspiră pentru a-l întoarce pe acest drum. Și nu există om atât de fericit, care să se laude că a scăpat cu totul din gheara acestor doi mari mântuitori ai rasei umane.

Omul nu se va putea simți în siguranță decât sub ocrotirea acestor gânduri sublime. Cât timp se va complăce în întuneric și va răsfrânge lumina, cele mai frumoase născociri ale minții lui nu vor face decât să-i adâncească noaptea gândurilor și îl vor cufunda mai adânc în materie. Nu vor fi pentru el decât piedici noi care vor trebui sfărâmate într-o zi. Căci e fără cruțare legat de trecutul lui și trăiește și se mișcă în prezența zeului lui interior. Să nu se încapățâneze deci să-l tăgăduiască, ci mai bine să creadă în această miraculoasă parte din ființa lui: nu îl va trăda niciodată. Astfel va trăi și va muri în fericire.

Cine se va fi oglindit măcar o dată în oglinda Eului lăuntric nu va mai putea niciodată resimți pentru frații lui nici picătură de dușmănie. Nu există păcat mai mare ca ura, nici mizerie mai mare ca moștenirea pământului stropit de sângele de frate, nicio pedeapsă mai sigură ca pedeapsa ce va cădea pe capul celor ce au dezlănțuit pe pământ această pacoste. Nimeni nu

poate spera să scape de privirea zeilor, martori nevăzuți și muți ai crimelor omenești. Lumea răsună de gemete în timp ce pacea e mereu prezentă și așteaptă să fie primită. Zdrobiți de durere și chinuiți de îndoială oamenii caută, clătinându-se, drumul lor în noapte, în timp ce îi așteaptă să-i călăuzească o lumină sublimă pe care ei o văd. Dușmănia nu va dispărea de pe suprafața pământului decât în ziua când omul va fi învățat să privească fața fratelui lui nu la lumina zilei care îi luminează pe toți la fel, ci transfigurată de lumină interioară care nu e decât reflexul lumii divine, decât atunci când îl va contempla cu respectul cuvenit unei ființe în care locuiește un element de aceeași esență ca suprema putere pe care oamenii o numesc Dumnezeu.

Tot ce e într-adevăr mare și frumos în natură îl readuce pe om la el însuși. Unde preotul l-a înșelat, poate, pe credincios, artistul prin inspirație deschide, omului orizontul spre Dumnezeu. Cine a păstrat amintirea rarelor clipe în care frumosul i-a deschis porțile locașurilor eterne poate oricând în ceasurile de oboseală, să se adăpostească în sanctuarul amintirilor. Va căuta puțină pace, încrezător că în ziua în care va atinge ținta, în care va atinge pragul adevăratului Eu, va beneficia de un ajutor infinit, de o răsplată durabilă în fața oricărei încercări. Pedanții vor căuta zadarnic în mormane de cărți care acoperă pereții caselor Științei, nu vor descoperi secretul cel mai adânc nici adevăr mai înalt ca acesta: Eul este de esență divină. Cele mai aprinse dorințe și nădejdi ale omului se sting cu timpul, dar speranța vieții eterne, speranța dragostei perfecte, speranța unei fericiri infinite se va realiza într-o zi, căci ne este făgăduită de un destin care nici nu înșală și nici nu se lasă înșelat.

Omul cere profeților străvechi secretul gândurilor înalte, se reîntoarce la ei pentru a găsi reguli de comportament, dogme cotate de praful anilor, când de fapt el cuprinde în însăși natura lui augusta revelație pe care o caută și nu are decât să o descopere în el însuși ca să se simtă copleșit de lumină. Tot ce este demn de-a fi gândit și simțit se așază fără efort la picioarele lui: în pacea spiritului lui, ca în taina unei mănăstiri, se înalță viziuni tot atât de nobile și sfinte ca și cele care au fost trimise marilor înțelepți evrei sau arabi care amintesc popoarelor obârșia lor divină. Aceeași auroră îl acoperea pe Buddha cu lumină când primea și împărtășea revelația Nirvanei. În ei este ascuns germenul dragostei infinite care a aruncat-o pe Maria Magdalena la picioarele lui Iisus plângând viața ei pustiită.

Niciun fir de praf nu poate acoperi aceste vechi adevăruri, prezente mereu, de-a lungul scurgerii veacurilor, de la începutul existenței omului pe acest pământ. Nu există popor care să nu fi simțit, la nașterea sa, revelația mai mult sau mai puțin ascunsă a acestei vieți profunde, accesibilă omului. Acela care este pregătit să o înțeleagă nu trebuie să se mulțumească să o cuprindă cu inteligența sa, unde ea va străluci printre idei ca o stea în mijlocul unei nebuloase, ci va trebui să-și deschidă inima, acolo unde ea îi va trezi dorința de acțiune sublimă.

IV.

Totuși o forță irezistibilă mă aduce cu picioarele pe pământ, și recapăt, puțin câte puțin, conștiința lucrurilor care mă înconjoară. Mă regăsesc șezând singur în odaia lui Maharishi, acum pustie. Privirea mi se îndreaptă instinctiv spre ceas: știu că la ora aceasta toți locuitorii casei s-au dus să la masa de seară. Deodată simt o prezență tăcută în spatele meu. Când mă întorc, bătrânul meu prieten, singurul care a rămas lângă mine, mă privește cu neclintita lui bunăvoință.

„Ești în extaz de aproape două ore”, îmi spune, și fața lui brăzdată de ani, răvășită de durerile trecute, surâde, ca și cum ar împărtăși durerea mea. Aș fi încercat să spun ceva, dar, spre surprinderea mea, am descoperit că darul vorbirii mă părăsise pentru moment. Numai după un sfert de ceas mi-am regăsit graiul, și bătrânul a profitat de tăcerea mea pentru a-și continua relatarea: „în tot acest timp, Maharishi te-a privit. Spiritul lui te-a îndrumat cu dragoste pe această cale, încă necunoscută pentru tine”.

În momentul următor, înțeleptul a intrat în sală, iar discipolii și-au reluat locurile în jurul său, pentru scurtul răstimp ce precede odihna. El s-a așezat pe divan cu picioarele încrucișate, cu coatele pe genunchi, cu bărbia sprijinită în palme și două degete, întinse, pe obraji. Privirile ni s-au întâlnit, a lui a rămas fixată asupra mea, cu o intensitate extraordinară. Când servitorul a intrat și a micșorat lumina lămpilor, am fost din nou izbit de contrastul dintre strania strălucire a privirii lui Maharishi și liniștea trăsăturilor sale, în semiobscuritatea încăperii, ochii îi străluceau ca două stele gemene. Niciodată, până acum, nu am văzut niște ochi ca aceștia. Sunt ei, oare, darul bătrânilor Rishi? Dacă într-adevăr divinul se poate oglindi în ochii oamenilor, atunci cu siguranță se oglindește în această privire care nu slăbește niciodată.

Fumul de tămâie urca în volute grele, trei sferturi de oră se scurg într-o tăcere totală. La ce ar folosi cuvintele? Avem oare nevoie de ele acum ca să

ne înțelegem unii pe alții, când o armonie nobilă și blândă s-a statornicit între sufletele noastre, când primesc direct din acești ochi un mesaj neexprimat, dar de o claritate perfectă? Maharishi a deschis drumul spre propriul meu suflet. Ele vor trăi veșnic într-o înțelegere deplină.

V.

Următoarele două zile lupt împotriva febrei care crește. Bătrânul șef de gară vine să mă viziteze după- amiază:

— „Șederea ta printre noi se apropie de sfârșit, frate, dar te vei întoarce, nu-i așa?”

— „Mă voi întoarce cu siguranță”.

Nu am nevoie să gândesc, cuvintele s-au desprins de pe buzele mele ca un ecou spontan al rugii sale. Din nou singur, contemplan muntele sfântului semn, Arunasala, sfântul munte roșu, cum le place localnicilor să-l numească. Priveliștea aceasta este acum fundalul limpede și luminos al existenței mele. Orice aș face, oriunde m-aș afla, voi avea în fața ochilor conturul armonios, linia blând rotunjită a crestei sale. Muntele trebuia să se afle în locul acesta, imposibil de conceput fără el, așa cum este imposibil să reziști farmecului pe care îl răspândește. Am fost și eu vrăjit de piscul acesta solitar? O legendă locală spune că fiind gol pe dinăuntru, el este sălașul câtorva mari spirite, invizibile pentru ochiul muritorului. Știu, e doar o poveste, și totuși muntele acesta mă ține înlănțuit. Prin ce vrăjitorie? Am văzut mulți alți munți, infinit mai frumoși și mai atrăgători. Trebuie să recunosc că peisajul acesta aspru, cu uriașe îngrămădiri de stânci roșind sub soarele tropicelor, își dezvăluie personalitatea puternică, ce impune, printr-o influență misterioasă, dar aproape palpabilă, ceea ce înțelepții numeau „teama sfântă”.

Când se înserează îmi iau rămas bun de la toți locuitorii așezării, cu excepția lui Maharishi. O fac cu un sentiment de mulțumire calmă, care urmează unei victorii greu câștigate, căci spiritul meu a dobândit certitudinea fără să sacrifice nimic din raționalismul său, de care ar fi încercat zadarnic să se desprindă

Dar satisfacția lasă repede locul unei tristeți adânci când, puțin mai târziu, străbat grădina pentru ultima oară, împreună cu Maharishi. Într-adevăr, omul acesta m-a cucerit și mă simt afectat profund la gândul că trebuie să-l părăsesc. M-a prins de sufletul lui prin legături indestructibile, fără să ceară pentru el altceva decât bucuria de a face un om să se întoarcă la el însuși și să se elibereze. M-a pus față în față cu eul meu.

Amân plecarea, incapabil să exprim emoția ce m-a cuprins. Cerul de un albastru adânc, strălucitor de stele fără număr, se boltește deasupra noastră, luminat de secera subțire a lunii. Mii de licurici transformă grădina într-un covor de lumină și frunzișul palmierilor se clatină, legănată blând de adierea nopții. Visul frumos s-a sfârșit, dar mă trezesc din el transfigurat, sigur de acum că roata neobosită a destinului mă va readuce în aceste locuri. Îmi ridic mâinile, cu palmele unite în semn de rămas bun și șoptesc câteva cuvinte banale. Înțeleptul zâmbește și mă privește fix, fără să spună nimic.

O ultimă privire, o figură subțire și fină întrezărită pentru ultima oară la lumina slabă a singurei lămpi din grădină, un ultim semn la care Maharishi răspunde cu o mișcare ușoară a mâinii, și totul s-a sfârșit. Mă urc în carul cu boi, vizitiul pocnește din bici și animalele ascultătoare se cufundă, cu pași înceți, în noaptea înmiresmată a tropicelor.

Table of Contents

PREFATĂ

Cap. 1 – În care autorul se înfățișează pe sine

Cap. 2 – Preliminariile cercetărilor mele

Cap. 3 – Un vrăjitor sosit din Egipt

Cap. 4 – În care întâlnesc un Messia

Cap. 5 – Pustnicul din Adyar

Cap. 6 – Yoga învingătoare a morții

Cap. 7 – Înțeleptul care nu vorbește niciodată

Cap. 8 – În care întâlnesc o căpetenie spirituală a Indiei meridionale

Cap. 9 – Muntele Sfântului Semn

Cap. 10 – Sfinți și Vrăjitori

Cap. 11 – Vindecătorul din Benares

Cap. 12 – Astrologul

Cap. 13 – Grădina Domnului

Cap. 14 – La cartierul general al lui Mesia

Cap. 15 – O întâlnire pe drumul mare

Cap. 16 – La Arunasala în jungla

Cap. 17 – Adevăruri uitate